

Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje

Preventivní hodnocení dopadu výškových vertikálních staveb technické povahy a větrných elektráren

(rozbory, opatření, metodika)

ROMAN BUKÁČEK
JOSEF RUSŇÁK
PAVLÍNA BUKÁČKOVÁ

Bukáček, R.; Rusňák, J.; Bukáčková P. 2007: Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje.

Akce	Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje
Popis akce:	Zpracování studie preventivního hodnocení krajinného rázu na území Pardubického kraje z pohledu výstavby výškových vertikálních staveb technicistní povahy s důrazem na výstavbu větrných elektráren
Metodika:	Hodnocení je zpracováno v souladu s metodikou Správy chráněných krajinných oblastí České republiky – Bukáček, R. Matějka, P. 1998: <i>Hodnocení krajinného rázu - metodika. Správa Chráněných krajinných oblastí ČR, Praha; v pozdějších úpravách.</i>
Zadavatel:	Pardubický kraj, Komenského nám. 125, PARDUBICE
Zpracovatel:	Studio B&M , sdružení fyzických osob Autoři práce: Roman Bukáček, Josef Rusňák, Pavlína Bukáčková Poradenská činnost: Luděk Štěpán, Petr Matějka, PhDr. Zdeněk Kulhánek, Doc. Ing. Petr Sklenička Csc., Mgr. Jiří Chroust, RNDr. Vladimír Vrána, Mgr. Vilém Pechanec Ph.D. Pracovní skupina: RNDr. Vladimír Vrána - vedoucí, Mgr. Radka Plíková, Mgr. Romana Žaloudková, RNDr. Milan Boukal Ph.D., Ing. Tomáš Šigl, Ing. Jakub Horák, Mgr. Marcela Lemberková Autoři kreseb: obálka Ilona Rusňáková, příklady Pavlína Bukáčková
Datum:	leden – říjen 2007
Citace práce:	Bukáček R., Rusňák J., Bukáčková P. 2007: <i>Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje.</i> Pardubice: depon. Pardubický kraj, 2007. 219 s. V materiálu je použita pracovní verze metodického postupu preventivního hodnocení: <i>Bukáček R. a kol. (2006): Obecný postup hodnocení krajinného rázu pro vypracování studií preventivního hodnocení (pracovní metodika, pojmy).</i> Studio B&M, Žďár nad Sázavou
	Upozornění: Metodické postupy uvedené v této studii a dílčí popsané analytické postupy jsou autorsky chráněny dle platných ustanovení autorského zákona a bez svolení autorů nesmí být kopírovány celé nebo jen v částech ani využity ke komerční činnosti pokud není výslovně v tomto materiálu uvedeno jinak. Je povoleno získávání opisů za účelem citace s řádným uvedením zdroje a autorů v souladu s platnými pravidly literární citace a citovat: Bukáček R., Rusňák J., Bukáčková P. 2007: <i>Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje,</i> Krajský úřad Pardubického kraje, Pardubice. Materiál je určen k potřebě Krajského úřadu Pardubického kraje v rámci výkonu státní správy na území kraje. Uvedený souhlas autorů tohoto materiálu uděluje Studio B&M, Veselská 17, 591 01 Žďár nad Sázavou, studiobm@email.cz.

I. část

Východiska a cíle

Úvod

Výškové stavby tvoří specifický prvek krajiny odlišující se od ostatních především svou výškou a poměrem výšky ku velikosti základny. Mnohdy se jedná o velmi subtilní stavby kovové konstrukce (stožáry GSM, vysílače, rozhledny, větrné elektrárny) nebo útlé vysoké zděné stavby (tovární komíny, ale i výškové obytné domy, zvonice apod.). Z pohledu ochrany a tvorby krajinného rázu představují výškové stavby znak kulturní charakteristiky, který lze chápat v případě stožárů, větrných elektráren, továrních komínů, vodáren jako znak technicistní povahy, je často vyjádřením průmyslového využití krajiny (větrné elektrárny, tovární komíny, aj.) nebo kulturní povahy jako jsou zvonice (kostelní věže, samostatné zvonice, turistické rozhledny apod.). Často tvoří dominantu, která ovlivňuje krajinu menšího prostoru nebo celé oblasti. Znaky technicistní povahy jsou často ve střetu ze znaky přírodní povahy a znaky kulturní povahy, které jsou s přírodními v harmonii. Vzhledem k uplatnění by mělo být umístování výškových staveb konfrontováno s potenciálním zásahem znaků a hodnot krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru.

Výstavba výškových staveb, zejména větrných elektráren, v současné době zaznamenává určitý boom. Tyto stavby při tom mnohdy patří k nejvíce kontroverzním stavbám v krajině, neboť představují znak technicistní povahy často snižující uplatnění pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu. Zejména větrné elektrárny mohou být považovány v určitých prostorech za nepatřičný prvek krajiny, který mění měřítko i vztahy a zároveň silně potlačuje některé prvky krajinné scény vyjadřující její přírodní charakter.

Dle ministerského pokynu (MŽP 2005) představuje výstavba větrných elektráren nové zásahy do volné krajiny, které se mohou dotýkat mnoha ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny. Ministerstvo životního prostředí proto vydalo metodický pokyn, který by měl pomoci k lepší orientaci v problematice umístování větrných elektráren do krajiny. Cílem tohoto metodického pokynu je především poukázat na aspekty k vyhodnocení záměru z hlediska zájmů chráněných zákonem č. 114/92 Sb. Dále pak vymezení území, která jsou vhodná jak z pohledu využití větrné energie, tak z pohledu minimalizace negativního ovlivnění krajiny. Třetím cílem tohoto pokynu je návrh postupu ve správním řízení, vycházející z platné legislativy, které souvisí s výstavbou vysokých větrných elektráren. Pokyn navíc umožňuje orgánu ochrany přírody vypracování koncepce umístování větrných elektráren v rámci samostatných územních celků (krajů, dobrovolných svazků obcí – mikroregionů, obcí), kterou může zajistit krajský úřad.

V praxi správného rozhodování se v současné době relativně běžně pracuje s vyhodnoceními vlivu konkrétního záměru na krajinný ráz ve smyslu ustanovení § 12 zákona č. 114/92 Sb., jako základním podkladem v rozhodovací praxi orgánů ochrany přírody na všech úrovních. Úroveň těchto hodnocení je velmi rozdílná (jak ukázala analýza pro potřeby této studie) a často neposkytuje základní odpovědi vyplývající z ochrany krajinného rázu:

- zda dojde ke snížení estetické nebo přírodní hodnoty krajinného rázu,
- zda dojde ke změně vztahů v krajině či zásahu do harmonického měřítka krajiny.

Elaboráty jsou mnohdy zpracovány podle nepublikovaných metodik, které nejsou navíc v materiálu dostatečně a přehledně uvedeny. Tyto studie pracují s velmi rozdílnými postupy a terminologií a jsou často zpracovány účelově. V rozhodovací praxi je pak takový podklad nedostatečný a neposkytuje relevantní podklad a prostor pro správné rozhodnutí.

Vzrůstající počet žádostí o výstavbu zejm. větrných elektráren, velmi rozdílná kvalita hodnocení dopadů těchto staveb na krajinný ráz a díky skutečnosti, že tyto stavby mohou ovlivnit krajinný ráz velkého území a tím i v různé míře změnit uplatnění některých typických znaků, zadal Krajský úřad Pardubického kraje zpracování koncepčního materiálu představujícího tuto předkládanou studii, jejímž cílem je zodpovězení otázky umístování výškových staveb s důrazem na větrné elektrárny a stožáry GSM ve smyslu výše uvedeného ministerského pokynu. Cílem je sjednocení postupu při posuzování vlivu výškových staveb a zejména větrných elektráren na krajinný ráz na území celého Pardubického kraje ve smyslu ustanovení §12 zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Materiál umožňuje nejen sjednocení postupu v rozhodovací praxi, ale navíc předkládá investorům transparentní a volně přístupnou formou „pravidla hry“, vycházející z platného legislativního rámce. Dalším důležitým aspektem předkládané studie je též proškolení vybraných pracovníků orgánů ochrany přírody v dané problematice.

Snahou autorského kolektivu předloženého materiálu a jeho spolupracovníků bylo dosažení srozumitelného výstupu, který zajistí naplnění vytčených cílů. Předložený materiál byl připomínkován vybranými pracovníky dotčených obcí a krajského úřadu na tzv. pracovních poradách a též byly zapracovány připomínky vybraných investorů. Materiál zpracován tak, aby bylo možné jej dále rozšiřovat a případně aktualizovat dle potřeby krajského úřadu na základě dalších zadání.

Kolektiv zpracovatelů
Studia B&M
ve Žďáru nad Sázavou 18.10.2007

1 Definice cílů

Jak vyplývá ze smlouvy, je základním cílem jednoznačná deklarace jednotného postupu při posuzování vlivu výškových staveb a zejména větrných elektráren na krajinný ráz na území Pardubického kraje. Dosažení jednotného přístupu k ochraně pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu Pardubického kraje a tím sjednocení principů jeho ochrany ve smyslu ustanovení §12 zákona č. 114/92 Sb. ochraně přírody a krajiny.

Nedílnou součástí materiálu je metodika postupu v hodnocení vlivu výškových staveb na krajinný ráz, která sjednotí požadavky na výstupy předkládaných materiálů případového hodnocení a proškolení pracovníků příslušných obecních úřadů na práci s výstupy studie a práci s metodikou.

Cílů bylo dosaženo předem dohodnutým pracovním postupem spočívajícím v analýze legislativního vymezení problematiky:

- analýzou znění ustanovení §12, zákona č.114/92 Sb.,
- analýzou souvisejících zákonných ustanovení,
- vymezením principu ochrany krajinného rázu,
- a pochopením principu uplatnění výškových staveb;

dále v dosažení dostatečné znalosti o území:

- identifikací pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu,
- diferenciací území kraje na specifické oblasti a zpracování jejich charakteristiky,
- identifikací cenných průhledů na krajinářsky exponované partie v území (dominanty, krajinářsky exponované prostory apod.);

stanovení způsobu ochrany pozitivních znaků a hodnot pomocí návrhu limitů území:

- vyplývajících ze zákona,
- z principů ochrany pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu (zejména krajinářsky exponovaných území),
- z principů ochrany průhledů na krajinářsky cenné partie, zejména s důrazem ochrany pozitivně se uplatňujících dominant
- a stanovení obecných podmínek pro výstavbu výškových staveb na území Pardubického kraje;

s cílem sjednocení postupu hodnocení dopadu výškových staveb a rozhodovacích procesů

- dle jedné metodiky platné v rámci kraje
- se zaškolením vybraných pracovníků.

Další cíle stanovené v rámci studie byly stanoveny:

- uspořádání společného sezení k dané problematice se zástupci vybraných investorů s mediátorem
- vedení internetové diskuse a stránek k dané studii
- zajištění konzultací pro zástupce obcí v rámci přípravy materiálu
- zajištění pravidelných pracovních porad k návrhům řešení.

Důraz výstupu měl být kladen zejména na možnost výstavby větrných elektráren na území Pardubického kraje.

Cílem studie není:

- hodnocení vlivu jiných aspektů bránících umístění daných staveb, především z pohledu jiných zákonných, zde neuvedených ustanovení (zdravotní a hygienické požadavky, požadavky technických norem, vhodnost umístění z hlediska funkce apod.)
- vymezení vhodných prostorů k výstavbě větrných elektráren (takové omezení je z hlediska zákona neoprávněné)
- stanovení maximální kapacity s uvedením počtu výškových staveb území z pohledu ochrany krajinného rázu (takové číslo by bylo hypotetické a těžko obhajitelné v rozhodovací praxi)
- nahrazení podkladových materiálů vyhodnocení dopadů jednotlivých záměrů na krajinný ráz.

2 Pracovní postup, metodika

K dosažení cílů byly zvoleny jednotlivé kroky (etapy zpracování), které schválilo širší grémium projektu zpracování studie, jež se k nim vyjádřilo v několika sezeních, tzv. pracovních poradách.

1. etapa zpracování

Cílem etapy je osvětlit princip ochrany krajinného rázu ve vztahu k dané problematice tak, aby byl srozumitelný uživatelům studie:

- ✓ analýzou legislativního rámce
- ✓ analýzou principu ochrany pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu
- ✓ analýzou výškových staveb a principu jejich uplatnění

Díličními výstupy první etapy jsou:

- Zpracovaná kapitola legislativního rámce, kde jsou uvedena jednotlivá ustanovení související s problematikou předložené studie.
- Zpracovaná kapitola, kde jsou uvedeny principy ochrany krajinného rázu vycházející z existující literatury.
- Zpracovaná kapitola obsahující typy výškových staveb a princip jejich uplatnění v krajině ve vztahu ke krajinnému rázu.

Uvedené kapitoly jsou součástí této studie.

2. etapa zpracování

Analýza území Pardubického kraje z pohledu problematiky ochrany krajinného rázu vedoucí k dosažení dostatečné úrovně znalostí území kraje zvoleného měřítka:

- ✓ analýzou základních znaků území a vymezení specifických oblastí krajinného rázu a zpracování jejich charakteristiky
- ✓ analýzou stávajících výrazně se uplatňujících dominant krajiny
- ✓ analýzou pohledově exponovaných krajinářsky významných partií a kritických průhledů na ně, krajinných předělů vymezujících a definujících prostory
- ✓ analýzou vymezení krajinářsky cenných prostorů z hlediska ochrany pozitivních hodnot krajinného rázu a stanovení základních zásad jejich ochrany ve smyslu ustanovení §12 zákona č. 114/92 Sb. s ohledem na potenciální střet s výstavbou výškových staveb a zejména větrných elektráren
- ✓ analýzou prostorových vztahů a měřítka krajiny z pohledu uplatnění výškových staveb s důrazem na možnost výstavby větrných elektráren

Díličními výstupy druhé etapy jsou:

- Charakteristika jednotlivých vymezených oblastí krajinného rázu uvedena v textové části této studie a mapa vymezených oblastí krajinného rázu Pardubického kraje, která je součástí mapových příloh této studie.
- Charakteristika jednotlivých dominant a míra jejich uplatnění, která je uvedena v textové části této studie a mapa dominant a jejich uplatnění v krajině Pardubického kraje, která je součástí mapových příloh této studie.
- Charakteristika krajinářsky hodnotných průhledů, krajinných předělů která je uvedena v textové části této studie a mapa os a prostorů krajinářsky hodnotných průhledů a krajinných předělů, která je součástí mapových příloh této studie.
- Charakteristika vymezených krajinářsky cenných prostorů z hlediska ochrany pozitivních hodnot krajinného rázu, která je uvedena v textové části této studie a mapa vymezených prostorů, která je součástí mapových příloh této studie.
- Textový popis výsledků analýzy prostorových vztahů a měřítka krajiny z hlediska uplatnění výškových staveb uvedený v textové části této studie, doplněný příslušnými mapovými výstupy v přílohách této studie.

Pozn.: nebyly analyzovány tahové cesty ptáků pro nemožnost dosažení korektního výstupu. Metodický pokyn MŽP (2005) pracuje s tahovou cestou velkých ptáků a to jen pro druh čápa. Dle současných poznatků nelze přesně vymezit migrační cesty tažných druhů ptáků. Z těchto důvodů je nutné vyžadovat v jednotlivých případech minimálně jednoletý ornitologický průzkum, který posoudí výskyt, početnost a přesuny ptáků na lokalitě a typ využívání krajiny ptáky, což plně odpovídá stanovisku České společnosti ornitologické k výstavbě větrných elektráren ze dne 27. 1. 2005 (viz Stanovisko ČSO).

3. etapa zpracování

Cílem etapy je stanovení limitů území kraje z hlediska ochrany krajinného rázu

- ✓ stanovením limitů vyplývajících z legislativního rámce vymezením území, kde je problematická výstavba jednotlivých typů výškových staveb z pohledu uvedeného zákona a případných souvisejících zákonných norem
- ✓ stanovením limitů vyplývajících z ochrany pozitivních hodnot krajinného rázu a z ochrany specifických krajinářsky exponovaných prostorů
  - vymezením krajinných prostorů odpovídajícím krajinářsky nejcennějším partiím kraje
  - identifikací průhledů na typické krajinné scenérie, siluety sídel či dominanty
  - stanovením pravidel výstavby z pohledu ochrany krajinného rázu (výška stavby, umístění, kumulativní vliv apod.)
- ✓ stanovení limitů vyplývajících z ochrany měřítka a vztahů v krajině

Dílními výstupy třetí etapy jsou:

- Zpracovaný soubor limitů území vycházejících z legislativního rámce s charakteristikou uvedený v textové části studie a doplněný mapou prostorů hájených ze zákona uvedenou v přílohách této studie.
- Charakteristika vymezených prostorů krajinářsky nejcennějších partií území kraje uvedená v textové části této studie, doplněná mapou vymezených prostorů uvedenou v přílohách této studie.
- Charakteristika vymezených míst průhledů na typické krajinné scenérie, siluety sídel či dominanty uvedená v textové části této studie, doplněná mapou vymezených míst uvedenou v přílohách této studie.
- Kapitola stanovení podmínek pro výstavbu vyplývajících z provedených analýz uvedená v textové části této studie.
- Mapová syntéza obsahující všechny předložené limity území z hlediska ochrany krajinného rázu Pardubického kraje uvedená v mapových přílohách této studie.

4. etapa zpracování

Cílem etapy je vytvoření sjednocujícího metodického postupu v hodnocení vlivu výškových staveb na krajinný ráz a posuzování záměrů výstavby těchto staveb v rozhodovacím procesu na území Pardubického kraje

Dílními výstupy čtvrté etapy jsou:

- Metodika uvedená jako kapitola této studie obsahující postupy hodnocení, požadavky na zpracování a přípravu potřebných podkladů pro rozhodnutí.

5. etapa zpracování

Cílem etapy je vytvoření sjednocujícího metodického postupu v hodnocení vlivu výškových staveb na krajinný ráz a posuzování záměrů výstavby těchto staveb v rozhodovacím procesu na území Pardubického kraje

Dílními výstupy páté etapy jsou:

- Materiál školení – prezentace
- Školení

3 Legislativní rámec studie

Pro účely této studie byly analyzovány vybrané právní normy deklarující ochranné podmínky území, které mohou souviset s ochranou krajinného rázu. Do analýzy právních předpisů nebyly zahrnuty některé právní normy, které sice souvisejí se stavbou výškových staveb, a mohou mít potažmo nějaký vztah k ochraně krajinného rázu, např. hygienické limity, letový provoz, ochranná pásma vodních zdrojů apod., nelze však tento vztah obecně deklarovat a musí být hodnocen jednotlivě pro každý řešený případ. Do analýzy právních norem byly zahrnuty:

- Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. (v aktuálním znění).
- Lesní zákon č. 289/1995 Sb. (v aktuálním znění).
- Zřizovací vyhlášky chráněných krajinných oblastí.
  - ✓ CHKO Orlické hory- výnos Ministerstva kultury č.j. 16368/69
  - ✓ CHKO Žďárské vrchy- výnos Ministerstva kultury č.j. 8908/70
  - ✓ CHKO Železné hory- vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR 156/91 Sb.
- Jednotlivá nařízení vlády, kterými jsou vyhlášeny dotčené ptačí oblasti.
  - ✓ Ptačí oblast Bohdanečský rybník- Nařízení vlády 608/2004
  - ✓ Ptačí oblast Komárov- Nařízení vlády 679/2004
  - ✓ Ptačí oblast Kralický Sněžník - Nařízení vlády 685/2004
- Závazné právní dokumenty, kterými byly zřízeny jednotlivé přírodní parky.
  - ✓ Bohdalov-Hartinkov- Nař. OkÚ Svitavy č.1 8.3.1996
  - ✓ Doubrava- Nařízení OkÚ v Chrudimi 5/98
  - ✓ Jeřáb- Vyhl.ONV ÚO ze dne 18.6.1987
  - ✓ Heřmanův Městec- Nař. OkÚ Chrudim 6/96,29.4.1996
  - ✓ Kralický Sněžník- Vyhl.ONV ÚO ze dne 18.6.1987
  - ✓ Lanškrounské rybníky- Vyhl.ONV ÚO ze dne 27.9.1990
  - ✓ Orlice- Nařízení OkÚ ÚO za dne 16.9.1996
  - ✓ Suchý vrch- Buková hora -Vyhl.ONV ÚO ze dne 18.6.1987
  - ✓ Údolí Krounky a Novohradky- Nařízení OkÚ CR č.4, 2.9.1998
  - ✓ Údolí Křetínky- Nařízení OkÚ SY č.2, 8.3.1996
- Zákon o státní památkové péči č. 425/1990 Sb. (v aktuálním znění).
- Jednotlivá nařízení vlády a jiné obecně závazné právní dokumenty, kterými jsou vyhlášeny národní kulturní památky a památkově chráněná území a jejich ochranná pásma.
  - ✓ Nařízení vlády č. 127/1995 Sb., o prohlášení území ucelených částí vybraných měst a obcí s dochovanými soubory lidové architektury za památkové rezervace, ze dne 24. 5. 1995
  - ✓ Výnos Ministerstva kultury ČSR č. j. 16 417/87, o prohlášení historických jader měst a archeologických lokalit za památkové rezervace, ze dne 21. 12. 1987
  - ✓ Výnos Ministerstva kultury ČSR č. j. 13 603/80, o prohlášení historického jádra města Moravská Třebová za památkovou rezervaci, ze dne 29. 7. 1980
  - ✓ Vyhláška MK ČR č. 249/1995 Sb., o prohlášení území historických jader vybraných obcí a jejich částí za památkové zóny, ze dne 22. 9. 1995
  - ✓ Vyhláška MK ČR č. 413/2004 Sb., o prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných obcích a jejich částech za památkové zóny a určení podmínek pro jejich ochranu, ze dne 22. 9. 1995
  - ✓ Vyhláška MK ČR č. 250/1995 Sb., o prohlášení území historických jader vybraných měst a jejich částí za památkové zóny, ze dne 22. 9. 1995
  - ✓ Vyhláška MK ČR č. 208/1996 Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny, ze dne 1. 7. 1996
  - ✓ Vyhláška Východočeského KNV, o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje, ze dne 17. 10. 1990
  - ✓ Nařízení vlády č. 171/1998 Sb., o vymezení některých národních kulturních památek a o změně a doplnění některých právních předpisů, ze dne 3. 6. 1998

- ✓ Nařízení vlády č. 147/1999 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 16. 6. 1999
- ✓ Nařízení vlády č. 132/2001 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 28. 3. 2001
- ✓ Nařízení vlády č. 262/1995 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 16. 8. 1995
- ✓ Rozhodnutí č. j. 1024/94/kult/Mar Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury č.j. o Vyhlášení památkového ochranného pásma Betlém – Hlinsko ze dne 20.12.1994
- ✓ Rozhodnutí č. j. 1215/87-KULT Okresního národního výboru odboru kultury Svitavy o zřízení památkového ochranného pásma MPR Litomyšl, ze dne 11. 6. 1984
- ✓ Rozhodnutí č. j. 1215/87-KULT Okresního národního výboru ve Svitavách o určení ochranného pásma městské památkové rezervace Litomyšl ze dne 11.6.1987
- ✓ Rozhodnutí č. j. 878/94/kult/Mar Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury o Vyhlášení památkového ochranného pásma SLS Vysočina ze dne 20.12.1994
- ✓ Rozhodnutí č. j. kult/205/84 Okresního národního výboru, odboru kultury Pardubice o zřízení památkového ochranného pásma NKP pietního území „Zámeček“ v Pardubicích ze dne 25.4.1984
- ✓ Rozhodnutí č. j. kult/206/84 Okresního národního výboru odboru kultury Pardubice o zřízení památkového ochranného pásma státního hradu Kunětická hora, č.j. ze dne 25. 4. 1984
- ✓ Rozhodnutí č. j. kult/207/84 Okresního národního výboru, odboru kultury Pardubice o zřízení památkového ochranného pásma městské památkové rezervace Pardubice ze dne 25.4.1984
- ✓ Rozhodnutí č. j. RK/816/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zámku čp.1 v Nových Hradech ze dne 25.9.1996
- ✓ Rozhodnutí č. j. RK/817/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zříceniny hradu Lichnice v Podhradí ze dne 15.8.1996
- ✓ Rozhodnutí č. j. RK/818/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zříceniny hradu Košumberk v Luži ze dne 28.11.1996
- ✓ Rozhodnutí č. j. RK/819/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury , kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, hradu Rychmburk 15.8.1996
- ✓ Rozhodnutí č. j. RK/820/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zámku čp.1 v Chroustovicích ze dne 12.9.1996
- ✓ Rozhodnutí č. j. RK/821/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury , kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, kostela sv. Bartoloměje v obci Kočí ze dne 25.9.1996
- ✓ Rozhodnutí č. j.1211/87-KULT o určení ochranného pásma městské památkové rezervace Moravská Třebová Okresního národního výboru ve Svitavách ze dne 11.6.1987
- ✓ Rozhodnutí č.j. RK/170/97/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury , kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, pietní území Ležáky ze dne 4.3.1997

Prostory, kde není možné umístit novou stavbu:

- x "Maloplošné" zvláště chráněné území.
- x Evropsky významná lokalita.
- x Vybrané přírodní parky (3 území z celkových 10).
- x Pozemky určené k plnění funkcí lesa.
- x Ochranné pásmo památného stromu.

Prostory, kde je umístění stavby podmíněné souhlasem orgánů ochrany přírody

- x Velkoplošná zvláště chráněná území – na území Pardubického kraje se jedná pouze o chráněné krajinné oblasti (CHKO).
- x Ochranná pásma chráněných krajinných oblastí (OP CHKO tvoří intravilán obcí, kterými prochází hranice CHKO, pouze u CHKO Železné hory není OP stanoveno, ovšem na hraniční obce se hledí, jako kdyby byly součástí CHKO).
- x Ochranná pásma "maloplošných" zvláště chráněných území.

- x Vybrané přírodní parky (7 z 10) (vyplývá nikoliv ze zřizovacích obecně závazných předpisů, ale z díky § 12 odst. 2 zákona 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, kdy k povolení a umístění staveb jako i k jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody.
- x Ptačí oblasti.
- x Významný krajinný prvek (VKP).
- x Územní systém ekologické stability (ÚSES).

Prostory, kde jsou stanoveny limity výstavby

- x Památkově chráněná území (nové stavby nesmí narušit urbanistickou strukturu, typické panorama, potírat současné dominanty apod. viz kap. 8)

Podrobné výsledky analýzy jsou v kapitole 8.

Nedílnou součástí analýzy právních norem je i zhodnocení samotného § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, kterým je deklarována ochrana krajinného rázu (kterým především se tato studie zabývá).

Aby studie splňovala požadavky a potřeby orgánů ochrany přírody, byla provedena i analýza současných metodik, které se zabývají hodnocením krajinného rázu. Po zevrubném zhodnocení těchto metodik bylo konstatováno, že jen výjimečně užívané metodiky odpovídají dikci zmíněného § 12.

Této problematice včetně analýzy § 12 se věnuje následující kapitola.

4 Princip ochrany krajinného rázu

Legislativně je ochrana krajinného rázu zakotvena v ustanovení §12, zák. č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Plné znění tohoto ustanovení vymezuje pojem krajinný ráz a stanovuje jeho ochranu:

- (1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.
- (2) K umístování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.
- (3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

Krajinný ráz je utvářen znaky a hodnotami, které společně vytváří *přírodní, kulturní a historickou charakteristiku*. Jednotlivé charakteristiky, resp. jejich *vztahy* v kontextu historického vývoje a jejich kvalita, pak společně utváří *estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu*. Znaky při tom představují krajinné složky a prvky ať již přírodní nebo kulturní povahy nesoucí vztah k historickému kontextu vývoje krajiny daného prostoru. Jednotlivé znaky a jejich vztahy je nutné vždy správně identifikovat. Pojetí identifikace vychází z principů krajinné ekologie, která chápe krajinu jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořenou souborem funkčně propojených ekosystémů – ty se navzájem ovlivňují a společně jsou ovlivněny člověkem; strukturu krajiny chápe jako prostorové uspořádání krajinných složek a prvků s jejich vzájemnými vztahy (Bukáček, Matějka 1997, Vorel a kol. 2004).

Každý identifikovaný znak je ve sledované krajinné scéně, která představuje sled vnímaných obrazů krajiny nějakého území, vnímán *pozitivně* nebo naopak považován za nepřijatelný – rušivý, tedy *negativně*. Navíc se každý znak v krajinné scéně ve stanovitelné míře uplatňuje, tj. je více patrný nebo méně patrný (je více či méně vidět, slyšet apod.). Znaky se navzájem ovlivňují a vytváří tak *vztahy* v krajině; jsou spolu v určitém plošném a výškovém uspořádání, společně tvoří měřítko krajiny. Jsou-li prvky a složky krajiny v takovém uspořádání, kdy společně vytváří soulad, lze předpokládat, že budou vytvářet *harmonické měřítko*, které je dáno souladem plošné a výškové velikosti prvků a složek. Některé specifické znaky přírodní povahy jsou doplněny o kulturní význam vyjadřující jejich přírodní hodnotu. Tyto znaky přímo zákon v ustanovení §12 hájí před jejich zničením. Jsou zde zařazeny významné krajinné prvky, zvláště chráněná území, kulturních dominanty krajiny.

Jak uvádí metodika hodnocení vlivů staveb na krajinný ráz vydaná v roce 2004 (Vorel, Bukáček a kol 2004), vycházející z předchozích materiálů autorů Bukáčka a Matějky (Bukáček, Matějka 1997, 1999) spočívá princip ochrany krajinného rázu v ochraně takových znaků a hodnot krajinného rázu, které jsou obecně vnímány jako pozitivní a vytváří tak estetickou a přírodní hodnotu představující pozitivní kvalitu krajinného rázu sledovaného území, a z eliminace (snížením uplatnění, odstraněním) vlivů takových znaků, které tuto kvalitu snižují. *Ochrana krajinného rázu tedy spočívá v ochraně pozitivních znaků a hodnot a eliminaci znaků tyto hodnoty snižujících.* Ochrana krajinného rázu ustanovená v uvedeném zákoně se týká celého území České republiky.

Aby bylo možné zjistit, zda dochází k zásahu pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu, je nutné provést hodnocení krajinného rázu spočívající v identifikaci znaků a hodnot krajinného rázu vymezeného území a stanovení jejich ochrany. Autoři Bukáček, Matějka (Bukáček, Matějka 1997) dělí hodnocení krajinného rázu dle postupu a dosaženého výstupního materiálu na:

- *Případové hodnocení*, kdy výstupem je expertíza stanovující míru zásahu do stávajících hodnot krajinného rázu dotčeného prostoru, často bývá uváděno jako součást projektové či jiné dokumentace.
- *Preventivní hodnocení*, kdy výstupem je plán, který vymezuje specifické části sledovaného území, uvádí seznamy identifikovaných znaků a hodnot krajinného rázu jednotlivých částí sledovaného území a stanovuje ochranná opatření a regulativy pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu. Výsledný materiál může pak být použit v územním plánování, nebo jako podklad jiných koncepčních činností.

Cílem hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz zpracovaného v intencích ochrany krajinného rázu ve smyslu výše uvedeného ustanovení §12 by mělo být zodpovězení otázek:

- Zda dojde uvedeným záměrem ke snížení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu představované harmonií znaků a hodnot přírodní a kulturní povahy.
- Zda byly zachovány významné krajinné prvky, zvláště chráněná území, kulturních dominanty krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

Autor hodnocení by neměl uvádět, zda je taková změna únosná nad rámec ustanovení §12. Hodnocení, bylo-li odborně

provedeno správně, by mělo tuto odpověď dát samo osobě. Kvalitně zpracovaný materiál hodnocení umožňuje orgánu s rozhodovací pravomocí správně a zodpovědně rozhodnout. Za snížení přírodní nebo estetické hodnoty považují autoři nejužívanější metodiky hodnocení vlivu staveb na krajinný ráz (Vorel a kol. 2004) narušení pozitivních znaků a hodnot oblasti či místa, které jsou ve vzájemné harmonii, změnu jejich významu a projevu v krajině.

Cílem preventivního hodnocení krajinného rázu je vyhodnocení sledovaného území z pohledu identifikace existujících znaků a hodnot krajinného rázu, stanovení jejich významu a projevu. Na základě této analýzy následně vytvoření odpovídajících regulativů území s důrazem na zachování pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu sledovaného území a případného návrhu eliminace těch znaků, které jsou nepřijatelné - negativní.

Aby bylo možné dosáhnout relevantního srozumitelného výstupu ve smyslu ochrany pozitivních znaků hodnot krajinného rázu Pardubického kraje, je nutné analyzovat celé území kraje z pohledu identifikace těchto znaků a jejich hodnot v odpovídajícím měřítku, vymezit krajinářsky cenné prostory, kde díky uspořádání krajinných složek a prvků, jejich kvalitě a uplatnění, výrazně převažují pozitivní znaky a hodnoty krajinného rázu. Měřítko analýzy bylo odvozeno od potenciálního uplatnění výškových staveb. Studie sama o sobě nenahrazuje nutnost vypracování hodnocení vlivů konkrétních záměrů na krajinný ráz, ale uvádí postup tohoto hodnocení a místa, kde by měla ochrana krajinného rázu být prioritní.

K dosažení uvedených cílů byla vybrána metodika preventivního hodnocení krajinného rázu autorské dvojice Bukáček, Matějka vydaná Správou CHKO ČR v roce 1997 ve znění pozdějšího přepracování, které je v současné době připravováno k vydání, a ze které vychází uvedená metodika zpracování.

Diskuse

Zákon rozšiřuje pohled na ochranu přírody (pravděpodobně poprvé v českých zemích) o ochranu estetických a přírodních hodnot krajiny ve smyslu ochrany celkového obrazu krajiny, který by měl zachovat určité vlastnosti upozorňující na její vývoj, stav a kvalitu. Takové chápání ochrany krajiny je však složité. Jen těžko lze exaktně vyjádřit estetickou a přírodní hodnotu krajiny ve smyslu ochrany krajinného rázu definovanou zákonem, neboť jejich vnímání a chápání je z velké části založeno na senzitivním projevu skladebných složek krajiny, které se na obou uvedených hodnotách podílí (historická, kulturní a přírodní charakteristika s prostorovými vztahy a měřítkem krajiny, zvláště chráněnými územími a významnými krajinnými prvky) a jejich mimosmyslovém vnímání založeném navíc na konvencích udávaných společenskými trendy, vzdělání a citu pozorovatele. Ochrana krajinného rázu je však potřebnou nedílnou složkou moderního pojetí ochrany přírody a krajiny vyspělé kulturní společnosti. Musí vést ke všeobecnému uznání hodnot toho, co chceme chránit, nebo je autoritativně vynucena prostředky danými národními tradicemi, které spadají do kompetence ochrany národního dědictví. Je jasné, že ochrana krajinného rázu, ať bude pojata jakýmkoliv způsobem, neuspokojí všechny skupiny obyvatel. Lze však najít smysluplný konsensus.

Norma se tedy snaží dát možnost ochrany něčeho, co je jen těžko změřitelné, těžko vyčíslitelné a popsitelné a navíc zatíženo nemalým prvkem subjektivity. Možná i proto byla zpočátku aplikace ochrany krajinného rázu ve smyslu zákona rozpačitá a zřídka. Také zde hrozí nebezpečí zneužití díky nemalé míře subjektivního pohledu na problematiku, kdy hodnocení může být zpracováno účelově. Tomu lze předejít pouze transparentním vyhodnocením znaků a hodnot krajinného rázu a stanovením jejich ochrany, aby bylo možné srovnání vlivu záměru na tyto znaky a jejich hodnoty.

Je nutné si uvědomit, že schválením §12 v zákoně 114/1992 Sb., byla deklarována pravomoc správních orgánů rozhodnout na základě uvážení o případném vlivu staveb a jiných činnostech na krajinný ráz v rámci správního řízení a to i přesto, že je jeho hodnocení zatíženo již zmíněnou vysokou mírou subjektivity (správní řád). Proto, aby toto správní uvážení bylo co nejvíce konzistentní a aby v podobných případech orgány státní moci rozhodovaly shodně, jsou studie řešící potenciální ochranu krajinného rázu nezbytné, protože vnášejí do rozhodovacího procesu odborný, jednotící a objektivizující podklad.

Současná praxe ukazuje, že se investoři při umístění větrných elektráren a jiných záměrů, kde se předpokládá významnější vliv na krajinný ráz, vesměs vyhýbají již vyhlášeným zvláště chráněným územím (ZCHÚ) či přírodním parkům (PP). ZCHÚ a PP byly ovšem vyhlášeny ze zcela jiných důvodů a při definování jejich hranic se nebraly v úvahu případné vlivy staveb s takto vizuálně výjimečnými vlastnostmi. Současné hranice ZCHÚ a PP, ale ani ochranné zóny chráněných území a jednotlivých objektů ve smyslu zákona o státní památkové péči, neberou v úvahu stavbu s takto intenzivními vizuálními vlivy. Je proto neprofesionální tvrdit, že vliv na ně je minimální či dokonce žádný v případech, kdy se stavba VE plánuje bezprostředně za jejich hranicemi. Kromě toho existuje velké množství dalších krajín, které jsou velmi cenné, a přesto nejsou ošetřeny žádným z uvedených institutů. Například krajinářské vyhodnocení území Plzeňského kraje prokázalo, že oproti současně vyhlášeným ZCHÚ a PP tento kraj disponuje dalšími 24% území s parametry vhodnými pro územní legislativní ochranu (Sklenička, 2005)

Literatura:

Bukáček R., Matějka P. 1997-98: Preventivní hodnocení krajinného rázu – metodika, SCHKO ČR (současná AOPKČR) Praha (použito současné přepracované znění před tiskem autorského kolektivu Bukáček, R. Vorel, I. Sklenička, P. Matějka, P.).

Bukáček, R. Matějka, P. 1997: Hodnocení krajinného rázu CHKO Žďárské vrchy – krajinné celky a specifické krajinné prostory. Depon. Správa CHKO Žďárské vrchy, Žďár nad Sázavou.

Bukáček R., Matějka P. 1999: CHKO Železné hory – preventivní hodnocení krajinného rázu – návrh ochrany územ CHKO, AOPK ČR, Praha.

Sklenička, P. 2006. Vliv větrných elektráren na krajinný ráz: principy hodnocení. EIA.IPPC.SEA, 3, 11-13.

Sklenička, P. a kol. 2007: Vyhodnocení možností umístění větrných elektráren z hlediska ochrany přírody a krajiny na vybraných územích Plzeňského kraje. Centrum pro krajinu, Praha.

Vorel, I. Bukáček, R. Matějka, P. Sklenička, P. Culek, M. 2004: Metodický postup hodnocení vlivu navrhované stavby činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz, ČVUT, Praha

5 Výškové stavby a princip jejich uplatnění v krajinné scéně

Výškové stavby představují vertikály převážně technicistní povahy, které se výrazně odlišují od ostatních prvků krajiny svou výškou a též často svým dominantním uplatněním nad ostatními prvky krajiny. Z pohledu studie jsou předmětem vyhodnocení území z hlediska potenciálního dopadu těchto staveb na krajinný ráz výškové stavby rozděleny na čtyři skupiny:

Stožáry – stožáry příhradové nebo tubusové konstrukce dosahující výšky nad 30 m, jako jsou stožáry GSM, sloupy elektrického vedení příhradové konstrukce (VVN 400kV), vysílače různé konstrukce.

Větrné elektrárny – kónické tubusy zakončené konzolou nesoucí rotor s třiramennou vrtulí (případně turbínou ve vertikální ose) dosahující výšky nad 30 m.

Kubusy – především průmyslové stavby (sila, budovy elektráren apod.) a výškové obytné domy dosahující výšky nad 30 m.

Válcové až kuželové stavby různého zakončení – tovární komíny, vodárny, chladírenské věže dosahující výšky nad 30 m.

Předmětem studie jsou především stožáry mobilních operátorů, vysílače a větrné elektrárny představující subtilní stavby. Ostatní výškové stavby jsou brány v úvahu okrajově, neboť jejich hodnocení je mnohdy složitější a posuzování architektonické hodnoty. Na základě zadání je kladen největší důraz na princip umístění větrných elektráren.

5.1 Charakteristika výškových staveb

Stožáry

Představují stožáry mobilních operátorů GSM, televizní vysílače a radio vysílače, dále pak stožáry elektrického vedení. Obecně se jedná o subtilní stavby příhradové nebo tubusové konstrukce, které mohou být zakončeny ocelovou tyčí s technologiemi nebo prstencem nesoucím technologie, u elektrických stožárů rameny s konzolami nesoucími zavěšené dráty elektrického vedení. Stavby stožáru GSM mobilních operátorů jsou pak doplněny technickým zázemím umístěným v přízemní stavbě o výšce cca 3 m, která bývá oplocena. Stožáry elektrického vedení jsou pak v krajině umístěny v určité trajektorii, v okolí velkých měst se zhušťují a tvoří místy nepřehlednou „splet“ četných stožárů s „dráty“.

Jak vyplývá z provedené analýzy, převažují v krajině Pardubického kraje stožáry o celkové výšce okolo 40 m. Jsou zde však četné stožáry ve výškovém rozmezí od 20m do cca 50 m. Stožáry (zejména mobilních operátorů) patří v současné době k nejčastějším typům výškových staveb v krajině a místy díky silnějšímu uplatnění v krajině vytváří spoluurčující znak kulturní charakteristiky krajinného rázu (některé prostory na Skutečsku). Stožáry jsou často opatřeny nátěrem červené a bílé barvy a též světelným značením červeným a bílým blikajícím světlem vytvářejícím stroboskopický efekt patrný i za dne. Světlo obecně zesiluje uplatnění stavby podobně jako zvýrazňující nátěry.

Stožáry nesoucí elektrické vedení příhradové konstrukce dosahují výšky v rozmezí 20 – 50 m, sloupy elektrického vedení o výšce okolo 7 m (nejsou zahrnuty do zpracování). Vytváří díky svému pravidelnému liniovému uspořádání v krajině výrazný negativně chápaný element, který je mnohdy zesílen více křížicemi se nebo souběžnými liniemi el. vedení v krajině.

Vztah ke krajinnému rázu: Znak kulturní charakteristiky krajinného rázu technicistní povahy představující specifický funkční prvek krajiny vyznačující se telekomunikační funkcí, často se uplatňuje jako výšková dominanta, zvláště je-li umístěn do vyvýšeného místa nebo na vrchol přírodní dominanty.

Větrné elektrárny

Větrná elektrárna představuje výškovou stavbu zakončenou konzolou nesoucí rotor, pohyblivou část s třiramennou vrtulí, dosahující celkové výšky v rozsahu cca od 40 m do 170 m (v horní úvrati stavby).

Citovaná metodika MŽP označuje jednotlivé větrné elektrárny s výškou nosného sloupu nad 35 m jako *vysokou větrnou elektrárnu*; a podle počtu umístěných staveb VE v dané lokalitě pak na:

- malou farmu vysokých větrných elektráren – dvě až tři jednotlivé elektrárny, u kterých osová vzdálenost sousedících nosných sloupů elektráren nepřesahuje 10-ti násobek výšky sloupu nejvyšší z nich;
- střední farmu vysokých větrných elektráren – čtyři až deset jednotlivých elektráren, u kterých osová vzdálenost sousedících nosných sloupů elektráren nepřesahuje 10-ti násobek výšky sloupu nejvyšší z nich;
- velkou farmu vysokých větrných elektráren – více než deset jednotlivých elektráren, u kterých osová vzdálenost sousedících nosných sloupů elektráren nepřesahuje 10-ti násobek výšky sloupu nejvyšší z nich.

Vztah ke krajinnému rázu: Znak kulturní charakteristiky krajinného rázu industriální-technicistní povahy patřící ke kulturní charakteristice krajinného rázu, je určena k výrobě elektrické energie a je tedy průmyslovou stavbou. Stavba

představující znak industriální povahy je v kontrastu se znaky přírodní povahy a kulturní povahy, které jsou v harmonii se znaky přírodní povahy.

Kubusy

Jedná se především o průmyslové stavby a výškové domy o obdélníkové nebo čtvercové základně, které se výrazně uplatňují v krajině a ovlivňují tak krajinný ráz prostoru, který je jimi vizuálně dotčen. Patří sem především často se silně uplatňující síla, tovární haly (nejsou předmětem hodnocení), panelové výškové domy či jiné atypické stavby převyšující výrazně převažující hladinu zástavby, nebo umístěné v pohledově exponovaných prostorech.

Vztah ke krajinnému rázu: Znak kulturní charakteristiky krajinného rázu technicistní povahy představující industriální prvek krajiny nebo prvek masivního obývání krajiny.

Válcové až kuželové stavby různého zakončení

Jde především o tovární komíny o různé výšce a základně (cca do 80 m), které jsou součástí průmyslových komplexů nebo tepláren, dále vodárny kulovitě zakončení - „hydroglobus“, chladírenské věže průmyslových provozů (elektrárny, slévárny apod.).

Vztah ke krajinnému rázu: Znak kulturní charakteristiky krajinného rázu industriální-technicistní povahy představující industriální prvek krajiny. Tovární komíny se uplatňují především jako součást průmyslového komplexu. Pokud jsou četné, upozorňují na industriální charakter krajiny.

5.2 Obecný vliv výškových subtilních staveb technicistního charakteru na znaky a hodnoty krajinného rázu

Dle metodiky preventivního hodnocení krajinného rázu (Bukáček 2007) hodnotíme znak následujícím způsobem:

5.2.1 Výšková stavba – znak kulturní charakteristiky

Obecně lze chápat zásah výškové stavby vůči určitému typu pozitivně či negativně hodnoceného znaku dle následující tabulky:

KONTRAST SE ZNAKY JEDNOTLIVÝCH CHARAKTERISTIK:	
<p><u>Větrná elektrárna</u> – představuje průmyslovou stavbu v krajině určenou k výrobě elektrické energie zakončenou rotorem s trojlístou vrtulí</p> <p><u>Stožár GSM</u> – představuje stavby příhradové nebo tubusové konstrukce</p> <p><u>Elektrické vedení se stožáry</u> - představují stavby příhradové konstrukce</p> <p><u>Tovární komíny</u> - představuje součást průmyslové stavby vztažené k nějaké průmyslové výrobě nebo k provozu výtopen a spaloven</p>	<p>PŘÍRODNÍ CHARAKTERISTIKY</p> <p>Výšková stavba snižuje převažující uplatnění znaků přírodního charakteru → ovlivněna je tak přírodní hodnota krajinného rázu → díky tomu se mění převažující přírodní charakter krajiny → je tak ovlivněna přírodní hodnota krajinného rázu, ze které vyplývá estetická hodnota → §12</p> <p><i>Stožáry GSM a ostatní stožáry příhradové konstrukce, stožáry tubusy a tovární komíny:</i> <i>nevhodné umístění</i> → v zóně silné viditelnosti může potlačit dominantní uplatnění znaků přírodní povahy, v zóně zřetelné viditelnosti může navíc ohrozit uplatnění některé z typických přírodních dominant krajiny, může se uplatnit ve vymežujícím horizontu, který je utvářen znaky s převahou přírodní povahy a tím snížit jejich uplatnění, může potlačit nebo setřít uplatnění typického znaku krajiny přírodní povahy (aleť starých lip, významný památný strom apod.) dále: umístění do prostoru zvláště chráněných území, významných krajinných prvků</p> <p><i>Větrné elektrárny</i> <i>nevhodné umístění</i> → v zónách silné a zřetelné viditelnosti může významně ohrozit uplatnění typických přírodních dominant krajiny nebo některé z nich, může se uplatnit ve vymežujícím horizontu utvářeným znaky s převahou přírodní povahy a tím jej změnit, může setřít uplatnění typického znaku krajiny přírodní povahy</p> <p>Nevhodné umístění, výška a mohutnost konstrukce může vést ke snížení přírodní a tím i estetické hodnoty krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru.</p> <p>Potenciální eliminace uplatnění staveb: - mimolesní zeleň v krajině a lesní porosty vytvářející drobné uzavřené prostory snižující výhled</p> <p>KULTURNÍ CHARAKTERISTIKY</p> <p>Výšková stavba ovlivňuje uplatnění znaků kulturní charakteristiky: → <i>pozitivní projev ovlivněného znaku</i> – možné snížení uplatnění → ovlivněna je tak estetická hodnota krajinného rázu → díky tomu se mění charakter krajiny zásahem do kulturní charakteristiky krajinného rázu → §12 → <i>negativní projev ovlivněného znaku</i> – možné zesílení uplatnění → ovlivněna je tak estetická hodnota krajinného rázu → díky tomu se mění charakter krajiny změnou uplatnění záporných hodnot kulturní</p>

charakteristiky krajinného rázu → §12

Stožáry GSM a ostatní stožáry příhradové konstrukce, stožáry tubusy a tovární komíny, větrné elektrárny:

nevhodné umístění → v zóně silné a zřetelné viditelnosti může potlačit uplatnění pozitivních kulturních dominant v přímém pohledu nebo v rámci krajinné scény, v zóně slabé viditelnosti může navíc ovlivnit uplatnění některé z typických pozitivních kulturních dominant oblastí, v zóně silné a zřetelné viditelnosti může změnit typický obraz sídla zásahem do jeho siluety a ovlivněním jeho prvků, může zesílit uplatnění všech znaků technicistní povahy v rámci dotčeného krajinného prostoru (zejm. podobného pojetí) → vede ke snížení estetické hodnoty krajinného rázu

Potenciální eliminace uplatnění staveb:

- výrazně silněji se uplatňující prvky technicistní povahy vytvářející společnou siluetu nebo na pozadí dané stavby mohou potlačit její uplatnění

Společný vliv záporně chápaného uplatnění na některé znaky kulturní charakteristiky:

tvořící pozitivní kulturní dominanty harmonizující s přírodními [+] – stírající vliv, potlačuje jejich uplatnění v souladu s přírodními [+] - změna charakteru krajiny, zásah do vztahů krajinně negativně se uplatňující v krajinné scéně [-] - kumulace uplatnění, zesilující efekt utvářející harmonické měřítko krajiny a celkový soulad [+] - zásah do měřítka krajiny, potlačení měřítka znaky utvářející pozitivní siluety sídel [+] - poničení siluety, snížení kvality obrazu sídla v krajinně

HISTORICKÉ CHARAKTERISTIKY

Výšková stavba ovlivňuje uplatnění znaků historické charakteristiky:

→ *pozitivní projev ovlivněného znaku* – možná změna konfigurace a uplatnění prvků upozorňujících na historický kontext → ovlivněna je tak estetická hodnota krajinného rázu → díky tomu se mění charakter krajiny zásahem do kulturní historické charakteristiky krajinného rázu → §12

Stožáry GSM a ostatní stožáry příhradové konstrukce, stožáry tubusy a tovární komíny, větrné elektrárny:

nevhodné umístění → v zóně silné a zřetelné viditelnosti může snížit kvalitu uplatnění prvků historické povahy (býv. bojiště, poutní místo, dochovaná struktura harmonické krajiny, prostor barokní komponované krajiny, typický historický obraz sídla v krajinně apod.) → vede ke snížení estetické hodnoty krajinného rázu

Potenciální eliminace uplatnění staveb:

- není možná

Společný vliv záporně chápaného uplatnění na některé znaky historické charakteristiky:

tvořící pozitivní kulturní dominanty harmonizující s přírodními [+] – stírající vliv, potlačuje jejich uplatnění v souladu s přírodními [+] - změna charakteru krajiny, zásah do vztahů krajinně negativně se uplatňující v krajinné scéně [-] - kumulace uplatnění, zesilující efekt utvářející harmonické měřítko krajiny a celkový soulad [+] - zásah do měřítka krajiny, potlačení měřítka znaky utvářející pozitivní siluety sídel [+] - poničení siluety, snížení kvality obrazu sídla v krajinně vytvářející patrný nenarušený historický kontext [+] - mění tento charakter a snižuje jeho uplatnění kulturní povahy tvořící vztahy v krajinně [+] - mění základní charakter krajiny, zásah do vztahů krajinně

VZTAHY A MĚŘÍTKO

Výšková stavba ovlivňuje uplatnění znaků vytvářejících vztahy a měřítko krajinného rázu:

→ *pozitivní projev ovlivněného znaku* – možná změna konfigurace společně se uplatňujících znaků představujících vztahy v krajinně → ovlivněny jsou tak vztahy v krajinně → §12

→ *pozitivní projev ovlivněného znaku* – možná změna konfigurace společně se uplatňujících znaků vytvářejících harmonické měřítko krajiny → ovlivněno je tak harmonické měřítko krajiny → §12

→ *negativní projev ovlivněného znaku* – zesílení negativního projevu daného znaku nebo konfigurace společně se negativně uplatňujících znaků → snížení estetické hodnoty krajinného rázu, změna vztahů v krajinně, zásah do harmonického měřítka krajiny - §12

Nepřijatelný vliv výškových staveb na některé typy znaků vytvářejících vztahy a harmonické měřítko:

- potlačení znaků vytvářejících harmonické měřítko krajiny dané souladem velikostí složek a prvků v nich
- změna charakteru krajiny díky změně vnímání uplatnění znaků krajiny (změna konfigurace znaků)
- změna měřítka krajiny potlačením znaků vytvářejících soulad
- zásah do nerušených vymežujících horizontů krajiny
- zásah do vzdálených nerušených horizontů v průhledech do okolní krajiny
nevhodné umístění → potlačení pozitivní dominanty, narušení charakteru horizontu, krajiny, snížení kvality obrazu sídla, změna charakteru vymežujícího horizontu
kontrast → technicistní charakter x harmonický charakter krajiny s převahou znaků přírodní povahy, u větrných elektráren klidná krajinná scéna x neklid daný otáčející se částí

Společné parametry staveb

výška → neúměrná výška zvětšuje vzdálenosti zón viditelnosti, zvětšuje prostor uplatnění stavby
konstrukce → hmotové řešení stavby může zesílit uplatnění a tím zvýšit potlačení ostatních uplatňujících se znaků – např. v některých případech je tubus mnohem více viditelný v krajině než stožár příhradové konstrukce o téže výšce a základně
předpokládaný negativní zásah → znaky přírodní povahy, kulturní dominanty, harmonické měřítko krajiny, vztahy v krajině, kde převládají znaky přírodní povahy, siluety sídel, exponované cenné krajinné scenérie, nerušené horizonty, zesílení znaků podobné povahy

Míru potlačení existujících znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu je nutné vyhodnotit v konkrétní studii porovnáním možného vlivu nového znaku se stávajícími znaky různé povahy.

5.3 Princip uplatnění vertikálních výškových staveb technicistního charakteru

Uvedené výškové stavby jsou vnímány jako prvky technicistní povahy vytvářející dominanty prostoru, který vizuálně ovlivňují – dotčený krajinný prostor. Od určitého počtu mohou způsobit změnu vnímání výškové hladiny zástavby. Z pohledu ochrany a tvorby krajinného rázu jejich uplatnění ovlivňuje především:

- znaky vymezující prostor, přesahují-li je výrazně svou výškou
- znaky přírodní povahy a kulturní povahy, které jsou s nimi v souladu, dávající prostoru celkový charakter
- znaky vytvářející vztahy a měřítko, pokud se výrazně odlišují od charakteru krajiny a přesahují měřítko dané výškovou hladinou zástavby a většiny prvků krajinné scény, velikosti ploch
- znaky představující kulturní dominanty
- prostory ZCHÚ, VKP

Ovlivnění znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu je dáno možnou nepřijatelnou změnou jejich stávající konfigurace, jejich vzájemného vztahu a významu (míra uplatnění znaku). Vliv nemusí být vždy chápán jako negativní v případě, že daný prvek zesiluje uplatnění pozitivně vnímaných znaků krajinného rázu nebo se pozitivně podílí na celkovém charakteru krajinné scény.

Stavby se uplatňují v různé míře v závislosti na vzdálenosti a existenci eliminujících prvků krajiny dotčeného krajinného prostoru, tj. prostoru, který stavba může ovlivnit. Předpokládané uplatnění výškové stavby a tedy její vliv na znaky a hodnoty krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru lze korektně získat vyhodnocením (analýzou) potenciálního uplatnění stavby a vyhodnocením ovlivněných znaků zasazených míst dotčeného krajinného prostoru, kde bude daná výšková stavba viditelná. Analýza, jak uvádí autoři Bukáček 2004, Sklenička 2005 v souladu s citovanou metodikou Vorel a kol. 2004, spočívá:

- ve vymezení dotčeného krajinného prostoru (tj. prostoru, který stavba z pohledu ochrany krajinného rázu ovlivní)
- analýzy potenciálního uplatnění stavby v dotčeném krajinném prostoru
- vyhodnocením vlivu stavby na stávající znaky a hodnoty krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru

5.3.1 Obecný princip vlivu vertikálních výškových staveb technicistní povahy na některé znaky charakteristik krajinného rázu

Výšková stavba technicistní povahy

potlačuje uplatnění:

- znaků přírodní povahy
- přírodních dominant (hora, hřeben apod.)
- znaků kulturní charakteristiky, které jsou v souladu se znaky přírodní povahy
- kulturních pozitivně hodnocených typických dominant místa či oblasti
- prvků určujících měřítko krajiny odlišující se od měřítka stavby
- prvků určujících vztahy v krajině, které jsou v souladu se znaky přírodní povahy

ovlivňuje nebo narušuje:

- typickou siluetu sídla s převahou dochovaných historických prvků
- typickou siluetu sídla s převahou pozitivně hodnocených kulturních prvků bez prvků technicistní povahy
- typický ráz doposud nerušených horizontů
  - vymezujících (vymezují nějaký krajinný prostor) – kdy hrozí poničení horizontu
  - složených v několika plánech (ovlivňují charakter krajinné scény – mění)
  - vytvářejících významné krajinné pohledové předěly

- vnímání celkového charakteru krajinné scény nebo krajinného obrazu umístěním nového technicistního prvku, který doposud v krajině nebyl přítomen
- typické pohledové osy v krajině (průhledy, struktura komponované krajiny)

zesiluje

- uplatnění podobných prvků krajinné scény vyjadřujících stejný typ znaku kulturní povahy
  - výškové průmyslové stavby – kubusy, kužely a válce
  - stožáry – příhradové nebo tubusové konstrukce
  - sila – specifické kubusy
  - vodárny – specifické válce s kulovitým zakončením - „hydroglobus“
- uplatnění negativně se projevujících elementů tzv. globalizační (moderní) vrstvy
  - dálnice, rychlostní komunikace, silnice I. třídy
  - průmyslové zóny
  - logistická centra
  - železniční koridory aj.

pozitivně může dotvářet

- architektonickým řešením dominantní prostor
- gradací průmyslové zástavby k dominantnímu prvku
- funkcí na pozadí mohutné průmyslové aglomerace (větrná elektrárna v sousedství průmyslové zóny apod.)

někdy přináší vedlejší rizika

- větrné elektrárny, tovární komíny a vysoké stožáry televizních vysílačů mohou způsobit
  - snížení rekreační atraktivitu území
  - prokazatelný pokles cen nemovitostí díky existenci VE (viz citované německé a dánské studie)
- větrná elektrárna může přinést další rizika:
  - stroboskopický efekt (světlo střídá stín)
  - trvalé hlukové zatížení
  - snížení pozornosti řidičů
  - zátěž infrazvukem (zvuk pod 20 Hz- v současné době opomíjená problematika – není exaktně prokázána, ale ani vyvrácená, dle studie Frey J. B. a Hadden P. J. (2007) však je stanovena minimální vzdálenost od zástavby na 2-3 km, především z důvodu poškození lidského zdraví hlukem a infrazvukem)
  - stresový faktor – přináší neklid do krajiny, strhává pozornost

Diskuse

Některé zejm. televizní vysílače mohou být pojaty jako architektonické dílo, které se stává kulturní hodnotou území, hodnocení pak bývá velmi složité a je nutné odborné posouzení více expertů z oborů architektury, krajinářství a estetiky.

Stožáry mobilních operátorů nenápadně a bez koncepce zaplavily českou krajinu a dnes vytváří její typický znak kulturní charakteristiky, který lze hodnotit jako nepřijatelný všude tam, kde převažují znaky přírodní povahy nebo jsou s kulturními v harmonii. Často jsou tyto stožáry umísťovány do krajinářsky cenných exponovaných prostorů, kde se díky výstražnému nátěru a osvětlení blikajícím světlem uplatňují nepřijatelně. Díky počtu staveb stožárů GSM v krajině dochází k jejich kumulaci a tím společnému efektu uplatnění.

Větrné elektrárny jsou z pohledu krajiny průmyslové stavby určené k výrobě elektrické energie a i přes svůj účel, tzv. výroby energie z obnovitelného zdroje (vítr) nemohou obstát před skutečností, že jsou v harmonické a krajinářsky cenné krajině nepřijatelné. Shrňme-li mnoha autory zahraničních studií uváděný vliv větrných elektráren na krajinu i člověka, pak dostáváme následující výčet:

- větrná elektrárna (VE) se stává dominantou krajiny, uplatňuje se v mnoha pohledových osách a může tak potlačovat existující dominantní rysy dotčeného krajinného prostoru → narušení estetické hodnoty krajinného rázu, měřítka krajiny
- VE přináší do krajiny nové (nepůvodní) geometrické tvary → narušení estetických hodnot krajinného rázu, harmonického měřítka a vztahů, potlačení přírodní hodnoty

- VE může způsobit změnu ve vnímání poměru znaků přírodní povahy vůči znakům kulturní povahy – zejména technicistního typu → snížení přírodní a estetické hodnoty krajinného rázu.
- VE se často stává spoluurčujícím a mnohdy zásadním znakem, díky kterému může dojít ke změně pořadí charakteristik v rámci místa krajinného rázu → narušení estetické hodnoty krajinného rázu, vztahů v krajině a měřítko
- Dynamický charakter VE se stane rysem v krajině, upoutávajícím pozornost, čímž přispívá k potlačení současných znaků a hodnot krajiny → zasažení estetické hodnoty krajinného rázu, harmonického měřítko a vztahů v krajině
- VE může potlačit uplatnění jedinečných nebo zásadních znaků a hodnot krajinného rázu s pozitivním projevem → narušení estetické nebo přírodní hodnoty krajinného rázu, vztahů v krajině, často i harmonického měřítko
- VE velmi často potlačí vizuální projev vymezujících horizontů (vnímání jejich celistvosti a výšky) dotčeného krajinného prostoru → narušení přírodní a mnohdy i estetické hodnoty krajinného rázu, vztahů v krajině, zásah do měřítko
- Realizací stavby tzv. větrného parku může dojít k přímému ovlivnění migračních cest avifauny vznikem neprostupné bariéry v krajině → snížení přírodní hodnoty
- Vliv VE na obyvatelstvo je v kontextu krajinného rázu třeba chápat jako vliv zprostředkující smyslové vnímání člověka prostřednictvím vizuálního (zásadní vliv, klíčová role → estetická hodnota), senzuačního (slyšitelný hluk, podprahové vnímání dynamického prvku strhávajícího pozornost, možné další aspekty vnímání → vztahy v krajině).
- VE může způsobit snížení obytné a rekreační atraktivity oblasti především v rámci zóny silné a zřetelné viditelnosti. Potažmo (jak dokazují studie z Německa i Dánska) může dojít i ke snížení hodnoty objektů pro trvalé bydlení.

Literatura (doplňit):

- Bukáček, R. Bukáčková, P. Matějka, P. 2004: Anenská studánka – hodnocení vlivu stavby větrné elektrárny na krajinný ráz. S&M CZ, Velké Opatovice.
- Frey J. B. and Hadden P. J., 2007: Noise radiation from wind turbines installed near homes: effects on health. www.windturbinehealthhumanrights.com
- Sklenička, P. 2006. Vliv větrných elektráren na krajinný ráz: principy hodnocení. EIA.IPPC.SEA, 3, 11-13.

Zdroje informací:

- Hamburger Abendblatt, 4.10. 1997, Kieler Nachrichten, 25.9. 1997 in Strejček, I. 2007: Chvályhodné rozhodnutí. Jihlavské listy, Jihlava.
- Windpower Monthly, květen 1999 in Strejček, I. 2007: Chvályhodné rozhodnutí. Jihlavské listy, Jihlava.
- The Royal Institution of Chartered Surveyors, březen 2007 in Strejček, I. 2007: Chvályhodné rozhodnutí. Jihlavské listy, Jihlava.

II. část

Charakteristika území a jeho zranitelnost

6 Charakteristika území Pardubického kraje

6.1 Základní charakteristika území

6.1.1 Přírodní podmínky

6.1.1.1 Geologické a geomorfologické poměry

Modelace terénu i geologické podmínky úzce souvisejí s bonitou půdy a spolu s klimatickými podmínkami patří mezi limitující faktory kolonizace a postupného osídlování krajiny. Modelace terénu s různými tvary je navíc jedním z hlavních činitelů vytvářejících charakter krajinné scény.

Geologická charakteristika

Faktorem, který určuje tvářnost regionu, je jeho pestrá geologická stavba. Na sv., v hraničních horách (Orlické hory, Králický Sněžník) a jejich podhůří, převládají krystalické horniny starohorního a prvohorního stáří (svory, pararuly aj.). Středem regionu od sz. k jv. se táhne široký pruh usazených hornin, z nichž nejrozsáhlejší jsou sedimenty české křídové pánve. Ty vznikly během několika mořských záplav, a proto mají odlišný litologický charakter. Pevně převládají mocné vrstvy turonských hornin od jílovců po jemnozrnné pískovce. Ojediněle jimi pronikají třetihorní neovulkanity (např. fonolit Kunětické hory). Geologicky nejvíce komplikovanou stavbu má jižní úsek regionu, mnohde s velmi starými (starohorními) metamorfity – rulami, pararulami, fylity, krystalickými vápenci, s pestrá škálou rozmanitých sedimentů z různých období prvohor a také s rozsáhlým železnohorským plutonem, tvořeným hlubinnými karbonskými vyvřelinami typu granodioritů.

Pohyby zemské kůry vytvořily v regionu řadu antiklinál a synklinál. Nejzápadnější je vraclavská antiklinála, která probíhá ve směru sz-jv od Dolního Jelení (okres Pardubice) přes obec Vraclav až do jižního okolí Vysokého Mýta (okres Ústí nad Orlicí). Geomorfologicky se projevuje jako Vraclavský hřbet. Na jeho okrajích jsou kuesty (PR Střemošická stráň, PP Kusá hora). Východně od vraclavské antiklinály probíhá od Vysokého Mýta až k obci Janov jv. od Litomyšle (okres Svitavy) široká sníženina vysokomýtské synklinály. Geomorfologicky se nazývá Litomyšlský úval. Velmi výrazná a dlouhá (60 km) je potštejnská antiklinála, která probíhá od Brandýsa nad Orlicí k Ústí nad Orlicí a dále k jihu, k prostoru východně od Poličky (okres Svitavy). V její ose byl v průlomovém údolí Divoké Orlice obnažen potštejnský žulový masiv a v údolí Tiché Orlice u Ústí nad Orlicí krystalinikum s žulou a perm. Východní rameno asymetrické potštejnské antiklinály je porušeno semanínským zlomem směru sz-jv. V georeliéfu se výrazně projevuje jako Kozlovský hřbet s četnými kuestami (čely obrácené většinou východním směrem – PR Psí kuchyně).

Východně od semanínského zlomu vznikla orlicko-ústecká synklinála. V terénu se dnes jeví jako sníženina Ústecké brázdy, ve které se vyvinuly četné subsekventní vodní toky. Mezi dnešním Ústím nad Orlicí a Opatovem u Svitav se v ní uložily během mladších třetihor mořské sedimenty spodního badenu. Východně od orlicko-ústecké synklinály se vyklenula antiklinála litická. V její ose byl odnosem ze svrchnokřídových hornin obnažen litický žulový masiv a dále k JV poorlický perm. Délka této antiklinály je 60 km. V popisovaném regionu dnes vystupuje na severu jako Litický hřbet a na jihovýchodě jako Hřebečovský hřbet, charakterizovaný řadou kuest s čelními svahy obrácenými k východu (PR Rohová).

Geologické charakteristiky významné z pohledu krajinného rázu

Geologická stavba celého regionu je velice pestrá. Z hlediska krajinného rázu však není až tak nutná podrobná znalost geologické struktury oblasti, s přesným určováním stáří hornin, geochronologií apod., ale naopak je nutné určité zobecnění a spíše zhodnocení uplatnění jednotlivých geologických fenoménů v krajině, jak je uvedeno níže.

Krystalické horniny a metamorfované horniny

V severní a jižní části pardubického regionu převažují krystalické horniny (metamorfity a hlubinné vyvřeliny) starohorního až prvohorního stáří.

Do nejj jižnějšího okraje regionu zasahuje moldanubická oblast se starohorními rulami, ve východočeské části Českomoravské vrchoviny však už převažují krystalické horniny kutnohorsko-svratecké a středočeské oblasti. V okolí Seče nalézáme metamorfity, tzv. ohebskou rulu. Rovněž ve svrateckém krystaliniku, tvořícím táhlý pás jihovýchodně od Hlinska do povodí Svratky, převažují starohorní ruly až migmatity.

Na tyto metamorfity navazuje pestrý komplex starohorních až prvohorních hornin středočeské oblasti (bohemika), zabíhající do východních a západních okrajů regionu. K nejstarším (starohorním) horninám zde patří pararuly, svory, fylity, krystalické vápence, kvarcity a další horniny poličského a letovického krystalinika, odkryté např.

v údolí Křetínky a Svitavy. Střední část východočeského bohemika na jihovýchodě Železných hor vyplňuje rozsáhlý železnohorský pluton, patrně karbonského stáří, budovaný hlubinnými vyvřelinami s převahou granodioritů (skutečská a nasavrecká žula) nad granitem (křižanovická a žumberská žula) a drobnými tělesy bazických vyvřelin. Mezi železnohorským plutonem a svrateckým krystalinikem leží pás hlinecké zóny se slabě metamorfovanými starohorními až prvohorními horninami (např. rychmburskými drobami v údolí Krounky). Při severním okraji plutonu vystupují porfyrické horniny lukavické série. Krystalické břidlice (svory, svorové ruly, amfibolity aj.) budují též okrajové partie severozápadní části Železných hor. Dělí se na podhořanské krystalinikum, tvořící příkrý jihozápadní svah, a rozsáhlejší chvaleticko-sovoluské krystalinikum. Do chvaletické části náleží slabě metamorfované fylity, tzv. kyzové břidlice, a těleso chvaletické žuly.

Ordovického stáří je i těleso diabasu v Chrtnickém údolí u Choltic. Ze siluru a devonu pocházejí slabě metamorfované vápence mezi Vápenným Podolem a Prachovicemi, které jsou odkryty těžbou. Pohraniční pohoří (Orlické hory a Králický Sněžník s podhůřím) náleží ke geologické jednotce lužická (západosudetská) oblast a jsou tvořeny převážně krystalickými horninami starohorního a prvohorního stáří. V jádru orlicko-sněžnického krystalinika převažují horniny ortorulového vzhledu, odkryté např. v Zemské bráně. Obklopují je svory, pararuly, amfibolity, krystalické vápence, kvarcity a další horniny stroňské série. Jižní lem tvoří metamorfity (fylity, svory, amfibolity) novoměstského a zábřežského krystalinika s průniky žul (např. litický masiv) i tmavých vyvřelin.

Projev v krajině:

1. Granodiority, granity a krystalické břidlice

V oblastech s výskytem žul nebo rul a dalších metamorfovaných hornin (označovaných jako krystalické břidlice) se vždy setkáme s množstvím lomů, kde byly nebo jsou tyto horniny těženy jako stavební kámen (Např. lom u Žumberka, u Štikova, u Podhradí, v okolí Skutče). Z hlediska barevnosti se pak uplatňují dvě základní barvy: červená křižanovická žula a šedá (šedomodrá) nasavrecká a skutečská žula (nejrozšířenější).

2. Krystalické vápence

V okolí Vápenného Podola a Prachovic jsou vápence jen slabě metamorfované a mohli bychom je částečně řadit k sedimentům. Vápenec byl vždy využíván jako stavební surovina a také jako surovina pro různá průmyslová odvětví. Např. u již zmíněných Prachovic se setkáváme s rozsáhlou těžbou vápence a jeho následným zpracováním, tudíž se v krajině scéně projevuje jednak mohutný lom a taktéž rozsáhlá cementárna dominující celému údolí. dalším příkladem lomové činnosti může být lom na těžbu mramoru na hranici NPR Kralický Sněžník. V krajině krystalinika se také setkáváme s vápennými čočkami, které sebou nesly místní těžbu této suroviny v podobě malých dolů a lomů. Na tyto vápenné čočky je pak vázána jiná vegetace. Díky tomu se mnohdy v rozsáhlých smrčínách setkáváme s kotlíky květnatých bučin.

Sedimenty

Středem regionu od severozápadu k jihovýchodu se táhne široký pruh usazenin, a to především sedimenty české křídové pánve. Tyto sedimenty vznikly během několika mořských záplav střídaných i tropickým sladkovodním prostředím, díky čemuž mají tyto sedimenty velice pestré litografické složení. Převládají mocné vrstvy turonských hornin jako jsou jílovce, slínovce, opuky, jemnozrné pískovce místy i lupky, písky až šterky. Do moravskoslezské oblasti jsou na jihovýchodním okraji regionu řazeny slabě metamorfované prvohorní sedimenty (droby, slepence aj.) v jihovýchodním okolí Moravské Třebové. Do východní části okresu Svitavy zasahují prevariské sedimenty drahanského kulmu. Ve vnitrozemí regionu převažují usazené horniny pokryvných jednotek Českého masivu. Červené zbarvení charakterizuje permské pískovce a slepence v protáhlé orlické pánvi v podhůří Orlických hor, v okolí Kraskova a Seče v Železných horách, v Boskovické brázdě v okolí Moravské Třebové. Plošně mnohem rozsáhlejší jsou sedimenty české svrchnokřídové pánve, uložené během již zmíněných několika mořských záplav. Patří k nim cenomanské pískovce (např. v Budislavských skalách -Maštale) a slepence. Stametrové vrstvy turonských jílovců (slínovců, spongilitů, opuk) až jemnozrných pískovců tvoří podklad všech okresních měst regionu. Náleží k vývoji labského, orlicko-žďárského a bystřického (v králickém příkopě).

Čtvrtohorní říční naplaveniny (šterkopisky) nalzáme v terasových stupních podél údolí Tiché i Divoké Orlice, Labe, Chrudimky, Loučné a dalších toků. Z nich byly v obdobích aridního klimatu vyvátý jemnozrné písky a spraše, tvořící místy přesypy.

V sovoluské části převažují nepřeměněné sedimenty patrně ještě předkambrického stáří, např. litošické slepence, a polštářové spilitové lávy (u Sovolusk). Spolu s přilehlým komplexem chrudimského paleozoika připomíná toto území barrandien ve Středních Čechách. Chrudimské paleozoikum na severním okraji Železných hor je tvořeno usazenými horninami přeloučské a vápenopodolské synklinály. Kambrium je zastoupeno senickými vrstvami (droby a jílové břidlice s trilobitovou faunou) u Heřmanova Městce a Seníku. Rozsáhlejší a geomorfologicky výraznější jsou ordovické křemence, křemité pískovce a slepence západně od Slatiňan, u Horních Raškovic, Lipoltic aj. Místy se na nich zachovaly stopy po abrazi křídového moře. Neogenní mořské sedimenty (jíly, šterky aj.) zasahují od jihovýchodu z

Moravy až do okolí Lanškrouna, kde se mísí s brakickými a říčními usazeninami v okolí České Třebové a Ústí nad Orlicí.

Projev v krajině:

1. Opuky (slínovce) a pískovce

Opuky a pískovce byly vždy využívány jako stavební kamen. V oblasti se tak setkáme s mnoha budovami a zdmi z tohoto materiálu. S tímto využitím opuk a pískovců pak souvisí v krajině roztroušené malé lomy (např. pískovcový lom u Zderaze, u Škrovačů).

Dalším typickým uplatněním opuk a slínovců v krajině jsou tzv. bílé stráně. Jedná se o místa zlomů (viz geomorfologie), kde na povrch vycházejí tyto světlé horniny. Díky své svítivé bílé barvě umocňují jednotlivé zlomy a stávají se tak silně působícími přírodními dominantami (např. Střemošická stráň, stráně v okolí Podlažic, Vinar, svah mezi Mladějovským vrchem a Novou Vsí). Typické jsou také sníženiny a odkryté stěny opuk v údolích řek a potoků. Např. opukové stráně doprovází řeku Novohradku před Luží, Opuková stěna nad řekou Tichá Orlice v Chocni- Peliny, Brandýse, mohutná stěna u obce Skála resp. Podskála, v Zaječicích apod. Zároveň je nutné zdůraznit, že typické puklinové zvětrávání opuk vytváří zjemňující texturu. Mnohdy monumetální předěly jsou tak i z větších vzdáleností vnímány v jemnějším měřítku.

Z hlediska uplatnění pískovců je nutné dále zdůraznit červeně zbarvené permské pískovce a slepence, které se vyskytují v protáhlé orlické pánvi v podhůří Orlických hor, v okolí Kraskova a Seče v Železných horách a v Boskovické brázdě v okolí Moravské Třebové. Tyto pískovce svým zvětráváním vytvářejí až temně rudé půdy, které se pravidelně objevují v krajině scéně v době orby a sklizně.

Cenomanské pískovce jsou naopak typické vytvářením skalních měst (viz geomorfologie) a opět zjemňující texturu způsobenou voštinovým zvětráváním těchto pískovců. Na rozdíl od opuk se však tato textura projevuje až z bližších pohledů. Taktéž výběrovým zvětráváním cenomanských pískovců vznikají různé výklenky a dutiny, čímž vznikají velice pestré tvary.

2. Jílovce (jíly, sprašové hlíny, lupky)

S přítomností jílovců potažmo jílu a sprašových hlín souvisí možnost budování cihlen (např. V Blatě u Medlešic, v Radimi, v Starých Holicích apod.). V oblastech s touto horninou se tak pálené (nepálené) cihly a střešní tašky staly hlavním stavebním materiálem. Lupek obsahuje především minerál kaolinit, pročež se využívá jako surovina pro výrobu žáruvzdorné keramiky. V minulosti se silně těžil např. v oblasti kolem Hřebečského hřbetu u Moravské Třebové. V této oblasti se pak můžeme setkat s velkým množstvím dolů, které se mnohde propadají a vytváří tak rozsáhlé propadliny a kamenné laviny.

3. Písky a štěrky

V oblasti České křídové tabule se setkáváme s množstvím sedimentů toho typů (včetně čtvrohorních štěrkopískových naplavenin a z nich vzniklých přesypů). Písky a štěrky byly vždy těženy a tak vzniklo v krajině velké množství malých dnes i zatopených a polozatopených pískoven a štěrkoven (např. písk. u Ostřešan, písk. u Kiostecké Horky, štěrk. u Časů, apod.)

Neovulkanity

Z neovulkanitových těles (třetihory) je (geomorfologicky) nejvýraznější fonolitový lakolit Kunětické hory. K nefelinickým čedičům patří spojilská žíla a nejvýchodnější neovulkanické tělesov Čechách - Košumberk u Luže.

Projev v krajině:

Tyto neovulkanity se nejvíce projevují především z hlediska geomorfologie.

Těžba nerostných surovin na území kraje v minulosti a současnosti

Na území okresu Pardubice se nachází v minulosti relativně významné a obecně známé ložisko Mn a Fe rud Chvaletice. Rudy zde byly těženy do roku 1951; po tomto roce se zde těžily kyzové břidlice pro průmyslové zpracování a na výrobu kyseliny sírové. V roce 1975 byla těžba ukončena. Veškerý těžební zájem je v současnosti omezen na těžbu štěrkopísku, cihlářských surovin stavebního a dekorativního kamene. Ve Chvaleticích je funkční lom na těžbu žuly, jehož plocha by se měla po etapách ještě zdvojnásobit. Zdroje výskytu štěrkopísku jsou především labské terasy, surovinou pro cihlářskou výrobu jsou především spraše a těžba kamene je orientována na vyvřelé horniny. Z hydrogeologického hlediska významný využitelný kolektor představují štěrkopískové uloženiny Labe. Kolektor terasových uloženin představuje prostředí značně zranitelné, s obtížným zajištěním ochrany. Oblast okresu Chrudim má relativně pestré geologické stavbu, které odpovídala i značná škála v minulosti těžených rud. Do současnosti si jistý význam zachovalo ložisko Křižanovice, na němž je evidován prostor chráněného ložiskového území polymetalických rud, kde byla ukončena těžba; ložiskové území je trvale chráněno. V horizontu nejméně 10 let se nepředpokládá obnovení těžby.

V nedávné době před rokem 1989 byly v daném prostoru průzkumně ověřovány výskyty radioaktivních surovin (např. ložisko Březinka - Licoměřice). Průzkum i těžba těchto surovin byly ukončeny a zásoby ohodnoceny jako neperspektivní. Obdobná situace je i u baryt - fluoritových surovin, kde v ložisku Běstvína byla těžba ukončena a ložisko je sanováno. Zásadní je těžba vápenců a korekčních složek na lokalitě Prachovice. Těžba zde zajišťuje nejen potřeby cementárny Prachovice, která se významně podílí na krytí spotřeby cementu v republice, ale má i nadregionální význam. Na této lokalitě se uvažuje o pokračování v těžbě zahloubením dosavadní těžebny, v zásadě se však nepředpokládá zvýšení objemu těžby proti současnosti. Objem těžby je úzce vázán na výrobní závod HOLCIM, kde se vápencem zpracovává.

Další velice významnou surovinou je kámen pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu. Jedná se převážně o granodiority z okolí Nasavrky a Skutče. Tuto surovinu lze považovat za ekonomicky nejvýznamnější v rámci celého okresu, s jasnou perspektivou odbytu a se značnými ověřenými zásobami.

Rovněž na Chrudimsku, konkrétněji v okolí Hrochova Týnce, se těží a zpracovávají cihlářské hlíny. Za zmínku též stojí ložisko ordovických křemenců na Podhůře u Rabštejské Lhoty.

Okres Ústí nad Orlicí má podobně jako okres Chrudim relativně pestrou stavbu, takže zde v minulosti byly těženy různé suroviny. V současnosti se rudy nevyskytují - potvrdil to zejména průzkum na ověření Fe rud a radioaktivních surovin, který nepřinesl potvrdil to zejména průzkum na ověření Fe rud a radioaktivních surovin, který nepřinesl pozitivní výsledek.

Obdobná situace je i u baryt - fluoritových surovin. Jako chráněné ložiskové území je evidováno ložisko Bohousová. Jako chráněné ložiskové území je evidováno i ložisko Semanín, kde se uvažuje o těžbě záruvzdorných jíly jako ostřiva do šamotových hmot. V případě obou těchto typů surovin zůstávají ložiska chráněna tak, aby mohla být případně využita a to pouze za předpokladu zásadní změny v poptávce a v cenovém hodnocení na světových trzích. Z hlediska množství zásob lze za perspektivní považovat vysokoprocenní vápence na ložisku Velká Morava. Vápence z vyznačených lokalit v pramenní oblasti Moravy jsou přednostně využívány pro ušlechtilou kamenickou výrobu; jsou tedy těženy v malých objemech, přičemž uspokojují současnou poptávku. Zásadní rozšíření těžby se nepředpokládá. Významná je též těžba litické žuly (granodioritu) ve víceetážovém lomu v Liticích nad Orlicí. V okrese Svitavy jsou nejvýznamnějšími těženými nerudnými surovinami záruvzdorné jílovce z Hřebečského hřbetu. Jíly a jílovce zde byly těženy povrchově i hlubinně. Většina těžeben je v současnosti opuštěna, těžba pokračuje jen na lokalitě Březinka. V území však zůstávají zásoby trvale chráněny (Chráněná ložisková území). Případné obnovení těžby je závislé na požadavcích a cenách na světových trzích.

Geomorfologická charakteristika

Mnohotvárný georeliéf pardubického regionu je výsledkem dlouhodobého geologického vývoje od starohor do současnosti. Výškové rozpětí zde dosahuje jedné z největších hodnot v rámci České republiky, a to přibližně od 200 m n. m. na Labi na západní hranici Pardubického okresu po 1423,7 m n. m. na vrcholu Králického Sněžníku v severovýchodní části okresu Ústí nad Orlicí. Z hlediska regionálního geomorfologického členění provincie Česká vysočina náleží region do tří výrazně odlišných soustav (suprovincií): krkonoško-jesenická (sudetská) v severovýchodní až východní části, Česká tabule ve střední a západní části a česko-moravská v jižní části.

Celé území spadá do provincie Česká vysočina, která je tvořena třemi výrazně odlišnými soustavami (subprovinciemi): krkonoško-jesenická (sudetská) v severovýchodní až východní části, Česká tabule ve střední a západní části a česko-moravská v jižní části.

Krkonoško-jesenická soustava je výsledkem geomorfologických procesů alpínsko-himálajského vrásnění ve třetihorách a čtvrtohorách, kdy byly podél zlomů vyzdviženy kry okrajových pohoří České vysočiny. Do regionu zasahují dvě podsoustavy Krkonoško-jesenické soustavy orlická s celky Orlické hory, Podorlická pahorkatina, Kladská kotlina a jesenická s celky Králický Sněžník, Hanušovická a Zábřežská vrchovina. Z Orlických hor patří do regionu východní podcelky Bukovohorská hornatina, vrcholící Suchým vrchem 995 m n. m., a větší část Mladkovské vrchoviny s Adamem (765 m n. m.), a průlomovými údolími Divoké a Tiché Orlice. Podhůří Orlických hor spadá z větší části do celku Podorlická pahorkatina na krystalických horninách a na permských, svrchnokřídových a neogenních sedimentech. Členitý georeliéf se vyvinul v závislosti na geologických strukturách (pásmech antiklinál a synklinál) a nestejně odolnosti hornin. Povodí středního toku Divoké a Tiché Orlice patří k podcelku Žambercká pahorkatina s Litickým hřbetem. Na jihu zasahuje podcelek Moravskotřebovská pahorkatina až do povodí Třebůvky. Celek Kladská kotlina, oddělující orlickou a jesenickou podsoustavu, zabíhá na území regionu podcelkem Králická brázda, což je tektonická sníženina, vyplněná svrchnokřídovými sedimenty. Králický Sněžník (1423,7 m n. m.) je členitou hornatinou, mohutnou krou, omezenou v západní části kladským zlomem. Z uzlové vrcholové části s výraznými stopami po periglaciální modelaci vybíhá několik hřbetů. Z celku Hanušovická vrchovina zasahuje do regionu západní výběžek podcelku Branenská vrchovina, v němž údolí Moravy u Červeného Potoka, pokryté neogenními štěrky, zvyrazňuje horskou skupinu Jeřábu (1002,8 m n. m.) na krystalických

břidlicích, s pramennou oblastí Tiché Orlice a Břežné. Na jihu přechází do Zábřežské vrchoviny, vrcholící Lázkem (714 m n. m.) a členěné hlubokými údolními Moravské Sázavy, Třebůvky a jejich přítoků.

Projevy v krajině:

- Tato soustava vytváří mohutné dominantní celky v podobě pohraničních pohoří, které jsou umocněny postupným přechodem od rovinatějšího reliéfu (jižní partie této soustavy) přes pahorkatinu až k samotným již zmíněným pohořím (Kralický Sněžník, Orlické hory).
- Pro tuto pohoří je typické mrazové zvětvávání vytvářející skalní výchozy (sruby, hranáče) a kamenná moře. Z antropogenních novotvarů je nutné vyzdvihnout kamenné snosy na Kralickém Sněžníku. Jedná se o místo s největší hustotou kamenných snosů v České republice. Tyto kamenné snosy vytváří nový prvek krajinné scény zesilující harmonický vztah člověka a krajiny.
- Vodní toky vytvářejí především roklinová údolí s většími spádovými křivkami.

Česká tabule má z větší části rovinatý, na okrajích zvlněný georeliéf, převážně na svrchnokřídových, ojediněle i neogenních sedimentech. Do regionu zasahuje čtyřmi geomorfologickými celky: Svitavskou pahorkatinou, Orlickou, Východolabskou a Středolabskou tabulí. Východní zvlněnou část Svitavské pahorkatiny tvoří podcelek Českořebovská vrchovina, vymezený vůči Podorlické pahorkatině příkrým svahem kuesty Hřebečovského hřbetu na mírně skloněných svrchnokřídových sedimentech. Nejvýše zde vystupuje Baldský vrch (693 m n. m.) západně od Stašova. Strmými čelními svahy kuest klesají též okraje jinak převážně rovinatých podcelků Loučenská a Chrudimská tabule v povodí Loučné, Novohradky a dolního toku Chrudimky. Na cenomanských pískovcích vznikl pozoruhodný georeliéf Budislavských skal s PR Maštale. Zvlněný ráz má též jihovýchodní výběžek Orlické tabule (podcelek Třebechovická tabule) s neckovitým údolím Tiché Orlice mezi Brandýsem nad Orlicí a Chocní. Převážně rovinatá je Východolabská tabule s podcelkem Pardubická kotlina. Jeho východní část tvoří tabulové plošiny v okolí Holic a střední část mělký úval Labe, které zde mění směr toku ze severojižního na východozápadní.

Výraznými dominantami jsou v této části neovulkanické kupy, které vyvěly do jinak rovinatých plošin např. Kunětická hora, Košumberk. Povrch tabule ze sedimentů svrchní křída pokrývají říční naplaveniny a váté písky. Ze Středolabské tabule zasahuje do západní části regionu výběžek podcelku Čáslavská kotlina s údolím Doubravy u Ronova nad Doubravou.

Projevy v krajině:

- Typická pro tuto soustavu je převaha rovinatých terénů, které na okrajích přecházejí ve zvlněný georeliéf. Celá soustava je rozčleněná do několika tabulí, které vytvářejí ucelené krajinné prostory.
- Výraznými celky se tak stávají mohutné kuesty, které vytvářejí výrazné předěly v krajině. Jedná se především o Kozlovský hřbet, Hřebečovský hřbet (charakterizovaný řadou kuest s čelními svahy obrácenými k východu). Další výrazné předěly tvoří Štěpánovská stupňovina, Vraclavský hřbet (nejzápadnější antiklinála, která probíhá ve směru SZ-JJV od Dolního Jelení (okres Pardubice) přes obec Vraclav až do jižního okolí Vysokého Mýta) a Novohradská stupňovina.
- Východně od vraclavské antiklinály probíhá od Vysokého Mýta až k obci Janov JV od Litomyšle široká sníženina vysokomýtské synklinály. Geomorfologicky se nazývá Litomyšlský úval. Velmi výrazná a dlouhá (60 km) je potštejnská antiklinála, která probíhá od Brandýsa nad Orlicí k Ústí nad Orlicí a dále k jihu, k prostoru východně od Poličky (okres Svitavy).
- Podél většiny z těchto předělů se vyvinula silná pohledová osa mnohde zesílena kulturní dominantou (např. Kostel Chlumek v Luži je umocněn výraznou pohledovou osou podél Vraclavského hřbetu). Výrazným geomorfologickým jevem jsou v této soustavě bílé stráně a mohutné stěny doprovázející zmíněné kuesty a toky (Podskala, Peliny, Střemošická stráně). Dalším výrazným geomorfologickým jevem této soustavy jsou Budislavské pískovcové skály vytvářející rozsáhlé pískovcové město.
- Převážně rovinatý terén dává vyniknout neovulkanickým tělesům vytvářející tak výrazné dominanty krajiny (Kunětická hora, Košumberk).
- Řeky vytváří více méně otevřená až plochá údolí (Labe), místy s výraznějšími břehy (Orlice u Chocně, Novohradka u Luže).

Českomoravská vrchovina tvoří jihozápadní část regionu patří do celku Železné hory, tvořící asymetrickou kru s příkrým jihozápadním svahem při železnohorském zlomu a s povlným sklonem k severovýchodu. Nadmořské výšky nepřesahují 800 m.

Podcelek Chvaletická pahorkatina, s nižším georeliéfem a s pestřejší geologickou stavbou, zasahuje na severozápadě až za průlomové údolí Labe u Kojic. Středem plošně rozsáhlejšího podcelku Sečská vrchovina, převážně

na podkladu krystalických hornin, protéká podstatná část Chrudimky. Jihovýchodní část regionu je součástí celku Hornosvratecká vrchovina, přesněji podcelků Žďárské vrchy a Nedvědicke vrchovina. Velká část tohoto regionu patří do CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory.

Projevy v krajině:

- Tato soustava vytváří dominantní celky, které se zvedají z České tabule. Jedná se především o Železné hory a Žďárské vrchy, které jsou však částečně potírány ze severních pohledů dominantnější Skutečskou pahorkatinou, která je součástí Železných hor.
- Pro tuto soustavu je typické mrazové zvětrávání vytvářející skalní výchozy- sruby. Místo se také můžeme setkat s kamennými moři a snosy. Roztroušeně se v této soustavě nalézají bludné kameny a osamocené skály-tory, které vytvářejí v krajině lokální dominanty.
- Řeky vytvářejí převážně údolí typu V s častými peřejemi a většími spádovými křivkami.

Další významné geomorfologické jevy

Významným geomorfologickým prvkem pardubického regionu jsou podzemní prostory. Lze je rozdělit na krasové, pseudokrasové a umělé. Krasové podzemí se váže na karbonátové horniny – vápence a dolomity, které se vyskytují pouze na jihozápadním a severovýchodním okraji regionu – v Železných horách a na Králickém Sněžníku. Při těžbě silurských a devonských vápenců podolské synklinály v Železných horách byly už dříve otevřeny mezi Vápenným Podolem a Prachovicemi krasové dutiny až jeskyně. V současné době jsou zde dvě větší jeskyně, Podolská a Páterova asi 0,5 km západně od kostela ve Vápenném Podolu. Jeskyně a další krasové jevy na Králickém Sněžníku jsou vázány na polohu krystalických vápenců a dolomitů na levém svahu údolí Moravy. Největší jeskyní jsou Tvarožné díry (v 840 m n.m.). Pseudokrasové jeskyně se vytvořily zejména v sedimentech, vzácněji v krystalických horninách. Pozoruhodné jsou především jeskyně v jemnozrnných sedimentech (slínovcích, prachovcích až pískovcích) svrchnokřídového stáří. Vytvořily je gravitační pohyby horninových bloků v blízkosti hrany údolních svahů nebo přímo na svazích. Protože jde vlastně o podzemní rozsedliny, jsou označovány jako rozsedlinové jeskyně. Jedny z nejrozsáhlejších prostor tohoto typu v České republice se otevírají v jihovýchodní části regionu v údolích pravých přítoků Svitavy.

Významné geomorfologické a geologické jevy a paleontologické lokality Pardubického kraje

1) Bětník

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Pseudokrasová jeskyně nad levým svahem údolí Domoradického potoka, asi 1 km severně od Popovce, poblíž osady Bětník. Vznikla rozšířením puklin gravitačním pohybem slínovcových horninových bloků. Otevírá se malým vstupem na dně drobného závrtu a vytváří šikmou podzemní chodbu přes 30 m dlouhou, 20 m hlubokou a kolem 1 m širokou.

2) Bítovany

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Odkryv v pravém břehu potoka Ležáku, jižně od obce Bítovan. Je součástí PP Farář. Vystupuje zde silně fosilně zvětralá žula žumbereckého typu, která se zde noří pod křídou. Na žule spočívá asi 2,5 m bazálního křídového slepence. Mírnou depresi při pravé straně odkryvu vyplňuje silně písčité, slídnatý jílovec peruckých vrstev. Z peruckých vrstev jsou známy otisky kožovitých listů druhu *Kranneria mirabilis*. V nadloží bazálního slepence vystupují glaukonitické pískovce korycanských vrstev. Na povrchu pískovcových skal se vyskytují drobné tvary zvětrávání a odnosu.

3) Bohuňovské skály

- oblast: Českomoravská vrchovina - Svratecká hornatina (KC Vírsko)

Skalnatá soutěska v údolí Křetínky západně od Bohuňova, na česko-moravském pomezí. Místo je proto též označováno jako Zemská brána. Křetínka zde obnažila téměř 150 m dlouhé a až 50 m vysoké amfibolitové výchozy, místy detailně provrásněné tzv. ptygmatickými vrásami, které patří k nejdokonalejším ukázkám tohoto jevu v ČR.

4) Budislavské skály

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Soustava hluboko zaříznutých, kaňonovitých údolí a úzkých soutěsek ve svrchnokřídových (cenomanských) pískovcích severovýchodně od Proseče, v pramenné oblasti Novohradky. Tvoří PR Maštale. Původně souvislá tabule pískovců, jejíž zbytky mají největší nadmořskou výšku asi 550 m, byla postupným zvětráváním a erozní činností pramenných zdrojnic Novohradky rozčleněna do úzkých roklí: V Kvíčalnici, Voletínské údolí, Vranické údolí, Karálky, Všivice. Údolní stěny jsou zvětráváním a odnosem pískovců členěny do pozoruhodných skalních útvarů: skalních věží, bloků, pseudokrasových jeskyní, převisů, výklenků, dutin, voštin, oken, říms, výčnělků apod. Zajímavá jsou zvláště miniaturní skalní bludiště Toulovcových a Městských maštálí, Dudychova jeskyně, viklan Kolumbovo vejce a jiné skalní útvary. V nižších partiích údolí se potoky zařezávají již do krystalického podloží.

Území se nachází na jihozápadním okraji vysokomýtské synklinály. Základní horninou tvořící dna většiny údolí je tzv. zderazská žula (načervenalý muskoviticko-biotitický granit). Nejstarší křídové sedimenty (perucké vrstvy, cenoman), tvořené černošedými slídnatými jílovci a prachovci, jsou známy z tohoto území pouze z vrtů, kde dosahují mocnosti 0-26 m. Hlavním křídovým sedimentem budujícím skalní útvary jsou cenomanské pískovce mořského původu (korycanské vrstvy), mocné maximálně 50 m, průměrně však 32 m. Ve spodní části korycanských vrstev jsou žlutavé křemenné pískovce s glaukonitem. Výše jsou vyvinuty hrubozrnné pískovce s charakteristickým tabulárním šikmým zvrstvením několikametrových rozměrů. Nejvyšší polohy korycanských vrstev reprezentují zelenavé glaukonitické jílovité pískovce se stopami biogenní činnosti organismů. Podle směrů spádnic šikmého zvrstvení lze usuzovat, že zdrojem písčitého materiálu byly žuly a ruly poličského krystalinika. Jílovce a spongilitické slínovce (opuky) bělohorského souvrství (turon) pokrývají cenomanské pískovce na plošině mezi Borem u Skutče a Novými Hradý.

5) Čertova skála

- oblast: Pardubicko

Ojedinelý skalní útvar v Pardubické kotlině, vystupující ze svrchnokřídových sedimentů při osadě Škudly, západně od Přelouče. Jde o denudaci vypreparovaný a lámáním kamene částečně porušený výchoz ordovických křemenců, dlouhý téměř 30 m a vysoký 6- 8 m.

6) Čertovy díry

- oblast: Svitavsko - Orlickoústecko

Pseudokrasové jeskyně v levém svahu údolí Bělského potoka (pravý přítok Svitavy) mezi Bělou a Brněncem. Vytvořily se ve svrchnokřídových slínovcích svahovým pohybem horniny a procesy zvětrávání. Střídají se zde úzké a nízké průlezy s prostornějšími chodbami. Největší jeskyně je asi 100 m dlouhá a přes 10 m hluboká. Povrchové svahové deformace v okolí svědčí o sesuvných procesech.

7) Čtyři palice

- oblast: část zasahuje do oblasti Českomoravská vrchovina - Svratecká hornatina (KC Borovský les)

Vrcholový skalní útvar (732 m) v zakončení hřbetu nad údolím řeky Svratky, asi 1 km severovýchodně nad obcí Milovy v CHKO Žďárské vrchy. Tvoří PR Čtyři Palice. Skalní útvar budují migmatitizované a granitizované ruly svrateckého krystalinika. Mrazovým zvětráváním ve starších čtvrtohorách byly vypreparovány tři mohutné skalní bloky, nazývané Čtyřpaličatá skála, Děvín a Tvrz, na něž navazuje nižší skalní hřeben Opomenutá. Čtyřpaličatá skála dosahuje délky 50 m, výšky stěny až 33 m, a podle puklin jsou na jejím vrcholu zformovány čtyři výrazné bloky - lidově zvané palice. Skalní stěny jsou zvětráváním modelovány drobnými prohlubněmi (voštinami) a na temeni jsou vytvořeny charakteristické skalní mísy. Pod skalními stěnami jsou odlámané suťové haldy, pokračující dále na svazích balvanovým proudem a kongeliflukčními balvanitými pokrivy.

8) Hápova skála

- oblast: Českomoravská vrchovina - Svratecká hornatina (KC Borovský les)

Výrazný migmatitový skalní útvar u osady Františky, v západním svahu Velkých Pasek (709 m). Je součástí CHKO Žďárské vrchy. Jde o typický mrazový srub, vytvořený rozpadem horniny vlivem mrazového zvětrávání podél puklin a skloněných ploch břidličnatosti. Je vysoký 6-9 m, široký 20-30 m a asi 80 m dlouhý, orientovaný do směru ZSZ-VJV.

9) Hedvikovské údolí (Peklo)

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Výrazné průlomové údolí Zlatého (Počáteckého) potoka, pravého přítoku Doubravy, jihozápadním zlomovým okrajem Železných hor, východně od Třemošnice v CHKO Železné hory. Je součástí NPR Lichnice-Kaňkovy hory.

10) Husí krk

- oblast: Svitavsko - Orlickoústecko

Výrazné údolí Řetovského potoka mezi Řetůvkou a Hrádkem se soustavou hlubokých meandrů. Údolí je vyhloubené ve svrchnokřídových opukách, které místy vystupují z příkrých svahů v podobě hřbetů a stěn. V jednom ze skalních útvarů poblíž Hrádku vznikla zvětráváním opuk necelých 10 m dlouhá pseudokrasová jeskyně v Babi skále.

11) Hušák

- oblast: Podorlíčí

Balvanité výchozy ve hřbetu severně od kóty Hušák, 3 km jihozápadně od Městečka Trnávky. Střední a hrubé, místy až balvanité, mírovské slepence náležejí k mohelnickému souvrství (karbon, kum). V drobnější frakci převažují silně křemenné valouny, mezi hrubými valouny dominují až balvany metapískovce, krystalických břidlic nebo spilitů. Základní hmotu tvoří zelenavé metadroby. Hrubší slepence jsou vázány téměř výhradně na vrcholový hřbet. V nižších polohách přecházejí slepence do poloh, kde se velmi nepravidelně střídají zbřidličnatělé droby s drobnými až štěrkovitými slepenci. Slepence jsou zvrásněny do ležatých vrás.

12) Choceň

- oblast: Třebechovická tabule

Výrazný oboustranný železniční zářez u nádraží, v jihovýchodní části města Chocně, ukazující tektonické pohyby v období saxonské tektogenese Českého masívu v třetihorách. Zářez trati obnažuje západní rameno vrásového prohybu (tzv. choceňské flexury) v křídových sedimentech jizerského souvrství. Křídové vrstvy jsou zde výrazně ukloněny 15° k západu. Struktura odděluje vysokomýtskou synklinálu na západě od potštejnské antiklinály na východě.

13) Chrastavec

- oblast: Svitavsko - Orlickoústecko

Lom s instruktivními profily křídových sedimentů bělohorského souvrství při východním okraji Chrastavce, nejlepší odkryv křídových rohovců ve východních Čechách. Ve spodní a střední části lomu jsou odkryty běložluté spongilitické, písčité slínovce (opuky). Ve svrchních partiích lomu (6 m) jsou vyvinuty spongilitické glaukonitické pískovce s lavicemi chalcedonových rohovců. Chalcedonové polohy jsou cca 0,35 m mocné. Chalcedon (silicit) je namodralý, šedý až medově žlutý. Nálezy fosilních mlžů (inocerámů) v celém profilu dokládají turonské stáří sedimentů.

14) Chrtníky

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Aktivní lom v prvohorních diabasech v pravobřežní části údolí potoka Struha, odkrývající transgresi křídý přes prvohorní vyvřelý podklad. V nejvyšší části lomu, cca v 280-290 m.n.m., je rozsáhlý systém úzkých depresí (kapes), vyplněných příbojovými křídovými sedimenty. Výplň kapes je tvořena valouny a balvany diabasu o velikosti do 1 m. Mezerní hmotu mezi valouny tvoří organodetritické vápence s hojnou fosilní faunou ústřic (druh *Exogyra reticulata*), brachiopodů (druh *Cyclothyrus zahalkai*), ostnů ježovek (např. druh *Cidaris sorigneti*) aj. Povrch valounů je místy pokryt tenkými železitými krustami a přisedlými společenstvy fosilních organismů (dírkovci, mlži, koráli, mořské houby, červi a mechovky), vykazujícími dvě etapy osídlení.

15) Jeskyně u Horního Újezda

- oblast: Východočeská tab.: Litomyšl - Polička

Jedna z největších jeskyní ve slínovcích české křídové pánve na Cíkovské stráni, mezi údolními Desné a Lubenského potoka, u Horního Újezda. Byla objevena v roce 1957, kdy se tu při orbě propadla noha koně. Jeskyně má charakter stupňovitých rozsedlinových propastí, z nichž největší (délka 15 m a hloubka 8 m) je vstupní prostorou, na kterou navazují úzké trhlíny do hloubky přes 35 m. Podzemní systém se vytvořil pohybem horninových bloků a zvětráváním rozpadavých slínovců.

16) Jeskyně u Rozhraní

- oblast: Svitavsko - Orlickoústecko

Nejrozsáhlejší pseudokrasová jeskyně ve svrchnokřídových slínovcích v Čechách, asi 0,5 km západně od Rozhraní. Otevírá se malým vstupem v levém svahu údolí Bradlenského potoka (pravá pobočka Svitavy). 390 m dlouhý podzemní systém většinou úzkých a nízkých chodeb a průřezů vznikl rozšířením puklin a vrstevních ploch svahovým pohybem horninových bloků. Jediná prostornější síň je však jen 10 m dlouhá, 8 m vysoká a 3 m široká. Jeskyně je zajímavá též z hlediska výskytu netopýrů.

17) Kaviny

- oblast: Českomoravská vrchovina - Svratecká hornatina (KC Vírsko)

Hluboko zaříznuté skalnaté údolí Kavinského potoka, pravého přítoku Křetínky, v Dolní Lhotě, asi 3 km jihovýchodně od Svojanova. V údolí vystupují výchozy krystalických hornin, místy s vápencovými vložkami. V levém údolním svahu se vytvořil pod soustředným pramenem asi 20 m vysoký pěnovecový proud, patřící k nejvýraznějším v ČR.

18) Kochánovické údolí

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Zajímavý údolní tvar v oblasti kochánovických rybníků, mezi kótami Hůra (392 m) a Zabítý kopec (363 m), 3 km jihozápadně od Slatiňan v CHKO Železné hory. Jedná se o předpokládané opuštěné údolí Chrudimky z období čtvrtohor, čemuž nasvědčují i nalezené říční šterky nad horní hranou. Je zde velmi typicky vyvinut vrubový (neckovitý) údolní profil. Oblast je tvořena horninami chrudimského staršího paleozoika. V okolí se vyskytují četné skalní výchozy těchto hornin, zvláště velmi odolných ordovických křemenců. Dno údolí v minulosti posloužilo k založení soustavy rybníků.

19) Košumberk

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Vulkanický vrch při pravém svahu údolí Novohradky nad obcí Luže. Je nejjihnější a nejvýchodnější neovulkanickým tělesem v Čechách. Jedná se o denudací a erozí odkrytý lakolit, tvořený olivínickým nefelinitem, horninou příbuznou čediči. Na kontaktu vystupujícího magmatu se svrchnokřídovými slínovci místy vznikla přeměněná hornina porcelanit. Vrcholové partie byly částečně pozměněny stavbou stejnojmenného středověkého hradu.

20) Králický Sněžník

- oblast: Jesenícko

Třetí nejvyšší pohoří v České republice (1 423 m), tvořící pramennou oblast řeky Moravy. Tvoří NPR Králický Sněžník. Jedná se o kerné pohoří, vymezené v západní části kladským zlomem. Budují jej přeměněné horniny převážně tzv. orlicko-sněžnického krystalinika. Jde zvláště o migmatity, ortoruly, pararuly a svory s vložkami krystalických vapenců a dolomitů, křemenců a amfibolitů. Z ústřední vrcholové partie vybíhá několik hřbetů, dělených ještě na dílčí rozsochy. Nejvýraznější jsou dva hřbety směru S-J, oddělené hluboko zaříznutým údolím horní Moravy, která pramení těsně pod hlavním vrcholem. Ta zde přijímá několik přítoků. Její pravý přítok zvaný Ve srážném vytváří 18 m vysoký vodopád. Přes pohoří přechází hlavní evropské rozvodí a na vrcholu Klepý (1 144 m) se stýkají úmoří dokonce tří moří: Baltského, Severního a Černého. Ve čtvrtohorách se celé horstvo nacházelo v předpolí pevninského ledovce. Výše položené části pohoří byly výrazně modelovány mrazovým zvětráváním, zejména nivací se vznikem nivačních depresí, z nichž nejvýraznější je pramenný amfiteátr Moravy. Mrazové zvětrávání dalo dále vzniknout skalním hradbám (Vlaštovčí kameny), mrazovým srubům, kamenným mořím, úpadům atd. Na vrcholu se vytvořily též mrazem třídně půdy. V krystalických vápencích a dolomitech v údolí horního toku Moravy vznikl pozoruhodný tropický kras. Z jeskyní jsou nejznámější Tvarožné díry s podzemním tokem, Patzeltova jeskyně s jezírkem a Mramorové jeskyně v tzv. Mramorovém lomu u Velké Moravy. Je zde též několik závrťů, ponorů (potok Poniklec) a vyvěraček (pod Tvarožnými dírami, Kopřivový a Mléčný pramen). Těžba vápence odhalila hluboké škrapy a geologické varhany.

21) Krkanka (Peklo)

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Sevřené skalnaté údolí Chrudimky vyhloubené ve vyvěřelinách (žulách) železnohorského plutonu v CHKO Železné hory. Tvoří PR Krkanka a PR Strádovské Peklo. Chrudimka zde vytvořila několik km dlouhou, úzkou soutěsku s množstvím skalních výchozů, mrazových srubů, balvanovým mořem, balvanitým řečištěm atd. Postranní údolí jsou strmá s drobnými peřejemi a vodopády. Na některých místech se projevuje různá rychlost zvětrávání a odnosu a vznikají tak mikrotvary.

22) Kunětická hora

- oblast: Pardubicko (KC Bohdanečsko)

Neovulkanický vrch (307 m), vystupující asi 70 m nad okolní terén a tvořící dominantu Pardubické kotliny, severně od Pardubic. Jedná se o typický lakolit, tvořený znělcem, odkrytý denudací ze svrchnokřídových sedimentů. Místy lze pozorovat polohy porcelanitu, vzniklého kontaktní přeměnou okolních slínovců vystupujícím magmatem. Vrch byl pozměněn stavbou středověkého hradu a později na jižním svahu porušen těžbou kamene.

23) Litické průlomové údolí

- oblast: Podorlíčí

Výrazné průlomové údolí Divoké Orlice napříč litickou antiklinálou, mezi Záchlumím a Sopotnicí. Součástí je PP Hradní kopec Litice. Řeka si zde vyhloubila až 300 m hluboké strmé údolí a pod bazálními svrchnokřídovými sedimenty (převážně pískovci a slepenci) obnažila granodioritové jádro antiklinály (tzv. litická žula). Nad severním pravým svahem vystupuje vrch Chlum (603 m), nad jižním levým kóta Kletná (535 m). Geologický podklad, narušený tektonickými poruchami, předurčil průběh hluboce zaříznutého údolí Divoké Orlice, které zde vytváří typický zaklesnutý meandr s Hradním kopcem ve svém jádře a s hradem Litice na vrcholu. Litická žula je intenzivně těžena v několikaetážovém lomu v Liticích.

24) Lovětínská rokle

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Výrazný údolní zářez Lovětínského potoka, pravého přítoku Doubravy, v jihozápadním zlomovém svahu Železných hor, severovýchodně od Třemošnice v CHKO Železné hory. Je součástí NPR Lichnice-Kaňkovy hory. Odděluje hřbet Krkaňku od protějšího svahu s ostrohem hradu Lichnice. Údolí se vyznačuje balvanitým řečištěm s řadou peřejí a drobnými obřími hrnci. Ze skalních výchozů je nejznámější Dívčí skok na horní hraně levého údolního svahu.

25) Meandry Struhy

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Pozoruhodně meandrující přirozené koryto potoka Struha, levého přítoku Labe, v úzké nivě jižně od Valů u Přelouče. Tvoří PP Meandry Struhy. Lze tu sledovat všechna stadia vývoje tohoto jevu: od zákrutů přes typické meandry s úzkou šíjí až po mrtvá ramena oddělená boční erozí.

26) Městečko Trnávka – Horka

- oblast: Podorlíčí

Výchozy v lomu a v několikaetážovém zářezu bývalé stavby dálnice, 1 km severně od Městečka Trnávky. Jedná se o typovou lokalitu trnávceckých břidlic s devonskou faunou (givet), instruktivní profil kontaktu trnávceckých břidlic s

nadložními masivními slepenci. Složitý a rozlehlý výchoz nad tratí byl vytvořen převážně při stavbě dálnice v době 2. světové války. Významné jsou zejména odkryvy na východním okraji zářezu nad tratí, kde je zastížena překocovaná synklinála, v jejímž jádře vystupují béžové pískovce, místy až drobnozrnné slepence. V nich byly zjištěny mechanoglyfy, zejména proudové stopy a vlečené rýhy, zabořené do zelenošedých a šedohnědých prachovitých břidlic. Nedávno byla přímo v místě vrásového ohybu nalezena v břidlicích makrofauna. Břidlice tvoří celé sousední návrší Horka, odkud byly rovněž popsány nálezy makrofauny. Popsané erozní stopy naznačují paleoproudění ve směru SV-JZ. Dále zde lze sledovat poklesovou dislokaci se superpozicí psamitů až drobných psefitů (považovaných za ekvivalent mírovských slepenců) na trnáveckých břidlicích. V jižní části zářezu byly zjištěny na vrstevních plochách stopy hnutí bahna.

27) Moravský Karlov

- oblast: Kralická brázda

Pískovna východně od Červené Vody, s unikátním odkrytým tektonickým stykem křídý kladského prolomu a ortorul. Pískovna je podkovovitého tvaru o výšce stěny do 5 m. Silně tektonizované opuky hraničí podél příčného zlomu s ortorulami, které jsou přesmyknuté přes křídu. Šedočervené zrnito-plástevné ortoruly jádra orlicko-sněžnické klenby jsou silně drcené a zvětřalé.

28) Mrákotín u Skutče

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Soustava opuštěných zarostlých a zatopených lomů v středně až hrubozrnném amfibolicko-biotitickém granodioritu jihozápadně od Mrákotína, příklad kulovitého zvětřávání žuly.

29) Mýtkov

- oblast: Třebechovická tabule

Soustava opukových skalních útvarů v pravém údolním svahu Tiché Orlice mezi Brandýsem nad Orlicí a Chocní. Tvoří PR Hemže-Mýtkov. Přibližně uprostřed výšky svahu vystupuje 19 samostatných útvarů (hřbetů a srubů) oddělených erozními rýhami. Prostřední jsou až 25 m vysoké, podél puklin byly místy vyčleněny i izolované skalní věže. Nápadná je i modelace podél nestejně odolných vrstev. Úpatí svahu zasahuje k mrtvému ramenu Tiché Orlice.

30) Na skalách

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Památka na příbojovou činnost svrchnokřídového moře při východním okraji Rabštejské Lhoty v CHKO Železné hory. Tvoří PP Na skalách. V opuštěném lomu je zde v profilu odkryto transgresní uložení mořských křídových sedimentů na ordovických křemencích. Křemencové skalky v podloží pískovců byly ohlazeny mořským příbojem a posléze pohřbeny mořskými sedimenty. V severovýchodní části lokality jsou zachovány hrubé slepence a valouny vytvořené tehdejší příbojem (až 0,6 m v průměru). Tmel slepence je písčité, nadloží tvoří kvádrový pískovec s glaukonitem. V pískovcích se nacházejí špatně zachované zbytky mořské fosilní fauny (brachiopodi, zoubky žralokovitých ryb aj.).

31) Nemošická stráž

- oblast: Pardubicko

Jižní až jihozápadní svah údolí Chrudimky mezi Nemošicemi a Pardubicemi. Tvoří PP Nemošická stráž. Geologickým podkladem jsou křídové sedimenty, reprezentované prokřemenělými (silicifikovanými) vápnitými jílovci rohateckých vrstev. Křídové jílovce obsahují bohatou fosilní faunu, většinou mořské ježovky a mlže (inocerámy), podle kterých jsou též tyto vrstvy nazývány jako zvonivé inocerámové opuky.

32) Oheb

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Rulový skalní útes v pravém údolním svahu Chrudimky nad Sečskou přehradní nádrží v CHKO Železné hory. Tvoří PR Oheb. Na vrcholku útesu se nachází zřícenina hradu Oheb a významné naleziště měkkýší fauny. Zdejší přeměněné horniny bývají podle tohoto místa nazývány ohebské ortoruly. Tyto horniny jsou díky příměsí ortoklasu načervenalé, zřetelně břidličnaté, místy provrásněné. Zvětřáváním se hornina rozpadá na kamenité eluvium a výrazná balvanová moře a sutě. Skalní útes představuje nárazovou stěnu jednoho ze zakleslých meandrů.

33) Peliny

- oblast: Třebechovická tabule

Soustava opukových skalních útvarů v pravém údolním svahu v ostrém zákrutu Tiché Orlice při východním okraji Chocně. Tvoří PR Peliny. Skalní útvary jsou tvořeny pevnými vápnitými pískovci křídového stáří (jizerské souvrství, svrchní turon). Uprostřed svahu zde vystupuje 21 samostatných útvarů (stěn, srubů, věží) vysokých až 35 m a širokých až 40 m. Nápadná je modelace výchozů podél puklin a nestejně odolných vrstev (např. jeskynní výklenek Koňská díra). Jednotlivé skalní útvary jsou odděleny roklemi.

34) Pivnice

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Skalnatá rokle ústící zleva do údolí Novohradky jižně od osady Dolany. Tvoří PP Pivnice. Ve svrchnokřídových pískovcích se tu vytvořily zajímavé tvary zvětrávání a odnosu. Nachází se zde 5 m dlouhý skalní tunel, 30 m dlouhá vrstevní jeskyně, převisy, výklenky, dutiny, vodopádové stupně, obří hrnce a jiné. Nejzajímavější část se nazývá Žižkovy Maštale.

35) Podskála

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Výrazná opuková skalní stěna v pravém údolním nárazovém svahu údolí potoka Žejbro, nad osadou Podskála. Tvoří PP Podskála.

36) Průlomové údolí Labe

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Průlomové údolí Labe severozápadním výběžkem Železných hor mezi Kojicemi a Týncem nad Labem.

37) Průvanová jeskyně

- oblast: Svitavsko - Orlickoústecko

Nekrasová podzemní dutina v levém svahu údolí Tiché Orlice asi 0,5 km východně od Hrádku, jihozápadně od Ústí nad Orlicí. Byla objevena speleologickým průzkumem v roce 1961. Vznikla svahovým pohybem slínovcových bloků a tvoří ji na sebe navazující úzké rozsedliny, klesající do hloubky téměř 40 m (v době objevu patřila k nejhlubším známým propastem v Čechách). Speleologický průzkum zde byl motivován snahou objevit ledovou jeskyni: o přetrvávání ledu v podzemních trhlinách svědčí chladná voda v pramenech a chladný průvan v letním období.

38) Přesyp u Sváravy

- oblast: Pardubicko (KC Kladrubsko)

Jeden z nejdokonaleji zachovalých písečných přesypů v Polabí, východně od Týnce nad Labem, jižně od statku Svárava, vzniklý během pozdního glaciálu (před 15 000 – 13 000 lety) vyvátím materiálu z labských teras. Tvoří PR Duny u Sváravy. Nepravdělně migrující těleso bylo překážkou rozvoje zemědělství v 18. a 19. století a proto bylo postupně stabilizováno umělou výsadbou. Obloukovitý přesyp je ve východní části asi 0,5 km široký, boční ramena jsou protáhlá téměř 200 m ve směru východ-západ. Východní a jižní svahy převyšují okolí o 5-7 m, západní svah je pozvolnější. Čelní val přesypu vymezuje mokřina na nivních uloženinách, která patrně byla příčinou vzniku přesypu, neboť brzdila větrem unášený písek. Písky jsou čisté, křemité, se zrny průměrně 0,5 mm velkými. Přesyp je zalesněný převážně borovými porosty.

39) Přesypy u Rokytna

- oblast: Pardubicko

Jedna z nejzachovalejších skupin písečných přesypů v Polabí, severovýchodně od Rokytna. Tvoří PR Přesypy u Rokytna. Tvoří asi 0,5 km dlouhý a 200 m široký pás. Ústřední hřbet přesypů je až 19 m nad okolním terénem, příčná sedla jej dělí do dunových vyvýšenin. Na severu jsou profily písčitých sedimentů odkryté těžbou. Přesypy jsou zalesněny borovým porostem, bez ploch volného písku.

40) Rybenské Perničky

- oblast: Českomoravská vrchovina - Svratecká hornatina (KC Borovský les)

Dva samostatné vrcholové migmatitové skalní útvary (748 m), až 22 m vysoké, s četnými skalními mísami na povrchu, západně od Pusté Rybné v CHKO Žďárské vrchy. Tvoří PP Rybenské Perničky. Skalní útvary na plochem rozvodním hřbetu byly vypreparovány na pruhu ortorul svrateckého krystalinika mrazovým zvětráváním ve starších čtvrtohorách. Tvoří dva oddělené skalní bloky typu mrazových srubů s výškou stěn 16 a 8 m. Na vrcholové plošině východního z nich byla zvětráváním po vodorovné puklině vytvořena výrazná skalní lavice, na níž jsou vytvořeny tři skalní mísy, z nichž největší má průměr až 60 cm a hloubku 20 cm. Skalním mísám, lidově "perničkám", byl dříve připisován umělý původ a kultovní funkce. Pod skalami jsou odlámané suťové haldy přecházející v kongeliflukční balvanité pokryvy.

41) Skalka u Sovolusk

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Odkryv drobného opuštěného lomu a okolní skalky s ojedinělou ukázkou tzv. polštářové odlučnosti starohorní spilitové lávy. Tvoří PP Skalka u Sovolusk. Jedná se o elipsovité, několik decimetrů velké plošky: polštářky. Polštářová textura je považována za důkaz hlubokoocéánského výlevu lávy.

42) Slepencové rokle u Městečka Trnávky

- oblast: Podorlíčí

Výchozy ve stěnách roklí a ve hřbetu při jihovýchodním okraji Městečka Trnávky. Ve hřbetě dělicím dvě rokle i ve stěnách roklí vystupují rudohnědě zvětralé střednozrnné slepence s velmi pestrým valounovým materiálem. Zastiženo

více variet vápenců a mramorů, drob, rul aj. Slepence jsou nevytříděné a v hrubší frakci (6-20 cm) je nejvýznamnější zastoupení především devonských vápenců a krystalických vápenců nejružnějších variet.

43) Střemošická stráž

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Jižně orientovaná stráž na čele tence deskovitě rozpadavých opukových vrstev nad obcí Střemošice. Tvoří PR Střemošická stráž. Jedná se o strmý čelní svah kuesty vracavské antiklinály a část mírného týlového svahu z tence deskovitě rozpadavých písčitých a spongilitických slínovců středního turonu, mírně skloněných k severoseverozápadu. Na výchozech v zářezu silnice je pestrá mozaika mikrotvarů výběrového zvětrávání a odnosu.

44) Střítežská rokle

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Skalnatá rokle ústící zleva do údolí Novohradky východně od Stříteže. Tvoří PP Střítežská rokle. Ve svrchnokřídových pískovcích a opukách se tu vytvořily zajímavé tvary zvětrávání a odnosu.

45) Studenské skály

- oblast: Orlické hory

Nejvýraznější skalní skupina v Orlických horách, v jihovýchodním svahu vrchu Studený (721 m), vysoko nad pravým údolním svahem Tiché Orlice, asi 1 km jižně od Vlčovic. Jde o 0,5 km dlouhou a přes 20 m vysokou soustavu mrazových srubů, vzniklých mrazovým zvětráváním ortorul až migmatitů orlicko-sněžnického krystalinika.

46) Sudislavské maštale

- oblast: Svitavsko - Orlickoústecko

Výrazně členitý levý údolní svah Tiché Orlice mezi Bezprávím a Brandýsem nad Orlicí, vyvinutý ve svrchnokřídových opukách. Horní a převážně i střední část svahu náleží k jizerskému souvrství (střední turon), spodní část svahu zaujímá bělohorské souvrství (spodní turon). Ve východní části území je údolí zaříznuto až do podložních glaukonitických pískovců perucko-korycanského souvrství (cenoman). Kromě skalních výchozů, které lze považovat za odlučné plochy blokových rozsedlin (svahových pohybů blokového typu) a jejichž členité povrchové tvary jsou výsledkem výběrového zvětrávání a odnosu dle puklin a nestejně odolných vrstevních poloh, patří k výrazným povrchovým tvarům příkopovité gravitační svahové rozsedliny, souběžné se směrem svahu.

47) Sutice

- oblast: Podorlíčí

Opukové skály v pravém nárazovém svahu Tiché Orlice severně od Verměřovic. Tvoří PR Sutice. Boční eroze Tiché Orlice zde odhalila skalní výchozy spongilitických slínovců bělohorského souvrství (svrchní křída, spodní turon), rozpadající se do kamenitých sutí. Deskovité vrstvy jsou mírně skloněny k jihojihozápadu.

48) Sutiny

- oblast: Třebechovická tabule

Význačný profil křídovými sedimenty v zářezu železniční trati v levém nárazovém břehu Tiché Orlice, 1,5 km západně od Chocně. V zářezu vystupují křídové jílovité sedimenty rohateckých vrstev (coniac). Z měkkých, rozpadavých vápnitých jílovců vystupují pevné lavice (0,4 až 0,8 m mocné) prokřemenělých (silicifikovaných) vápnitých jílovců. Z fosilní fauny se nejvíce vyskytují mlži rodu *Inoceramus* (odtud také vžitý termín inocerámové opuky). Profil křídovými sedimenty byl vybrán jako typová lokalita rohateckého souvrství v české křídové pánvi. Křídové sedimenty jsou překryty v nejvyšší části odkryvu pleistocenními terasovými štěrky Tiché Orlice.

49) Šilinkův důl

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Skutečsko)

Sevřené skalnaté údolí Krounky pod hradem Rychmburkem, jihovýchodně od Předhradí. Krounka tu vytváří balvanité řečiště s peřejemi, obřimi hrnci ap. Zdejší horniny jsou označovány jako tzv. rychmburské droby.

50) Škrovád

- oblast: Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto

Odkryvy křídových sedimentů v lomech při jižním okraji Škrovádu, na pravém břehu Chrudimky. V lomech vystupují kvádrové, kaolinické a glaukonitické pískovce svrchnokřídového stáří (cenoman) o mocnosti kolem 10 m. Pískovce jsou hrubozrné, místy s větší štěrčíkovou příměsí. Ve spodní a ve svrchní části profilu jsou pískovce výrazně šikmo zvrstvené. Ve spodní části pískovců se objevuje sporadicky mořská fosilní fauna (mlži, zoubky žralokovitých ryb) a biogenní textury po hrabavé činnosti organismů (korýšů).

51) Třebovské stěny

- oblast: Podorlíčí

Východní strmé svahy hřbetu Hřívý (Palice 603 m) východně od České Třebové. Jedná se o území vyhlášené za

přírodní rezervaci. Vyskytují se zde skalní stěny i umělé odkryvy (opuštěné lomy) svrchnokřídových sedimentů, zejména pískovců a slínovců. Jde o čelo kvesty litické antiklinály, spadající příkře k Lanškrounské kotlině. Mírně skloněné západní svahy člení hluboce zaříznutá údolí, z nichž nejvýraznější se jmenuje V dolech. Svahovým pohybem slínovcových bloků zde vznikly zajímavé tvary blokových sesuvů, včetně rozsedlinových jeskyň.

52) Údolí Orličky

- oblast: Orlické hory

Kaňonovité údolí potoka Orlička se skálami výšky až 15 m po obou březích v délce asi 100 m. Potok Orlička zde vyúsťuje kaňonem do plochého terénu tvořeného terciárními sedimenty. Ortoruly, kterými potok protéká, jsou lavicovité, šedorůžové, drobně zrnité, dvojslídne.

53) Vápenopodolský kras

- oblast: Českomoravská vrchovina - Železné hory (KC Železné hory)

Krasové území v silurských a devonských vápencích mezi Vápenným Podolem a Prachovicemi v Železných horách. Vápence jsou součástí vápenopodolské synklinály chrudimského staršího paleozoika. Vyvinul se zde nevelký a nedokonale vyvinutý kras. Při těžbě vápenců zde bylo objeveno několik jeskyň, z nichž se do nynější doby zachovaly pouze dvě: Podolská a Páterova. Jeskyně jsou propojeny umělou štolou, a protože jámový lom byl postupně zavážen, jsou nyní přístupné pouze 60 m hlubokou šachtou z povrchu. Podzemí Podolské jeskyně je dlouhé přibližně 150 m, dno hlavní prostory pokrývají zřícené balvany a malé jezírko. Stěny jsou bez výzdoby, místy členěné díky tenkým polohám grafitických břidlic. Páterovu jeskyni tvoří dvě prostory: Stará a Nová jeskyně. Také zde jsou na dně malá jezírka, strop je členěn korozí, stěny místy zdobí krápníky a sintrové povlaky. Celková délka dostupných prostor Páterovy jeskyně dosahuje 230 m. Obě jeskyně u Vápenného Podolu jsou zimovištěm netopýrů.

54) Zemská brána

- oblast: Orlické hory

Průlomové údolí Divoké Orlice, protínající napříč hlavní hřbet Orlických hor, severně od Klášterce nad Orlicí v CHKO Orlické hory. Tvoří PR Zemská brána. Řeka zde pod svrchnokřídovými sedimenty vyhloubila skalnaté údolí v pevných, ale rozpukaných rulách. Balvanité řečiště lemuje v úseku několika set metrů výrazné rulové skály, zejména v úseku mezi kamenným silničním mostem a Pašeráckou lávkou. K největším skalním útvarům patří pověstmi opředená Ledříčková skála poblíž Klášterce nad Orlicí.

55) Žampach

- oblast: Podorlíčí

Výrazný vrch (546 m) západně od Letohradu v oblasti tzv. poorlického permu. Budují jej odolnější polohy červenohnědých permských sedimentů, převážně pískovců s vložkami vápenců. Vrchol tvoří skalnatý hřbet směru východ-západ, částečně pozměněný stavbou středověkého hradu.

6.1.1.2 Klimatické podmínky

Klimatické podmínky byly v minulosti spolu s modelací terénu výchozím limitem kolonizace krajiny a jejího postupného osídlení. Charakter zástavby, uspořádání objektů i jejich architektonické řešení vycházelo v minulosti mnohem více s klimatických podmínek daného regionu než je tomu v současné době.

Řešené území leží v následujících klimatických regionech:

- Teplá klimatická oblast (A),
- mírně suchá podoblast, okrsek teplého, mírně suchého s mírnou zimou (A3) - lednová teplota nad -3 °C,
- Mírně teplá oblast (B),
  - mírně suchá podoblast, okrsek mírně teplý, mírně suchý, převážně s mírnou zimou (B2) - lednová teplota nad -3 °C, ojediněle -4 °C,
  - mírně vlhká podoblast s okrskem mírně teplým, mírně vlhkým, s mírnou zimou, pahorkatinovým (B3) - lednová teplota nad -3 °C, s výškou do 500 m n. m. a s okrskem mírně teplým, mírně vlhkým, vrchovinovým (B5) - s výškou nad 500 m n. m.,
  - vlhkou podoblast, okrsek mírně teplý, vlhký, vrchovinový (B8) - s výškou nad 500 m n. m. a okrsek mírně teplý, velmi vlhký, vrchovinový (B10) - s výškou nad 500 m n. m.
- Chladná klimatická oblast (C),
  - okrsek mírně chladný (C1) - teplota července 12 - 15 °C resp. 16 °C.

6.1.1.3 Vegetace

Vegetace vytváří znak přírodní charakteristiky a je jednou ze základních složek krajiny vytvářejících její celkový

charakter. Členitost terénu, geologické podloží i zeměpisná poloha podmínily vývoj bohaté květeny s téměř 2030 dosud známými druhy vyšších rostlin od nížinných po subalpínský stupeň. V rámci Střední Evropy patří region do biomu opadavého subalpínského lesa. Unikátní biogeografické postavení má především Králický Sněžník, jehož přírodní poměry zřetelně ovlivnila relativní blízkost Karpat a zejména pleistocenní zalednění – ovlivňuje rázovitost regionu.

Značnou část regionu pokrývají stanoviště zemědělsky využívaná, vzniklá dlouhodobou hospodářskou činností člověka (pole, louky, rašelinné louky, teplomilné trávníky). Další biotopy – lužní porosty, písčiny a borové doubravy, xerothermní stráně, bezlesé biotopy, doubravy a dubohabřiny, bučiny, horské lesy a subalpínské pásmo.

Nižší polohy regionu byly přirozenou migrační cestou pravěkého obyvatelstva. V neolitu sem přicházeli od jv. přes Moravu do Čech první zemědělci. Intenzita využívání krajiny se ovšem v průběhu času značně měnila. Bezmála osm tisíc let trvající zemědělská činnost většinou výrazně ovlivnila rozsah i složení původních, resp. přirozených rostlinných společenstev. Téměř 35 % regionu je dnes pokryto lesy. Převládají však hospodářské jehličnaté monokultury (cca 85 %); asi jedna třetina lesů je negativně ovlivněna imisní zátěží.

V současném pardubickém regionu lze nalézt nejen pestrou škálu krajinných typů, ale také prakticky úplný přehled různých stupňů jejich využívání člověkem. Od výhradně sídelní a výrobní krajiny, často značně devastované (především vlastní nížinné Pardubicko) přes harmonickou kulturní krajinu, v níž se spojují prvky přírodní s extenzivním obhospodařováním (Českomoravská vrchovina se Železnými horami, Orlické hory a jejich podhůří aj.) až ke Králickému Sněžníku s řadou přírodě blízkých společenstev.

Pardubický region je floristicky bohatý a vegetačně pestrý. Vyskytují se zde druhy subalpínské (NPR Králický Sněžník) i druhy výrazně teplomilné, jednak na severozápadě území v termofytiku (východní Polabí), jednak v jihovýchodním cípu Svitavska, kam pronikají některé teplomilné druhy z Moravy. Vodní biotopy byly ochuzeny v důsledku změn vodního režimu Labe a jeho přítoků, znečištění vodních toků a nádrží i jejich přímou likvidací. Vzniklo i specifické vodní prostředí – odkalovací nádrže budované pro ukládání popílku u tepelných elektráren v Opatovicích nad Labem, Chvalčovicích a u závodu VCHZ Synthesia v Pardubicích. Přesto se zde vyskytuje velké množství mrtvých říčních ramen, rybníků a tůní, zatopených pískoven. Podhorské úseky řek jsou chráněné v přírodních parcích Orlice, Údolí Krounky a Novohradky, Údolí Křetinky. Na říční nivy menších a středních toků po celém území jsou vázány lužní lesy, zejména střeškové jaseniny, jilmová doubravy (řada z nich je součástí chráněných území -PR Bažantnice v Uhersku, PP Meandry Struhy, PP Nedošínský háj, v PP Mělické labiště, PP Tůň u Hrobic, PP Hrozná, přírodní park Orlice). Potenciální přirozenou vegetací v celém regionu s výjimkou lužních poloh a vyšších partií jsou dubohabřiny. Suťové a roklinové lesy jsou vázány na sutě a balvanité zvětraliny na prudkých svazích. Ve vyšších polohách rostou suťové lesy v zaříznutých údolích Tiché Orlice a jejich přítoků, obvykle na malých plochách. Chráněny jsou např. v PR Hemže-Mýtkov, PR Krkanka, PR Oheb, jejich fragmenty nalezneme také na svazích PR Rohová. Květnaté bučiny jsou rozšířeny na silikátových podkladech, většinou na svazích ve vyšších polohách (asi 500-1000 m n.m.) v Orlických horách, na Králickém Sněžníku, na Jeřábu, místy na Svitavsku, v Železných horách a ve vrcholových partiích Kozlovského hřbetu. Chráněny jsou např. v PR Polom a v PP Pod Skálou. Acidofilní, bikové bučiny a jedliny v regionu také potenciálně zaujímaly rozsáhlé plochy. Dnes jsou převážně nahrazeny smrkovými monokulturami. Biková bučina je chráněná nap. v PR na Hradech a v PP Polánka. Smrková bučina roste v regionu místy v nejvyšších polohách, např. v s. části CHKO Žďárské vrchy, v přírodním parku Suchý vrch-Buková hora, přírodním parku Jeřáb a místy v NPR Králický Sněžník.

Kulturní krajina, urbánní stanoviště – značnou částí regionu pokrývají stanoviště zemědělsky využívaná, vzniklá dlouhodobou hospodářskou činností člověka.

Lesní společenstva

Nepůvodní lesní společenstva

Značná část lesních společenstev je hospodářského charakteru s nepůvodním druhovým většinou monokulturním složením. V těchto nepůvodních porostech převládají smrčiny a bory. Díky lesnímu hospodaření se často projevuje geometrizace krajiny.

Typické rozsáhlé nepůvodní bory jsou v oblasti Polabí směrem k Hradci Králové na písčitých půdách.

Přirozená a polopřirozená vegetace

Na rozdíl od předešlé skupiny se můžeme přirozeně setkat se smrkem nad 500 m n. m. jako s příměsí (v horských částech již může i přirozeně dominovat- Králický Sněžník).

Bory se pak přirozeně vyskytují v oblastech pískovcových měst a na skalních výchozech, kde vytvářejí typicky bizarně pokroucené kmeny, tzv. reliktní bory. Spolu s duby pak borovice tvoří přirozenou vegetaci takzvaných borových doubrav, převážně na acidofilním písčitém podkladu často v horních partiích pískovcových měst.

Dalšími typicky přirozenými lesními společenstvy, které mnohde vytvářejí i rozsáhlé porosty jsou bučiny

(acidofilní a květnaté), dubohabřiny a doubravy, které obsazují mezofilní stanoviště- jedná se o klimatická klimaxová společenstva. Naproti tomu mezi edaficky podmíněná klimaxová společenstva patří suťové lesy typu lipových javořin či bažankových jasenin. Tato přirozená společenstva často dominují hřebenovým partiím, kdy ve vrcholových částech a na svazích převládají bučiny a dubohabřiny a na více ukloněných svazích s vystupující sutí jsou pak vyvinuty zmíněné suťové lesy.

Mezi výrazná přirozená lesní společenstva, která se v krajině silně uplatňují díky svému nepravidelnému tvaru jsou lesní porosty doprovázející vodní toky a vodní nádrže. Těchto mokřadních a lužních společenstev je více typů. Od tvrdých luhů v nivě řeky Labe přes jasanovo-olšové luhy podhorských až horský potoků a pramenišť, které vytvářejí i v nepůvodních porostech „ostrůvky“ přirozené vegetace až po mokřadní olšiny v terénních sníženinách v okolí rybníků (pod hrázemi), v nivách větších řek a pod. Lesní vegetace doprovázející vodní toky výrazně dělí krajinu, čímž zmenšuje měřítko krajiny, často vytváří pohledové a krajinné osy.

Keře

Keřové porosty jsou typické pro starší meze, podél komunikací, v lemech lesních kultur. Tyto keřové porosty často redukuje geometrizaci krajiny, zmenšují měřítko krajiny.

Rozsáhlejší keřové porosty (šípků, trnek, hlohů) se objevují díky marginalizaci krajiny, kdy tyto porosty začínají dominovat na stráních s jižní expozicí, které se hůře obhospodařují. Mnohé staré ovocné sady v současnosti taktéž zarůstají touto keřovou vegetací. Podobně jako výše zmíněná xerothermní stanoviště jsou i opuštěny mokřadní louky, které postupně degradují a vyvíjejí se přes mokřadní vrbiny k mokřadním olšinám.

Louky, trávničky a rašeliniště

Až na alpské trávničky (Králický Sněžník) a rašeliniště jsou všechna luční společenstva Pardubického kraje vázána na lidskou činnost.

Většina současných luk a pastvin řadíme mezi intenzivně využívané porosty, které jsou díky tomu ochuzeny o druhovou diverzitu, mnohdy jsou tvořeny jen několika druhy jetelotrávní směsi.

Mezi přírodě blízké louky řadíme květnaté ovsíkové (mezofilní) nebo sveřepové (xerothermní) louky s velkou druhovou rozmanitostí. Tyto polointenzivní louky jsou vázány spíše do středních a vyšších poloh kraje. V Polabí jsou přítomny spíše intenzivní jen výjimečně polointenzivní louky a pastviny, které jsou však typické svým rovinatým charakterem, který vytváří součást otevřené krajinné scény.

Podél mnohých vodních toků jsou v nivách vyvinuta společenstva aluviálních luk, vázaných na periodické záplavy, které přináší živiny.

Na podmáčených místech v okolí rybníků, slepých ramen řek, podél vodních toků, obecně v oblastech s vysokou hladinou podzemní vody se vyvinuly různé typy mokřadních společenstev. Typická jsou společenstva pcháčových luk, tužebníkových lad či ostřicových rašelinišť a slatinišť.

Vodní vegetace

Na vodní toky a vodní nádrže jsou vázána společenstva vodních makrofyt. Jedná se o porosty natantních a submerzních rostlin. Tyto porosty mnohde vytvářejí výrazné lokální „dominanty“, např. porosty lakušníků v tocích a rybnících vytvářejí rozsáhlé do dále bílé zářící porosty podobně působí rozsáhlé porosty bublinatek, leknínů a stulíků.

Výraznými porosty doprovázející lotická stanoviště jsou litorální porosty zapojující vodní plochy do krajinného rámce.

Většina vodních makrofyt je úzce spjata s typem hospodaření. Díky intenzivnímu chovu ryb jsou rostlinná společenstva vod vzácná.

Souhrnný seznam typů vegetace

Jednotlivé typy vegetace lze chápat jako znaky přírodní charakteristiky krajinného rázu, které se obecně podílejí na celkovém charakteru krajiny.

- Lesní společenstva
  - Nepůvodní lesní společenstva- typická geometrizace
    - Smrčiny
    - Bory
  - Přirozená a přírodě blízká lesní společenstva
    - Smrčiny

- nad 500 m n. m.- podmáčené lokality
  - inverzní údolí- příměs smrku
  - Králický Sněžník přirozené smrčiny
  - Bory
    - Reliktní bory na skalách- typické pokroucené kmeny
    - pískovcová města (např. PR Maštale)
    - borové doubravy- především v oblasti Třebechovické tabule
  - Bučiny- květnaté, acidofilní- často v horních partiích hřebenů- vytvářejí tak výrazný přírodní charakter krajinné scény pro značné území.
  - Dubohabřiny, Doubravy
  - Suťové lesy
  - Mokřadní lesní společenstva
    - Tvrdé luhy- velké toky (Labe)- vytváří s řekou a slepými rameny mnoho intimních prostor; liniový charakter
    - Jasonovoolšové luhy- vytváří často osu území, zjemňuje měřítko krajiny; liniový charakter
    - Mokřadní olšiny- doprovází břehy rybníků, sníženiny pod hrázemi, podmáčené deprese; tyto porosty vytvářejí menší lesíky
- Keře
- Meze, podél komunikací- liniový charakter, zmenšují měřítko, dělí pohledově krajinu. Často vytvářejí pohledové „bariéry“
  - Lemy lesních kultur- redukují geometrizaci krajiny
  - Zarůstající xerothermní stráně a sady- převaha trnitých keřů
  - Zarůstající mokřady- především vrbiny
- Louky, trávníky a rašeliniště
- vázané na lidskou činnost (blokované sukcesní stadium)
    - intenzivní
      - jetelotravní směsi a pastviny- často spolu s poli vytváří otevřené rozlehlé krajinné scény, velká měřítko krajiny
    - polointenzivní až extenzivní
      - květnaté mezofilní a xerothermní louky a pastviny (ovsíkové a sveřepové louky a pohánkové pastviny)- většinou ve vyšších partiích, na svazích v okolí obcí a v intravilánech obcí. Do tohoto typu vegetace je možné zahrnout i společenstva v lemech komunikací, doprovázející meze a lesní lemy typické velkým množstvím aromatických rostlin. Výrazné jsou tzv. bílé stráně s navazující xerothermní luční vegetací.
      - aluviální louky v nivách toků- spolu s doprovodnou lesní vegetací tak silně zvyšují přírodní charakter krajiny
      - mokřadní louky- zahrnují velké množství různých typů fytocenóz. Typická jsou společenstva pcháčovými luk, tužebníkových lad a slatinišť. Často navazují na litorální porosty rybníků, mnohde jsou v mozaice s ostatními lučními a lesními společenstvy
  - přirozené bezlesí
    - Alpínské trávníky (Králický Sněžník)
    - Rašeliniště (částečně vázaná na lidskou činnost).
- Vodní vegetace
- Lentická stanoviště
    - natantní a submezní vegetace
    - litorální pásma- zapojují vodní nádrže do okolní krajiny, zvyšují přírodní charakteristiku

- Lotická stanoviště
  - natantní a submerzní společenstva
  - vegetace šterkových náplav- periodická

6.1.2 Biogeografické členění území

Z pohledu bioregionálního členění podle Culka a kol bylo na území Pardubického kraje vymezeno celkem 11 bioregionů z nichž velká část zasahuje území kraje jen okrajově. Uvnitř kraje jsou vymezeny bioregiony Svitavský, Pardubický, Cidlinsko-Chrudimský, Železnohorský, okrajově pak Žďárský, Havlíčkovobrodský, Třebachovický, Orlickohorský, Šumperský, Jesenický, Sýkořský.

6.1.2.1 Žďárský [1.65]

zasahuje do Pardubického kraje na J okraji a představuje pokračování celku Žďárských vrchů, jejichž svahy sestupují mírně do Skutečské pahorkatiny.

Žďárský bioregion zabírá převážnou část geomorfologického celku Žďárské vrchy, okraj Železných hor a Křižanovské vrchoviny. Typická část bioregionu je tvořena vyšším reliéfem hřbetů a sníženin s převahou acidofilních horských bučin, velkými plochami podmáčených smrčín, ostrovy květnatých bučin, suťových lesů a dvěma lokalitami vrchovišť a přechodových rašelinišť (typický 5. vegetační stupeň). Nereprezentativní část je tvořena nižším reliéfem, bez acidofilních horských bučin, pouze s malými plochami podmáčených smrčín a s převahou bikových bučin. Tyto zóny tvoří přechod do okolních bioregionů. Centrum oblasti představuje významný ostrov montánního stupně na Českomoravské vrchovině. Převážnou část bioregionu budují migmatitické ruly až migmatity s masivy ortorul a pásy amfibolitů, na severu vystupují i fylity a masiv amfibolického granodioritu. Zvláštní postavení zaujímá ranský masiv tvořený hlubinnými baziky - gabry, gabrodiority, gabronority. Významné jsou i drobné výchozy hadců u Medlova. Zvláštností je úzký výběžek křídý zasahující od severozápadu z Dlouhé meze až pod Velké Dářko, tvořený cenomanskými pískovci a spodnoturonskými opukami. Z pokryvů mají význam především svahoviny, balvanové soliflukční proudy a rašeliny. Reliéf je tvořen zdviženou tektonickou krou, jejíž povrch byl rozčleněn poprvé již třetihorní erozí, proto se v něm nezachovaly větší zarovnané povrchy ve vrcholových částech, ale vyvinuly se hřbety a úvalovité sníženiny. Po opětovném tektonickém zdvihu celé Českomoravské vrchoviny se zpětnou erozí znovu zařízla Svratka a méně těž Sázava. Tato území jsou dnes nejčlenitější. Na hřbetech ve vrcholových polohách jsou často vyvinuty výrazné skalní sruby, torz (Čtyři Palice, Devět skal) a soliflukční balvanové proudy. Zcela odlišný ráz plochého úvalu má pás křídových sedimentů u Velkého Dářka. Reliéf má na jihozápadním a severozápadním okraji charakter členité pahorkatiny s výškovou členitostí 75 - 150 m, v západní části obecně převažuje ráz ploché vrchoviny s členitostí 150 - 200 m, na nejvyšších hřbetech a směrem k zaříznutému údolí Svratky převládá ráz členité vrchoviny s výškovou členitostí 200 - 260 m. Nejnižším bodem je údolí Svratky u Dalečína - 485 m, nejvyšším Devět skal - 836 m. Typická výška bioregionu je 570 až 810 m. Osídlení mladého data, teprve od počátku středověku. Přirozené lesní porosty byly od té doby zčásti vykáceny, zčásti přeměněny na lignikultury s druhotnou skladbou. Nelesní plochy měly charakter luk, pastvin nebo rybníků, v současnosti jsou značně postiženy nedávnými melioracemi a eutrofizací. Hranice bioregionu jsou vesměs nevýrazné, geomorfologické (vyšší reliéf s plochými hřbety), klimatické a biotické.

6.1.2.2 Železnohorský [1.49]

Železnohorský bioregion leží na jihu východních Čech, zabírá geomorfologický celek Železné hory a jižní okraj Chrudimské tabule. Bioregion tvoří okraj široce chápané Českomoravské vrchoviny vůči Polabí, je protažen ve směru SZ - JV. Typická část bioregionu má pestrou škálu hornin včetně krystalických vápenců, reliéf je tektonicky zdvižená vrchovina rozřezaná údolními zářezy. Na plošinách jsou bikové bučiny a jedliny, v údolních zářezech květnaté bučiny a suťové lesy. Nereprezentativní je severní nižší okraj s acidofilními doubravami, které tvoří přechod do bioregionu Cidlinsko-chrudimského a Svitavského. Okraje k Žďárskému bioregionu jsou též přechodným nereprezentativním územím. Údolí Chrudimky v určitých úsecích vykazuje mírně vyvinutý říční fenomén, což v bioregionu podstatně zvyšuje biodiverzitu. Ta je rovněž podstatně zvýšena v oblasti jihozápadní okrajové hrany díky vyšší členitosti reliéfu. Geologická stavba je značně pestrá: v jihovýchodní až východní části převládá krystalinikum: nasavrcký pluton pozůstává ze žul až granodioritů různé zrnitosti, vyskytují se i porfyry a ostrůvky bazik (gabro). Ohebsko-podhořanské krystalinikum při jihozápadní hraně pohoří tvoří převážně orthoruly a migmatity. V této oblasti vystupují na více místech nepatrné vložky krystalických vápenců, dolomitů až erlánů. Severozápad až sever budují horniny mírně metamorfovaného proterozoika a staršího paleozoika: fylitické břidlice, pískovce a křemence, v území mezi Prachovicemi a Vápenným Podolem pak silursko-devonské vápence. Fylity tvoří rovněž sníženinu u Hlinska, která odděluje Železné hory od Českomoravské vrchoviny. U Kraskova se rozkládá menší pánev vyplněná červenými pískovci a jílovci permu. Křídové horniny lemují okraje pohoří. Severní část křídý je tvořena kvádrovými pískovci,

v nich se vyvinuly pískovcové rokly (Toulovcovy maštale) a jílovci, jižní část křídových sedimentů je tvořena pouze jílovci. Humolity mají nepatrnou plochu. Železné hory tvoří kru mírně skloněnou k Labi, jejíž povrch má mírný pahorkatinný reliéf s oblými, často nevýraznými hřbety. JZ okraj tvoří strmý, až 230 m vysoký zlomový svah Dlouhá mez. Svah je členěn krátkými příčnými roklemi, často značné hloubky (Lovětínská rokla a Hedvikovské údolí pod Lichnici). Zde vystupují i četné skalní útvary. Dalším význačným tvarem je 70 - 120 m hluboké údolí Chrudimky, které je pod Sečskou přehradou ostře zaříznuto do krystalinika a místy má i mírně kaňonovitý ráz (Krkanka a Peklo pod Nasavrky). Reliéf má v centrální nerozčleněné části charakter pouze členitých pahorkatin s výškovou členitostí 75 - 150 m, blíže k rozčleněným okrajům má charakter ploché vrchoviny s členitostí 150 - 200 m, na zlomovém svahu Dlouhá mez i členité vrchoviny až ploché hornatiny s výškovou členitostí 200 - 320 m. Nejnižším bodem je okraj dna údolí Labe u Týnce n/L. - 200 m, nejvyšším Vestec - 668 m. Typická výška bioregionu je 300 - 610 m. Osídlení nižších částí bioregionu je dosti staré, ale jádro jednotky bylo kolonizováno teprve na počátku středověku. Lesy pokrývají dnes přibližně 75 % plochy, avšak převažují smrkové monokultury. V nelesní vegetaci jsou rovnoměrně zastoupeny agrikultury, louky a pastviny, dnes však z větší části meliorované. Na plošším reliéfu byla vybudována síť menších rybníků. Přirozenou náhradní vegetaci tvoří vlhké pcháčové a bezkolencové louky a velmi často i rašelinné louky. Neostré hranice jsou vůči Žďárskému bioregionu, kde jsou dané nižším plošším reliéfem, teplejším klimatem a rozdíly v biotě. Ostatní hranice bioregionu jsou ostré, dané výrazně vyšším a členitějším reliéfem s rozšířením podhorských jednotek vegetace.

6.1.2.3 Havlíčkobrodský [1.48]

Zasahuje do Pardubického kraje v JZ části pouze okrajově a uplatňuje se pouze v oblasti pod Železnohorským hřbetem. Havlíčkobrodský bioregion se nachází na jihu východních Čech, zabírá geomorfologický celek Hornosázavská pahorkatina a to kromě jeho severních a jihozápadních okrajů. Bioregion je protažen ve směru SZ - JV. Typická část bioregionu je tvořena fádňmi zarovnanými povrchy na rulách rozčleněnými nehlubokými zaříznutými údolními, výjimečně i skalnatými. Dominují zde monotónní bikové bučiny s ostrovy květnatých bučin. Nereprezentativní část bioregionu je tvořena na teplejším a živnějším severním okraji pruhem dubohabrových hájů a acidofilních doubrav, na jihu nevýrazným přechodem do Velkomeziříčského bioregionu. Podklad tvoří jednotvárný komplex migmatitických rul až migmatitů, západně od Havlíčkova Brodu vystupuje masiv žul až granodioritů budující i Melechov, z bazik se objevují nečetné vložky amfibolitů menšího rozsahu, u Polné a Pohledu jsou menší výchozy hadců. Podél zlomu Dlouhá mez sem z Polabí na úpatí Železných hor zasahují křídové opuky a jílovce, cenomanské pískovce se objevují i západně od Uhlířských Janovic. V okolí Jihlavy se objevují fragmenty neogenních sedimentů a kvartérních šterkopísků. Častými pokryvy jsou svahoviny, na severním okraji k Polabí i prachovice, hlavně západně od Uhlířských Janovic. Humolity mají minimální rozlohu. Reliéf je tvořen rozsáhlými zdviženými zarovnanými povrchy, které se k severu klenbovitě sklánějí k Polabí. Tyto povrchy mají charakter členité pahorkatiny s výškovou členitostí 75 - 150 m, pouze v místech, kde je svah k Polabí strmější nebo je území více rozčleněné erozí (okolí Světlé n/S., Přibyslavi, Chotěboře) má reliéf charakter ploché vrchoviny s členitostí 150 - 170 m. Jen ve Stvořidlech dosahuje reliéf charakteru členité vrchoviny s výškovou členitostí až 240 m. Naopak zarovnané povrchy na rozvodí v okolí Habrů a západně od Polné mají charakter dokonce ploché pahorkatiny s výšk. členitostí 50 - 75 m. Nejnižší bod je v údolí Klejnárky u Čáslavi - asi 260 m, nejvyšším bodem kóta asi 640 m u Malého Dárka. Typická výška bioregionu je 400 - 590 m. Nápadným tvarem je průlom Sázavy pod Melechovem, tzv. Stvořidla a skalnatá soutěska Doubravy pod Chotěboří. Osídlení je spíše pozdějšího data, ačkoli na severním okraji bioregionu sousedí se starosídlní oblastí. Lesní porosty kryjí recentně asi 40 % plochy, jsou však vesměs tvořeny monokulturami smrku. Nelesní plochy jsou intenzivně zemědělsky využívány, v současnosti převážně jako pole, méně jako louky a pastviny, v nedávné době vesměs zmeliorované. Vůči Žďárskému bioregionu je hranice převážně neostrá, daná vyšším reliéfem, chladnějším vlhčím klimatem a s tím spojeným rozdílem biotickým. Vůči Velkomeziříčskému bioregionu je hranice velmi nevýrazná, daná rozsahem nižšího ploššího reliéfu s bikovými bučinami a místy i hranicí povodí Labe. Hranice vůči Pelhřimovskému bioregionu je místy výrazná, daná rozšířením nižšího ploššího reliéfu.

6.1.2.4 Pardubický [1.8]

Uplatňuje se ve střední a severozápadní části Pardubického kraje.

Pardubický bioregion leží ve středu východních Čech, zabírá jejich centrální, nejnižší část, tzv. Pardubickou kotlinu, podél řek Labe a Loučné. Typickou katénou bioregionu jsou nivy s luhy a slatinnými olšinami, na ně navazující nízké a střední terasy s borovými doubravami a slatinami. Nereprezentativními částmi jsou vystupující ojedinělé slínové pahorky a neovulkanická Kunětická hora se subxerofilními doubravami a dubohabrovými háji, dále pak oblasti méně typicky vyvinuté, se zahliněnými terasami s háji a výběžky niv do okolních bioregionů. Geologické podloží v bioregionu je tvořeno svrchnoturanskými slínami a slínovci, ty jsou však téměř v celé ploše překryty kvartérními sedimenty - nízkými šterkopískovými terasami a nivami. Místy jsou šterkopísky na povrchu převáty ve váté písky. Těmito horninami prorážejí 3 menší tělesa neovulkanitů. Významná jsou ložiska humolitů - slatin, a to zvláště v okolí

Bohdanče. Reliéf je řazen do rovin s výškovou členitostí do 30 m, patří tak k nejplošším v rámci ČR. Pouze oblast obnaženého neovulkanického suku Kunětické hory má reliéf členitých pahorkatin s výškovou členitostí do 100 m, ostatní neovulkanity se morfologicky neprojevují. Nejnižším bodem bioregionu je u Týnce n/L. kóta asi 200 m, nejvyšším Kunětická hora s kótou 306 m. Typická výška bioregionu je 200 - 240 m. Rovinný reliéf je tvořen nivami a několik m nad ně vystupujícími pleistocénními terasami. V nivách se uplatňují drobné tvary - mrtvá ramena, hrany teras, a na terasách i písečné přesypy. Zvláštním tvarem je skalnatá, avšak mělká a krátká soutěska Labe u Týnce n/L. Výraznou vyvýšeninou převyšující o 60 m okolní rovinu je lakolit Kunětické hory. Skalnaté tvary však v bioregionu, s nepatrnými výjimkami Kunětické hory a zmíněné soutěsky, typicky chybějí. V labské nivě převládá hnědá půda typu vega, která má nápadně červený odstín (tzv. labská červenka), daný splachy z podkrkonošského permu. Na rozsáhlých štěrkopiscích se vyvinuly chudé (oligobázické) hnědé půdy, na vátých píscích málo vyvinuté půdy typu kyselých rankerů. V plochých, špatně drenovaných místech se vyvinuly černice, víceméně oglejené. Významné plochy tvoří slatiny a náslatě, hlavně v okolí Bohdanče. Vyskytují se i gleje, místy karbonátově vápnité. Na Kunětické hoře a v soutěsce Labe jsou na malých plochách vyvinuty kamenité rankery. Bioregion leží ve staré sídelní oblasti. K odlesnění došlo především na sušších místech, na zaplavovaných nebo bažinatých stanovištích se zčásti zachovala přirozená lesní vegetace. Lesy dnes zabírají menší část území, převažují borové, méně smrkové monokultury, na vodou ovlivněných stanovištích jsou hojné i výsadby topolů. Na odlesněných plochách převažují agrocenózy, louky se dodnes zachovaly jen ve fragmentech. Lokálně byly na podmáčených místech vybudovány rybníky. Plocha bioregionu leží v termofytiku. Potenciální vegetací bioregionu jsou především luhy, na vyšších štěrkopiscích terasách jsou to pak acidofilní doubravy, pravděpodobně s autochtonní borovicí. Exklávní ojedinělý výskyt zde mají dubohabřiny na tercierních efuzívech Kunětické hory. Přirozenou náhradní vegetací bioregionu reprezentuje luční vegetace pcháčových a moliniových luk. Flóru bioregionu tvoří ochuzená druhová skladba vegetace aluvia Labe, doplněná o některé druhy subatlantské. Hranice vůči okolním bioregionům jsou většinou výrazné, dané souvislým rozšířením teras a niv. Pouze k severozápadu do Cidlinsko-Chrudimského bioregionu jsou hranice méně výrazné, kvantitativní. Podobný nevýrazný přechod do méně extrémních stanovišť Cidlinsko-Chrudimského bioregionu představuje i jihovýchodní hranice. Kontrast flóry a vegetace je dán především přítomností katény nivní vegetace a acidofilní vegetace na terasách.

6.1.2.5 Cidlinsko-Chrudimský [1.9a]

V Pardubickém kraji zaujímá severozápadní část.

Cidlinsko-Chrudimský bioregion se nachází ve střední části východních Čech, zabírá nízký reliéf tvořený převážnou částí Východolabské tabule, Chrudimskou tabulí, větší část Orlické tabule a část Turnovské a Bělohradské pahorkatiny. Bioregion má dvě části oddělené nivou a terasami Labe, kde se rozprostírá Pardubický bioregion. Bioregion je charakteristický plochou pahorkatinou na křídě s pokryvy spraší s dubohabrovými háji, luhy a slatinnými olšinami a ostrůvky acidofilních doubrav. Na jižních svazích kopců se ojediněle vyskytují subxerofilní doubravy. V depresích se předpokládají i hydrofilnější typy acidofilních doubrav a rašelinné březiny. Nereprezentativní části bioregionu charakterizují bučiny na severních svazích, tvořící přechod do okolních vrchovin, dále širší nivы, tvořící přechod k Pardubickému bioregionu a okrajové kontaktní části bioregionu. V bioregionu převažují slíny svrchního turonu až koniaků, tvrdé slínovce (inoceramové opuky) tvoří polohu na rozhraní obou stupňů; na jihozápadě a severovýchodě vystupují slinité horniny středního až spodního turonu. Na Hořickém hřbetu se vynořují cenomanské kvádrové pískovce a částečně i permské podloží. Západně od Cidliny i Labe nad Hradcem Králové se rozkládají rozsáhlé pokryvy spraší, podobně i v Chrudimské části. Na jihu cidlinské části tvoří menší plochy kyselých terasových štěrkopísků až písky, často s tenkým pokryvem váteho písku na povrchu. Značný rozsah mají sedimenty nivní, místy jsou vyvinuty rozsáhlé slatiny nebo ložiska pánevních pěnoveců. Reliéf má charakter ploché pahorkatiny s výškovou členitostí 30 - 75 m, při kontaktu s okolními vrchovinami a na vnitřních hřbetech má ráz až ploché vrchoviny s členitostí do 190 m. Nejnižším bodem je okraj Polabského bioregionu s kótou cca 210 m, nejvyšším kóta asi 495 m severně od Nových Hradů. Typická výška území je 220 - 300 m. Reliéf ve slínech charakterizuje mírně zvlněná pahorkatina se širokými, často kotlinovitými údolními, v oblasti teras jsou typické plošiny, na spraších slabě skloněné roviny. Výrazným útvarem je Hořický hřbet s průlomovým údolím Javorky a Bystřice, Křivina a Vraclavská antiklinála. Skalní tvary v bioregionu prakticky chybějí. V oblasti Cidliny vystupují na poměrně velkých plochách černozemě, v úpadech černice. Mezi Cidlinou a Labem (na východě) se vyskytují půdy illimerizované, hnědozemě na spraši (často oglejené). Víceméně nasycené hnědé půdy charakterizují především oblast Hořického hřbetu, zatímco na rozsáhlých písčitych plošinách na jihu cidlinské části vystupují nenasyčené hnědé půdy až železité podzoly. V chrudimské části je složení půd obdobné, chybějí však kyselá půdy na píscích. Lesy pokrývají pouze ostrůvkovitě menší část plochy bioregionu, zčásti mají zachovanou přirozenou skladbu, zčásti jsou přeměněny v monokultury borovice nebo smrku, výjimečně i topolu. Význačnou součástí druhotného bezlesí jsou rybníky. Bioregion leží zčásti v termofytiku, menší část se rozkládá i v mezofytiku. Potenciální přirozenou vegetací většiny území jsou dubo – habřiny. Souvisleji na Hořických chlumech a ostrůvkovitě v jižní části území se vyskytují acidofilní doubravy, velmi omezeně, zejména mezi Ostroměří a Konecchlumím, též subxerofilní doubravy. Na severních svazích hřbetů je možno

předpokládat vegetaci květnatých bučin. Podél vodních toků jsou přítomny olšové luhy. Přirozená náhradní vegetace je nejvíce zastoupena na vlhkých pcháčových a bezkolencových loukách. Hranice vůči většině okolních bioregionů je výrazná, geologická, morfologická i vegetační. Hranice k Orlickohorskému bioregionu je dána rozšířením opuk a odlišnou biotou. Hranice vůči Pardubickému bioregionu je nevýrazná, je dána gradientem vegetace.

6.1.2.6 Třebechovický [1.10]

Zasahuje do Pardubického kraje okrajově při severní hranici v jeho střední části.

Třebechovický bioregion se nachází ve střední části východních Čech. Typickou část bioregionu tvoří rozsáhlé šterkopískové terasy s bikovými a květnatými bučinami, acidofilními doubravami, místy s borovicí a bezkolencovými březovými doubravami a rašelinnými březinami. Další typickou součástí jsou nivy s luhy a olšinami. Nereprezentativní jsou části s vystupujícími slínami a s dubohabrovými háji. Geologická stavba je velmi jednoduchá, nicméně vysoce specifická: na podkladu turonských slínů se zachovaly rozlehlé terasové plošiny tvořené kyselými říčními šterkopísky, místy s tenkým pokryvem vátek písků. Z dalších úloženin mají význam usazeniny nivní a menší, mělké slatiny. Reliéf dle výškové členitosti má charakter ploché pahorkatiny s členitostí 30 - 75 m, pouze v oblasti vyššího jižního svahu má charakter členité pahorkatiny s výškovou členitostí 75 - 100 m. Nejnižší bod (cca 230 m) leží na okraji nivy Labe, nejvyšším je Chlum ve východním výběžku regionu s kótou 354 m. Typická nadmořská výška je 250 - 320 m. Reliéf je monotónní - převažují terasové plošiny členěné nepříliš četnými a poměrně mělkými údolními. Skalní útvary zcela chybějí. Na kyselých šterkopíscích převládají hnědé nenasycené půdy a přechody do železitých podzolů; v místech výchozů většinou odvápněných slínů se vyvinuly hnědé oglejené půdy, lokálně až pelosoly, v nivách pak glejové půdy. Lesy dosud zaujímají téměř 90% plochy bioregionu, i když jsou z větší části nahrazeny lignikulturami (převážně borovice, v aluviu i topoly). Bezlesá místa jsou využívána jako pole i louky, v současnosti vesměs poškozené intenzifikací. Bioregion zaujímá část mezofytika. Významnou plochu potenciální vegetace zaujímá niva Orlice s luhy a olšinami. Na šterkopískových terasách na nivní vegetaci navazují acidofilní doubravy, místy s autochtonní borovicí a snad i acidofilní bory, ostrůvkovitě i rašelinné březiny. Na jižní hranici bioregionu se maloplošně vyskytují i dubohabřiny. Dále se zde ostrůvkovitě objevují bučiny, bikové, vzácně i květnaté. Přirozené bezlesí zřejmě chybí. Přirozenou náhradní vegetaci tvoří zejména vlhké pcháčové a moliniové louky, které v okolí mrtvých ramen přecházejí do slatinných až rašelinných mokřadů. Flóra bioregionu je nepříliš bohatá. Objevují se v ní převážně mezofilní druhy se značným zastoupením subatlantských a boreokontinentálních prvků. Hranice vůči okolním bioregionům jsou výrazné, dané odlišným geologickým podložím, na jihu se navíc bioregion zvedá nad Pardubický bioregion nápadným svahem, na východě naopak leží pod výrazným okrajovým svahem sousedních bioregionů. Vůči Pardubickému bioregionu je území i chladnější a vlhčí. Kontrastem vůči Pardubickému bioregionu je absence tvrdých luhů, termofilních druhů a přítomnost rašelinných biotopů a bučin. Od dalšího sousedního bioregionu, Cidliňského - Chrudimského se rovněž liší absencí termofytů i kvantitativním zastoupením dubohabřin.

6.1.2.7 Svitavský [1.39]

Zaujímá východní polovinu Pardubického kraje.

Svitavský bioregion zaujímá převážnou část geomorfologického celku Svitavská pahorkatina a jižní polovinu Podorlické pahorkatiny, má protáhlý tvar od jihu k severu. Typická část bioregionu je tvořena chladnějšími polohami s členitějším reliéfem hřbetů, synklinál a brázd na křídě a permu, popř. karbonu. Tomu odpovídají bikové bučiny, květnaté bučiny, suťové lesy, omezeně též dubohabrové háje v brázdách a acidofilní doubravy na okrajích. Vyskytují se zde i větší plochy olšin. Nereprezentativní části bioregionu jsou tvořeny plochým reliéfem, často se sprašovými pokryvy v teplých polohách s dubohabrovými háji. Tyto části tvoří přechod do okolních bioregionů. Reprezentativní nejsou ani ostrovy šterkopísky s podmáčenými smrčínami, ani okraje, které tvoří chladnější přechodné pásmo k Orlickým horám. Oblast má významné postavení jako pás vápnitých hornin, který na jediném místě spojuje nitro Čech s pahorkatinami jižní poloviny Moravy. Dále se vyznačuje značným zastoupením karpatských a alpských elementů. Bioregion tvoří výběžek České tabule k jihovýchodu a zároveň představuje ploché sedlo mezi Žďárskými vrchy a Orlickými horami. Probíhá na něm hlavní evropské rozvodí, takže biota vodních toků je v obou povodích mírně odlišná. Reliéf má charakter synklinál, hřbetů, kuest a brázd protáhlých od severoseverozápadu k jihojihovýchodu, které se ohýbají směrem k jihu a v terénu se jeví nápadnými jednostrannými hřbety se strmými východními srázy (Třebovské stěny, Hřebečov); jsou proráženy údolními zářezy obou Orlic a jejich přítoků (např. Zdobnice). Nápadnými velkými tvary jsou severní pokračování Boskovické brázdy, průlomy Divoké Orlice granodiority u Litic a Potštejna a opukový kaňon u Chocně (Peliny). Jinak je terén poměrně jednotvárný s výjimkou údolního zářezu Svitavy u Letovic, kde z drobných tvarů vystupuje i travertín u Rozhraní přehrazující údolí Svitavy. Skalní útvary jsou řídké, bez většího významu pro vegetaci. Reliéf má převážně charakter členitých vrchovin s výškovou členitostí 200 - 300 m, na Hušáku u M. Trnávky až 320 m. Brázdy charakterizuje reliéf členitých pahorkatin s výškovou členitostí 75 - 150 m, ve Svitavské synklinále a kotlině u Lanškrouna i ploché pahorkatiny s členitostí 50 - 75 m. Nejnižším bodem je okraj dna údolí u Kostelce n/O. - asi 270 m, nejvyšším Baldský vrch u Jedlové - 693 m. Typická výška bioregionu je 350 - 600 m.

6.1.2.8 Orlickohorský [1.69]

Zasahuje do severovýchodního cípu Pardubického kraje.

Orlickohorský bioregion leží na východě východních Čech a menší částí zasahuje i do Polska, zabírá geomorfologický celek Orlické hory a severní část Podorlické pahorkatiny. Typická část bioregionu zahrnuje chladné horské hřbety a vnitrohorské kotlinovité sníženiny a zaříznutá údolí horních toků řek. Vegetačními jednotkami jsou převažující květnaté bučiny, na hřebtech i malé plochy acidofilních horských bučin, klimaxových smrčín a suťových lesů na svazích. Nereprezentativní zóna zahrnuje nižší okrajové území, jehož vrcholy nezasahují do stupně acidofilních horských bučin (3. a 4. vegetační stupeň). Reliéf má charakter asymetrického hřbetu směru SZ-JV. Jihozápadní svah je pozvolný, je tvořen původním zarovnaným povrchem, dodatečně ukloněným. Svah postupně zapadá pod křídové sedimenty Polabí. Východní svah je strmý, tektonicky omezený Kladskou kotlinou vyplněnou taktéž křídovými sedimenty. Podél horní Divoké Orlice se táhne také tektonicky podmíněná vnitrohorská brázda s křídovými sedimenty. Ploché západní svah je rozčleněn sítí 60-180 m hlubokých, úzkých zaříznutých skalnatých údolí. Východní zlomový svah hlavního hřbetu je asi 350-400 m vysoký a minimálně rozčleněný erozí. Bioregion leží převážně v oreofytiku ve fyto geografickém okrese 95. Orlické hory (s výjimkou východní části fyto geografického podokresu 95b. Králická hornatina). Část leží v mezofytiku ve fyto geografickém okrese 59. Orlické podhůří a zabírá i některé okrajové partie fyto geografického podokresu 63a. Žambersko. Přirozenou náhradní vegetaci tvoří květnaté horské louky, které v nižších polohách přecházejí ve louky vlhké a rašelinné. Květena Orlických hor je dosti pestrá, v její skladbě se objevuje středoevropská mezofilní až horská druhová skladba. Území se celkově zvedá od J k S a SV, má převážně charakter zvednutých zarovnaných povrchů rozčleněných zaříznutými, max. 150 až 440 m hlubokými údolními. Typická výška bioregionu je 400 - 800 m. V bioregionu se vyskytují četné skalní útvary, hlavně v zaříznutých údolích (údolích Tiché a Divoké Orlice) a méně na vrcholech některých výrazných kopců.

6.1.2.9 Šumperský [1.53]

Zasahuje do krajiny Pardubického kraje ve v. výběžku kraje.

Šumperský bioregion zabírá přibližně geomorfologický celek Hanušovická vrchovina a severní část Zábřežské vrchoviny. Bioregion má charakteristický vrchovinový až hornatinný reliéf s výraznými zářezovými toků stékajícími s hor. I geologicky je oblast pestrá. Vůči Svitavskému bioregionu je výrazná geologická hranice respektující rozšíření opuk a na ně vázaných odlišných společenstev. Z vegetačních jednotek potenciálně dominují květnaté bučiny. Nereprezentativní část je tvořena výběžky nížin a nevyhraněnými přechodnými územími s dubohabrovými háji a ostrovy acidofilních doubrav, tj. územími, které mají ráz blízký sousedním bioregionům.

6.1.2.10 Jesenický [1.70]

Zasahuje okrajově do východního cípu Pardubického kraje.

Jesenický bioregion leží na pomezí severní Moravy a Slezska, okrajově zasahuje i do Polska. Zabírá geomorfologický celek Hrubý Jeseník, Králický Sněžník, Rychlebské hory a část Zlatohorské vrchoviny. Typická část bioregionu je tvořena vysokými horskými skupinami zasahujícími až do stupně klimaxových smrčín a zahrnujícími také květnaté a acidofilní horské bučiny, subalpínská nelesní společenstva, malé ostrovy podmáčených smrčín a ještě menší ostrovy vrchovišť. Nereprezentativní část je tvořena nižšími, okrajovými horskými skupinami nezasahujícími do stupně klimaxových smrčín a pouze s malými ostrovy acidofilních horských bučin. Tyto části tvoří přechod k nižšímu podhůří. V bioregionu vystupuje plošně největší skupina vysokých pohoří (nad 1200 m) v rámci Sudet, jejíž poloha je podstatně chráněnější než v případě Krkonoš, což podmínilo i daleko menší rozsah zalednění, jehož stopy jsou řídké. Území budují poměrně složité komplexy krystalinika, tvořené úzkými pruhy hornin, v nichž převládají horniny kyselé, většinou chudé živinami (ruly, svory, fylity, méně granitoidy), význačné jsou ostrůvkovité výskyty minerálně bohatších substrátů (grafitické fylity, krystalické vápence, v Rychlebských horách také amfibolity a serpentinity). Velký masiv amfibolitů je i v okolí Jeseníku. Území východně od Vrbna je budováno kulem. Pokryvy tvoří horské svahoviny, často hrubě balvanité. Rašeliny s výjimkou Rejvízu a Skřítku mají jen malý rozsah, místy se vytvořily zejména na oblých hřebtech. Bioregion je tektonicky zdviženou hornatinou, tvořenou víceméně oddělenými horskými skupinami s masivními oblými hřebty a hlubokými mladě erozními údolními, často s menšími vodopády. Významným tvarem je uzavřená rozlehlá Jesenická kotlina. Hřbety jsou tvořeny zbytky zarovnaných povrchů a na holích i na svazích vystupují často skalní útvary z odolných hornin (tors). Zvláštností je Velká Kotlina - jediný kar v českých horách modelovaný ve fylitech. Na několika místech se vyvinuly podzemní krasové jevy, často se složitými hydrografickými poměry - Tvarožné díry na Sněžníku, Jeskyně na Pomezí, Supíkovická j. Reliéf má převážně charakter členité hornatiny s výškovou členitostí 450 - 600 m, pouze při okrajích a v Jesenické kotlině je plošší. Oblast nejvyšších hřbetů vč. Králického Sněžníku má charakter velehornatiny s členitostí 600 - 880 m, což je druhá nejvyšší hodnota v ČR po Beskydech. Nejnižším bodem je okraj pohoří u Bílé Vody - asi 340 m (v Polsku u Glucholaz až 290 m), nejvyšším Praděd - 1491 m. Typická výška bioregionu je 550 - 1420 m. V nejvyšších polohách převládají humuso-železité

podzoly, místy zamokřené a zrašelinělé, jinak jsou hlavním zástupcem půd hnědé půdy nenasyčené a hnědé půdy podzolové (rzivé). Osídlení je pozdní, středověké, nejvyšší polohy jsou bez trvalých sídel. Přirozená lesní vegetace zčásti byla nahrazena stanovištně nepůvodními lignikulturami, zčásti změněna na louky a pastviny (takto byla snížena i horní hranice lesa), výjimečně i agrocenózy. V nedávné době byly lesy (zejména na západních, návětrných svazích) těžce poškozeny imisemi, zčásti se projevuje i eutrofizace, podmíněná rozvojem rekreace a sportovních aktivit. Jádrem bioregionu leží v oreofytiku. Přirozená vegetace nižších poloh pohoří potenciálně odpovídá květnatým bučinám. Přirozená náhradní vegetace má charakter travinobylinných společenstev. Hranice bioregionu jsou výrazné, dané výrazně vyšším a členitějším reliéfem s chladnějším klimatem a rychlým sledem vegetačních stupňů. Nevýrazná je místy pouze hranice k Nízkojesenickému bioregionu, která leží v poměrně vysoké nadmořské výšce, přičemž geomorfologická změna není příliš nápadná. Hranice respektuje především biotické faktory. V bioregionu jsou dvě centra, v němž je samostatně vyvinuta vegetační stupňovitost až po horní hranici lesa (Králický Sněžník a Hrubý Jeseník). Jsou spojena sedlem, kde lze potenciálně předpokládat smíšený horský les rázu vyššího hercynského pohoří. V masívu Králického Sněžníku je přirozená subalpínská flóra a vegetace mnohem chudší, omezená pouze na hlavní vrchol a karoid Moravy, rovněž rašeliniště jsou velmi vzácná. Oproti sousedním bioregionům Šumperskému a Nízkojesenickému je zde vyvinuta vegetační stupňovitost až do supramontánního stupně. Na severním okraji má bioregion kontakt s bioregionem Vidnavským, který se odlišuje vegetačním stupněm dubohabřin.

6.1.2.11 Sýkořský [1.51]

Sýkořský bioregion leží v severní části jižní Moravy, zabírá geomorfologický podcelek Nedvědicke vrchovina a k tomu přibírá východní okraj Křižanovské vrchoviny údolí Libochůvky. Typická část bioregionu má pestré geologické složení s převahou rul a příměsí krystalických vápenců, je tvořena sítí hlubokých skalnatých údolí, ostře řezaných kopců a plošších hřbetů. Vegetačními jednotkami v údolích jsou dubohabrové háje a acidofilní doubravy, výše převažují květnaté bučiny. Hřbety zabírají květnaté, méně bikové bučiny. Nereprezentativní části bioregionu jsou tvořeny zbytky plochých zarovnaných povrchů. Bioregion leží na kontaktu výběžků panonské oblasti jižní Moravy a severního centra Českomoravské vrchoviny, což se projevuje vysokou diverzitou v říčních údolích, zejména na Svatce nad Tišnovem, kde je výrazně vyvinut říční fenomén a kde pronikají teplomilné prvky k severu a naopak horské sestupují do nižších poloh. V oblasti se již projevuje karpatský vliv. Na západě bioregionu převládají ruly až migmatity, v údolí Loučky a Libochůvky vystupují četné pásy amfibolitů, granulitové ruly a syenitový masívek; mezi Svatkou a Boskovickou brázdou převládají orthoruly a na S svory, amfibolity a vápence. Z povrchů dominují zvláště svahoviny s obsahem balvanů. V tektonicky podmíněných sníženinách se objevují pruhy neogenních sedimentů. Humolity jsou vzácné a v plochách.

Území se celkově sklání od severu k jihu. Reliéf charakterizuje hluboké údolí Svatky a jejích větších přítoků - Nedvědičky, Hodonínky, Loučky, Libochůvky a Besěnku, na východě pak Křetínky. Tato údolí jsou hluboká 130 - 320 m, jsou často skalnatá, s peřejnatými úseky toků. Vodní toky rozčlenily povrch do té míry, že v jejich blízkosti vznikly strmé, částečně navzájem oddělené kopce s poměrně ostrými skalnatými vrcholy (např. Čepičkův vrch 654 m). Dále od údolí je reliéf již klidnější, na hřbetech však vystupuje řada skalních srubů se sutěmi a balvanovými proudy. Místa nejvzdálenější od hlavních údolí mají dosud zachované zbytky zarovnaných plochých povrchů (okolí Olešnice). Reliéf má převážně charakter členité vrchoviny s výškovou členitostí 200 - 300 m, pouze při okrajích a na zbytcích zarovnaných povrchů i ráz ploché vrchoviny s členitostí 150 - 200 m. V údolí Svatky členitost roste až na 410 m, což je jedna z nejvyšších členitostí ve vnitrozemí ČR. Údolí Svatky a okolí Sýkoře má tedy charakter ploché hornatiny. V údolí Křetínky tato hloubka údolí i členitost činí asi 300 m. Nejnižším bodem je údolí Svatky u Štěpánovic - 260 m, nejvyšším Horní les - 774 m. Typická výška bioregionu je 320 - 670 m. Jižní část regionu je antropogenně ovlivňována již od pravěku (viz pozdně paleolitické sídliště mezi Tišnovem a Štěpánovicemi). Vyšší polohy a severní část byla trvale osídlena až ve středověku. Díky velmi členitému reliéfu se zde zachovala vysoká lesnatost s významným podílem přirozených listnatých lesů, přesto převažují kulturní smrčiny, často ovšem s příměsí původních dřevin. Antropogenně silněji ovlivněné zde jsou jen segmenty krajiny s plošším reliéfem nad údolními zářezy, kde převládá zemědělská půda (pole, méně trvalé travní porosty, v jižní polovině bioregionu ovocné sady). Západní okraj je devastován těžbou uranových rud. Vodní biotop řeky Svatky byl výrazně ovlivněn výstavbou vodní nádrže Vír. Bioregion se rozkládá v mezofytiku. Mozaika potenciálních společenstev je velmi pestrá. V jižní části převládají dubohabrové háje, vyklínající údolním zářezem Svatky až do střední části regionu, s ostrůvkovitým výskytem kyselých doubrav a s přechody do subxerofilních doubrav. Významně jsou zde zastoupeny suťové listnaté lesy. Vyšší polohy souvisle zaujímají květnaté bučiny s jedlí. Náhradní vegetaci na loukách představují společenstva vlhkých pcháčovských luk, ovsíkových a smilkových luk, výjimečně jsou přítomny i rašelinné louky. Hranice bioregionu jsou výrazné vůči bioregionu Svitavskému, jsou podmíněny rozšířením krystalinika vůči křídě a permu. Hranice vůči Brněnskému bioregionu je místy nevýrazná, je dána vyšším reliéfem s převahou bučin, absencí kotlin a permských sedimentů. Hranice vůči Velkomeziříčskému bioregionu je výrazná, daná rozšířením údolních zářezů s odpovídající biotou. Vůči Žďárskému bioregionu jsou hranice výrazné tam, kde jsou tvořeny horním okrajem údolí vůči plochému reliéfu,

nevýrazné v místech, kde údolí Svratky překračuje hranice bioregionu. Hranice je dána členitějším reliéfem a teplejším, sušším klimatem.

6.1.3 Vývoj krajiny

Nejstarší osídlení pardubického regionu spadá do období paleolitu. Je doloženo především ojedinělými, často špatně klasifikovatelnými nálezy štípané industrie (tzv. pazourků), přičemž s klesajícím stářím (od mladého paleolitu) roste kvalita a kvantita nálezných souborů. Jejich výrobci již vyhledali a možná přímo na místě zpracovávali porcelaninový výchoz na úbočí Kunětické hory. Porcelanitová industrie je lokálním východočeským specifikem pro zbytek doby kamenné a ojediněle byla využívána až do doby bronzové. Objevem posledních let 20. století je intenzivní osídlení pozdní fáze starší doby kamenné na Moravskotřebovsku a Ústeckoorlicku. Vedle loveckých stanovišť se jedná o účelové využívání výchozů a druhotných deponií místního křemence. Tato exploatace se ještě zvýšila během dalších 2 000 let mezolitu, kdy se osídlení soustředilo přímo do oblastí s výchozy.

Příchodem nového obyvatelstva po Trstenické stezce z Moravy začal na Pardubicku neolit (6 000-4 200 př. n.l.) a s ním podstatné změny ekosystémů. Vznikla první dlouhodobá sídliště, objevily se nové výrobní postupy a technologie a změny způsobu obživy – zemědělství. Několikanásobně se zvýšila úživnost krajiny. Přejít na zemědělství snížil na jedné straně spektrum rostlin a živočichů proti období specializace loveckých skupin, zároveň však importoval nové druhy živočichů a kulturních rostlin (obiloviny, textilní rostliny, luštěniny, ovce, kozy a skot). Obsazovány byly především hnědozemě. Kopaničářské zemědělství dávalo přednost vyždášené lesní půdě před stepní. Žďáření a těžba stavebního dřeva zasáhly výrazně do ploch původních dubových porostů. Pastva dobytka a další antropogenní aktivity zároveň zpomalily jejich přirozenou regeneraci. Proto byla potřeba osady zhruba po 15 letech překládat, čímž se, vedle přirozeného rozrodu, neustále zvyšovala plocha pozmeněného území, neboť na původní stanoviště se osada vracela až po uplynutí čtyř až pěti cyklů. Krajina se prosvětlovala a postupně měnila do současné podoby, kdy podíl lesů výrazně klesl ve prospěch „kulturní stepi“. Mýcení lesů a trvalé osídlování uvolněných ploch jsou od neolitu trvalým trendem (protože zemědělství je stále hlavním zdrojem potravin). Podle dobové technické úrovně a demografického vývoje se ovšem měnila jejich intenzita. Jednotlivé komunity byly již v neolitu propojeny sítí dálkového obchodu, který vedle nezbytných surovin (moravské, polské či bavorské silicity, sudetské amfibolity aj.) přepravovaly luxusní předměty (např. šperky z mušlí). V mladším neolitu je doložena i specializovaná těžba a zpracování kamene v tzv. dílnách. Znaky dokládající tuto epochu lze v krajině jen těžko vysledovat jinak než archeologickým průzkumem nebo analýzou tehdejší struktury krajiny. Horské oblasti a části vrchovin zůstávaly pro nepříznivé klimatické podmínky neobsazeny, vyjma drobných výpadů.

Na sklonku neolitu dochází ke značným sociálně ekonomickým změnám, způsobených patrně klimatem a nárůstem počtu obyvatel, jednak přirozeným rozrodem, jednak příchodem nositelů lengyelské kultury z oblasti Karpatské kotliny. Vyšší sociální organizace se projevila budováním kultovních a opevněných sídlišť (Topol, Chrudim, Žumberka).

Eneolit (4 200-2 000 př. n.l.) je charakteristický hospodářskými změnami, jež se promítají i do společenských struktur. Vynálezem oradla se zvýšil význam chovu dobytka. Přednost dostaly travnaté půdy přirozených nebo kulturních stepí. Zároveň se pastevectvím zvýšilo i využití pahorkatin. Roste prestiž mužů, rozvolňuje se dosud pevná velkorodina a vesnice se rozpadají na jednotlivé dvorce. Průběžné prolínání různých kulturních skupin a zrychlené sociální změny uvnitř komunit vedou ke vzniku opevněných osad. Spolu se strukturalizací společnosti stoupá i organizovanost regionu a vznikají primární mocenská centra. Na sklonku eneolitu bylo Pardubicko zasaženo invazními kulturami, z nichž především kultura zvoncovitých pohárů zde zanechala výraznější stopy několik pohřebišť; ojedinělé doklady byly nalezeny na Ústeckoorlicku. Počíná se vytvářet první struktura komunikační sítě. Obsazeny zůstávají především nížinné partie Pardubicka a Chrudimské tabule. Horské a podhorské části krajiny si stále zachovávají původní charakter. Struktura osídlení má patrnou orientaci na velké vodní toky.

Osídlení starší doby bronzové (2 000- 1 500 př. n. l.) je zde doloženo jen ostrůvkovitě, v zemědělsky nejvýhodnějších oblastech mezi Pardubicemi, Chrudimí a Vysokým Mýtem. V mladší době bronzové (1 200-700 př. n.l.) do tohoto prostoru expanduje kultura lužická, původně pastevecká, tvořící starší horizont popelnicových polí.

Období popelnicových polí znamená archeologicky i demograficky vyvrcholení celého východočeského pravěku. Příznivé klimatické podmínky spolu s dosaženou hospodářskou úrovní umožnily lužické kultuře vytvořit na Pardubicku hustou síť osídlení. Informují nás o tom mj. rozsáhlá žárová pohřebiště s pohřby dobytčat s mohylovými násypy (dnes převážně snesenými antropogenní činností) nad hroby. Do této doby datujeme rovněž počátky exploatace východočeských ložisek zlata v podhůří Orlických hor, čemuž nasvědčují poklady zlatých předmětů. Jejich nálezy se však soustřeďují spíše na Hradecku; zlatonosné potoky Železných hor zůstaly asi stranou zájmu tehdejších prospektorů.

Kultura slezskoplanětická (700-550 př.n.l.) patří svými vrcholnými projevy již do následného halštatského období (starší doba železná). Vytlačuje kulturu lužickou. Využívá závěru klimatického optima a tvoří rozsáhlou síť

souvislého osídlení v zemědělsky příznivých oblastech. Strukturalizace společnosti je doložena existencí hradišť. Nicméně i v této době se východní Čechy zpožďují za progresivnější oblastí středočeskou, proto záhy podléhají keltskému vpádu na počátku latěnu (mladší doba železná, 500 př.n.l.- 0), což dokládají i nálezy z vypáleného hradiště v Topolu (okr. Chrudim). Keltové obsadili nejúrodnější partie regionu a mimo ně vybudovali v masivu Železných hor i několik osad.

První osady Germánů se na Pardubicku objevují na přelomu letopočtu, na terasách všech větších vodních toků. Mezi Pardubicemi a Přeloučí je doložena těžba drobných ložisek železných konkrécí a využívání v lokální železářské výrobě. Od druhého století aktivity Germánů slábnou; v průběhu šestého století jsou vystřídáni novou vlnou obyvatelstva – Slované.

Doklady přítomnosti nejstarších Slovanů jsou dosud ojedinělé. Osídlení mělo spíše zemědělský charakter a jeho těžiště se posunovalo jižněji do oblasti Trstenické stezky. Především její vyústění do prostoru zemského hvozdu v okolí Litomyšle získávalo strategický význam. Rozvoj ekonomiky (mj. změna oradla a tím i tvaru polí), vnitrosociálních vztahů a formování státní správy si na přelomu 13. století vynutily změny v topologii krajiny. Mízi rozptýlené dvorcové osídlení a sídla se kumulují v rámci jednoho katastru kolem přirozených krystalizačních objektů, například panských sídel a kostelů. Mezi nimi probíhá další diferenciací, až se vytváří stabilní sídlištní systém v rámci patrimoniální správy, jež s menšími korekcemi funguje až do dneška. Z tohoto pohledu je pro danou oblast důležité území pod správou litomyšlského biskupství a především panství Pardubice. Počíná se budovat stabilní síť komunikací s orientací na správní centra, struktura krajiny odpovídá zemědělskému hospodaření a vytváří typické plučiny kolem obcí. Zároveň vrcholí kolonizace území, která byla do té doby pro nízkou efektivitu domácí ekonomiky neosídlena (klimaticky méně příznivé části Ústecka a Svitavska), nebo byla, např. z politických příčin, nepřístupná (zemský hvozď mezi Čechami a Moravou). Vedle panovníka a jím pověřených rodů (např. Drslavici v Podorličí) se kolonizace účastnily především kláštery. Aktivity byly zaměřeny nejen na dosud zalesněná území, ale (díky novým technologiím) i na podmáčené a méně úrodné úseky vnitrozemí (k roku 1300 jsou doklady o úpravách pozemků v okolí Opatovic).

Za touto první vlnou následuje v prostoru Železných hor druhá vlna tzv. „hornické kolonizace“. V průběhu 13. století vznikají první města, tvořící se svým satelitním zázemím, které představují nový krajinný prvek.

Celý vývoj byl pozastaven v polovině 14. století, kdy morová epidemie dramaticky snížila počet obyvatel, což spolu se zhoršením klimatu prakticky ukončilo kolonizaci. Ve stejné době výrazně zbrzdilo hornickou činnost katastrofální zemětřesení, něhož se některé revíry již nevzpamatovaly.

Ve druhé polovině 15. století a v 16. století se v rámci centralizované pozdně středověké ekonomiky formují vrchnostenské velkostatky. Zanikají proto některé obce, jež jsou přeměněny na hospodářské dvory, často se specializovanou zemědělskou výrobou, nebo vsi, jejichž pozemky jsou zatopeny rybníky. Do venkovského prostředí se také přesouvá část vrchnostenských výrobních a potravinářských aktivit ve snaze obejít městská cechovní omezení nebo najít další způsoby podnikání. Vznikají rozsáhlá, velkoryse koncipovaná vodní díla a jejich soustavy. V oblasti Železných hor se rozvíjí těžba surovin, vedle kovů i specializovaná těžba kamene na výrobu žernovů. V hraničních lesích se na sklonku tohoto období projevuje počátek nové vlny kolonizace – sklářská výroba.

Další demografický zlom představovala třicetiletá válka. Vzrostl podíl lesů v některých okrajových partiích regionu, poklesla hospodářská aktivita. Ale již na sklonku 17. a 18. století se obnovuje a postupně rozšiřuje sklářská výroba, přetrvává i těžba v Železných horách. Jako poslední zasáhla lesnaté části regionu výrazná vlna tzv. dřevařské kolonizace. Drastické odlesnění se projevilo i změnou skladby porostu. Především v oblasti Orlických hor a Poličska byly zakládány nové osady. Při tzv. raabizaci – přerozdělení půdy vrchnostenského velkostatku – byly zakládány (a v některých vsích i obnovovány) poddanské vsi. Na komorním panství Pardubice bylo využíváno především půdy vzniklé vysoušením rybníků. Do nově vzniklých (více než 30) osad bylo převedeno i obyvatelstvo ze Slezska. V druhé polovině 19. století vstupuje do systému poslední z významných prvků současné společnosti – doprava. Ta se, vedle nedostatku výchozích surovin, podílí na úpadku celých tradičních odvětví (např. sklářství na Hlinecku a v Orlických horách). Vybudováním železniční trati Olomouc – Praha se region výraznou měrou stratifikoval hospodářsky. Přijetím nebo odmítnutím propojení se povzbudil nebo podvázal možný průmyslový růst města i jeho okolí (viz rozdíly v rozvoji Chrudimi a Pardubic nebo Svitav a Poličky).

Další podstatné změny lze sledovat zejména od poloviny 20. století. V severovýchodní části Orlických hor se na nich podepsal odsun německého obyvatelstva po 2. Světové válce, spojený se zánikem samot či osad, v lepším případě se změnou trvale osídlených chalup na rekreační objekty. Pokles intenzity zemědělského hospodaření byl provázen rozvojem krajinné zeleně, ať již ve formě porostů náletových dřevin (olšín, březin apod.) či záměrně vysazovaných jehličnatých monokultur.

Nástup kolektivizace zemědělství během padesátých let přinesl scelování pozemků a maximalizaci výměry lánů nejen v nížinných oblastech Pardubicka, ale mnohde i ve středních polohách regionu. Leckde odsoudil k zániku členitou harmonickou krajinu a nahradil ji kulturní stepí (ve špatném slova smyslu). Devastaci prostředí dovršily často jen politicky motivované pozemkové úpravy v 70. a 80. letech, provázené velkoplošnými melioracemi, které proběhly

bezmála na třetině zemědělských pozemků. Znamenaly odvodňování nejen podmáčených, ale mnohde i poměrně suchých stanovišť, likvidaci přirozených vodních toků a volně rostoucí zeleně. Řada rostlinných a živočišných druhů byla regionálně ohrožena či dokonce vyhynula. Ekologické ztráty působila i chemizace prostředí – nadměrné aplikace agrochemikálií (hnojiv, pesticidů) či odpady, včetně dálkového přenosu znečištění vody a ovzduší.

Rozvoj průmyslu, zejména těžby nerostných surovin a energetiky, otevřel hlavně v centrální části regionu těžko zacelitelné rány v podobě výrobních areálů, dobývacích prostorů, odkališť, apod.

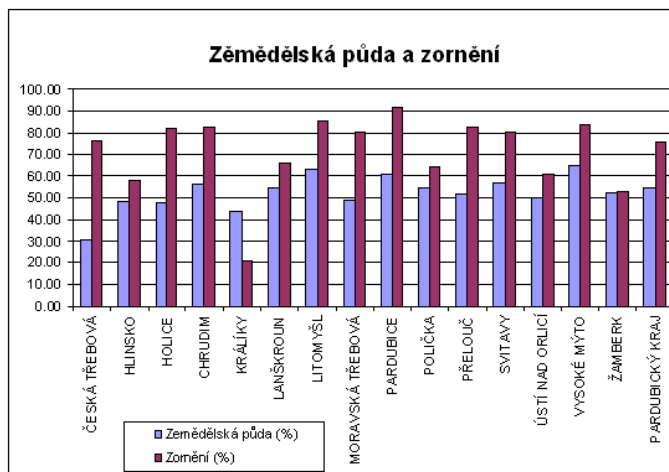
6.1.4 Zemědělství

Rozloha Pardubického kraje je 451 852 ha, z toho je 274 474 ha zemědělské půdy (dle údajů z Programu rozvoje Pardubického kraje, aktualizace březen 2003). Struktura druhů pozemků Pardubického kraje - kraj má přibližně srovnatelný podíl orné půdy na zemědělské půdě (73,5 %) s ČR (72,4 %).

Zemědělská půda Pardubický kraj – základní přehled

Největší podíl zornění má obec Pardubice (91,88%), více než 80% mají obce Litomyšl, Vysoké Mýto, Chrudim, Holice, Přelouč, Svitavy, Moravská Třebová; nejméně orné půdy je v oblasti Králík (zornění 21,34 %).

NÁZEV OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ	VÝMĚRA (HA)	ZEMĚDĚLSKÁ PŮDA (HA)	ZEMĚDĚLSKÁ PŮDA (%)	ORNÁ PŮDA (HA)	ZORNĚNÍ (%)
ČESKÁ TŘEBOVÁ	7 963,00	2 456,62	30,85%	1 874,25	76,29%
HLINSKO	24 658,00	11 814,96	47,92%	6 872,70	58,17%
HOLICE	21 364,00	10 210,06	47,79%	8 337,84	81,66%
CHRUDIM	74 602,00	41 795,08	56,02%	34 484,96	82,51%
KRÁLÍKY	15 873,00	6 954,09	43,81%	1 483,71	21,34%
LANŠKROUN	27 518,00	15 080,24	54,80%	9 899,68	65,65%
LITOMYŠL	31 851,00	20 072,90	63,02%	17 094,63	85,16%
MORAVSKÁ TŘEBOVÁ	41 728,00	20 481,44	49,08%	16 416,75	80,15%
PARDOBICE	41 981,00	25 660,28	61,12%	23 576,43	91,88%
POLIČKA	27 264,00	14 870,40	54,54%	9 604,15	64,59%
PŘELOUČ	26 517,00	13 624,63	51,38%	11 268,51	82,71%
SVITAVY	35 154,00	19 973,68	56,82%	16 022,38	80,22%
ÚSTÍ NAD ORLICÍ	19 055,00	9 493,53	49,82%	5 773,84	60,82%
VYSOKÉ MÝTO	28 186,00	18 298,10	64,92%	15 326,37	83,76%
ŽAMBERK	28 129,00	14 797,95	52,61%	7 858,05	53,10%
Pardubický kraj	451 843,00	245 583,96	54,35%	185 894,25	75,69%

Zdroj: Ekotoxa Opava, s.r.o.

Zemědělské výrobní typy

V Pardubickém kraji (na základě půdních a klimatických podmínek) jsou zastoupeny všechny čtyři zemědělské výrobní typy. Zařazení přímo odráží výrobní potenciál daného území a nepřímo jeho krajinářské, estetické a geomorfologické podmínky.

Kukuřičný zemědělský výrobní typ je zastoupen pouze v nejteplejší severozápadní části kraje. Charakteristické jsou velké plochy převážně orné půdy v rovině téměř bez krajinné zeleně, která je zastoupena pouze úzkými pásy dřevin - převážně alejemi - podél vodotečí nebo silnic, výjimečně drobnými lesíky. Specifické obhospodařování na západě Pardubického kraje jsou pastevní areály kladubského hřebčína. Rizika obhospodařování: Plochy jsou ohrožené plošnou aeolickou erozí v období bez vegetačního krytu, zejména v době holomrazů. Doporučená ochrana: - obnova krajinné zeleně - kompletace ÚSES, - údržba a doplnění krajinné zeleně podél komunikací, parcelních rozhraní, na podmáčených pozemcích obnova povrchových stružek a kanálů, ochrana zatvorných niv (retence, protierozní funkce) - přizpůsobení osevních postupů a technologie požadavkům protierozní ochrany.

Řepařský zemědělský výrobní typ zaujímá nížinné části do nadm. výšky 300 m. Klimaticky je to oblast teplá. Charakteristické jsou velké, rovinné až mírně svažité pozemky. Půdy jsou převážně hnědozemě, středně těžké, místy (např. okolí Komárova u Holic) podmáčené, v nivách převládají louky a pastviny, které byly mnohdy v minulosti obhospodařovány. Krajinářsky se jedná o území se zbytky zeleně především podél komunikací a vodotečí. Rizika obhospodařování: Plochy jsou ohrožené plošnou vodní erozí především v době bez vegetačního krytu, kdy dochází ke splachům ornice při přívalových deštích. V době holomrazů jsou plochy ohroženy aeolickou erozí. Doporučená ochrana - obnova krajinné zeleně - kompletace ÚSES, - údržba a doplnění krajinné zeleně podél komunikací, parcelních rozhraní, na podmáčených pozemcích obnova povrchových stružek a kanálů, ochrana zatvorných niv (retence, protierozní funkce) - přizpůsobení osevních postupů a technologie požadavkům protierozní ochrany.

Bramborářský zemědělský výrobní typ převažuje ve východní a jižní části Pardubického kraje v nadmořské výšce nad 300 m. Klimaticky se jedná o oblast převážně mírně teplou. Charakteristické jsou středně velké, mírně až středně svažité pozemky. Půdy jsou hnědozemě a hnědé horské lesní půdy, středně až mírně oglejené, středně zrnité. Na pozemcích svažitých, těžce obhospodařovatelných a v nivách potoků a řek jsou louky. Typický je pastevní způsob obhospodařování. Krajinářsky jsou to hodnotná území mnohdy se zachovalými funkčními prvky a skladebními systémy (např. doprovodná zeleň podél vodotečí, úvozových cest, kamenic a pod.) Rizika obhospodařování: Silná vodní eroze zejména v době bez vegetačního krytu nebo v místě soustředěné pastvy např. u krmelišť a napajedel. Doporučená ochrana: - údržba a doplnění krajinné zeleně, údržba a obnova vsakovacích pásů a mezí - přizpůsobení osevních postupů a technologie požadavkům protierozní ochrany - na vhodných místech i zalesnění.

Horský zemědělský výrobní typ vyskytuje se pouze na severovýchodním cípu kraje v masivu Králického Sněžníku (v nadm. výšce nad 700 m). Klimaticky se jedná o oblast chladnou. Charakteristické jsou silně svažité pozemky, půdy jsou podzoly, pseudogleje, v malé míře rendziny, převážně chudé, kamenité. Orná půda je pouze ve zbytcích, bez významu pro zemědělské využití. Krajinářsky se jedná o velmi hodnotné území se zachovalou ekologickou funkcí (rozptýlená zeleň). Rizika obhospodařování: Snížení krajinářské hodnoty vlivem nadměrného plošného zalesnění. Doporučená ochrana: zachování lučních ploch s rozptýlenými skupinami dřevin.

6.1.5 Lesní ekosystémy

Podíl lesních pozemků na celkové výměře území je v Pardubickém kraji nižší (29,3 %) než v ČR (33,4 %). Všechny lesní porosty v Pardubickém kraji jsou negativně ovlivněny dlouhodobým působením imisí.

Z lesních vegetačních stupňů je nejvíce zastoupen bukový a jedlobukový, dále pak dubobukový. Zastoupení smrku dosahuje v regionu téměř 58% a porosty se zastoupením více než 70% smrku zaujímají cca 50%. Největší podíl těchto porostů tvoří rozsáhlé monokultury, vzniklé zalesněním holin po mniškové kalamitě z období 20. let minulého století a z následných živelných kalamit (vítr, sníh) z let 1929 – 1931. Tyto porosty jsou značně ohroženy živelnými kalamitami (rozsáhlé polomy se zde objevily již v roce 1984) a jejich obnova na nestejnověké porosty s vyšším podílem zpevňujících dřevin bude dlouhodobou záležitostí. V Pardubickém kraji leží jen menší část Orlických hor (jejich jižní okraj), která je méně poškozena než hřebenové partie centrální části, ležící v sousedním Královehradeckém kraji. Mimo rozsáhlé komplexy lesa na jihu a jihozápadě regionu (spadající převážně do PLO 16 – Českomoravská vysočina), tvoří les ve východní části (podhůří Orlických hor) pestrá mozaika ve zvláště krajinně, přecházející v masiv Králického Sněžníku. Tato oblast představuje velmi členitou, druhově pestřejší a relativně nejstabilnější část lesů v Pardubickém kraji (Ústí nad Orlicí, Žamberk, Lanškroun, Moravská Třebová, Svitavy, Česká Třebová). I přes rozsáhlé monokultury jsou lesy často "opláštěny" listnatými (ekotonovými) druhy dřevin. Tím dochází k změkčení hranice lesních porostů a narušení striktní místy i ortogonální geometrizace porostů.

V působnosti Pardubického kraje se lesní porosty vyskytují celkem v sedmi přírodních lesních oblastech (PLO):

PLO 10 – Středočeská pahorkatina : Převládají smrkové a borové monokultury.

PLO 16 – Českomoravská vrchovina : Zde se vyskytuje značné množství smrkových monokultur vysázených po velké mniškové kalamitě z počátku 20. let minulého století a následně po větrných a sněhových polomech (1929 – 1931). Tyto porosty jsou velmi ohroženy větrem a sněhem. Polomy značného rozsahu již zde napadly v roce 1982 a 1984.

PLO 17 – Polabí : Značné škody zde způsobují časté lokální vichřice, které zde lámou všechny dřeviny. Převládají porosty borovice a dubu. Vlivem imisního zatížení (hlavně chemických změn v půdě) dochází k nepravidelnému růstu borových kultur (metlovitosti), k chřadnutí a hynutí dubů s tracheomykózními příznaky. Borové porosty jsou zde silně napadány jmelím a duby ochmetem.

PLO 25 – Orlické hory : Do Pardubického kraje tato oblast zasahuje pouze jižní, méně poškozenou částí. Přesto se i zde vyskytuje žloutnutí smrků vlivem nedostatku hořčíku a dalších živin a poškozování mladých porostů, jako v centrální části Orlických hor, hlavně v oblasti Suchého vrchu. Převládají smrkové monokultury.

PLO 26 – Předhůří Orlických hor : Relativně málo poškozená lesní oblast. Vlivem značné členitosti terénu a velkému počtu menších lesních komplexů, dostatečné druhové pestrosti zde nehrozí ani rozsáhlé škody větrem, ani ostatními škůdci.

PLO 28 – Předhůří Hrubého Jeseníku : Relativně malá část Pardubického kraje. Značné poškození porostů imisemi, větrem, sněhem i jelení zvěří. Do budoucna bude zřejmě nezbytná kompenzace kyselých imisních vstupů vhodným hnojením nebo vápněním. Převaha smrkových monokultur.

PLO 31 – Českomoravské meziohří : Poměrně málo poškozená a stabilní lesní oblast. Smrkové monokultury byly v období poslední kůrovcové kalamity (1992 – 1995) dosti silně poškozeny lýkožroutem smrkovým. Pomístně se též vyskytují škody větrem.

LVS	PLOCHA PUPFL V [HA]	%
1 – dubový	11435	8,52
2 – bukodubový	15226	11,35
3 – dubobukový	19848	14,79
4 – bukový	42958	32,03
5 – jedlobukový	30095	22,43
6 – smrkobukový	13005	9,69
7 – bukosmrkový	1148	0,86
8 – smrkový	434	0,32
9 – kleč	19	0,01
Úhnmem	134168	100,00

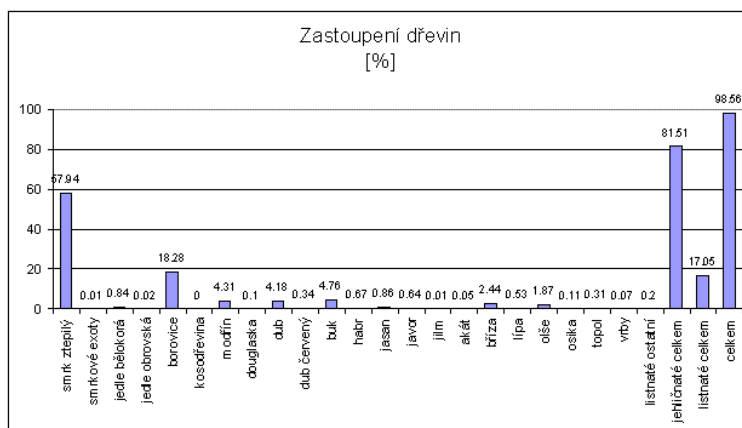
Tabulka 1: Zastoupení LVS svědčí o pestrosti a různorodosti celého území kraje

DŘEVINA	[HA]	%
smrk ztepilý	75 379	57,94
smrkové exoty	18	0,01
jedle bělokorá	1 091	0,84
jedle obrovská	23	0,02
borovice	23 788	18,28
kosodřevina	6	0,00
modřín	5 612	4,31
douglaska	126	0,10
dub	5 441	4,18
dub červený	440	0,34
buk	6 189	4,76
habr	877	0,67
jasan	1 123	0,86

javor	839	0,64
jilm	11	0,01
akát	68	0,05
bříza	3 177	2,44
lípa	688	0,53
olše	2 433	1,87
osika	144	0,11
topol	404	0,31
vrby	87	0,07
listnaté ostatní	262	0,20
jehličnaté celkem	106 043	81,51
listnaté celkem	22 183	17,05
celkem	128 225	98,56

Tabulka 2: Přehled zastoupení dřevin v Pardubickém kraji

Zdroj: ÚHÚL Hradec Králové

6.1.6 Dopravní infrastruktura Pardubického kraje

Současné a plánované nejdůležitější stavby (z Programu rozvoje Pardubického kraje a ÚTP VÚC Pardubický kraj)

6.1.6.1 Silniční doprava

Většina komunikací Pardubického kraje představuje menší komunikace vedené převážně původní historické stopě. Existuje však několik novodobých koridorů vyznačujících se objemově a měřítkem nadimenzovaným tělesem komunikace, jsou vedeny nad rámec dosavadní struktury krajiny čímž vytváří novou vrstvu (prvek globální vrstvy), neprochází již sídly, ale vytváří tzv obchvaty; jsou patrnou bariérou v krajině (pocitově i prakticky).

- Hlavní velmi frekventovaný tah prochází ve směru Hradec Králové - Vysoké Mýto – Litomyšl – Svitavy - Olomouc (- Brno), tzv. hradecká silnice je vedena z části v původním směru, většinou však díky rozšiřování a postupnému narovnávání představuje komunikaci novou.
- Nejvýraznější nová komunikace je silnice I. třídy mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, která v současnosti pokračuje až k Chrudimi a má místy charakter rychlostní komunikace.
- Plánována je čtyřproudová rychlostní silnice R 35 (Německo – Liberec – Hradec Králové – Olomouc), která bude procházet napříč celým územím ve směru severozápad – východ. Tento mezinárodní tah by měl křížovat jihovýchodně od Hradce Králové navrhovanou trasu dálnice D 11 (Praha – Hradec Králové – Polsko) a poblíž Olomouce dálnici D 47 (Brno – Olomouc – Ostrava – Polsko). Připravovaná rychlostní silnice R 43 (Moravská Třebová – Brno) by měla navazovat na připravovanou silnici R 35 severně od Moravské Třebové a pokračovat ve směru na Vídeň. Dále se uvažuje o pokračování vedení rychlostní silnice R 43 severním směrem až na

hranice s Polskem (Brno – Wrocław). Komunikace s uplatní jako velmi silný dynamický prvek krajiny a z pohledu krajinného rázu by bylo dobré již při plánu se snažit o citlivé začlenění do krajiny.

6.1.6.2 Železniční doprava

Pardubický kraj má poměrně hustou železniční síť, prochází jím významný železniční koridor Praha – Pardubice – Česká Třebová – Brno, který je součástí nadnárodního železničního koridoru Berlín – Praha – Brno – Vídeň (tzv. evropská magistrála E 40). Výrazné uzly, které se silně uplatňují v krajině jsou v Pardubicích a v České Třebové. Tento koridor je po jednotlivých úsecích modernizován na traťovou rychlost do 160 km/hod. Navazující úsek tratí Česká Třebová – Olomouc – Přerov tvoří spojkou mezi I. a II. koridorem a současně představuje významné spojení na Moravu, Slovensko a do Polska. Významnou tratí je také železniční tah Liberec – Hradec Králové – Pardubice – Chrudim – Havlíčkův Brod. Navrhované veřejně prospěšné stavby v oblasti železniční dopravy zůstávají vedeny většinou ve stejných koridorech a jedná se především o zlepšení stávajících parametrů. Většina staveb je navrhována v rámci modernizace hlavních železničních koridorů, kde negativní dopady z této dopravy jsou řešeny dle konkrétních místních podmínek. Tělesa těchto velkých více kolejných tratí se uplatňují v krajině jako silný geometrický liniový prvek doprovázený četnými drobnými technickými prvky. Často je však potlačen doprovodnou zelení nebo zapuštěním do terénu.

6.1.6.3 Vodní doprava

Do transevropské sítě vodních cest kategorie E patří i magistrála E20 Severní moře – Hamburk - Ústí nad Labem - Mělník - Pardubice, která je zahrnuta do dohody AGN. V současné době je připravován projekt s cílem dokončení splavnění Labe do Pardubic v úseku Chvaletice - Přelouč s výstavbou nového plavebního stupně v Přelouči a přístavu v Pardubicích. Současně se připravuje výstavba logistického centra v Pardubicích, kde budou vhodně kombinovány různé druhy dopravy. Z hlediska ochrany přírody v rámci Pardubického kraje je velkým problémem dlouhodobě plánovaná výstavba plavebního kanálu Dunaj – Odra – Labe. Každý zásah do říčního koryta Labe představuje i zásah do krajinného rázu ovlivňujícím jeho přírodní hodnotu a též vztahy v krajině, kdy se řeka stává nikoliv vodním živlem, ale komunikací.

6.1.6.4 Letecká doprava

Nejvýznamnějším letišťem kraje je veřejné mezinárodní letiště Pardubice. Toto letiště se smíšeným vojenským a civilním provozem umožňuje lety letadel kategorie D v režimu VFR i IFR včetně potřebných činností. Předností letiště je výhodná geografická poloha s možností využití jako záložního letiště pro letiště Praha, Brno i Ostrava. Další výhodou je jeho umístění v sídle kraje a zároveň součástí aglomerace Pardubice – Hradec Králové – Chrudim s cca 250 tisíci obyvateli v dosahu do 35 km od letiště.

V krajině se uplatňuje pouze lokálně na okraji pardubické aglomerace.

Literatura:

- Culek, M. (ed.) 1996: Biogeografické členění České republiky. Enigma Praha.
- Demek, J. (ed.) 1987: Zeměpisný lexikon ČSR - Hory a nížiny. Academia, Praha.
- Faltysová, H. Bárta, F. A kol. (2002) Pardubicko. In: Mackovčín, P. Sedláček, M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek IV. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 316 pp.
- Kolektiv autorů 2001: Program rozvoje Pardubického kraje. Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, Pradubice.

6.2 Oblasti krajinného rázu

Zákon č.114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny pracuje s pojmem „oblast krajinného rázu“. Tento pojem představuje vymezené území, které tvoří určitou specificky se odlišující oblast. Odlišení oblasti je dáno především konfigurací základních znaků, které území oblasti vytváří: reliéf, matrice krajiny, vegetace, struktura krajiny a typ osídlení, soubor ostatních drobných prvků. Oblast krajinného rázu – představuje rozsáhlé území s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou, tedy s podobným souborem typických základních znaků. Liší se od jiné oblasti ve všech charakteristikách či v některé z nich. Může být členěna na charakteristické krajinné celky, které lépe vystihují všechna specificky odlišná území uvnitř oblasti, a zahrnuje více míst krajinného rázu. Oblast je vymezena poměrně evidentní terénní hranicí, kterou může být rozhraní měnící se konfigurace prvků a složek krajiny tedy znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, často pohledovými předěly, evidentní změnou využití krajiny, hranicí výrazně se uplatňujících krajinných složek.

Vymezením oblastí krajinného rázu Pardubického kraje lze získat dostatečně přehledný materiál vypovídající o specifikách jeho členité a různorodé krajiny a vede tak k dosažení mnohem konkrétnějšího odborně podloženého zjištění. V rámci území Pardubického kraje bylo vymezeno celkem 15 oblastí krajinného rázu z nichž celá polovina zasahuje do území Pardubického kraje okrajově. Každá z těchto oblastí představuje specifické území s určitými znaky, které jej odlišují. Ve třech oblastech byly vymezeny krajinné celky představující ucelené části v dané oblasti, na které bylo praktické vztáhnout samostatné podrobnější hodnocení. Krajinný celek představuje představuje území převážně vymezené pohledovými bariérami a základními vymežujícími znaky v krajině, je uvnitř převážně spojitý a vytváří stejnorodý prostor z pohledu uplatnění a konfigurace znaků jednotlivých charakteristik a též jejich vztahů a společného měřítko.

6.2.1 Seznam vymezených oblastí a krajinných celků

- 01 Pardubicko
  - 01/01 KC Bohdanečsko
  - 02 KC Opatovicko
  - 03 KC Kladrubsko
- 02 Východočeská tab.: Chrudim - Vysoké Mýto
- 03 Východočeská tab.: Litomyšl – Polička
- 04 Třebechovická tabule
- 05 Svitavsko – Orlickoústecko
- 06 Podorličí
- 07 Orlické hory
- 08 Kralická brázda
- 09 Jeseníky
- 10 Zábřežsko
  - 10/01 KC Bouzovsko
- 11 Malá Haná
- 12 Českomoravská vrchovina - Svratecká hornatina
  - 12/01 KC Vírsko
  - 12/02 KC Borovský les
- 13 Českomoravská vrchovina - Železné hory
  - 13/03 KC Skutečsko
  - 13/04 KC Železné hory
- 14 Českomoravská vrchovina – Chotěbořsko
  - 14/05 KC Ronovsko

6.2.2 Metodika popisu jednotlivých vymezených územních jednotek

Každá oblast je shodným způsobem charakterizována z pohledu:

Charakteristiky oblasti

Charakterizuje území a jeho vztahy, vymezení, základní strukturu, charakteristika terénu – je vyjádřením pohledu na území z ptačí perspektivy – reliéf, matrice krajiny, strukturální prvky, orientace, vymezení.

Interiéru oblasti

Popis obsahu uvnitř oblasti z pohledu pozorovatele - toho, kdo prostorem prochází. Popis jejích typických znaků od reliéfu, vegetace a ostatních přírodních složek a prvků, struktury krajiny, kulturních prvků, jejich uplatnění a vzhled, společné vlastnosti, dominanty, popis historických souvislostí z pohledu dochovanosti prvků poukazující na předchozí strukturu krajiny, prvky, události. Pozorovatel se zaměřuje na vztahy mezi jednotlivými složkami a prvky krajiny a popisuje měřítko, horizonty a otevřenost krajinné scény.

Vnější pohledů na oblast

Popis jak je území oblasti vnímatelné z okolních území, typické uplatňující se znaky, dominanty, siluety oblasti apod.

Výškových dominant v oblasti

s působením uvnitř prostoru:

Výpis výškových dominant s pozitivním projevem, které se uplatňují uvnitř oblasti s charakteristikou uplatnění.

s působením z jiných prostorů:

Výpis výškových dominant, které se uplatňují v krajině oblasti z okolního území s charakteristikou uplatnění.

Identifikace znaků a hodnot území

U některých oblastí je provedeno vyhodnocení znaků a hodnot krajinného rázu v souladu s citovanou metodikou.

Významných sídel a jejich siluet a zapojení do krajinného rámce

Seznam větších sídel, které se pozitivně uplatňují v krajině oblasti nebo jen jejich částí, které lze vnímat jako pozitivní s charakteristikou uplatnění a typických znaků – charakter, silueta, historické jádro.

Specifických krajinářsky cenných prostorů

Výpis krajinářsky exponovaných území – stručná charakteristika.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

Přítomnosti znaků globální vrstvy

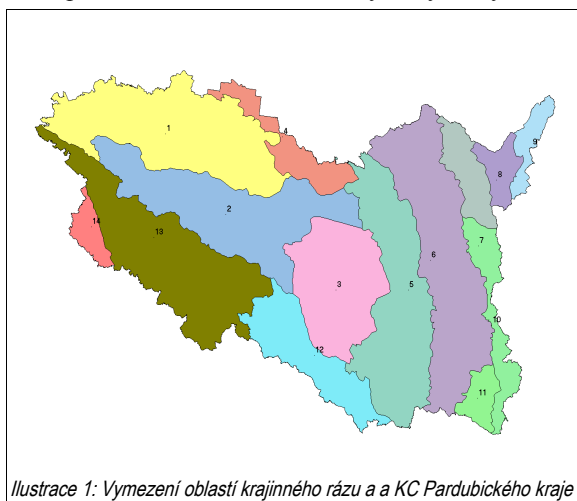
Výpis znaků představujících tzv. globální vrstvu – tj. nadregionální.

Citlivosti oblasti a její zranitelnosti z pohledu vertikálních staveb

Charakteristika zranitelných znaků, míst výstavbou výškových staveb.

Návrhu ochrany

Seznam činností zajišťujících ochranu pozitivních znaků zasažitelných výškovými stavbami.

Ilustrace 1: Vymezení oblastí krajinného rázu a a KC Pardubického kraje

6.3 Charakteristika oblastí krajinného rázu Pardubického kraje

01 - Pardubicko

Charakteristika oblasti

Vymezené území tvoří centrální část východních Čech. Jedná se o oblast protaženou podél řek Loučné a Labe. Reliéf má charakter roviny s malou výškovou členitostí. Pouze na okrajích přechází oblast do mírně zvlněné krajiny s mírně ukloněnými svahy. Oblast je utvářena sz. až z. směrem. Oblast je na jihu ohraničena Chrudimskou tabulí, na severu Choceňskou tabulí a na východě kuestou Vraclavského hřbetu. Povrch je místy tvořen terasami vodních toků.

Interiér

Území představuje intenzivní zemědělskou krajinu jen sporadicky doplněnou drobnými hospodářskými lesy. Luční porosty jsou pouze drobně zastoupeny v blízkosti obcí. Krajina je doplněna četnými prvky kulturní povahy (stožáry VVN, VN, GSM, vodárenské věže, chladicí věže, nevysoké dominanty kostelních věží). Místy je dochována pestřejší mozaika upozorňující na předchozí bohatou strukturu krajiny před intenzifikací zemědělské výroby (západní část oblasti- Kladrubsko a Bohdanečsko).

Horizont na s. tvoří lesní komplexy hřbetu Choceňské plošiny, na j. - jz. straně je horizont vrstevnatý, tvořen mozaikou polí a lesů s vymežujícím vzdáleným horizontem lesnatého masivu Železných hor, na z. straně je horizont nezřetelný, v. stranu pak uzavírá výrazný Vraclavský hřbet. Vymežující i vrstevné horizonty jsou místy narušeny technicistními výškovými stavbami.

Jak navazující lesní komplexy z okolních oblastí na s. a j., tak i drobné lesy uvnitř oblasti jsou monokulturní a vyznačující se hospodářským charakterem. Lesy ostře hraničí s navazujícími plochami (často ornou) a jsou převážně bez porostních pláštíků. Díky lesnímu hospodářství se silně uplatňuje geometrizace.

Pastviny a louky se téměř nevyskytují. Květnaté louky lze spatřit jen ve fragmentech podél vodních toků, které jsou místy technicky upraveny (zejména v obcích), ve volné krajině jsou převážně ve svém původním korytě s doprovodnou přirozenou vegetací. V krajině se často vyskytují přímé odvodňovací kanály doprovázené sporadickou spíše keřovou vegetací. Zajímavým specifikem, které velmi obohacuje krajinu oblasti jsou četné pískové lomy, z nichž převážná část je v současné době zatopena vodou a doprovázena přirozenou vegetací a v jejichž okolí se vytváří velmi malebné drobné prostory. Měřítko krajiny je převážně velké, místy střední, utvářené především velkými plochami orné půdy. Celé oblasti dominuje aglomerace Pardubic a další větší města Holice a Lázně Bohdaneč. Jinak v oblasti převládají sídla venkovského typu s větším podílem zeleně. Sídla v blízkosti větších měst jsou silně narušena vícepodlažní zástavbou a nevhodným typem urbanismu („kobercová výstavba“) bez doprovodné zeleně, čímž je silně narušeno začlenění sídel do krajinného rámce. Sídla jsou většinou semknutého okrouhlicového typu s centrální křižovatkou a návsi často s drobnou sakrální stavbou. Pouze v sv. části jsou zastoupeny rozsáhlé obce ulicového typu, vystavěné podél komunikace, která často sleduje drobnou vodoteč ve dvouřadé i víceřadé uliční formaci s orientací na větší sídlo (Komárov, Horní a Dolní Roveň, Horní a Dolní Ředice). Obecně lze říci, že se sídla v celém prostoru vyznačují větším podílem vrostlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na svůj mnohdy méně pestrý krajinný rámeček velkých ploch orné. Bohužel stejně časté je narušení některých okrajů obcí novou nevhodnou výstavbou a velkými areály a stavbami, které přesahují typickou velikost staveb. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech jsou vícepodlažní budovy inspirující se měšťanskými domy. Venkovská sídla často trpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami.

Komunikační síť je velice bohatá převážně v historické stopě s asfaltovým povrchem a strukturální orientací na větší sídla. Pouze v blízkosti Pardubic jsou patrné nové komunikace mimo historickou stopu, obcházející menší sídla s naddimenzovaným tělesem komunikace (Silnice Hradec Králové- Pardubice- Chrudim).

Vnější pohledy

Z výše položených míst se krajina jeví jako plochá, s převahou velkých ploch polí místy přerušovaných s drobnými lesy, stromovou vegetací doprovázející říční síť a zastavěnými prostory sídel.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

- nejvýraznější pozitivní kulturní dominantou této oblasti je Kunětická hora

- prostor jinak neoplývá výraznými pozitivními kulturními dominantami, vyjma kostelních věží uplatňujících se však velmi spoře a hlavně pouze v bezprostředním okolí, velmi často je však dominanta kostelní věže potřena nevhodnou výstavbou
- výraznými negativními dominantami, mnohdy potlačujícími uplatnění Kunětické hory, jsou chladicí věže a komíny v Opatovicích a Chvaleticích a vysílací a telekomunikační věže v Pardubicích a u Býště
- v krajinné scéně se velmi často uplatňují komíny v okolí větších měst (Pardubice, Holice, Dašice, Rybitví) a vodárenské věže a doplňují až spoluurčují celkový ráz krajiny
- v otevřené krajinné scéně Pardubicka se taktéž silně uplatňují liniové stavby VVN s příhradníkovou konstrukcí mající doplňující až spoluurčující charakter. Lokálně (v okolí elektráren - Opatovice, Chvaletice) má VVN však zásadní vliv na krajinný ráz a krajinu silně technizuje
- tyto silně působící dominanty jsou doplněny stavbami sil

s působením z jiných prostorů:

- v několika průhledech ve východní části oblasti se za dobré viditelnosti uplatňují dominanty kostelů Chlumek v Luži a Tři Bubny u Chrudimi
- silně se uplatňuje negativní dominanta cukrovaru v Hrochově Týnci

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- rovinatý reliéf převážně Pardubické kotliny Z/+
- lesy převážně monokulturní borové S/+
- přírodní dominanty Kunětické hory S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (v okolí pískových lomů, podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- drobné fragmenty květnatých luk v okolí toků D/+
- travnaté pásy podél komunikací, oddělující kultury či jiné prvky D/+
- drobné a velké vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+
- stará (mrtvá) říční ramena řeky Labe D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- silná dominanty hradu na Kunětické hoře S/+
- výrazně hospodářský charakter lesních porostů S/-
- velké plochy orné odlišného měřítka Z/-
- venkovská sídla okrouhlicového typu S/+
- aglomerace a průmyslové zóny S/-
- přítomnost několika komunikací s naddimenzovaným tělesem silnice mimo historickou stopu D/-
- převážně narušené obce novou výstavbou S/-
- velké množství technicistních negativních dominant S/-
- rychlostní koridor železniční dráhy Praha-Česká Třebová D/-

Znaky historické charakteristiky

- často dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny – scelené pluchy, velké plochy kultur Z/-
- převážně otevřená krajinná scéna reprezentovaná širokými průhledy do krajiny, místy do sousedních oblastí S/+
- vymezení lesními porosty navazujících území na jz. a s. straně, z. pak ohraničená patrným zlomem S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Pardubice - silně narušená silueta města a krajinný rámeček panelovou výstavbou, průmyslovými zónami, telekomunikační věží apod.

Holice - silně narušená silueta města a krajinný rámeček panelovou výstavbou, průmyslovými zónami

Lázně Bohdaneč - dochovaná silueta pouze ze s. pohledů, tvořena kostelní věží a historickou zástavbou. Jinak je město pohlceno vzrostlou zelení. Pohled na siluetu města se otvírá jen v přímé blízkosti města.

Němčice - menší sídlo u Kunětické hory s výraznou dominantou kostela. Silueta dochována pouze ze s. pohledů.

Bukovka - vesnice s dochovanou siluetou sídla s výraznější dominantou kostelní věže.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Krajina oplývá několika krajinářsky cennými specifickými prostory, které jsou popsány zvláště. Jedná se o krajinné celky: Bohdanečsko, Kladrubsko, Opatovicko

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech (sila)
- pardubická aglomerace s průmyslovou výstavbou a výškovými obytnými objekty (panelová sídliště, výškové domy)
- komunikace nadregionálního významu - železniční koridor, rychlostní komunikace, frekventované komunikace I. třídy
- uhelné elektrárny (Chvaletice, Opatovice)

Přítomnost globální vrstvy

- výrazné komunikace a železniční koridory
- v okolí Pardubické aglomerace, Opatovic a Chvaletic jsou průmyslové zóny, které neodpovídají objemově ani proporčně měřítku daného prostoru a vytvářejí významné předimenzované stavby v krajině
- VVN místy vytváří až zásadní charakteristiku krajinného rámce. Velice silně se uplatňují komíny, vodojemy a vysílače

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové rovinatosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 60-80 m. Jako vhodné prostory se jeví přednostně vybírat území již silně zasažena vertikálními technicistními dominantami: VVN, VN, chladicí věže, vysoké komíny apod. Ve většině případech se jedná o krajinářsky méně hodnotná území, vyjma zvláště popsaných krajinných celků. Z hlediska citlivosti umístování nových vertikálních staveb je nutné zdůraznit ochranu dominanty Kunětické hory, která je již v současnosti potlačována technicistními dominantami; především Opatovickou elektrárnou, telekomunikační věží v Pardubicích a lokálně komíny, VVN a sily.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Ochrana průhledů na dominantu Kunětické hory. Stavbou nepotlačit kulturní dominantu Kunětické hory.

Technicistní výškové stavby přednostně umísťovat k současným průmyslovým zónám a VVN.

Nenarušovat dochované siluety historických center sídel.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech, průhledech na Kunětickou horu
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorové výhledové ose Heřmanův Městec-Kunětická hora, Luže- Kunětická hora
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě sídla Bukovka, Němčice

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostoru sídel Třebosice, Dolany, Selmice, Vápno, Veliny, Vysoké Chvojno, Živanice, Újezd u Přelouče, Přepychy, Bukovka, Habřinka, Žáravice, Kozašice, Tetov
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

01/01 - Pardubicko- KC Bohdanečsko

Charakteristika oblasti

Vymezené území je tvořeno částí Dobřeničské plošiny, Královéhradecké kotliny, Sršské plošiny a především Kunětickou kotlinou a Bohdanečskou bránou. Jedná se o oblast protaženou podél řeky Labe. Reliéf má charakter roviny s malou výškovou členitostí. Pouze na východním okraji je neovulkanický fonolit Kunětická hora s větším převýšením. Oblast je utvářena z. (místy sv.) směrem.

Oblast je na j. a v. ohraničena plochou nivou řeky Labe, na z. souvislými lesními kulturami a na s. intenzivní agrární krajinou.

Interiér

Vymezující horizonty jsou tvořeny především lesními porosty, jen výjimečně na okrajích se setkáváme s delšími pohledy do otevřené krajiny Pardubické oblasti. Jedná se o krajinu s převážně malým až středním měřítkem utvářeným plochami polí, rybníků a sídel ohraničených lesy a stromovou vegetací doprovázející vodní toky a kanály. Území představuje pestřejší mozaiku polí, rozsáhlejších hospodářských lesů, rybníků, zatopených pískoven a luk. Krajina je doplněna místy prvky kulturní povahy (stožary VVN, VN, GSM, kostelních věží). Lesy uvnitř oblasti jsou monokulturní, převážně borové a vyznačující se hospodářským charakterem. Lesy ostře hraničí s navazujícími plochami (často ornou) a jsou převážně bez porostních pláštíků. Díky lesnímu hospodářství se silně uplatňuje geometrizace. Pole i louky jsou sceleny do větších ploch. Intenzivní louky se sporadicky vyskytují v blízkosti obcí. Na rybníky a zatopené pískovny často navazují přirozené květnaté a mokřadní (slatinné) louky s výskytem mnoha ohrožených druhů rostlin a živočichů. V krajině se často vyskytují přímé odvodňovací kanály doprovázené stromovou vegetací.

Zajímavým specifickým, které v současné době velmi obohacuje krajinu tohoto krajinného celku jsou četné pískové lomy, z nichž převážná část je zatopena vodou a doprovázena přirozenou vegetací a v jejichž okolí se vytváří velmi malebné drobné prostory. Výraznou kulturní památkou vypovídající o historickém využití této oblasti je Opatovický kanál, který doprovází přirozená vegetace. Celému krajinnému celku dominuje město Lázně Bohdaneč. Jinak v oblasti převládají sídla venkovského typu s velkým podílem zeleně, díky které jsou vhodně začleněna do krajinného rámce. Místy jsou přítomny vícepatrové budovy, avšak jinak převládají jednopodlažní budovy. Výrazná a hodnotná městská architektura je v Lázních Bohdaneč (náměstí, lázeňské pavilony). Některé okraje sídel jsou narušeny novou kobercovou výstavbou a objekty, které svou hmotou neodpovídají typické zástavbě. Jedná se především o objekty zemědělských družstev a průmyslové objekty (Lázně Bohdaneč). Sídla jsou většinou semknutého okrouhlicového typu s centrální křižovatkou a návsí často s drobnou sakrální stavbou. Komunikační síť je velice bohatá převážně v historické stopě s asfaltovým povrchem a strukturální orientací na větší sídla. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení.

Vnější pohledy

Z okolí se krajina jeví jako komplex lesních porostů místy přerušovaných vodními plochami a poli.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

- Nejvýraznější pozitivní kulturní dominantou této oblasti je Kunětická hora.
- Prostor jinak neoplývá výraznými pozitivními kulturními dominantami, vyjma kostelních věží (Lázně Bohdaneč, Živanice) uplatňujících se však pouze v bezprostředním okolí pro velkou lesnatost území, díky kterému vznikají uzavřené až intimní prostory.
- Podobně lokální uplatnění mají i negativní kulturní dominanty komínů a vysílačů, kterých však není příliš mnoho.
- Na několika místech v otevřenější krajině scéně se silněji uplatňují liniové stavby VVN s příhradníkovou konstrukcí. Jinak je vedení VVN potlačeno lesními porosty.

s působením z jiných prostorů:

- Pouze na okrajích KC se uplatňují negativní kulturní dominanty chladících věží a komínů z Opatovic a Chvaletic.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- rovinatý reliéf převážně Pardubické kotliny Z/+

- lesy převážně monokulturální borové S/+
- dominanta Kunětické hory S/+
- velké zastoupení rybníků a zatopených pískoven S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (v okolí pískových lomů, podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- drobné fragmenty až větší porosty květnatých a mokřadních luk v okolí toků, rybníků a pískoven S/+
- travnaté pásy podél komunikací, oddělovací kultury či jiné prvky D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+
- přítomnost MZCHÚ D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- silná dominanta hradu na Kunětické hoře S/+
- výrazně hospodářský charakter lesních porostů- geometrizace S/-
- velké plochy orné odlišného měřítka S/-
- venkovská sídla okrouhlicového typu S/+
- převážně nenarušené obce novou výstavbou S/+
- přítomnost technicistních negativních dominant D/-
- rychlostní koridor železniční dráhy Praha-Česká Třebová D/-

Znaky historické charakteristiky

- často dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+
- opatovický kanál dokládající historické využití krajiny D/+
- rybníky dokládající původní velkou rybníkářskou oblast Pardubicka D/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelení pluziny, velké plochy kultur Z/-
- převážně uzavřená až intimní krajinná scéna S/+
- vymezení nivou a tokem Labe na j. a v. S/+
- na z. přechod do lesních komplexů, na j. a sv. do cenných krajinných celků Kladrubska a Opatovicka D/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Lázně Bohdaneč viz oblast Pardubicko.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené pluziny, velké plochy kultur, hospodářský charakter lesa se silně se uplatňující geometrizací
- vyšší zastoupení technicistní složky

Přítomnost globální vrstvy

VVN a VN místy vytváří doplňující až spoluurčující charakteristiku krajinného rámce, přesto díky pestrosti území se uplatňují jen lokálně. Podobně se uplatňují komíny a vysílače.

Na Lázně Bohdaneč navazuje směrem k Rybitví průmyslová zóna, jejíž působení je však vhodně potlačeno lesní vegetací.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové rovinnosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby. Díky uzavřeným prostorům se výškové stavby uplatňují jen lokálně. Vyšší stavby se budou uplatňovat především z okolních prostorů. Přesto by neměla být potlačena

současná převažující přírodní složka.

Potenciální vertikální stavby by neměly přesáhnout 40 m. Jako vhodné prostory se jeví přednostně vybírat území již silně zasažené vertikálními technicistními dominantami VVN a VN.

Ve většině případů se jedná o krajinařsky vysoce hodnotné území.

Z hlediska citlivosti umístování nových vertikálních staveb je nutné zdůraznit ochranu dominanty Kunětické hory, která je již v současnosti potlačována technicistními dominantami; především Opatovickou elektrárnou, telekomunikační věží v Pardubicích a lokálně komíny, VVN a sily.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Stavby přednostně umísťovat k současným průmyslovým zónám a VVN.

Stavbou nepotlačit kulturní dominantu Kunětické hory.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinařsky cenných prostorech, průhledech na Kunětickou horu
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy přesahujících 40 m výšky
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu sídla Lázně Bohdaneč
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

01/02 - Pardubicko- KC Opatovicko

Charakteristika oblasti

Vymezené území je tvořeno částí Královéhradecké kotliny. Jedná se o oblast protaženou podél řeky Labe. Reliéf má charakter roviny s malou výškovou členitostí. Celek je utvářen s. směrem a je ohraničen agrární a průmyslovou krajinou.

Interiér

Vymezující horizonty jsou tvořeny především porosty dřevin, na okrajích se setkáváme s delšími pohledy do otevřené krajiny Pardubické oblasti. Měřítko krajiny je převážně střední až velké utvářené plochami polí, luk ohraničených dřevinou vegetací doprovázející vodní toky, kanály, slepá ramena a meze. Území představuje pestřejší mozaiku polí, luk, lužních lesů, slepých ramen a samotného vodního toku řeky Labe. Přírozená zeleň doprovázející vodoteče a slepá ramena, místy remízky a solitery vytváří uzavřenější krajinu na okrajích s širšími rozhledy do okolní krajiny Pardubické oblasti. Krajina je doplněna místy prvky kulturní povahy (stožáry VVN, VN a NN). Uplatnění těchto technicistních dominant je jen v místech s širšími rozhledy a průhledy. Jinak působí lokálně díky vzrostlé doprovodné zeleni. Většina dominant působí z okolí. Jedná se především o průmyslovou oblast Opatovic a Kunětickou horu. Komunikace se v území vyskytují jen sporadicky. Vždy jsou vedeny v historické stopě. Zcela chybí lesní hospodářské porosty. Pole i louky jsou sceleny do větších ploch. Vyskytují se fragmenty podmáčených luk. Na slepá ramena je vázán výskyt mnoha ohrožených druhů rostlin a živočichů. Uvnitř krajinného celku se nevyskytují žádné urbanizované prostory.

Vnější pohledy

Z okolí se krajina jeví jako komplex luk a polí přerušovaných stromovou vegetací doprovázející menší vodoteče, slepá ramena a řeku Labe.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Na několika místech v otevřenější krajinné scéně se silněji uplatňují liniové stavby VVN s příhradovou konstrukcí. Jinak je vedení VVN potlačeno dřevinnou doprovodnou vegetací.

s působením z jiných prostorů:

Silně se uplatňují negativní kulturní dominanty komínů v Opatovicích.

Silně se uplatňuje pozitivní kulturní dominanta Kunětické hory.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- rovinatý reliéf převážně Pardubické kotliny Z/+
- dominanta Kunětické hory S/+
- výskyt fragmentů mokřadních luk D/+
- větší zastoupení lučních porostů S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (v okolí vodních toků a slepých ramen) S/+
- vodní tok v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+
- přítomnost MZCHÚ D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- silná dominanta hradu na Kunětické hoře S/+
- silné dominanty technicistní povahy z průmyslové oblasti Opatovic S/-
- velké plochy orné a luk odlišného měřítka S/-
- přítomnost technicistních negativních dominant S/-

Znaky historické charakteristiky

- komunikace převážně v původní historické stopě D/+

- opatovický kanál dokládající historické využití krajiny D/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelené plužiny, velké plochy kultur Z/-
- převážně uzavřená až intimní krajinná scéna S/+
- vymezení nivou a tokem Labe na j. a v. S/+
- na z. přechod do lesních komplexů, na j. a sv. do cenných krajinných celků Kladrubska a Opatovicka D/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- velké scelené plochy orné
- komíny Opatovické elektrárny

Přítomnost globální vrstvy

VVN a VN místy vytváří doplňující až spoluurčující charakteristiku krajinného rámce, přesto díky pestrosti území se uplatňují jen lokálně. Z okolí silně působí Opatovická elektrárna s komíny a vysílači.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové rovinatosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby. Díky uzavřeným prostorům se výškové stavby uplatňují většinou lokálně. Přesto je díky malé rozloze toho území již v současnosti celý prostor silně zasažen komíny opatovické elektrárny a VVN. Z tohoto důvodu by neměla být dále potlačována přírodní složka.

Ve většině případů se jedná o krajinářsky vysoce hodnotné území.

Z hlediska citlivosti umístění nových vertikálních staveb je nutné zdůraznit ochranu dominanty Kunětické hory, která je již v současnosti potlačována technicistními dominantami; především Opatovickou elektrárnou, telekomunikační věží v Pardubicích a lokálně komíny, VVN a sily.

Potenciální vertikální stavby by neměly přesáhnout 40 m. Jako vhodné prostory se jeví území již silně zasažena vertikálními technicistními dominantami VVN, VN a komíny v prostoru Opatovické elektrárny.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Výškové stavby přednostně umisťovat k současným průmyslovým zónám a VVN.

Stavbou nepotlačit kulturní dominantu Kunětické hory.

Výškové stavby neumisťovat přímo do samotného území KC.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech, průhledech na Kunětickou horu
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v samotném KC
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě sídla Němčice
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m v bezprostřední blízkosti KC směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy např. v prostoru Opatovické elektrárny, nebo jiných průmyslových zón

01/03 - Pardubicko- KC Kladrubsko

Charakteristika oblasti

Vymezené území tvořeno částí Kunětické kotliny v nivě řeky Labe v okolí Kladrub a s. navazující lesy. Jedná se o oblast protaženou podél řeky Labe. Reliéf má charakter roviny s malou výškovou členitostí. Oblast je utvářena z. směrem. Oblast je ohraničena intenzivní agrární a průmyslovou krajinou s absencí přírodě blízkých společenstev.

Interiér

Vymezující horizonty jsou tvořeny především lesními porosty a stromořadími, jen výjimečně na okrajích se setkáváme s delšími pohledy do otevřené krajiny Pardubické oblasti. Měřítko krajiny je převážně malé až střední utvářené plochami polí, luk, pastvin a sídel ohraničených lesy a stromovou vegetací doprovázející vodní toky a kanály. Centrální část oblasti v přímém okolí Kladrub je krajinou, která byla od středověku využívána k chovu koní a v 19. století upravena do podoby anglického parku. Krajinou scénu tak tvoří mozaika luk a pastvin často ohraničených bílými dřevěnými oplůtky, stromová liniová výsadba oddělující jednotlivé pastviny a louky, solitérní duby, komunikace doprovázené ovocnými stromořadími se starými krajovými odrůdami (především jabloní), řeka Labe se slepými rameny doprovázená přirozenou vegetací. Louky a pastviny jsou často rozděleny odvodňovacími a zavlažovacími kanály, opět doprovázené liniovou stromovou vegetací. Komunikace jsou v této části přímé spojující jednotlivé objekty stájí a dalších hospodářských objektů se zámkem v Kladrubech (Františkov, Josefův, Cihelna). Severně navazující komplex hospodářského lesa stále vykazuje prvky jeho původního využití jako obory. V současnosti se jedná o hospodářský les s převahou smrčín a borů místy s nepravidelnými enklávami přírodě blízkých porostů. Lesy ostře hraničí s navazujícími plochami místy s vyvinutými porostními plášti. Silně se uplatňuje geometrizace způsobené hospodařením v těchto lesních porostech. Výrazné jsou severně od Kladrub pole a louky pravidelných obdélníkových tvarů oddělených širšími pásy dřevin. Na východ a západ přechází krajina v zemědělsky více užívanou krajinu. Ubývá luk a přibývá velkých scelených polí, které mění měřítko krajiny. Stále jsou však přítomny častá slepá ramena a dělicí pruhy stromové vegetace.

Krajina je doplněna místy prvky kulturní povahy (stožary VVN, VN, GSM, kostelní věže). Výraznou kulturní památkou vypovídající o historickém využití této oblasti je Opatovický kanál, který doprovází přirozená vegetace. Celému krajinnému celku dominují Kladruby nad Labem se zámkem, kostelem a hřebčínem. Jinak v oblasti převládají sídla venkovského typu s velkým podílem zeleně, díky které jsou vhodně začleněna do krajinného rámce. Místy jsou přítomny vícepatrové budovy (severní okraj Kladrub), avšak jinak převládají jednopodlažní budovy. Některé okraje sídel jsou narušeny objekty, které svou hmotou neodpovídají typické zástavbě. Jedná se především o objekty zemědělských družstev (Kladruby). Negativní působení těchto objektů je však většinou potlačeno stromovou výsadbou. Sídla jsou většinou semknutého okrouhlicového typu s centrální křížovatkou a návsi, často s drobnou sakrální stavbou. Komunikační síť je velice bohatá, v historické stopě a s asfaltovým povrchem. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech jsou vícepodlažní budovy inspirované měšťanskými domy.

Vnější pohledy

Z okolí se krajina jeví jako komplex pastvin a luk přerušovaných stromovou vegetací doprovázející vodní toky, ohraničený lesním komplexem a řekou Labe.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Prostor neoplývá výraznými pozitivními kulturními dominantami, vyjma kostelních věží v Semíně, Kladrubech a v Selmicích, uplatňujících se však pouze v bezprostředním okolí pro velkou fragmentaci oblasti stromovými liniovými výsadbami dělicími rozsáhlé pastviny a louky v drobnější útvary a které tak vytvářejí uzavřenější prostory. Dále je výrazný komplex Kladrubského zámku.

Podobně lokální uplatnění mají i negativní kulturní dominanty komínů a vysílačů, kterých však není v oblasti příliš mnoho.

Na několika místech se silněji uplatňují liniové stavby VVN s příhradníkovou konstrukcí. Jinak je vedení VVN potlačeno lesními porosty.

s působením z jiných prostorů:

Velmi často se silně uplatňují negativní kulturní dominanty chladících věží a komínů z Chvaletic a Přelouče. Tyto negativní dominanty spolu s VVN silně narušily působení pozitivní dominanty kostela v Selmicích.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- rovinatý reliéf převážně Pardubické kotliny Z/+
- lesy převážně monokulturální a smíšené S/+
- velké zastoupení pastvin a luk S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami dělicí větší plochy luk, pastvin a polí S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená ovocnými alejemi doprovázející komunikace S/+
- drobné fragmenty až větší porosty květnatých a mokřadních luk v okolí toků a slepých ramen S/+
- travnaté pásy podél komunikací, oddělovací kultury či jiné prvky D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+
- přítomnost MZCHÚ D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- dominanty kostelních věží D/+
- hospodářský až přírodě blízký charakter lesních porostů-s mírnou geometrizací S/+
- velké plochy orné odlišného měřítka S/-
- venkovská sídla okrouhlicového typu S/+
- převážně nenarušené obce novou výstavbou S/+
- přítomnost technicistních negativních dominant S/-
- národní památka Hřebčín Kladruby D/+

Znaky historické charakteristiky

- často dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace v původní historické stopě S/+
- Opatovický kanál dokládající historické využití krajiny D/+
- kladrubský areál (anglický park Mošnice) dokládající historické využití krajiny k chovu koní S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelení plůžiny, velké plochy kultur S/-
- centrální část s přírodním anglickým parkem S/+
- převážně uzavřená až intimní krajinná scéna S/+
- vymezení nivou a tokem Labe na j. S/+
- na s. a sv. přechod do cenného krajinného celku Bohdanečsko D/+citlivé začlenění převažujícího sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Specifické krajinářsky cenné prostory

Areál Kladrubského hřebčína (Mošnický park) upraven ve stylu anglického parku s velkým množstvím doprovodné zeleně, soliterními duby, alejemi ovocných stromů. Celkově působí jako malebná komponovaná krajina podřízená chovu koní.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- Velké plochy scelené orné půdy.
- Chladicí věže Chvaletické elektrárny.

Přítomnost globální vrstvy

VVN a VN místy vytváří doplňující až spoluurčující charakteristiku krajinného rámce, přesto díky pestrosti území se uplatňují jen lokálně. Podobně se uplatňují komíny a vysílače. Silně se uplatňují komíny a chladicí věže Chvaletické elektrárny a z průmyslové zóny v Přelouči.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové rovinatosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby. Díky uzavřeným prostorům se výškové stavby uplatňují jen lokálně. Vyšší stavby se budou uplatňovat především z okolních prostorů. Přesto by neměla být potlačena současná převažující přírodní složka.

Potenciální vertikální stavby by neměly přesáhnout 40 m. Jako vhodné prostory se jeví přednostně vybírat území již silně zasažené vertikálními technicistními dominantami VVN a VN. Nevhodným prostorem pro umístění dalších vertikálních staveb je centrální částí Kladrubska s parkem Mošnice, který je již v současnosti silně zasažen technicistní složkou (VVN, VN, vysílače, komíny a chladicí věže) a další umístění nové technicistní stavby by vedl k příliš velké akumulaci technicistních prvků, která by silně převážila přírodní a historickou charakteristiku území.

Ve většině případů se jedná o krajinářsky vysoce hodnotné území.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Stavby přednostně umísťovat k současným průmyslovým zónám a VVN.

Stavby neumísťovat v areálu Mošnického parku.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech- Mošnický park
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostoru sídla Selmice
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy přesahujících 40 m výšky
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy (v prostoru Chvaletické el., mimo KC, možno uvažovat o vyšší stavbě, která však musí být „pohlčena“ dominantami chladících věží.
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

02 - Východočeská tabule – Chrudim – Vysoké Mýto

Charakteristika oblasti

Vymezené území tvoří mírně zvlněnou až rovinatou pahorkatinu, místy skloněnou rovinu Chrudimské a Loučenské tabule, ve východní části s výraznou antiklinálou Vraclavského hřbetu. V této východní části má krajina charakter terasovité plošiny. Povrch je místy rozřezán vodními toky se severní orientací. Pouze v severní části území se toky postupně stáčíjí sz. směrem a vytvářejí otevřenější nivy, což je charakteristické pro přechod do oblasti Pardubické kotliny. Na jihu je území ohraničeno lesnatým masivem Českomoravské vrchoviny.

Interiér

Území představuje zemědělskou krajinu zasaženou neúměrnou intenzifikací s nízkým podílem luk umístěných zejména v okolí obcí. Pouze v jižním, východním a západním cípu jsou zastoupeny hospodářské lesy. Horizonty tvoří na j. a v. straně lesní komplexy navazující Českomoravské vrchoviny (CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory). Z. horizonty nejsou patrné (Pardubická kotlina). Měřítko je převážně střední až velké, utvářené především velkými plochami scelených polních honů, pouze ve východní a jižní části je měřítko drobné díky pestřejšímu reliéfu krajiny s velkým množstvím doprovodné zeleně a menšími polními celky. Krajina je kromě výše zmíněných dominant doplněna četnými drobnými prvky kulturní povahy (stožáry VVN, VN, GSM, komíny, vodárenské věže, nevysoké dominanty kostelních věží). Místy je dochována pestrá mozaika upozorňující na předchozí bohatou strukturu krajiny před intenzifikací zemědělské výroby (přírodní park Údolí řek Krounky a Novohradky, okolí Mravína a Vinar). Lesní komplexy v j., z. a v. cípu jsou převážně monokulturní a vyznačují se hospodářským charakterem, ostře hraničí s navazujícími plochami (často ornou) a jsou převážně bez porostních plášťů. Výrazná je geometrizace lesních porostů a to i na pohledově exponovanějších místech (Vraclavský hřbet). Pastviny a louky jsou přítomny jen v menších plochách a to především v j. přechodových částech. Květnaté louky lze spatřit ve fragmentech v okolí toků a v okolí obcí. Vodní toky jsou místy technicky upraveny (zejména v obcích), ve volné krajině jsou většinou ve svém původním korytě a doprovázeny přirozenou lesní vegetací. Výrazným specifickým prvkem jsou geomorfologické útvary pískovcových skal a měst v oblasti Toulouvcových Maštálí, Pivnic a Střítežské rokly.

Cestní síť je v historické stopě, většinou doprovázená ovocnými stromy. Sídla jsou většinou semknutého okrouhlicového typu s centrální křižovatkou a návsi často s drobnou sakrální stavbou. Převládají sídla venkovského typu s vysokým podílem zeleně, převážně jednopodlažní zástavbou, strukturálně orientovaná na větší sídla Chrudim, Vysoké Mýto, Heřmanův Městec, Pardubice, Přelouč, jak tomu nasvědčuje pestrá síť drobných komunikací s převážně asfaltovým povrchem. Část sídel vytváří složitější urbanistické městské formace. Jedná se především o Chrudim, Vysoké Mýto, Heřmanův Městec, Chrast, Hrochův Týnec a Slatiňany. Většina těchto městských sídel je narušena panelovou výstavbou, která výrazně převyšuje typickou hladinu původní zástavby. Sídla v celém prostoru se vyznačují vysokým podílem vrostlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na svůj mnohdy méně pestrý krajinný rámeček velkých ploch orné půdy. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech jsou vícepodlažní budovy inspirující se měšťanskými domy. Venkovská sídla až na výjimky netrpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami.

Vnější pohledy

Z výše položených míst s. okraje Českomoravské vrchoviny (CHKO Žďárské vrchy, CHKO Železné hory) se krajina jeví jako plochá s převahou velkých ploch orné půdy s četnými vodotečemi doprovázenými lesní vegetací. Pro sídla především semknutého okrouhlicového typu jsou specifické převážně lokálně působící kostelní věže. Celé oblasti dominují dvě větší sídla: Chrudim a Vysoké Mýto. V oblasti je několik výrazných kulturních dominant kostelů, sil a průmyslových objektů.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

V prostoru je několik výrazných pozitivních kulturních dominant.

- Jedná se především o kostelní věže až s regionálním významem v obcích Luže (Chlumek), Tři Bubny, Slatina, Mikulovice (Na kopci), Chrudim a Vysoké Mýto. V posledních dvou zmíněných je však dominantou kostela z většiny pohledů silně potlačena nevhodnou panelovou výstavbou a průmyslovými objekty.
- Více se také uplatňují kostely ve Voleticích, v Jenišovicích, na Štěpánově (výrazná pro Skutečskou oblast), v Janovičkách u Dolů a v Markovicích.

- Další výraznou krajinnou regionální dominantou je Poklona nad obcí Střemošice, která je umocněna bílou stráň (PR Střemošická stráň).
- V prostoru se dále lokálně uplatňují kulturní pozitivní dominanty dalších kostelů, zřícenin hradů (Košumberk), zámků (Chroustovice, Nové Hrady) a hradních věží (Vysoké Mýto).

V prostoru území se však silně uplatňují i negativní kulturní dominanty.

- Jedná se především o cukrovar v Hrochově Týnci,
- silo ve Slatiňanech, které výrazně potlačuje dominantu kostela v Chrudimi,
- panelová výstavba Na větrníku v Chrudimi, která výrazně převyšuje typickou hladinu zástavby a potírá tak z mnoha pohledů dominantu kostela v Chrudimi a dominantu Kunětické hory.
- Lokálně působí dominanty komínů, vodárenských věží a panelové výstavby, které nevhodně potlačují pozitivní kulturní dominanty v obcích a ruší především siluety sídel (Vysoké Mýto, Chrudim, Chrast, Heřmanův Městec)

s působením z jiných prostorů:

- V celé oblasti se silně uplatňuje dominanta Kunětické hory.
- Z negativních dominant se v oblasti silně uplatňují komíny a chladírenské věže z Opatovické a Chvaletické elektrárny. Výraznou dominantou pro část oblasti (vyšší polohy) je vysílač Krásný a vodárenská věž v Práčově.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- mírně zvlněnou až rovinatou pahorkatinu, místy skloněnou rovinu Chrudimské a Loučenské tabule ve východní části s výraznou antiklinálou Vraclavského hřbetu Z/+
- lesy převážně monokulturní smrkové a borové S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- kulturní pastviny a louky v okolí sídel D/+
- drobné fragmenty květnatých luk zejména v údolích D/+
- četné travnaté pásy podél komunikací, oddělující kultury či jiné prvky D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+
- výrazné geomorfologické prvky ve východní části - Toulouvcovy Maštale D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- výrazně hospodářský charakter lesních porostů a kuturních luk a pastvin S/-
- velké plochy orné odlišného měřítka S/-
- sídla převážně venkovského typu S/+
- převážně jednopodlažní zástavba S/+
- mnohé výrazné negativní dominanty D/-
- mnohé výrazné pozitivní dominanty D/+

Znaky historické charakteristiky

- převážně dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny -scelené plůžiny, velké plochy kultur S/-
- převážně otevřená krajinná scéna reprezentovaná širokými průhledy do krajiny, místy do sousedních oblastí S/+
- na j. vymezení lesními porosty navazujících území CHKO S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Město Chrudim se rozkládá na svazích a v údolí řeky Chrudimky. Původní staré město pouze na návrší nad řekou

Chrudimkou. Silueta města je silně zasažena silem ve Slatiňanech, panelovou výstavbou Na Větrníku a průmyslovou zónou (Transporta). Dochovalo se jen několik nerušených pohledů na siluetu města především od západu, (částečně zasaženou VVN).

Město Vysoké Mýto se rozkládá v úvalu pod Vraclavským hřbetem. Silueta města je od západu a jihu silně narušena panelovou výstavbou a průmyslovou zónou (Karosa). Na město se přesto dochovaly cenné pohledy od s., kde se spolu se siluetou Vysokého Mýta uplatňuje i dominanta kostela ve Slatině, a od sv. až v. na město navazuje krajinářsky cenný prostor s výraznou alejí a chodníkem v nivě řeky Loučné směrem k výletnímu hostinci Na vinicích.

Na město Chrast se nedochovaly žádné cenné pohledy, silueta je silně narušena především výškovými stavbami vodárenských věží. Na jv. straně navazuje na město krajinářsky cenný prostor zámeckého parku, který neznatelně přechází do volné krajiny.

Silueta Hrochova Týnce je zcela pohlcena dominantou cukrovaru.

Město Slatiňany nemá výraznou siluetu. Dominanta kostela a zámku je pohlcena vzrostlou zelení.

Město Heřmanův Městec nemá díky vzrostlé zeleni a díky tomu, že se toto město rozkládá v mírném údolí soutoku dvou potoků, výraznou siluetu. Od j. a v. je město zapojeno do vzrostlé zeleně. Od s. je částečně narušeno komíny a panelovou výstavbou. Na Heřmanův Městec navazují cenné prostory přírodního parku Heřmanův Městec.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Lužsko a Domoradicko - Přírodní park Údolí řek Krounky a Novohradky s širším okolím (PR Pivnice, PP Střítežská rokle, Prosečský potok, PR Toulovcovy Maštale) a část Vraclavského hřbetu s údolními a vesnicemi s dochovanou strukturou Střemošice, Pěšice, Domoradice, Svařeň, Štěnec. Malebná krajina potoků s bohatou vegetací, doplněná drobnými obcemi. Výrazný je předěl Vraclavského hřbetu.

Skála a Podskála - výrazná skalní opuková stěna s obcemi s dochovaným urbanismem a architekturou a dominantou kostela v údolí potoka, vytváří typickou a nezaměnitelnou krajinou scénérii.

Na Vinicích - prostor mezi Vysokým Mýtem a výletním hostincem Na vinicích (směr k rybníku Chobot).

Podlažicko - park Chrastického zámku volně přecházející do krajiny s mnoha přírodními prvky (rybník, aleje,..) Okolí Podlažic vytváří uzavřenou krajinou scénérii vymezenou svahy s květnatými loukami a sady. V Podlažicích výrazná dominantu kostela bývalého Podlažického kláštera.

Honbice - dvě dochované obce propojené sadem ve svahu. Silueta Honbic gradující do kostelní věže je dotvářena rybníkem s přirozenou doprovodnou vegetací.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- technicistní dominantu cukrovaru v Hrochově Týnci
- panelová zástavba v Chrudimi- Na větrníku, převyšující typickou hladinu zástavby a potírající uplatnění
- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech

Přítomnost globální vrstvy

Krajina není zasažena výraznými komunikacemi ani železničními koridory vyjma severního cípu u Zámrsku, kde územím prochází rychlostní železniční koridor Praha-Česká Třebová.

Průmyslové zóny měst neodpovídají objemově ani proporčně měřítku daného prostoru a vytváří významné předimenzované stavby v krajině.

Územím prochází VVN, které se silně kumuluje v okolí Přelouče.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové menší výškové členitosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 - 60 m, jejichž projev bude posouzen jako záporný, pokud zasáhne velkou část území, zejména pak zasáhne-li krajinářsky cenné prostory. Jinak území na přechodu do Pardubické kotliny není z pohledu hodnot krajinného rázu příliš hodnotné.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Výškové stavby přednostně umisťovat k vedení VVN a do oblastí s velkými technicistními objekty, které případně pohltnou další stavbu. Tato možnost přichází v úvahu především u příhradníkových staveb.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech, průhledech na scénérii CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostoru vyvýšených míst a na hranách údolí v krajinářsky cenných prostorech (Vraclavský hřbet, mezi sídly Tři Bubny a Řestoky apod.)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v krajinné scéně CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě sídel Sruby, Slatina, Vysoké Mýto, Luže, Jenišovice, Voletice, Tři Bubny, Honbice, Chrudim, Markovice
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorové výhledové ose Luže- Kunětická hora, Heřmanův Městec- Kunětická hora a v pohledové ose vytvořené podél Vraclavského hřbetu (Stradouň-Luže, Luže- Nové Hrady)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostoru sídel Bor u Skutče, Heřmanův Městec, Honbice, Kočí, Leština, Řepníky, Řestoky, Střemošice, Chrtínky, Choltice, Jedousov, Nové Hrady, Zádolí, Libecina, Chacholice, Podlažice, Skála, Podksála, Radim, Luže, Voletice, Dvakačovice, Bítovany, Rozhovice, Stolany, Jenišovice, Lozice, Trojovice, Vejvanovice, Jezbořice, Slatina, Dobříkov, Sruby, Zalažany, Zájezdec, Vračovice-Orlov, Orlov, Mravín, Střítež, Chlum, Brdo, Srbece, Pěšice, Svařeň
- zamezit výstavbě v prostoru přírodních parků Heřmanův Městec, Orlice a Údolí Krounky a Novohradky
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

03 - Východočeská tabule – Litomyšl - Polička

Charakteristika oblasti

Část patří k většímu celku, který zaujímá v. prostor Východočeské tabule vyznačující se četnými plochými kuestami, rozřezané vodními toky s terasami a obcemi, jejichž vývoj odpovídá podobnému období kolonizace území v podobném historickém kontextu. Oblast Litomyšlska a Poličska se liší především uspořádání venkovské zástavby položené na dnech údolí a výrazně orientované podél údolní osy. Oblast zaujímá střední až středo-východní část Pardubického kraje a představuje povrch ploché pahorkatiny rozčleněný četnými údolními vodními toků s četnými plochými kuestami v okrajích a říčními terasami řek a jejich přítoků. Oblast je členěna mozaikou především orné s drobnými lesy geometrického tvaru, rozřezanou zaříznutými údolními s malebnými prostory sídel. Okraje oblasti jsou utvářeny zejména ve v. části až členitou pahorkatinu. Převážná část je tvořena slínovci, spongility a jílovcí, místy pískovce svrchní křídly zejm. v z. okraji (Toulovcovy Maštale). Geomorfologicky území spadá do Chrudimské tabule a z pohledu vymezení oblasti je s. hranice nedaleko Vysokého Mýta méně zřetelná a jde o přechodový prostor, kde se uplatňují podobné znaky obou sousedících oblastí. Specifické je především střídání malebných uzavřených prostorů sídel v kontrastu zemědělské intenzivně obdělávané krajiny. Struktura velkých plošin rozřezaných četnými údolními, v nichž jsou položena sídla podél údolní osy, patří k základním znakům krajinného rázu celé oblasti. Sídlení struktura má zřetelně patrný charakter střediskové struktury v kontextu historického vývoje osídlení. Okraje oblasti jsou převážně vymezeny zalesněnými horizonty navazujících pahorkatin.

Interiér

Oblast představuje otevřenou zemědělskou krajinu s drobnými lesy vyznačující se intenzivním zemědělským využíváním s drobnými překvapivě malebnými prostory. Interiér oblasti lze specifikovat jako zemědělskou krajinu utvářenou monotónními místy rozsáhlými prostory orné v plochém mírně vyklenutém reliéfu a ve sníženinách s četnými údolními v nichž nebo jejich závěrech jsou položena sídla vytvářející malebné, mnohdy uzavřené prostory v kontrastu s intenzivně zemědělsky obdělávanou krajinou. Minulá struktura krajiny představovaná členěním kultur, mezemi a remízky na hranicích pozemků byla v období intenzifikace zemědělské velkovýroby setřena a je dochována pouze místy v drobných fragmentech (např. Poříčí, Budislav, Čistá, Horní újezd). Prostory tvořené převahou orné jsou doplněny kulturními prvky, menšími lesy, drobnými komunikacemi, místy se silně uplatňuje el. vedení VVN se stožáry příhradové konstrukce, stožáry GSM na vyvýšených místech. Typickým znakem krajiny jsou objemově a proporčně odlišné zemědělské areály, které měřítkem odpovídají měřítku zemědělské krajiny, často však narušují siluety sídel (Makov, Dolní i Horní Sloupnice, Dolní Újezd, Kornice aj.). V okolí zemědělských areálů jsou časté topologové větrolamy. Komunikace jsou převážně vedeny v původní historické stopě vyjma několika úseků hlavních komunikací a často doprovázeny ovocnými dřevinami, břízami či jinými druhy dřevin. Členité prostory si zachovávají do určité míry původní ráz daný strukturou krajiny před intenzifikací s fragmenty mezí, loukami a pastvinami a navazujícími drobnými lesy převážně smrkovými, místy s příměsí borovice a buku. Tyto krajinářsky exponované prostory jsou zejména v okrajích oblasti v okolí Němčic, a Budislavi. Místy se v krajině nachází krajinářsky exponované drobné prostory (Růžový palouček).

Původní drobné až střední měřítko krajiny bylo změněno díky scelení zemědělských ploch dávajících krajině místy velkovýrobní charakter na střední až velké. Rozsah prostoru tvoří nepřehledné prostory zemědělských ploch, vymežující horizonty vnitřních prostorů jsou často uzavírány zorněnými zemědělskými plochami.

Uspořádání sídel v podstatě odpovídá původní struktuře po přerozdělení pozemků vrchnostenských velkostatků, převažuje střediskové uspořádání sídelní struktury s vazbou na větší sídla, především Litomyšl, Poličku. Sídla, která jsou převážně umístěna podél os zaříznutých údolí nebo v jejich závěrech, vytváří malebné členité prostory kontrastující s okolní zemědělskou krajinou, bohaté na vzrostlou zeleň, dochované prvky lidové architektury, mobiliáře obcí, v původní urbanistické struktuře. Typická je zástavba položená podél údolní osy v uličním uspořádání, často rozvolněná a jen místy vytvářející řadovou formu zástavby. Převažuje jednopodlažní zástavba doplněná dvoupodlažními budovami usedlostí a obecních domů. Struktura sídel stále odpovídá původnímu členění, které vycházelo z obhospodařování krajiny, kdy v horních partiích sídel často na hranách údolí jsou velké zemědělské dvory, na které uvnitř údolí navazují menší usedlosti, zatímco spodní části údolí tvoří domky a drobné usedlosti a obecní budovy, vyvýšené místo v údolí je často osazeno kostelem se hřbitovem obehnaným kamennou zídou. Drobné opukové zídky kladené na „sucho“ ohraničující zahrady, pozemky, opěrné zídky v okolí cest jsou jedním z typických spoluurčujících znaků odlišujících obce v oblasti od ostatních. Místy jsou tyto zídky neudržované a často nahrazené „drátěnými“ ploty. Opuka je základním stavebním materiálem původních usedlostí. Některá sídla jsou ke své škodě zasažena nevhodně umístěnými novostavbami „katalogových“ domků.

Prostory obcí i přes četné přestavby původních stavení a místy i nevhodně pojaté novostavby a objemově

i proporčně odlišující se zemědělské areály na hranách údolí si zachovaly velmi jemnou proporcí prostoru danou šířkou údolí, jeho členitostí, terasovitým uspořádáním rozvolněné zástavby s četnými loukami ve stráních na okrajích, vzrostlou zelení a drobnými prvky jako jsou např. četné opukové zídky.

Vnější pohledy

Krajina se nevyznačuje krajinářsky cennými znaky uplatňujícími se v průhledech z okolních oblastí. Je však patrná z vyvýšených míst Českomoravské vrchoviny a Orlických hor – jeví se jako monotonní plochá krajina s četnými kulturními prvky, především zemědělskou krajinou, místy se zelení kopírující zařízlá údolí vodních toků.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Výraznou dominantu krajiny v okolí Litomyšle tvoří radiovysílač v Pohodlí, který je složen z několika stožárů příhradové konstrukce o převládající výšce okolo 40 m a dvou výrazně vyšších stožárů o výšce 94 m. Další výškové dominanty se v interiéru oblasti neuplatňují.

Dominanty místa tvoří kostelní věže sídel Litomyšl a Polička, Cerekvice nad Loučnou, věž barokního kostela v Makově, vodárna na okraji Suché Lhoty. Mnoho kostelních věží se v krajině neuplatňuje pro umístění obcí v údolích.

Typickou dominantu prostoru v okolí Litomyšle tvoří komplex zámku a kostelních věží, pro okolí města Poličky je typická novogotická kostelní věž.

s působením z jiných prostorů:

Z okolních prostorů se místy uplatňuje vzdálený dominantní celek centrálního hřbetu Žďárských vrchů, zejména pak Buchtův kopec s radarovou stanicí letového provozu.

Za dobré viditelnosti je z vyvýšených míst směrem k Vysokému Mýtu patrná část masivu Orlických hor.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- plochý rozřezaný reliéf tabule Z/0
- drobné lesy s převahou smrku a četnými listnáči v okrajích
- vzrostlá zeleň v údolních prostorech sídel a v sídlech vytvářejících na hranách údolí zapojené porosty S/+
- louky a pastviny D/+
- doprovodná zeleň komunikací (místy březové aleje) D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- scelené rozsáhlé prostory orné v náhorních plošinách potlačující původní strukturu krajiny Z/-
- malebné prostory sídel v údolích a v závěrech údolí s vysokým podílem vzrostlé zeleně kontrastující s okolní krajinou krajinného rámce Z/+
- hospodářský charakter lesních porostů S/-
- drobné fragmenty dochovávající původní strukturu krajiny D/+
- drobné prostory luk a pastvin v okrajích oblasti D/+
- drobné dochované znaky typické pro sídla v oblasti (kamenné zídky) S/+

Znaky historické charakteristiky

- dochovaná struktura sídel a jejich charakteru s vysokým počtem dochovaných objektů původní architektury S/+
- dochovaná historická centra Poličky a Litomyšle s místy se uplatňující siluetou v krajinném rámci
- komunikace vedené v historické stopě

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- prostory sídel vytvářející malebný charakter krajinné scény uvnitř sídla s vysokým podílem drobných luk a vzrostlé zeleně s typickými prvky Z/+
- kontrast malebných prostorů sídel s okolní intenzivně využívanou nepřehlednou krajinou S/+
- dominanty kostelu uplatňující se v krajinném rámci (Litomyšl, Makov, Cerekvice) S/+
- silně frekventovaná silnice Svitavy – Litomyšl, Vysoké Mýto D/-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

V oblasti se nachází dvě větší sídla městského Polička a Litomyšl. Město Polička je umístěno v j. části oblasti na samém okraji CHKO Žďárské vrchy. Typickou siluetu tvoří zástavba doposud dochovaného historického jádra z části stále obehnaného kamennými hradbami s gradací k dominantě města novogotické věži kostela sv. Jakuba se slavnou světničkou, kde se narodil hudební skladatel Bohuslav Martinů ve vrcholové části. Silueta města je mírně poničena továrními komíny a průmyslovými areály, vysokými obytnými domy umístěnými v okrajích města.

Typickou siluetu města Litomyšl utváří historická zástavba Touloucova nám. s okolními domy umístěna do svahu údolí s gradací k zámeckému areálu (pam. UNESCO) s věžemi piaristického chrámu Nalezení sv. Kříže, kostela povýšení sv. Kříže. Silueta města se uplatňuje především z sv. a mírně z j. strany. Je mírně narušena novostavbami a průmyslovou výstavbou.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Růžový palouček, Poříčí u Litomyšle, Tržek, Zhoř – Pazucha

Předpokládané krajinné celky

Litomyšlsko, Poličsko

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech

Přítomnost globální vrstvy

Stožáry GSM

komunikace Svitavy – Vysoké Mýto

Okraje Litomyšle a Poličky s průmyslovými halami (neuplatňují se silně)

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

- Krajinářsky exponované prostory – neměly by být zasaženy v zóně silné a zřetelné viditelnosti pro jejich harmonický charakter
- Malebné prostory obcí v údolích s dochovanou strukturou zástavby – neměly by být zasaženy interiéry těchto prostorů stavbami technicistního charakteru většího měřítka než je měřítko zástavby, tj. celková výška by neměla přesáhnout cca 30 m a nemělo by dojít k ohrožení dominanty kostela či jiné obecní architektonicky cenné budovy, z okolní krajiny by nemělo dojít k vizuálnímu kontaktu s technicistní dominantou, která by byla viditelná v interiéru takové obce.
- Siluety sídel – důraz by měl být kladen na ochranu obrazu sídla v krajině, zejména pak siluety měst Litomyšl a Polička.
- Vymežující horizonty – neměly by být narušovány stavbami přesahující výšku lesa.

Návrh ochrany

Výstavba GSM stožárů, elektrického a VE do 40m vedení by neměla narušit malebné prostory sídel v údolích a dochované cenné siluety sídel (Bystré), důraz by měl být kladen na umístění v krajině, aby nevznikala nová kulturní dominanty technicistní povahy a to i v případě výstavby rozhledny. VE nad 40 m mohou být v prostoru problematické a zejména vyšší stavby s dynamickou částí mohou výrazně snížit uplatnění znaků kulturní a přírodní povahy. Jejich umístění není doporučováno.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostorech sídel v údolí (zejm. Čistá, Horní a Dolní Újezd, Osík, Trtěnice, Chmelík, Sloupnice)
- zamezit výstavbě v krajinářsky exponovaných prostorech
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy přesahujících krajinné předěly

- zamezit výstavbě větrných elektráren, které se uplatní v krajinné scéně krajinářsky exponovaných prostorů a zejména v okolí prostoru Lužska - v okolí Nových Hradů
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících v siluetě sídel nebo v průhledech na sídla Litomyšl, Polička
- zamezit kontaminaci památkových rezervací a zón

04 - Třebechovická tabule

Charakteristika oblasti

Oblast zhruba odpovídá geomorfologickému okrsku Choceňské tabule. Jedná se o oblast protaženou podél řeky Tiché Orlice. Reliéf má charakter terasovitých plošin členěných nepříliš hlubokými údolími. Podél Tiché Orlice je vyvinuto plošší údolí. Pouze na okrajích přechází oblast ve svahy s větším sklonem. Oblast je utvářena sz. směrem. Na j. je ohraničena Pardubickou kotlinou a na v. severním výběžkem Kozlovského hřbetu.

Interiér

Horizont je ve většině případů tvořen okolními lesními porosty. Pouze v jv. části oblasti se otvírají pohledy do údolí Tiché Orlice. Pak je horizont na j. a z. jednoduchý, tvořený především hřbetem s lesními komplexy. Na s. je pak horizont vrstevnatý tvořen mozaikou polí a lesíků. Za dobré viditelnosti tvoří vzdálený horizont Orlické hory. Měřítko je převážně střední, utvářené především plochami orné půdy obklopené lesními komplexy a lužními lesy doprovázející vodoteče. Území dominuje rozsáhlý komplex především hospodářských lesů pouze místy smíšených a s přirozeným druhovým složením. Převládají borové a smrkové porosty. Tyto lesní komplexy se místy otvírají do větších ploch s poli a sídly vesnického typu. Výjimečně jsou tyto bezlesé plochy tvořeny nebo doprovázeny lužními porosty (především v okolí obcí). Podobně dominující je i osa celé oblasti tvořená údolím Tiché Orlice s mozaikou polí a luk často dělených vzrostlou vegetací, která doprovází řeku Orlici a mnohé odvodňovací kanály.

Krajina je místy doplněna prvky kulturní povahy (stožáry GSM, vodárenské věže, dominanty kostelních věží). Lesy ostře hraničí s navazujícími plochami (často ornou), avšak místy jsou i vyvinuty porostní pláště, které tento přechod zjemňují. Díky lesnímu hospodářství se silně uplatňuje geometrizace. Pastviny a louky se téměř nevyskytují vyjma okolí obcí a vodních toků (především hlavní tok -Tichou Orlici), které doprovází přirozená vegetace v podobě olšin a fragmentů květnatých a podmačených luk. V nivě Tiché Orlice se často vyskytují přímé odvodňovací kanály doprovázené vzrostlou dřevinnou vegetací. Zajímavým specifickým prvkem jsou nezatopené pískové lomy v nivě Tiché Orlice a větší lomy na těžbu cihlářských hlín severně od Chocně.

Východní části oblasti dominuje město Choceň, jehož silueta je velice narušena okolními průmyslovými zónami, sílem v Běstovicích a obecně panelovou výstavbou převyšující typickou hladinu zástavby. Jinak v oblasti převládají sídla venkovského typu s větším podílem zeleně. Sídla jsou většinou semknutého okrouhlicového typu s centrální křižovatkou a návsi často s drobnou sakrální stavbou. Pouze v údolí Tiché Orlice jsou zastoupeny drobné obce ulicového typu protažené podél komunikace ve směru údolí Tiché Orlice. Obecně se sídla v celém prostoru vyznačují větším podílem vrostlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na svůj mnohdy méně pestrý krajinný rámeček velkých ploch orné. Bohužel stejně časté je narušení některých okrajů obcí velkými areály a stavbami, které přesahují typické objemy staveb. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech jsou vícepodlažní budovy inspirující se měšťanskými domy. Venkovská sídla často trpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami. Komunikační síť je hustá, převážně vedená v historické stopě a bez jednoznačné orientace k centřům. Pouze v údolí Tiché Orlice je patrný převládající směr komunikací ve směru osy údolí.

Vnější pohledy

Z Pardubické kotliny se Třebechovická tabule projevuje jako lesnatý val. Naopak ze severních pohledů se oblast jeví jako ploché údolí s přirozeným a bohatě meandrujícím tokem Tiché Orlice, které mírným svahem přechází ve vyvýšenou a zalesněnou tabuli.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

- Nejvýraznější pozitivní kulturní dominantou jižní části této oblasti je kostel v Újezdu u Chocně.
- Prostor jinak neoplývá výraznými pozitivními kulturními dominantami, vyjma kostelních věží uplatňujících se však velmi spíše a hlavně pouze v bezprostředním okolí. Silněji se ještě uplatňují kostelní věže z Hemže a ze Skoenic.
- Výraznou negativní dominantou je vysílací a telekomunikační věž u Býště.
- Lokálně až středně silně působí negativní kulturní dominanty síla v Běstovicích a vodárenská věž u Hoděšovic, která zesiluje působení telekomunikační a vysílací věže u Býště.
- Lokálně pak působí další negativní kulturní dominanty vysílačů, komínů a vodárenských věží.
- Krajina je zcela nedotčená VVN a VN.

s působením z jiných prostorů:

Díky velké lesnatosti a uzavřenosti krajiny se v této oblasti neuplatňují pozitivní ani negativní dominanty z okolních oblastí, vyjma lokálně působící negativní dominanty vysílače u Čermné nad Orlicí.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- rovinatý reliéf na okrajích svažité Z/+
- lesy převážně monokulturální borové a smrkové, místy smíšené až přirozené Z/+
- ploché údolí s přirozeným tokem řeky Tichá Orlice s bohatými břehovými porosty S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (v okolí pískových lomů, podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- drobné fragmenty květnatých luk v okolí toků, místy rašeliniště v lesních komplexech D/+
- travnaté pásy podél komunikací, oddělovací kultury či jiné prvky D/+
- výskyt geomorfologicky výrazných jevů- opukové skalní stěny nad řekou Tichá Orlice v. od Chocně D/+
- přítomnost MZCHÚ D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- silná dominanta kostelní věže v Újezdu u Chocně S/+
- kostelní věže s lokálním působením S/+
- výrazně hospodářský charakter lesních porostů s geometrizujícími prvky S/-
- velké plochy orné a luk odlišného měřítka S/-
- venkovská sídla okrouhlicového a ulicového typu S/+
- průmyslové zóny S/-
- přítomnost lokální železniční dráhy v jv. části, procházející především v lesních porostech D/0
- velká část obcí narušena atypickými stavbami (ZD, síla) S/-
- výskyt technicistních negativních dominant D/-

Znaky historické charakteristiky

- často dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace v původní historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelení plužiny, velké plochy kultur S/-
- převážně uzavřená krajinná scéna, pouze místy širší průhledy do krajinářsky kvalitní krajiny S/+
- rozsáhlé lesní komplexy silně oddělovající tuto oblast od Polabské kotliny S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Újezd u Chocně- výrazná silueta sídla s dominantním kostelem, který se uplatňuje ve významné části údolí Tiché Orlice.

Obec Újezd u Chocně s výraznou dominantou kostela (dominanta pro větší část údolí Tiché Orlice) a s průhledy do údolí Tiché Orlice. Okolí obce je tvořeno polními a lučními kulturami obklopené komplexy lesa s přirozeným pláštěm.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Krajina oplývá několika krajinářsky cennými specifickými prostory:

Újezd- Tichá Orlice- údolí s přirozeně meandrující Tichou Orlicí s velkým množstvím doprovodné zeleně a mozaikou polí luk a pastvin. Svahy údolí porostlé lesy. V Újezdu u Chocně výrazná dominanta kostelní věže, která dominuje celému údolí. Vše vytváří malebnou krajinu s harmonickým měřítkem.

Dolní Jelení- malá vska s velkým podílem navazujících luk a pastvin. Zahrady zapojují obec do krajinného rámce. Celý prostor tak vytváří souznění přírodních složek a využití krajiny člověkem (harmonická měřítka).

Bělečko- podobně utvářený prostor jako v oblasti Dolní Jelení.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- některé necitlivě umístěné vysílače, především u Býště
- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech

Přítomnost globální vrstvy

- Silnou technicistní dominantou je telekomunikační věž u Býště zesílená vysílačem GSM a vodárenskou věží.
- Lokálně až středně silně se uplatňují komíny, vodojemy, vysílače a sila.
- Severně od Chocně se vyskytuje povrchový lom na cihlářskou hlínu.
- Jv. částí oblasti prochází lokální železniční dráha s neutrálním působením. Po většinu své trasy prochází okrajem lesních porostů.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové rovinatosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 m. Jako vhodné prostory se jeví přednostně vybírat území již silně zasažena vertikálními technicistními dominantami: vysoké komíny, vodojemy, větší vysílače, sila apod. Ve většině případech se jedná o krajinářsky hodnotná území, vyjma severní části, která je silně narušena vysílačem, vodojemem a nevhodnou moderní výstavbou (Hoděšovice).

Z hlediska citlivosti umístování nových vertikálních staveb je nutné zdůraznit ochranu dominanty kostelní věže v Újezdu u Chocně, v Hemži a Skořenicích.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Neumísťovat stavby v prostorech s dominantními kostelními věžemi v Újezdu u Chocně, v Hemži a Skořenicích.

Neumísťovat stavby v prostorech s vysokou hodnotou krajinného rázu: v údolí Tiché Orlice, v bezlesých enklávách obcí Újezd u Chocně, Prochody a Bělečko.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se na hranách a okrajích lesních porostů výrazně přesahujících jejich výšku (vymezuující horizonty)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorové výhledové ose údolí Tiché Orlice
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostoru sídel Újezd u Chocně, Bělečko a Vysoké Chvojno
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy (v lesních komplexech je možno uvažovat o vyšších stavbách, které však nesmí narušit vymezuující horizonty)
- zamezit výstavbě v prostoru přírodního parku Orlice
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

05 Svitavsko - Orlickoústecko

Charakteristika oblasti

Území protáhlého tvaru s orientací s. – j., na s. straně zúžené. Členitá pahorkatina s vrchovinným územím na v. (Svitavská pahorkatina), rozčleněný erozně denudační místy akumulární reliéf charakterizovaný četnými kuestami, v okrajích sedimentárními stupňovinami. Severní část tvoří Českořebovská vrchovina převážně v povodí Divoké Orlice, Loučné, a Svitavy představující silně rozčleněný denudační reliéf v oblasti asymetrických antiklinál a synklinál se zbytky neogenní výplně, charakterizovaný kuestovými hřbety s čely na sv. a v. a strukturálně denudačními plošinami, místy s říčními terasami. Převážná část oblasti je omezena příkrými zalesněnými svahy kuest a jejich zalesněnými hřbety, které zároveň určují směrovou orientaci celé oblasti a společně vytváří pomyslnou hlavní osu celého území, která udává směr základní orientace osídlení v území, mnohdy směry položení obcí i hlavních komunikací. Jižní část území je pak ohraničena vybíhajícími kopci Svratecké hornatiny. Oblast se v okolí České Třebové a Ústí nad Orlicí zužuje v brázdu, která zejména v okolí Ústí nad Orlicí vytváří členité prostory rozličného měřítka, u Velké Skrovnice se pak znatelně zužuje a končí. Často v pravém úhlu oproti hlavní ose se zařezávají údolí drobných vodních toků, podél kterých je mnohdy položena zástavba některých sídel. Zástavba i komunikace mají soustředný charakter s orientací k hlavním centrům. Reliéf ovlivňuje charakter i vymezení celé oblasti.

Interiér

Interiér je tvořen především lesně-zemědělskou, místy intenzivně obdělávanou krajinou, jejíž struktura byla částečně zasažena intenzifikací zemědělské velkovýroby z období socialismu potlačením původních typických znaků a hodnot (meze, větrolamy, remízky a struktura pravidelného střídání luk, pastvin a orné, včetně střídání kultur) zejména v okolí větších měst (Svitavy, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová). Díky tomu došlo místy ke změně původního středního měřítka krajiny ve velké, zejm. v okolí Svitav a České Třebové (zde však měřítka určuje též zúžené vymezení oblasti). Oblast je poměrně bohatá na lesní porosty, v okolí Svitav však převládá zemědělská krajina. Lesy zaujímají především táhlé hřbety (na z. straně Hřebečovský hřbet) a výrazněji svažité a členité prostory (údolí, čela kuest). Lesy reprezentují hlavně hospodářské lesy s monokulturní porostní skladbou s příměsí listnatých dřevin. Okraje lesních porostů jsou členité a jen místy (zejm. v okolí Svitav) naopak výrazně pravidelné. Rozsáhlé zemědělské plochy na Svitavsku trpí celkovou absencí vzrostlé zeleně, která je soustředěna v okrajích lesních porostů podél vodních toků v údolí, místy doprovází komunikace (u drobných komunikací významný podíl ovocných stromů) a též hojně v prostorech sídel. Místy jsou zanedbané ovocné sady. Místy je volná krajina oblasti doplněna rybníky s doprovodnou vegetací, vytvářející mnohdy krajinářsky velmi cenné prostory v krajině, v okolí Třebovic vytváří samostatný specifický krajinný celek. Území oblasti odvodňuje meandrující Třebovka s drobnými přítoky, která se na s. vlévá do Tiché Orlice. J. část odvodňuje Svitava s jejími přítoky. Východně od Ústí nad Orlicí je Hřebečovský hřbet protnutý průlomovým údolím Tiché Orlice. Třebovka s jejími přítoky na opačné straně vytváří členitá zaříznutá údolí. U Damníkova je pak další průlom, kterým jsou protaženy komunikace ze sousední oblasti. Hřbety jsou často rozřezány hlubokými údolními - doly.

V sídlech převažuje jednopodlažní zástavba v centrech doplněná vícepodlažními budovami, převažují sídla orientovaná podél komunikace. Typické siluety velkých měst jsou výrazně poničeny necitlivě umístěnou zástavbou do jejich center a okrajů, kdy došlo mnohdy k nenávratné kontaminaci původního rytmu a měřítka zástavby a tím i celkového obrazu města v krajině (Svitavy, Česká Třebová). O to cennější jsou stále se uplatňující dochované fragmenty typického obrazu města z některých stran (průhled na Ústí nad Orlicí). Horizont vytváří převážně v jediném směru orientované vymezující pohledové předěly kuestových hřbetů. Na Svitavsku je pak horizont tvořen ze spodní části zasahující Svrateckou hornatinou. Krajinná scéna je zčásti otevřená ve směru hlavní osy

Území lze rozdělit na tři části: Svitavsko, Českořebovsko, Ústeckoorlicko. Každá z těchto částí se vyznačuje určitými specifiky, především z hlediska vymezení prostoru, uspořádání osídlení, mírou zornění a přeměny původní struktury krajiny, převažující zástavbou v sídlech a některými dalšími drobnými prvky krajiny.

Svitavsko

Krajina se vyznačuje výrazně soustřednou sídlení strukturou venkovských sídel orientovaných na Svitavy, které svým charakterem připomínají sídla sousední oblasti Polička – Litomyšlska. Jsou umístěna v mělkých rozšířených údolích drobných vodních toků a vytváří velmi odlišné mnohdy malebné prostory. Místy jsou však sídla mírně zasažena necitlivými přestavbami původních objektů a novostavbami. Na hranách údolí jsou velké zemědělské usedlosti, které většinou v období socialismu vzaly za své a v současné době je místy snaha je rekonstruovat. Krajina plošších míst je rozorána a členěna scelenými rozsáhlými polními hony, které výrazně mění původní střední měřítka krajiny. Struktura krajiny je místy téměř překryta vrstvou intenzifikace zemědělské velkovýroby. Prostor Svitavska je protnut frekventovanými, silně se uplatňujícími komunikacemi I. třídy Svitavy – Brno a též železničním koridorem. Sz. směrem

jsou Svitavské rybníky, které tvoří spolu s navazujícími lesy odpočinkový a přírodní prostor města. Rybníky jsou též v okolí Opatovce a Opatova. Silueta města Svitavy se nevyznačuje pozitivními dominantami, ač kostelní věže městského chrámu se stále uplatňují, jsou však výrazně potlačeny továrními komíny, sílem a průmyslovými budovami. Páteřní přírodní osu území tvoří řeka Svitava, umělou pak železnice a komunikace I. třídy Svitavy - Brno.

Českořebovsko - Ústeckoorlicko

Navazuje v okolí Opatova na krajinu Svitavska, které se nachází v široké sníženině, ve zužujícím se jednoznačně vymezeném prostoru sníženiny mezi zlomovými svahy Třebovské vrchoviny a hřbetem Třebovských stěn, který tvoří dominantní pohledový předěl v sousední oblasti. Celý prostor je orientován podél základní osy území ssz. - jjv. Prostor je vyplněn polootevřenou a místy uzavírající se zemědělskou krajinou s četnými zorněnými plochami v plošších částech prostoru, na svazích pak četnými pastvinami s pasoucími se zvířaty a převážně kulturními loukami s fragmenty květnatých luk. Mezi nejcenější přírodní části území patří prostory v údolí Tiché Orlice s průlomovými kaňony s četnými skalními tvary. Krajinářsky cenné prostory lze nalézt kolem rybníků u Opatova a zejména vymezející zalesněné hřbety místy s bukem a jedlí, borovicí a modřínem. Specifický krajinářsky velmi cenný prostor tvoří odlesněná protáhlá enkláva zasazená do vrchoviny, ohraničená ze dvou stran zalesněnými hřbety s drobnými sídly a s četnými pastvinami Řetová – Řetůvka. Prostor je cenný pro své měřítko a výraznou odlišnost od okolní krajiny a zasazení sídel do krajinného rámce. Bohužel i zde je původní struktura záhumenicové plůžiny potlačena scelenými plochami polních honů orné a pastvin.

Sídla jsou v celé s. části oblasti výrazně uspořádána podél hlavní osy území včetně spojujících páteřních komunikací (hlavní silnice, železnice). Měřítko prostoru udává jeho šířka ve spojení s velikostí ploch. Venkovská sídla trpí četnými přestavbami a novostavbami, zachovávají si však historická centra. U České Třebové se výrazně uplatňuje železniční trať s mnoha doprovodnými prvky.

Vnější pohledy

Území oblasti se nejsilněji uplatňuje převážně zalesněnými čely kuest tvořícími významný pohledový předěl, vymezuje z. stranu sousedního prostoru krajiny Podorličí. Mírně se uplatňuje otevřenými průhledy z vyvýšených míst sousedních oblastí, zejm. sv. a v. orientovaných svahů Českomoravské vrchoviny a z vyvýšených míst Podorličí a jz. orientovaných svahů Orlických hor.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Radiměř – místy se silně uplatňující dominanta barokního kostela.

Svitavy – silně se uplatňující silueta sídla s věžemi chrámu, poničená průmyslovými stavbami a výškovými domy.

Okolí Ústí nad Orlicí ovlivňuje mírně silueta sídla, která se uplatňuje pouze v bezprostředním krajinném rámci a je značně narušena obytnou a průmyslovou zástavbou.

Česká Třebová – uplatňuje se díky panelové výstavbě jako dominanta krajinného rámce, místy (s. strana) je možné spatřit historické jádro s věží kostela sv. Jakuba.

Třebovice – ve volné krajině se mírně uplatňuje empírový kostel Třebovic jako dominanta prostoru.

Libchavy – kostel sv. Mikuláše - mírně se uplatňuje kostelní věž v krajinném rámci.

Opatov, Opatovec, Sopotice a řada dalších drobných obcí – kostelní věže - dominanty prostoru části krajinného rámce.

s působením z jiných prostorů:

Jižní a s. část oblasti neoplývá významnými typickými přírodními dominantami, mírně se uplatňují některé z vyvýšených míst a okraje sousedních vrchovin a zasahující Svratecké hornatiny, tvoří však především táhlé a místy členité, více jednoduché vymezuje horizonty.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- reliéf protáhlé sníženiny vymezený hřbety kuest Z/+
- četné drobné lesy a rozsáhlejší lesy v okrajích ve stráních, převážně monokulturní s pomístně významnějšími listnatými porosty zejména buku S/+
- zaříznuté údolí Třebovky a jejich přítoků D/+
- průlom Tiché Orlice D/+ (vysoká cennost)
- vzrostlá zeleň podél komunikací a v prostorech sídel i v jejich okrajích S/+

- zeleň v okrajích rybníků u Opatova D/+
- vodní toky v zařízených údolích S/+
- kulturní louky a pastviny a fragmenty květnatých luk ve stráních a podél vodních toků S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- zemědělská krajina s vysokým podílem orné S/-
- hospodářský charakter lesních porostů a zatravněných ploch S/-
- úprava vodních toků v zemědělské krajině D/-
- zatížená páteřní komunikace Svitavy – Česká Třebová – Ústí nad Orlicí vytvářející umělou osu krajiny S/-
- železniční koridor s drobnými typickými prvky uplatňujícími se v krajině S/-
- rybníky u Opatova D/+
- sídla městského typu s převážně narušenou siluetou historického jádra – začlenění do krajinného rámce S/-
- sídla venkovského typu s převahou jednopodlažní zástavby v původní struktuře s četnými dochovanými objekty S/+
- četné necitlivé přestavby původních objektů a novostavby nenavazující na historický kontext sídla D/-
- objemově a proporčně odlišující se stavby zemědělských areálů a průmyslových provozů na okrajích měst a venkovských sídel S/-
- stožáry mobilních operátorů čnicích nad horizont s výstražným nátěrem D/-
- dominanty VE u Anenské Studánky D/-
- alej Maxe Švabinského D/+ (cennost)

Znaky historické charakteristiky

- dochované fragmenty prvků vyjadřující strukturu původní krajiny D/+
- dochovaná historická jádra sídel, urbanistické struktury venkovských sídel a sídlení struktury S/+
- komunikace vedené v historické stopě D-S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- dominanty kostelních věží D/+
- potlačená původní členitá struktura krajiny patrná jen ve fragmentech S/-
- osa prostoru S/0
- převážně nenarušené vymežující horizonty Z/+
- dominanty VE u Anenské Studánky D/-
- dominanty stožárů mobilních operátorů čnicích nad horizont s výstražným nátěrem D/-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Svitavy - významné dochované historické jádro bez průhledů do okolní krajiny, silueta města původně s kostelní věží, původní typická silueta města značně poničena továrními komíny a komplexy průmyslových hal a budov, panelovou zástavbou.

Česká Třebová – silueta města poničena průmyslovou a bytovou vícepodlažní zástavbou.

Ústí nad Orlicí – historické jádro uplatňující se pouze z několika míst, většinou poničeno okraji s vícepodlažní bytovou zástavbou.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Řetová – Řetůvka – specifický krajinný prostor usazený do rozšířeného prostoru mezi hřbety vrchoviny s osídlením podél hlavní osy celého prostoru.

Houžvecko – drobný specifický prostor v náhorní poloze kuesty v sousedství Třebovských stěn tvořený pastvinami mezi lesy.

Pohledy – Hynčina – členitý krajinářsky exponovaný prostor utvářený pastvinami a loukami s lesy zasazenými v členitém reliéfu, s četnými zarostlými mezemi a remízky – fragmenty původní struktury záh. plužiny.

Třebovické rybníky

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazně negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- Větrné elektrárny Sklené – Pohledy.
- Tovární komíny a průmyslová zástavba potlačující uplatnění typické siluety sídla (Svitavy, Česká Třebová).
- Železnice s doprovodnými technickými v rozporu s měřítkem krajiny.
- Necitlivě umístěvaná zástavba v obcích a četné necitlivé přestavby původních architektonicky cenných objektů.
- Intenzivně obdělávané scelené zemědělské plochy potlačující původní strukturu krajiny a měnící měřítko krajiny.
- Objemově a proporčně odlišující se stavby zemědělských areálů ve volné krajině či na okraji venkovských sídel, průmyslové stavby na okraji sídel.

Přítomnost globální vrstvy

- Pátevní komunikace Svitavy - Ústí nad Orlicí, která je místy vedena mimo původní historickou stopu, uplatnění snižuje místy osázení zelení.
- Železniční koridor a železniční uzel u České Třebové s doprovodnými prvky (stožáry, stavby).
- Větrné elektrárny Sklené – Pohledy.
- Stožáry GSM, tovární komíny a jiné vertikály uplatňující se v dominantních prostorech.
- Průmyslové zóny v okolí měst Svitavy, Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, uplatnění v siluetách sídel, disharmonický přechod do krajinného rámce.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové výškové členitosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 - 60 m, jejichž projev bude posouzen jako záporný a uplatnění zasáhne velkou část území, zejména pak krajinářsky cenné prostory. Stavby nad 60 m se budou jevit jako dominanty oblasti a zasáhnou již velký prostor oblasti.

Vymezující horizonty jsou velmi citlivé k umístění výškových staveb, které je přesahují. 2 VE u Anenské Studánky přesahují mírně vymezující horizont, uplatňují se zejména do zemědělské části území průhledem k Lanškrounu a Opatovu, mírně k České Třebové. Jejich umístění i uplatnění je na samé hranici únosnosti.

3 VE na okraji obce Pohledy nad hranou členitého údolí. Volba místa provedena poměrně citlivě, uplatňuje se v zemědělské krajině Svitavska.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami vychází z výškové členitosti území a velikosti ploch, dále výšek zástavby. Výškové stavby by neměly přesahovat vymezující horizonty a pokud, pak nesmí jejich uplatnění být stírající vůči dominantám prostoru.

Je nutné dávat důraz na ochranu pohledového předělu na v. straně utvářeného Třebovským hřbetem, který je místy zasažen stožáry mobilních operátorů, el. vedením VVN a dvěma větrnými elektrárnami u Anenské studánky.

Zamezit střetu s dominantami kostelních věží, zabránit ovlivnění siluety sídla, zejména prostoru vesnice.

Zamezit výstavbu výškových staveb a zejména VE v krajinářsky exponovaných prostorech.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostorech sídel v údolí (zejm. v okolí Svitav: Pohledy, Březová, Bělá, Radiměř, Brněnech, Chrastavec, Vendolí, Kamenná Horka, Třebovice, Sopotnice, Libchavy)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně přesahujících krajině předěly
- v okolí Libchav a Sopotnice zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy přesahujících výrazně vymezující horizonty
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě Radiměře, Skuhrova, části Hradce n. S., Řetové, Ústí nad Orlicí, Vendolí)
- nezastavovat siluetu Svitav a České Třebové dalšími vertikálami zesilujícími uplatnění technických a průmyslových staveb

- v okolí Skuhrova a na Hloužovecku nestavět vertikální výškové stavby technicistní povahy přesahující vymezející horizonty a krajinný předěl Třebovských stěn
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorech ovlivněných dominantami kostelů (zejm. Radiměře, Hradce n. S., Koeliřova, Javorníku, Dětrichova, empírového kostela Třebovic, Sopotnice a Libchavy)
- zamezit umístění vertikálních výškových staveb technicistní povahy do prostoru Řetová - Řetůvka, Pohledy, Třebůvka na vymezející horizonty nebo vyvýšená místa tak, aby se staly dominantami prostoru
- zamezit výstavbě větrných elektráren přesahujících výrazně krajinné předěly
- zamezit uplatnění větrných elektráren v krajinářsky exponovaných prostorech
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostoru památkových zón (je limit hypotetický)
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v architektonicky a urbanisticky cenných částech sídel

06 Podorličí

Charakteristika oblasti

Území sníženiny tvořící „pruh“ krajiny o délce téměř padesát kilometrů a šířce několika kilometrů vyplněný usazeninami permského stáří často červené barvy ve v. části Pardubického kraje. Hranice území pokračují na s. straně do Polska, j. za hranice kraje. Území bývá často nazýváno orlickou pánví nebo poorlickou brázdou a tvoří předěl mezi Orlickými horami, Zábřežskou vrchovinou a Českou tabulí. Jedná o pestré území utvářené převážně členitou pahorkatinou s jednosměrnou orientací základní osy s. – j. vymezené na z. straně prudkými svahy zlomů (straně nad Hnátnicí a Dolní Dobroučí, Třebovské stěny, Hřebečovský hřbet) a v. straně vyvýšenými Orlickými horami, a zvedajícími se svahy kopců Zábřežské vrchoviny. Území lze rozdělit na tři části představující odlišné krajinné celky tvořené Žamberskou pahorkatinou, Lanškrounskou kotlinou a Moravskotřebovskou pahorkatinou.

Uspořádání zástavby i komunikací je podřízeno hlavní ose území ve směru s.- j. Severní část tvoří členitější prostor s mozaikou lesů, polí, pastvin a luk (z. od Letohradu a Žamberka lesy tvoří souvislý dlouhý velmi členitý pás táhnoucí se až k Lanškrounu). Lanškrounská část je položena do široké protáhlé kotliny a tvoří ji mimo zástavby především otevřená zemědělská krajina se scelenými geometricky ohraničenými poli. Od Moravské Třebové k j. se území opět mění v pestře členitou krajinu s vyšším zastoupením lesů (lesní komplexy okolo Hušáku a Kamenné se střídajícími se poli, pastvinami a loukami).

Interiér

Území oblasti je velmi složitým krajinným prostorem utvářeným proměnlivou krajinnou scénou. Severní část zasazena do pahorkatinného reliéfu v povodí Divoké a Tiché Orlice je vymezena horizonty Bukovohorské hornatiny a její v. strana tvoří krajinářsky přechodový prostor mezi Orlickými horami a Podorličím. Krajina je plná rozličných přírodních prostorů v kontrastu s místy silně zorněnými prostory scelených polních honů a kulturních pastvin. Plochy polí s půdou červené barvy dotváří spolu s četnými pastvinami i přes silné zornění efektní scenérii (Česká Rybná). Původní struktura především záhumenicové pluziny je však na většině území zcela potlačena a lze ji nalézt pouze ve fragmentech (Bystřec, Hnanice aj.). Místy zaříznuté údolí meandrujících toků Tiché a Divoké Orlice s doprovodnou zelení, ojedinělými skalními tvary, podmáčenými loukami patří bezesporu k přírodním fenoménům krajiny Žamberska. Západní část území je bohatěji zalesněna, díky tomu jsou předěly i vymežující horizonty lesnaté a dodávají dojem přírodní krajiny. Zástavba i hlavní komunikace jsou orientovány převážně v ose Letohrad – Žamberk odpovídající základní ose oblasti se střediskovou orientací ostatních sídel. Město Žamberk se hlavně z v. strany uplatňuje svou malebnou siluetou s kostelními věžemi. Kostelní věže jsou typickými dominantami ovlivňující vždy prostor krajinného rámce sídla s mírným přesahem uplatnění v průhledech do okolí. Za významný kulturní prostor lze označit poutní místo s kostelem na Mariánské hoře nad Horní Čermnou, dominantu kopce se zříceninou hradu Žampach, hrad Litice, aj. Kraj je bohatý na drobné sakrální stavby ve volné krajině.

Z vyšších míst se měřítko krajiny jeví mnohem větší, vymežující horizonty se vrství v několika plánech a jsou dotvořeny monumentálními hřbety Králického Sněžníku, zatímco z nižších míst je měřítko mnohem drobnější, vymežující horizonty jednoznačně uzavírají prostor. Území se vyznačuje se dílčími hřbety s příkrými málo rozčleněnými svahy s rozsochami a místy hluboce zaříznutými údolními. Na území oblasti lze nalézt prostory s četnými skalními tvary.

Sníženina v okolí Lanškrouna se od ostatních částí oblasti výrazně odlišuje hned v několika aspektech: převládá otevřená zemědělská krajina scelených lánů v pravidelném geometrickém uspořádání s absencí vzrostlé zeleně, položení obcí v uliční formaci s jednoznačnou orientací na centrum, které představuje Lanškroun a Moravská Třebová s velkým množstvím zemědělských dvorů čtvercového půdorysu a vícepodlažní zástavbou, schází mozaika krajiny střídání polí lesů, luk a pastvin s četnými přírodními prostory, malebnější prostory obcí kontrastují s jejich krajinným rámcem intenzivně zemědělsky využívané krajiny. Uspořádání obcí i typ zástavby svědčí o intenzivním zemědělském využití krajiny i v minulosti. Krajina si však pravděpodobně zachovávala charakter drobného až středního měřítka díky vlastnickým vztahům. Místy jsou patrné fragmenty dokládající původní strukturu pluziny obce (Dammik, Albrechtice), vzrostlá zezeň doprovázející vodní toky, které jsou mnohdy technicky upravené, fragmenty mezi a remízky, komunikace jsou místy doprovázeny ovocnými dřevinami (často však je doprovod vzrostlou zelení sporý), sídla (sady na okraji obcí, mnohdy věkovité dřeviny uvnitř sídel). V krajině je patrné místy silné odvodnění – meliorace. Jedním ze silně se uplatňujících prvků jsou el. vedení VN a VVN se stožáry příhradové konstrukce. Měřítka krajiny odpovídají často velké zemědělské areály situované do okrajů sídel. Krajina je obecně poničena mnoha kulturními prvky technicistní povahy, zejména průmyslovými zónami v okolí Lanškrouna, zemědělskými areály, el. vedením, stožáry a překladišti, místy železnicí a komunikacemi (j. okraj přetížená tzv. hradecká silnice I. tř. na Mohelnici) a mnoha jinými drobnými prvky. Zemědělské scelené plochy místy kopírují původní struktury, resp. její

směr, místy však již není tento vztah patrný, drobné lesy jsou pravidelné, větší pak tvoří členité okraje mnohdy často s listnatými dřevinami.

Cenným přírodním prostorem uvnitř krajinného celku jsou Lanškrounské rybníky s doprovodnou zelení, loukami a okolními lesy. Cenné přírodní partie jsou pak na okraji krajinného celku pod svahy Třebovických stěn, Hřebečovského hřbetu, v okolí Albrechtic, v. od Tatenice, v okolí Strážného vrchu. Krajina oplývá drobnými pískovnicemi, sady, od Mladějova vede úzkorozchodná železnice k býv. dolům.

Silueta sídla Lanškroun je výrazně poničena industriální a nevhodně umístěnou bytovou výstavbou. Moravská Třebová se stále z mnoha míst uplatňuje jako významná historická dominanta krajiny.

Krajina j. od Moravské Třebové je východiskem do další rozsáhlé části oblasti, která je pozoruhodně členitá a překvapivě pestrá svými rozličnými proměnnými prostory s místy částečně dochovanou strukturou krajiny s loukami a pastvinami - Křenovsko. Tato část lze rozdělit na dva základní krajinné celky a to díky středovému zlomovému hřbetu táhnoucího se od Moravské Třebové k Zadnímu Arnoštovu na Arnoštovsko a Křenovsko.

KC Křenovsko

Křenovsko představuje členitou krajinu orámovanou výraznými hřbety zlomových svahů Hřebečovských hřbetů a Trnávecké a Malonínské vrchoviny, zejména z. strana je utvářena mohutným předělem. Protáhlá sníženina mezi Hřebečovským hřbetem a Malonínskou vrchovinou polootevřené zemědělské krajiny s četnými loukami a pastvinami (zejm. na svazích ve v. části území), pro kterou je charakteristická mozaika střídání ploch polí a luk v pravoúhlém směru na základní osu území tvořenou Dlouhouloučským potokem a na j. Malonínským potokem, svahy v okrajích území jsou zalesněny lesy převážně smrkem s příměsí buku (místy drobné bučiny) s členitými okraji s četnými listnáči. Vymezení horizonty nejsou nenarušeny a uzavírají celý prostor. Vzrostlá zeleň tvoří doprovod komunikací, bohatě doprovází vodní toky, které jsou místy technicky upraveny, tvoří fragmenty remízku a mezí, je hojně v prostorech sídel. Sídla se vyznačují převážně dochovanou urbanistickou strukturou, historickými jádry, trpí však četnými přestavbami a novostavbami, a celkovou zanedbaností starších budov, místy jsou necitlivě umístěny a ztvárněny novostavby 70. let min. stol. a 90. let tzv. katalogových domků. Dochází zde k prolínání sídel s rozvolněnou uliční zástavbou se zemědělskými dvory čtvercového půdorysu typickou pro Lanškrounsko a sevřenější ulicovou formací spíše odpovídající Malé Hané. Typickou dominantou krajiny je barokní kostel sv. Jana Křtitele s věží v Křenově. V okolí Březiny je krajina narušena těžbou šamotové hlíny v povrchových dolech (rekultivace – zajímavý krajinný prvek historické povahy). Území Křenova je spjato s bitvou pruských a císařských vojsk v období sedmileté války a těžbou železné rudy na přelomu 19. a 20. stol. Specifickým prostorem s četnými loukami a vzrostlou zelení, fragmenty původní krajinné struktury jsou louky nad Dl. Loučkou. V s. části krajinu protíná frekventovaná „hradecká“ silnice na Mohelnici. Charakteristickým rysem zorněných a obnažených ploch je červená půda místy v kontrastu se světlou opukou (Dl. Loučka).

KC Arnoštovsko

Krajina Arnoštovska je utvářena mozaikou polí, pastvin a luk s lesy zasazenou do rozsahem malé vrchoviny (Trnávecká, Malonínská vrchovina) s četnými kuestami. Celek utváří lesnatá krajina, v plošších částech odlesněná a místy nadměrně zorněná s četnými drobnými pastvinami a loukami. V oblasti jsou drobné, avšak malebné obce se zemědělskými usedlostmi, místy dvorci s rozvolněnou zástavbou orientovanou podél komunikace. Drobné komunikace, kontrast červených a světlých půd, členité okraje lesů, četné sady, místy dochované meze a remízky. U Pacova a Malíkova malebná zaříznutá údolí v lese. Celé území tvoří zdánlivě odlehlý zapomenutý kout.

Vnější pohledy

Oblast představuje poměrně velké území s mnoha rozličnými krajinnými celky. Je však celá situována do sníženiny a proto je možné sledovat její krajinu z okolních vyhlídek a vyvýšených prostorů Českomoravské vrchoviny, Žamberské pahorkatiny, Orlických hor a ze západních hřbetů. Oblast se jeví v střední části jako plochá sníženina, s. a j. část pak jako členitá sníženina s mozaikou krajiny místy s převažující ornou. Kulturní dominanty se neprojevují nad rámec oblasti vyjma siluety Moravské Třebové a Žamberka s kostely.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Nápadnou dominantu vytváří v s. části především strmý a zcela zalesněný kopec Žampach (546 m) nad stejnojmennou obcí.

K nejvýznamnějším dominantám s místního rozsahu jsou bezpochyby vypínající se kostelní věže v Dolní Čermné (katolický kostel sv. Jiří v Horní Čermné, evangelický kostel v Horní Čermné).

Cenný prostor potního místa s drobnou dominantou kostela s jednodílnou apsidou na Mariánské hoře nad Dolní Čermnou.

Kostelík se zvonicí v Albrechticích – velmi malebná dominanta místa

Kostel s věží v Žichlíčku – dominanta prostoru

Kostel s věží v Křenově – výrazně se uplatňující dominanta celého krajinného celku

Kostel s věží v Městečku Trnávka – dominanta krajinného rámce obce, zřícenina hradu Cimburk

s působením z jiných prostorů:

Jako monument se z vyšších míst uplatňují masivy Orlických hor a vzdálených Jeseníků.

Silně se uplatňují větrné elektrárny.

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Žamberk, Letohrad, Moravská Třebová, Městečko Trnávka (předěl mezi Malou Hanou a Lanškrounskem – Moravskou Třebovou).

Specifické krajinářsky cenné prostory

Lanškrounské rybníky – rybníční soustava s doprovodnými loukami a vzrostlou zelení.

Třebovské stěny – rozsáhlý ve směru ssz -jjv orientovaný zalesněný útvar čelo kuesty) prudce se svažující se skalními tvary, kulturními prvky, Mladějovsko.

Krajinné celky

Území je tvořeno několika odlišnými krajinnými celky, které se od sebe liší především modelací terénu a uspořádáním a typem zástavby: Žambersko – Letohradsko, Lanškrounsko, Moravskotřebovsko – Křenovsko, Moravskotřebovsko – Arnošovsko.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

Frekventovaná komunikace I. třídy Hradec Králové - Pardubice – Moravská Třebová – Mohelnice

Velké scelené plochy orné na Lanškrounsku a u Moravské Třebové spolu se zemědělskými areály odpovídajícím měřítku scelených honů

Přítomnost globální vrstvy

Frekventovaná hradecká komunikace I. třídy

Stožáry GSM mobilních operátorů

Uplatnění VE přesahujících výrazně horizont ze sousední oblasti Záhřebska od Žipotína

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Žambersko: Především vyvýšeniny a dominanty se zříceninami hradů, kaple a typická boží muka mohou v přímém střetu v silné viditelnosti s výškovou stavbou ztratit svůj duchovní význam - potlačení genius loci, kaple sv. Jana Nepomuckého s ambity na Kopečku u Letohradu, důraz na zachování siluet sídel Letohrad a Žamberk.

Lanškrounsko – citlivé prostory některých obcí s převahou dochovaných arch. cenných objektů a kostelních věží, Lanškrounské rybníky ve střetu v zóně silné a zřetelné viditelnosti, centrum Lanškrouna (méně pravděpodobné zasažení).

Moravská Třebová – silueta města (historické jádro s kostelní věží), přírodní dominantu kopce Dubina, který tvoří kulisu města, stráně nad Bošovem uzavírající kulisu města z j. strany (pozor na vzdálené svahy Zábřežské vrchoviny ukloněné z. směrem – střet se siluetou města – dnes jsou umístěny VE u Žipotína).

Křenovsko – citlivý prostor na VE, možný střet s dominantou barokního kostela v Křenově, důraz na zachování nenarušených horizontů.

Arnošovsko – malebný a velmi citlivý prostor na technicistní stavby přesahující výšku horizontů a drobné měřítko krajiny, možný střet se siluetami sídla.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami.

Výškové stavby do (40 - 50 m) přednostně umisťovat k vedení VVN a do oblastí s velkými technicistními objekty, které případně pohltnou další stavbu. Tato možnost přichází v úvahu především u příhradových staveb.

Nezastavovat vymežující horizonty a stavby umisťovat na místa, která nejsou ve střetu s typickými siluetami sídel a dominantami kostelů.

Dbát na možné uplatnění staveb z tzv. 3. bodů.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostorech cenných sídel
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně přesahujících krajinné předěly
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě Dolní Čermné, Žamberka, Moravské Třebové, Letohradu, Křenova, Damníkova)
- nezastavovat siluetu Moravské Třebové dalšími vertikálami zesilujícími uplatnění technických a průmyslových staveb
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorech ovlivněných dominantami kostelů
- zamezit umístění vertikálních výškových staveb technicistní povahy do krajinářsky exponovaných prostorů
- zamezit výstavbě větrných elektráren přesahujících výrazně krajinné předěly
- zamezit uplatnění větrných elektráren v krajinářsky exponovaných prostorech
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostoru památkových zón (je limit hypotetický)
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v architektonicky a urbanisticky cenných částech sídel

07 Orlické hory

Charakteristika oblasti

Okraj rozsáhlejší oblasti na Česko-Polském pomezí (historicky byl prostor s rozdílnými krajinnými celky podhorského až horského charakteru utvářený mozaikou polí, luk a lesů situovaný do hornatiny a navazující vrchoviny s vymezujícím dominantní hřbetem na v. straně svažujícím se do Kralicka. Osídlení je převážně situováno do v. části oblasti rozevřenějších údolí Tiché Orlice a jejích přítoků a do svahů v nižších polohách oblasti s mírnější svažitostí. Severní část je tvořena vrchovinou (Mladkovská vrchoviny) se strukturálními hřbety, suky a strukturálně denudačními plošinami na z. straně protať údolím Divoké a Tiché Orlice. Jižní část pak plochou hornatinou (Bukovohorská hornatina) silně rozčleněného reliéfu s dílčími hřbety, s příkrými málo rozčleněnými zlomovými svahy s rozsochami a hluboce zaříznutými údolními přítoky Tiché Orlice a Moravské Sázavy. Pro oblast jsou místy charakteristické skalní tvary, lesní komplexy na z. straně a mírně se uplatňující přírodní dominanta zalesněného Suchého vrchu. Území pokračuje v Polsku.

Interiér

Část oblasti zasahující do pardubického kraje tvoří povrch členité vrchoviny a ploché hornatiny, v. část tvoří prudký zlom výrazně působící jako pohledový předěl, jehož převážná část je zalesněna. Krajina je tvořena mozaikou polí, pastvin a luk s menšími často členitými lesy v kulisách zalesněných vrchů Bukovohorské hornatiny s mírně se uplatňující dominantou hřbetu Suchého vrchu, která z prostoru Kralické brázdy vytváří výrazný pohledový předěl. Území lze zařadit do prostoru vyznačujícího se do období intenzifikace zemědělské výroby maloplošnými záhumenicovými pluzinami, odpovídajícím středověké kolonizaci 12.-13. století, v kolmé orientaci na sídlo. Původní pluziny jsou z velké části potlačeny scelenými prostory orné a pastvin, které však kopírují původní krajinnou strukturu, což místy zachovává původní charakter členění krajiny. Četné pastviny s místy se pasoucími zvířaty. V méně přístupných svažitých částech jsou doposud dochované fragmenty této struktury v podobě pásů pastvin oddělených mezemi a remízky s vegetací. Zalesněné prostory jsou převážně tvořeny smrky s příměsí buků a modřínů, místy jsou patrné bučiny. Lesy se vyznačují pestrými a členitými okraji, zejména ve svažitějších prostorech, kde jejich okraje vytváří přechodové pásy bohaté na vzrostlou vegetaci. Vzrostlá zeleň je především v sídlech, soliterně v krajině a jako doprovodný prvek komunikací a vodních toků. Červeně obnažené půdy.

K přírodním fenoménům krajiny oblasti patří bezesporu průlomy toku Divoké Orlice u Klášterce nad Orlicí a Tiché Orlice u Mladkova hřbetem Orlických hor a vytvořená údolí kaňovitého charakteru - Zemská brána a Studenecké skály - rulové skály vzniklé mrazovým zvětráváním. Za Nekoří u obce Pastviny byla v části údolí Divoké Orlice postavena údolní nádrž Pastviny sloužící též k rekreaci.

S výjimkou okolí zemských stezek a nejnižších poloh bylo celé území osídleno poměrně pozdě. Modelace terénu neumožňovala intenzivní zemědělské využití, a proto se zde zachoval vysoký podíl lesů v krajině (30,5 %), převážně v horských oblastech a na svazích říčních údolí. Špatná přístupnost, nevýhodná pro těžbu, umožnila na mnoha místech zachování přirozené dřevinné skladby lesa, pro kterou je v této oblasti charakteristická směs buku, javoru klenu, lípy, jedle a smrku.

Sídla jsou převážně položena do svahů údolí a v jejich závěrech, sledují osy drobných toků a podél drobných vodních toků, některá pak v sedlech a jejich struktura stále odpovídá původní urbanistickému členění, často trpí necitlivými přestavbami původních objektů lidové architektury, četné jsou dochované památky, místy i dřevěnice a býv. zemědělské usedlosti. Na okraji sídel je často umístěn zemědělský areál tvořený objemově i proporčně odlišujícími se objekty, neuplatňuje se však jinak než v rámci ovlivněného prostoru. Některá sídla jsou narušena necitlivě umístěnými a architektonicky nevhodně ztvárněnými novostavbami, ať již ze 70. a 80. let. min. stol. s brizolitovou fasádou nebo současností. Místy je patrný vliv socialistické „bytovkové“ výstavby. Přesto však malebnost většiny sídel díky jejich dochovanému uspořádání a četnosti dochovaných původních objektů zůstává zachována. Územím procházela obchodní stezka do Kladska, se kterou je spjat i vznik některých sídel. Hraniční prostor se vyznačuje betonovými sruby obranné linie. Významným turistickým cílem a zároveň kulturní dominantou kraje je rozhledna s vodojemem a vysílacím stožárem na Suchém vrchu.

Měřítko krajiny je díky sceleným plochám převážně střední, tj. rastr krajiny vytváří polootevřené prostory. Místy se dochovalo měřítko drobné tvořené původní strukturou krajiny s úzkými pásy polních honů.

Krajinná scéna částečně uzavřená až polootevřená s četnými průhledy a výhledy z vyvýšených míst do krajiny okolních oblastí, což vytváří směrem k z. dojem vrstevnatosti horizontu, jenž je na opačné straně jednoznačně vymezen. Výška horizontu je díky četným údolím, výškovému položení oblasti proměnlivá s četnými průhledy. Východní strana je jednoznačně vymezena hřbetem Bukovohorské hornatiny s mírně se uplatňujícími přírodními dominantami Suchého

vrchu, Bukové hory. Vymezení horizonty jsou z pohledu údolí a nižších míst převážně jednoduché, z vyvýšených míst s výhledem se mohou jevit jako vrstvené v několika plánech.

Uspořádání jednotlivých údolí je pravoúhle orientováno na osu tvořenou pohledovým předělem zalesněných hřebenů Suchého vrchu a Bukové hory, zatímco uspořádání struktury obdělávané krajiny je orientováno převážně pravoúhle na osu údolí. Jinak tomu je v prostorech průlomů Tiché a Divoké Orlice, kde osu kraji tvoří směr obou průlomů.

Území probíhala bývalá hranice Čech a Moravy, vedla jí též obchodní stezka do Kladska, v současné době patří k oblíbeným turisticky využívaným místům.

Vnější pohledy

Z Kralicka se prostor oblasti ostře vymezuje výrazným pohledovým předělem utvářeným hornatinou.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Dominanta Suchého vrchu se stožárem vysílače, rozhlednou a vodárnou – uplatňuje se především do Kralicka, v průhledech pak do prostoru oblastí.

Dominanty stožárů GSM mobilních operátorů – mírně se uplatňující v menších prostorech, místy jsou umístěny nevhodně v pohledově exponovaných místech (např. Petrovičky).

Dominanty kostelních věží – uplatňují se převážně v krajinném rámci sídla, mírně v průhledech z vyvýšených míst.

s působením z jiných prostorů:

-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

-

Specifické krajinářsky cenné prostory

Orlíčky-Čenkovice – prostor s dochovanými prvky původní struktury krajiny

Předpokládané krajinné celky

Bukovohorský hřbet, Zemská brána, Mladkovsko, Výprachticko

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

Přítomnost globální vrstvy

- vysílač na Suchém, stožáry mobilních operátorů GSM, vysílač

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Celá oblast Bukovohorského hřbetu díky svému dominantnímu postavení zvyrazňuje uplatnění kulturních dominant do okolních oblastí na vzdálenost desítek km – v současné době naplněná kapacita prostoru umístění stožárů. Větrné elektrárny zde nelze umístit díky zalesnění.

Návrh ochrany

Výškové stavby by neměly již znovu přesáhnout Bukovohorský hřbet, který je již zasažen kulturním dominantou a několika stožáry GSM, každá další bude „soupeřit se stávající“ a zesilovat neúměrně technicistní uplatnění stávajících.

VE a stožáry by neměly být umístovány do krajinářsky cenných prostorů s četnými mezemi a remízky dokládající alespoň ve fragmentech původní členění krajiny.

Stavby by neměly být viditelné z prostorů sídel, zasáhnout jejich typické dominanty a snížit tak jejich uplatnění a dále by se neměly vizuálně uplatňovat v prostoru přírodního parku a CHKO.

08 Kralická brázda

Charakteristika oblasti

Vymezené území je protaženo od jihu k severu a i v tomto směru se mírně zvedá. Je především tvořeno Kralickou brázdou a je zřetelně ohraničeno na z. kuestou Bukovohorské hornatiny a na v. masivem Písařovské vrchoviny. Samotná Kralická brázda je rovinatá, místy mírně zvlněná. Na s. se v krajinné scéně uplatňuje masiv Králického Sněžníku.

Interiér

Oblast tvoří rovinaté údolí Kralické brázdy, které se zvedá na z. strmějším svahem na kuestu Bukovohorské hornatiny a na v. svahem masivu Písařovské vrchoviny. V. a z. horizont je jednoduchý, tvořený lesnatými hřebeny, s. je vrstevnatý tvořený mozaikou luk, pastvin, polí a lesů (sz. masiv Králického Sněžníku). J. taktéž vrstevnatý horizont je tvořený mozaikou luk, pastvin, polí a lesů (v dálkových pohledech uzavřen k východu se stáječící kuestou). Měřítko krajiny je převážně střední až velké utvářené především většími plochami luk, polí a lesů. Vrcholové partie jsou lesnaté. Mírnější svahy pokrývají polointenzivní místy květnaté louky, zatímco v samotné kotlině převládají intenzivní agrokultury s větším zastoupením orné půdy. Většina luk a polí je scelená do větších celků, které mění měřítko krajiny. Vyjma města Králíky jsou sídla vesnického, údolnicového typu s kompaktní zástavbou a často s lokální dominantou kostelní věže. U většiny sídel došlo k narušení siluety přítomností komínů a nové výstavby převyšující typickou hladinu zástavby (Králíky, Červená Voda). Naproti tomu dochovanou siluetu sídla mají Heřmanice. Vodní toky doprovází přirozená vegetace, díky čemuž jsou alespoň částečně dělené větší scelené louky a pole. Hlavní tok má směr j.-s., v severní části pak v.-z.. Ze svahů velmi často stékají menší vodní toky kolmo na osu hlavního toku. Tyto drobné vodoteče doprovází přirozená vegetace, což vede k výraznější fragmentaci polí a luk. Lesní porosty tvoří především hospodářské smrkové porosty. Díky hospodaření se již výrazněji projevuje geometrizace. Komunikace vedou převážně v údolnicích, jen západně od Červené Vody překračuje hřeben. Komunikace vedou v historické stopě a jsou většinou doprovázeny listnatými dřevinami, které místy vytvářejí výrazná stromořadí (silnice k obci Heřmanice). Převládají sídla venkovského typu s vysokým podílem zeleně, s převážně jednopodlažní zástavbou, uspořádaná podél komunikací sledujících osu kotliny převážně v dvouřadé a částečně rozvolněné formaci. V případě Červené Vody je díky průmyslu patrný přechod k městskému typu zástavby. V celém prostoru se sídla vyznačují vysokým podílem vzrostlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na krajinný rámec větších ploch luk a polí. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. Patrné jsou stavby sudetské oblasti s německými architektonickými prvky. Venkovská sídla až na výjimky často trpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami. Králíky a Červená Voda jsou silně narušeny výstavbou převyšující typickou hladinu zástavby (komíny a vodojemy).

Vnější pohledy

Území je charakteristické především intenzivně obdělávanými scelenými polnostmi a patrnou osou území j.-s. Výjimkou je s. část oblasti, kde se osa kotliny (vymežující kuesty) stáčí k západu. V této části je pak patrná orientace krajiny k západu ve směru toku Tiché Orlice. Území je jasně vymezeno okolními geomorfologickými celky, které tvoří hřebeny (masivy) prudce se zvedající nad terén Kralické brázdy. Hranici této oblasti tak na v. a z. tvoří zalesněné prudší svahy.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

- Všechny místní kostely jsou situovány v údolnicích, proto se kostelní věže uplatňují jen lokálně. Výjimku tvoří kostel s klášterem na Mariánském kopci (Hedeč), který je dominantou pro velké území. Další silnou pozitivní kulturní dominantou je kaple na Křížové hoře nad Červenou Vodou, která je dominantou pro značnou část údolí v okolí Červené Vody.
- Doplňujícími lokálními dominantami jsou na návrších umístěné betonové bunkry v severní části této oblasti.
- Z negativních kulturních dominant se vyskytují vysílače, které jsou nevhodně umístěny ve hřebenových partiích kuesty, díky čemuž dominují značné části území a zároveň narušily vymežující horizont.
- Lokálně až středně silně působí komíny, které se pro tuto oblast staly spoluurčujícím prvkem.
- V oblasti není přítomno vedení VVN i VN.

s působením z jiných prostorů:

Celá oblast vytváří uzavřenou krajinu, díky čemuž se v této oblasti neuplatňují dominanty z okolních prostorů.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- pahorkatinný a rovinatý reliéf Z/+
- lesy převážně monokulturální smrkové S/+
- drobné "selské" lesíky se smíšenou porostní skladbou s výraznějším podílem listnatých dřevin uvnitř i v okrajích D/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející podél komunikací a vodních toků a v sídlech S/+
- květnaté louky D/+
- intenzivní louky S/+
- drobné fragmenty mokřadních luk zejména v údolích D/+
- četné travnaté pásy podél komunikací, oddělovací kultury či jiné prvky D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- výrazně hospodářský charakter lesních porostů S/-
- velké plochy luk a orné S/-
- sídla v údolích převážně venkovského typu S/+
- převážně jednopodlažní zástavba S/+
- přítomnost drobných sakrálních staveb D/+
- rozptýlené betonové bunkry D/+
- výrazné dominanty vysílačů a komínů S/-
- lokální železniční dráha D/0

Znaky historické charakteristiky

- převážně dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- místy narušená urbanistická struktura D/-
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace v původní historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- údolnicová orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelené plužiny, velké plochy kultur S/-
- převažuje otevřená krajinná scéna reprezentovaná širokými průhledy do krajiny Kralické brázdy, místy průhledy do sousedních oblastí S/+
- vymezení lesními porosty navazujících území v. a z. straně, sz. pak ohraničená masivem Králického Sněžníku S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Heřmanice- silueta tvořena typickou zástavou a dominantou kostelní věže.

Králíky- silně narušená silueta sídla komíny a panelovou výstavbou. Jediné dochované pohledy na sídlo jsou od s., uplatnění dominanty kláštera Hedeč, která je s městem propojena výraznou osou s komunikací a stromořadím.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Suchý vrch- hřbet kuesty s přirozenou lesní vegetací. Sídla v prostoru jsou vesnického typu s dochovanou urbanistickou strukturou a architektonicky hodnotnými stavbami. Výrazným a hodnotným prvkem jsou dochované záhumenicové plužiny. Na Suchém vrchu vysílač a rozhledna se silným negativním působením, potlačujícím přírodní charakter.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- Výrazně se uplatňuje vysílač na Suchém vrchu.
- Komíny ve větších sídlech (Králíky, Červená Voda).

Přítomnost globální vrstvy

- Krajina je silně zasažena vysílači na Suchém vrchu. Lokálně se uplatňují komíny, kterých je však v krajině velké množství a stávají se spoluurčující charakteristikou.
- Územím prochází lokální železniční dráha, která se však příliš neuplatňuje v krajině scéně.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Z hlediska umístění vertikálních staveb by se měla upřednostňovat místa na úpatí svahů nebo v samotném svahu, ale tak, aby stavba nepřesahovala horizont vymezený hřebeny údolí Kralické brázd. Dále by se měla dávat přednost místům již značně zasažených vertikálami (Červená Voda). Umístěním vertikální stavby v této oblasti by mohlo dojít k zasažení pozitivní kulturní dominanty kláštera servitů na Mariánském kopci u Králík (Hedeč).

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami. Neumísťovat stavby, které by mohly zasáhnout dominantu kostela a kláštera servitů na Mariánském kopci u Králík (Hedeč) a vyhlídkový prostor na Křížové hoře. Neumísťovat vertikální technicistní stavby do hřebenových partií (ochrana horizontu). Dále již nezatěžovat stavbami technicistního rázu prostor přírodního parku Králický Sněžník. Zajistit ochranu památkové zóny Králíky

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně přesahujících krajinné předěly
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorové výhledové ose Lichkov-klášter Hedeč
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostorech sídla Heřmanice, kláštera Hedeč
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostorech sídel v údolí (Dolní Hedeč)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě sídla Heřmanice
- zamezit výstavbě v prostoru přírodních parků Suchý vrch , Buková hora, Jeřáb a Králický Sněžník
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

09 Jesenicko

Charakteristika oblasti

Vymezené území tvoří na severu hory geomorfologického celku Králícký Sněžník, který přechází na jih do vrchoviny geomorfologického celku Hanušovická vrchovina. V s. a j. části dominují smrkové lesní porosty, zatímco ve střední části převládají louky a pastviny. Většina vodních toků tvoří hluboká údolí, podél kterých jsou mnohdy položena rozvolněná sídla.

Interiér

S. horizont je většinou jednoduchý (místy vrstevnatý) tvořený lesnatým masivem Králíckého Sněžníku. Na v. je horizont jednoduchý tvořený lesními komplexy, na j. jednoduchý tvořený komplexy lesa a na z. je vrstevnatý tvořený mozaikou luk, pastvin, polí a lesů. Měřítko krajiny je převážně střední až velké, utvářené především většími plochami luk, pastvin a lesů. V měřítku se také silně uplatňuje masiv Králíckého Sněžníku.

Celá oblast je typickou horskou a podhorskou krajinou. Ve vyšších částech převládají lesní porosty. V nejvyšší partiích Králíckého Sněžníku jsou zastoupeny trávniky přirozeného bezlesí. Patrné jsou časté skalní výchozy a suťová pole. V nižších polohách nastupují zemědělsky využívané pozemky s převahou luk a pastvin doplněných polí. Místy jsou patrné kamenné snosy, které tyto pastviny a louky dělí na menší plochy a dokládají historické využití krajiny. Jinak je většina luk a pastvin scelena do větších celků, které mění měřítko krajiny. Sídla jsou umístěna v hluboce zaříznutých údolích podél vodních toků. V krajině se podél komunikací často setkáváme s drobnými sakrálními stavbami. Vodní toky vytvářejí kamenitá řečiště s většími spádovými křivkami, místy (v horních partiích) doplněných vodopády. Toky doprovází přirozená vzrostlá břehová vegetace. Díky tomu vzniká celkový dojem, že údolnice a horní partie oblasti jsou pokryty lesy, zatímco střední partie tvoří louky a pastviny. Lesy jsou především smrkové monokultury. Často jsou patrné rozsáhlé větrné polomy, které vytvářejí nepravidelnou hranici porostů. Díky tomu je potřeba geometrizace, která by byla jinak lesním hospodářstvím zesilována. Komunikace vedou převážně v údolnicích, jen výjimečně přecházejí hřebeny. Převládají sídla venkovského typu s vysokým podílem zeleně, s převážně jednopodlažní zástavbou, uspořádaná podél komunikací sledujících vodoteč převážně v dvouřadé rozvolněné formaci, často s lokální dominantou kostelní věže. Obecně lze říci, že se sídla v celém prostoru vyznačují vysokým podílem vrstlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na krajinný rámeček větších ploch pastvin a luk. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. Výrazně se uplatňují stavby sudetské oblasti s německými architektonickými prvky. Venkovská sídla až na výjimky netrpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami.

Vnější pohledy

Krajina se z níže položených okolních oblastí jeví jako postupně gradující. Přes mírně a středně silně zvlněnou krajinu se postupně zvedá do masivu Králíckého Sněžníku. Celá oblast je typickou horskou a podhorskou krajinou: ve vyšších polohách převládají lesy, částečně i přirozené bezlesí ve vrcholových partiích Králíckého Sněžníku, zatímco sídla a zemědělství je situováno do nižších poloh, v zemědělství převládají pastviny a louky.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Všechny místní kostely jsou situovány ve středu obcí v hlubokých údolích, proto se kostelní věže uplatňují jen lokálně. Doplnujícími lokálními dominantami jsou na návrších umístěné betonové bunkry. Celé oblasti dominuje především přírodní složka v podobě masivu Králíckého Sněžníku.

Lokálně až středně silně působí pozitivní kulturní dominanta umělecké plastiky na Mariánském kopci.

Z negativních kulturních dominant se vyskytují vysílače GSM, které jsou však citlivě umístěny, a tak i jejich působení je jen lokální a nepotlačuje dominanty kostelních věží. V některých prostorech jsou umístěny na svazích Králíckého Sněžníku drobnější sjezdovky doprovázené menšími vleky, většinou situovanými při kraji lesa. Jejich působení je taktéž jen lokální.

V oblasti není přítomno vedení VVN i VN.

s působením z jiných prostorů:

V mnoha průhledech se uplatňuje dominantu kláštera servitů na Mariánském kopci u Králík (Hedeč).

Na části území se taktéž uplatňuje negativní dominantu vysílačů na Suchém vrchu.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- pahorkatinný a horský reliéf Z/+
- lesy převážně monokulturální smrkové S/+
- drobné "selské" lesíky se smíšenou porostní skladbou s výraznějším podílem listnatých dřevin uvnitř i v okrajích D/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející podél komunikací a vodních toků a v sídlech S/+
- květnaté pastviny a louky S/+
- drobné fragmenty mokřadních luk zejména v údolích D/+
- četné travnaté pásy podél komunikací, oddělovací kultury či jiné prvky D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- výrazně hospodářský charakter lesních porostů S/-
- velké plochy luk a pastvin a orné S/- sídla v údolích převážně venkovského typu S/+
- převážně jednopodlažní zástavba S/+
- velké množství drobných sakrálních staveb D/+
- rozptýlené betonové bunkry D/+
- kamenné snosy dělicí velké plochy luk a pastvin D/+
- občasné negativní dominanty v podobě vysílačů GSM, lyžařských vleků D/-

Znaky historické charakteristiky

- převážně dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+
- kamenné snosy dokládající majetkové vztahy a typ hospodaření D/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- údolnicová orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelené plužiny, velké plochy kultur S/-
- nad hluboce zaříznutými údolímí převažuje otevřená krajinná scéna reprezentovaná širokými průhledy do krajiny, místy do sousedních oblastí S/+
- v údolích velké množství intimních prostor S/+
- vymezení lesními porosty navazujícími území MZCHÚ na S a V straně, S pak ohraničená masivem Králického Sněžníku S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Hedeč - vesnice s rozvolněnější zástavbou s dominantou kláštera servitů na Mariánském kopci.

Dolní Morava – v obci převládá rozvolněná uliční zástavba s dochovanou urbanistickou strukturou a s převahou zástavby respektující charakter typických staveb pro tuto krajinu.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Hedeč - Jeřáb- komplex lesa, luk, pastvin a obcí s rozvolněnou uliční zástavbou s dochovalou urbanistickou strukturou a s převahou původní zástavby. Spolu s dominantou kláštera vytváří malebnou krajinu podhorského typu.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- Oblast mírně narušena scelením orné půdy, pastvin a luk.

Přítomnost globální vrstvy

Krajina není zasažena globální vrstvou, vyjma několika vysílačů GSM, lyžařských vleků a lokální železniční dráhy. Většina z těchto prvků se uplatňuje jen lokálně.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové výškové členitosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 m, jejichž projev bude posouzen jako záporný a uplatnění zasáhne velkou část území, zejména pak krajinářsky cenné prostory. Umístěním vertikální stavby v této oblasti by mohlo dojít k zasažení pozitivní kulturní dominanty kláštera servitů na Mariánském kopci u Králík (Hedeč).

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami. Neumísťovat stavby, které by mohly zasáhnout dominantu kostela a kláštera servitů na Mariánském kopci u Králík (Hedeč). Dále již nezatěžovat stavbami technicistního rázu prostor přírodního parku Králický Sněžník.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně přesahujících krajinné předěly
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostorech sídla Heřmanice, kláštera Hedeč
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostorech sídel v údolí (Dolní a Horní Morava)
- zamezit výstavbě v prostoru přírodního parku Králický Sněžník
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

10 Zábřežsko

Charakteristika oblasti

Protáhlá oblast utvářející krajinu na z. od města Zábřehu, sahající k Mohelnici, utvářená užší členitou vrchovinou protaženou od jiv k svy na rozhraní Pardubického a Olomouckého kraje. Napříč vedou průlomová údolí Moravské Sázavy a Třebůvky. Území je zalesněno převážně smrkovými porosty, místy s bukem a tvoří předělový prostor navazujících oblastí Jeseníků, Podorličí, a Mohelnické brázdy, sahá až k Bouzovu, v jehož okolí vytváří malebný krajinný celek Bouzovsko. Zasahující okraj představuje lesnatou část krajiny Bouzovska utvářenou především znaky přírodní povahy s odlesněnými enklávami pravděpodobně pasekářských obcí z období středověké kolonizace s mozaikou přírodě blízkých, často podmáčených a kulturních luk, pastvin a drobných zorněných ploch zasazených do Ludmírovské vrchoviny, jejíž okraje jsou rozřezány hlubokými údolními.

Interiér

Lesnatá krajina se smrkovými a bukovými porosty a rozptýlenou zelení podhorského charakteru s mozaikou podmáčených, přírodě blízkých luk a pastvin s výskytem mnoha chráněných druhů rostlin a živočichů a četnými skalními tvary.

V krajině převládá lesní charakter se specifickými interiéry. Struktura sídel sleduje průběh původní zemské hranice Čech a Moravy. Sídla jsou umístěna do drobných odlesněných prostorů a doposud si spolu s prostorem krajinného rámce zachovala svůj původní charakter zdůrazněný četnými fragmenty dochovávanými původní členění zemědělských ploch. Vznik sídel byl pravděpodobně spjat s těžbou dřeva.

Měřítko krajiny je dáno lesními porosty a pro pozorovatele je jen těžko zachytitelné. Prostory sídel utváří drobné harmonické měřítko dané souladem prvků a složek krajiny.

Velká část území je hájena statutem přírodního parku.

Vnější pohledy

Okraje se vyznačují vymežujícími zalesněnými horizonty se smrkem, bukem a místy s příměsí jedle a modřínu.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Větrné elektrárny u Žipotína umístěné v pohledově exponovaném prostoru uplatňující se v sousedních oblastech, zejména v Podorličí.

s působením z jiných prostorů:

-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

-

Specifické krajinářsky cenné prostory

Prostor přírodního parku Bohdalov – Hartinkov

Petrušov – malebný odlesněný prostor údolí s rozvolněnou zástavbou a zemědělskými usedlostmi čtvercového půdorysu vymezený lesními porosty.

Heřmanice – Moravská Sázava - lesnatá krajina s hlubokými údolními (s příkrými srázy) řeky Moravská Sázava a její levostranných přítoků. V náhorních partiích je mozaika luk a polí. Dochovaná urbanistická struktura obcí a architektonická kvalita objektů lidové architektury. Četné intimní prostory.

ale zároveň se otvírají delší pohledy v horních partiích. Převládá přírodní složka, která je harmonicky doplněna lidskou aktivitou.

Předpokládané krajinné celky

Bouzovsko, Hoštejnsko (odhadováno)

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

Větrné elektrárny u Žipotína umístěné v pohledově exponovaném prostoru

Přítomnost globální vrstvy

VE u Žipotína

Stožáry GSM mobilních operátorů

Silnice I. tř. na Mohelnici („hradecká silnice“)

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Vzhledem k vysoké estetické a přírodní hodnotě podtržené harmonickým měřítkem krajiny prostorů v okolí sídel a doposud dochovaných znaků, představujících především vztahy v krajině spojené s historickým kontextem, není doporučeno umísťování staveb technicistního typu.

Díky vyvýšené poloze ovlivňují dominanty umístěné do prostoru oblasti značnou část sousedního území, zejména Podorlíčí.

Návrh ochrany

Ochranu prostoru provádět ve spolupráci s Krajským úřadem Olomouckého kraje.

Nezastavovat vymežující horizonty.

Zamezit zásahu prostoru přírodního parku a specifického krajinářsky exponovaného prostoru v okolí Petrušova.

10/01 Zábřežsko - KC Bouzovsko

Charakteristika oblasti

Zasahující okraj představuje lesnatou část krajiny Bouzovska, utvářenou především znaky přírodní povahy s odlesněnými enklávami pravděpodobně pasekářských obcí z období středověké kolonizace s mozaikou přírodě blízkých, často podmáčených a kulturních luk, pastvin a drobných zorněných ploch zasazených do Ludmírovské vrchoviny, jejíž okraje jsou rozřezány hlubokými údolními.

Interiér

Lesnatá krajina se smrkovými a bukovými porosty a rozptýlenou zelení podhorského charakteru s mozaikou podmáčených, přírodě blízkých luk a pastvin s výskytem mnoha chráněných druhů rostlin a živočichů.

V krajině převládá lesní charakter se specifickými interiery. Struktura sídel sleduje průběh původní zemské hranice Čech a Moravy. Sídla jsou umístěna do drobných odlesněných prostorů a doposud si spolu s prostorem krajinného rámce zachovala svůj původní charakter, zdůrazněný četnými fragmenty dochovávanými původní členění zemědělských ploch. Vznik sídel byl pravděpodobně spjat s těžbou dřeva.

Měřítko krajiny je dáno lesními porosty a pro pozorovatele je jen těžko zachytitelné. Prostory sídel utváří drobné harmonické měřítko dané souladem prvků a složek krajiny.

Velká část území je hájena statutem přírodního parku.

Vnější pohledy

Okraje se vyznačují vymežujícími zalesněnými horizonty se smrkem, bukem a místy s příměsí jedle a modřínu.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Krajina neoplývá významnými dominantami.

s působením z jiných prostorů:

-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

-

Specifické krajinářsky cenné prostory

Prostor přírodního parku Bohdalov – Hartinkov

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

Přítomnost globální vrstvy

-

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Území zasahuje do Pardubického kraje okrajově, v případě eventuelní žádosti je nutné posoudit dopad dané stavby na úrovni obou sousedících krajů Pardubického a Olomouckého. V rámci Pardubického kraje je výstavba větrné elektrárny na území zasahujícího krajinného celku Štěpánovské planiny znemožněna lesními porosty, stožáry je nutné stavět s důrazem na z. zlom, který by neměl být narušen dominantou technicistního typu.

Návrh ochrany

Obecný vztažený na oblast

Spolupráce s Krajským úřadem Olomouckého kraje na společném jednotném postupu.

Nezastavovat vymezení horizonty.

10/01 část - KC Bouzovsko - prostor Štěpánovská planina

Charakteristika oblasti

Zasahující okraj představuje lesnatou část ploché vrchoviny Štěpánovské planiny, pravděpodobně krajinný celek navazující oblasti krajiny Bouzovska, utvářený především znaky přírodní povahy s patrnými hospodářskými zásahy pasek a průseků, bez osídlení. Z. strana je vymezena zlomem svažujícím se do prostoru Malé Hané.

Interiér

Lesnatá část rozsáhlejšího území se smrkovými a bukovými porosty s místy podmáčenými, s rašeliništi. Interiér je utvářen lesními prostory, s pasekami a průseky a malebnějšími prostory v okolí vodních toků vytvářejících zaříznutá údolí. Měřítko krajiny je dáno lesními porosty a pro pozorovatele je jen těžko zachytitelné.

Vnější pohledy

Okraje se vyznačují vymežujícími zalesněnými horizonty se smrkem, bukem a místy s příměsí jedle (výstavky).

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Interiér ani v. část krajiny KC neoplývá významnými dominantami. Zlomový svah na z. straně působí jako pohledový předěl z navazující Malé Hané.

s působením z jiných prostorů:

-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

-

Specifické krajinářsky cenné prostory

-

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

-

Přítomnost globální vrstvy

-

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Území zasahuje do Pardubického kraje okrajově, v případě eventuální žádosti je nutné posoudit dopad dané stavby na úrovni obou sousedících krajů Pardubického a Olomouckého. V rámci Pardubického kraje je výstavba větrné elektrárny na území zasahujícího krajinného celku Štěpánovské planiny znemožněna lesními porosty, stožáry je nutné stavět s důrazem na z. zlom, který by neměl být narušen dominantou technicistního typu.

Návrh ochrany

Obecný vztažený na oblast.

Spolupráce s Krajským úřadem Olomouckého kraje na společném jednotném postupu.

Nezastavovat vymežující horizonty.

11 Malá Haná

Charakteristika oblasti

Území úzké protáhlé sníženiny v severní části Boskovické brázdy, reprezentované částečně uzavřenou zemědělskou krajinou s vyšším plošinatým územím v okolí obce Letovice, uzavírající se na území Pardubického kraje u Městečka Trnávka. Na východním okraji je území vymezeno vůči Dražanské vrchovině okrajovým zlomem Boskovické brázdy. Na opačné straně pak členitými zalesněnými hřbety Krumperka, Hušáku a Spáleného vrchu. Území se vyznačuje zemědělskou krajinou, do které jsou umístěna sídla uspořádána v hlavních osách spjatých s původními obchodními stezkami a navazující střediskově uspořádanou strukturou venkovských sídel. Lesní porosty jsou přítomny pouze v okrajích a pohledových předělech a tvoří tak převážnou část vymezujičích horizontů.

Interiér

Krajina části oblasti zasahující do Pardubického kraje je utvářena geometricky pravidelnou strukturou scelených velkoplošných lánů ovlivňujících nejen celkový charakter krajiny, ale zároveň její vnitřní měřítko. Okraje oblasti jsou tvořeny svahy s četnými pastvinami a loukami, místy květnatými s fragmenty dokládajícími strukturu krajiny před intenzifikací zemědělské velkovýroby. Lesy převážně smrkové s místy listnatými dřevinami (buk) zasahují do oblasti pouze v okrajích tvořených stráněmi, jejich okraje jsou členité a místy přechází do struktury tvořené fragmenty mezi a remízku s keřovou vegetací v loukách a pastvinách. Uvnitř oblasti jsou lesní porosty zřídka a drobné (např. u Biskupic).

Historická struktura krajiny byla překryta intenzivně obdělávanou zemědělskou krajinou odlišného měřítka se scelenými lány monokulturních zemědělských plodin. Struktura je tak v kontrastu s uspořádáním zástavby sídel v sevřeném ulicovém půdorysu, na které navazovala struktura původní středověké plužiny. Doklad historického vývoje krajiny je soustředěn do několika fragmentů krajinné struktury v okrajích (Zálesí, Biskupice u Jevíčka) a zejména prostorů sídel, která si dochovala přes četné přestavby svůj malebný ráz. Umístění hlavních sídel je spjata s obchodními stezkami (Jevíčko, Městečko Trnávka) a též bývalým hraničním pásmem mezi Čechami a Moravou. Ve směru jedné ze stezek jsou orientovány tři významné dominanty současné krajiny kostelní věže Městečka Trnávky, Chornice a Jevíčka a památkově významné městské věže v Jevíčku, díky nimž si krajina oblasti zachovává svůj malebný ráz i přes svůj velkovýrobní charakter. V okrajích oblasti lze místy stále nalézt prostory vyznačujícími se znaky předchozí struktury krajiny s četnými mezemi a náznakem členění plužiny (Biskupice, Zálesí).

Převládá intenzivní využití krajiny pěstováním zemědělských plodin, obhospodařované místními zemědělskými podniky, jejichž objemově i proporčně rozsáhlé areály jsou v krajině patrné na okraji většiny sídel a vytváří tak jeden ze znaků krajinné scény, měřítkem odpovídající stávajícímu nové struktuře krajiny v kontrastu k měřítku zástavby sídel. Komunikace jsou převážně vedeny v historické stopě, v krajině jsou však četné místní komunikace zajišťující přístup k obdělávaným plochám. Železnice je vedena po vrstevnici a v krajině scéně se uplatňuje drobnými typickými prvky.

Měřítka lze chápat jako střední díky poměrně malému jednoznačně vymezenému prostoru zalesněnými hřbety zlomů s členitými okraji i přes velké plochy orné.

Osa území je dána orientací celé oblasti ve směru sv. – jz. a je zesílena umístěním větších sídel s dominantami kostelních věží. Intenzifikace zemědělské velkovýroby se uplatnila na celkové geometrizaci krajiny pravidelně ohraničenými plochami bez přechodových pásů, zeleně (meze, remízky, travnaté plochy apod.) ploch, zvětšení měřítka.

Sídlení struktura je utvářena v ose prostoru sídly městyského až městského typu, na které navazují drobná venkovská sídla návěsního typu s převládající uliční formací. Historická jádra sídel jsou dochována s mírným zásahem architektonicky nevhodnými objekty. Zástavba větších sídel má typický trojúhelníkový obraz v krajině tvořený dominantou kostela a navazující dvoupodlažní a v okrajích jednopodlažní zástavbou. Orientace drobných sídel je k zemědělství, město pak k drobné průmyslové výrobě. V jv. okraji prostoru v přechodu mezi Dražanskou vrchovinou a Malou Hanou, Jaroměřice položené na významné obchodní stezce, se zámek v obci a poutním místě s barokním kostelem Kalvárie umístěném na vrchol strmého kopce vytvářejícím významnou dominantu místa s četnými sakrálními stavbami - historickými památkami. Průhled na poutní kostel je orientován v pohledové ose směrem k Jevíčku.

Vnější pohledy

Krajina Malé Hané je obklopena vysokými stráněmi zlomů a patří tak k uzavřeným prostorům, které se v okolních oblastech neuplatňují.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Věže kostelů Nanebevzetí Panny Marie v Jevíčku, sv. Vavřince v Chornici, sv. Jakuba Městečka Trnávka, kostel sv. Ducha u Jaroměřic.

s působením z jiných prostorů:

-

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- reliéf sníženiny vymezený okolními hřbety Z/+
- lesní porosty v okrajích s četnými bučinami S/+
- vzrostlá zeleň v sídlech S/+
- louky a pastviny v okrajích ve svažitých prostorech (Zálesí, Biskupice) D/+
- travnaté pásy podél komunikací a mezi poli D/+
- fragmenty vodních toků v přírodním korytě D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- hospodářský charakter lesů S/-
- velké plochy orné, scelené polní hony potlačující původní strukturu krajiny a měnící měřítko Z/-
- technicky upravené vodní toky a strouhy S/+
- objemově a proporčně předdimenzované stavby zemědělských areálů odpovídající měřítku polních honů D/-
- sídla venkovského typu citlivě začleněná do krajinného rámce, vytvářející malebné prostory S/+
- výrazná geometrizace krajiny pravidelným členěním velkých ploch S/-

Znaky historické charakteristiky

- dochovaná jádra sídel vyznačující se uplatněním siluety v krajinném rámci s gradací ke kostelním věžím S/+
- místa s četnými fragmenty dochované původní struktury krajiny záhumenicové pluziny u Zálesí D/+ (cennost)
- komunikace vedené v historické stopě S/+
- poutní místo u Jaroměřic D/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- osa krajiny dané historickými obchodními stezkami vymezená dominantami kostelních věží a umístěním sídel Z/+
- velké měřítko krajiny dané scelenými polními hony S/-
- drobné měřítko specifických prostorů (Biskupice, Městečko Trnávka, Zálesí) D/+
- dominanty kostelních věží Jevíčka, Chornice, Městečka Trnávka a Jaroměřic S/+
- nenarušené vymežující zalesněné horizonty S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Jevíčko – silueta historického jádra s městskou věží a věží kostela

Chornice – věž kostela

Městečko Trnávka – centrální část s věží kostela (mírné narušení objemově nevhodnou výstavbou)

Jaroměřice – dominanta poutního kostela a celého prostoru

Specifické krajinářsky cenné prostory

Zálesí – prostor v dochovaném členění původní pluziny sídla Zálesí a okolí s architektonicky a urbanisticky cennými prostory

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny

- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech
- mírně stožáry mobilních operátorů

Přítomnost globální vrstvy

výjimečně stožáry mobilních operátorů

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Krajinářsky exponované prostory – neměly by být zasaženy v zóně silné a zřetelné viditelnosti pro jejich harmonický charakter

Dominanty kostelů a významné siluety sídel by měly být zachovány bez kontaminace jinou dominantou v krajině, zejména je nutné klást důraz na ochranu tzv. třetích bodů.

Vymezující horizonty – neměly by být narušovány stavbami přesahující výšku lesa.

Narušení historicky dané osy díky územním stezkám

Návrh ochrany

Obecný vztažený na oblast.

Ochrana by měla být orientována na ochranu dominant kostelních věží a vymezujících horizontů.

Ochrana osy krajiny před instalací výškové stavby technicistní povahy.

VE nad jsou v prostoru souvisejícím s osou oblasti nepřijatelné.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostoru osy krajiny umocněné kostelními věžemi a historickými obchodními stezkami
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se ve vymezujících horizontech
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících v siluetě sídel nebo v průhledech na sídla Jevíčko, Chornice, Městečko Trnávka, Jaroměřice
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v okolí sakrálních prostorů v krajině, zejm. poutního místa nad Jaroměřicemi
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v ose Jevíčko - Jaroměřice (zejm. z výhledů z poutního prostoru)

12/01 - Českomoravská vrchovina – Svratecká hornatina – KC Vírsko

Charakteristika oblasti

Území zasahující okrajem do jv. okraje Pardubického kraje utvářené členitým vrchovinným až hornatinným reliéfem především Nedvědicke a Devítiskalské vrchoviny rozříznutou údolím Svatky a jejích přítoků. Část území patří do Jedlovské planiny tvořené křídovými usazeninami zvlhčené převážně plochými údolními přítoky Svatky a Svitavy a Vírské vrchoviny představující členitou vrchovinu sahající k Vírské nádrži na řece Svatce. Pro celé území je charakteristické střídání smrkových lesů, polí, luk. Sídla jsou položena v závěrech údolí nebo sledují údolní osu a jsou položena na rozšířené dno údolí.

Interiér

Krajina v ose Polička – Bystré patří k malebným prostorům Pardubického kraje pro svou členitost a dochovanost sídelních prostorů. Lesy jsou převážně smrkové a tvoří spolu s ornou a pastvinami mozaiku krajiny. Často členité lesní okraje s listnatými dřevinami. Vzrostlá zeleň bohatě doprovází komunikace, hrany údolí, fragmenty mezi a remízků a zejména vodní toky. Území lze specifikovat jako kombinaci obcí položených na dna četných plochých údolí vytvářejících velmi pestrý a malebný prostor s velkým množstvím vzrostlé zeleně, který je zasazen do malebné členité krajiny, jenž je místy nadměrně zorněna, místy dopady zásahů odvodnění. Uspořádání obcí je pokračováním typického uspořádání v okolí Poličky, Litomyšle a Svitav. Sídelní struktura a síť komunikací jsou typické pro střediskové uspořádání. V obcích často převládá převládá vícepodlažní zástavba. Typologicky lze celý prostor spojit s tzv. Malými Sudety. Volná krajina je tvořena mozaikou polí a lesů, které spolu s reliéfem vytváří střední měřítko krajiny. Zorněné prostory často potlačují původní strukturu záhumenicové plužiny. U některých sídel v sedlech nebo náhorních polohách má plužina obce soustředný charakter v návaznosti na sevřenější starší urbanistické formace (Bystré). V krajině jsou místy dochovány četné fragmenty mezi a remízků, často značně zarostlé vegetací. K nejmalebnějším částem patří značně lesnaté údolí Křetínky s četnými prostory obcí se známým hradem Svojanov. V okolí Bystrého zorněnější plochy. V okolí obce Bystré krasové jevy ve vápencích, vápenka u bývalé stělnice svazarm, zaniklý vápencový důl. Lesy jsou převážně smrkové, místy s borovicí s příměsí jedle a listnatých dřevin (buk, javor). Zbytky smíšených porostů lípy, javory, buky a jedle obsazují prudké stráně a strmá místa v údolích.

Vnější pohledy

Díky své poloze tvoří krajina s. okraje Svratecké hornatiny vymežující horizont j. části oblasti Polička – Litomyšl a zčásti též Svitavska. Pohledově úzce souvisí s navazující částí Jimramovska v CHKO Žďárské vrchy.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

v oblasti jsou místy umístěny v exponovaných místech stožáry mobilních operátorů GSM

prostory sídel ovlivňují dominanty kostelních věží, v krajině se však mimo prostory obcí neuplatňují vyjma 2 kostelů:

Bystré – barokní kostel sv. Jana Křtitele uplatňující se v krajinném rámci obce a v průhledech do vzdálenějších míst (průhled od Hartmanic)

Stašov – jednodílná stavba kostela Nanebevzetí Panny Marie s třípatrovou hranolovou věží uplatňující se v krajinném rámci obce

s působením z jiných prostorů:

-

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- členitý reliéf vrchoviny a hornatiny Z/+
- lesní porosty v údolích smíšené v náhorních polohách smrkové S/+
- vzrostlá zeleň v sídlech, doprovázející komunikace a vodní toky S/+
- vodní toky v zaříznutých údolích Z/+
- louky a pastviny v okrajích sídel a ve svažitých prostorech S/+
- květnaté louky na dnech údolí a místy ve svazích D/+

Znaky kulturní charakteristiky

- scelené prostory převážně zorněných polních honů na vyklenutých prostorech S/-
- venkovská sídla položená podél údolních os vytvářející pestré a malebné krajinné prostory s vysokým podílem vícepodlažní rozvolněné zástavby zemědělských usedlostí s převahou dochovaných objektů S/+
- venkovská sídla soustředěné zástavby v závěrech údolí s převahou dochovaných objektů D/+
- prostory s dochovanou strukturou záhumenicové plužiny D-S/+ (cenný znak)
- drobné dominanty kostelů D/+
- výrazná dominanta kostela v Bystrém D/+ (vysoký význam)

Znaky historické charakteristiky

- fragmenty dochované struktury krajiny záhumenicové plužiny S/+
- téměř intaktně dochované prostory sídel v údolích v historickém kontextu S/+
- vedení komunikací v historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- zaříznuté údolí Křetínky s jejími přítoky utvářející morfostrukturu sv. části oblasti S/+
- mělká širší údolí se zástavbou a malebnými prostory sídel uspořádaných ve střediskové struktuře s orientací na centra bez známek narušení této vazby S/+
- členitá krajinná scéna polootevřených zemědělských ploch a uzavřených prostorů údolí S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Bystré – silueta utvářena kostelem a historickou zástavbou centra

Sídla v údolích s cennými prostory se v krajině neuplatňují.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Údolí Křetínky – hluboce zaříznuté údolí, převážně zalesněné s okolní krajinou s převahou prvků dochovávajících původní strukturu krajiny před intenzifikací zem. výroby.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- některé necitlivě umístěné stožáry mobilních GSM operátorů (Bystré)
- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech

Přítomnost globální vrstvy

- stožáry GSM

Citlivost oblastí a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

- Prostory sídel v údolích jsou prosty staveb technicistní povahy a mnohdy bez necitlivých „moderních“ přestaveb původních objektů a živelné výstavby 70. – 80. let min. stol. a současných katalogových „přílepků“. Takové je nutné chránit.
- Členitá krajina s místy převažujícími znaky přírodní povahy je citlivá na umístění výškových staveb díky zaoblenému reliéfu bez výrazných dominant.
- Krajinářsky velmi cenné údolí Křetínky a jeho okolí vyžaduje zvláštní pozornost a péči o krajinný ráz – přírodní park.

Návrh ochrany

Výstavba GSM stožárů, elektrického a VE do 40m vedení by neměla narušit malebné prostory sídel v údolích a dochované cenné siluety sídel (Bystré), důraz by měl být kladen na umístění v krajině, aby nevznikala nová kulturní dominanty technicistní povahy, a to i v případě výstavby rozhledny. VE nad 40 m mohou být v prostoru problematické a zejména vyšší stavby s dynamickou se částí mohou výrazně snížit uplatnění znaků kulturní a přírodní povahy. Jejich

umístění není doporučováno.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech, průhledech na scénérii CHKO Žďárské vrchy
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostoru vyvýšených míst
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v krajinné scéně CHKO Žďárské vrchy
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorové výhledové ose Telecí - Jimramovsko – Bystré- Olešnice
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu sídla Bystré
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostorech sídel v údolí (Jedlová, Korouhev, Nedvězí, Rohozná)
- zamezit výstavbě v prostoru přírodního parku
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

12/02 - Českomoravská vrchovina – KC Borovský les

Charakteristika oblasti

Severní výběžek Borovského lesa představující zalesněný prostor na s. okraji Českomoravské vrchoviny s převládajícím vrchovinným reliéfem se skalními tvary na hřebenech s kryoplanáčními terasami a balvanovými moři sklánějící se mírně k severozápadu, pokračující na území CHKO Žďárské vrchy až téměř k centrální části území.

Interiér

Prostor je charakterizován především lesním komplexem vybihajícím za hranice CHKO Žďárské vrchy v okolí Pusté Kamenice. Charakteristická je rozptýlená zástavba v odlesněných enklávách, členitá mozaika polí, luk a drobných navazujících drobnějších lesů navazujících na členité převážně smrkové okraje Borovského lesa. Místy jsou patrné bučiny nebo příměsí buku a jiných listnáčů, zejm. na okrajích. Klidný a harmonický projev prostoru posiluje vzrostlá zeleň ve volné krajině podél komunikací a v sídlech. Krajina je rozděleně prakticky na dvě části umělou osou komunikace Hlinsko – Polička, posílenou linií el. vedení VVN. Prostor navazující na CHKO (Pustá Kamenice - Čachnov) představuje krajinu v okolí Proseče s četnými dochovanými prvky původní struktury krajiny vytvářejícími velmi malebnou krajinářsky cenou scénérii.

Centrum této části oblasti Borovského lesa tvoří Proseč, která se navíc z v. strany vyznačuje dochovanou siluetou centrální historické části sídla. Na Proseč navazují velmi malebné prostory tvořící specifické místo krajinářsky velmi hodnotné díky dochované krajině struktuře a rozvolněné zástavbě s četným zastoupením architektonicky dochovaných původních objektů chalup typických pro oblast Žďárských vrchů (roubené, později vyzděné zem. usedlosti nebo menší domky chalupníků).

Vnější pohledy

Oblast působí spolu s částí pokračující na území CHKO Žďárské vrchy jako vymezující horizont pro Litomyšl – Polička a krajinný celek Skutečska. Typickou siluetu oblastí tvoří lesní komplex smrčín.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Proseč - novogotický kostel sv. Mikuláše, evangelický empírový kostel – v rámci krajinného rámce sídla.

Rozhledna u obce Paseky – mírné uplatnění v části prostoru sídla.

s působením z jiných prostorů:

Dominanty z jiných prostorů se zde neuplatňují.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- lesní komplex převážně smrčín s příměsí buku Z/+
- vzrostlá zeleň v sídlech v rozvolněných zástavbách, podél komunikací na mezích a remízcích S/+
- drobné vodní toky vytvářející podmáčená místa D/+
- květnaté louky D/+
- kulturní louky a pastviny S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- hospodářský charakter lesních porostů S/-
- dochovaná struktura krajiny S/+
- mozaika střídání polí, luk a pastvin v kulisách lesa S/+
- dochovaná drobná sídla se shlukovou formací D/+
- sídlo Proseč S/+
- necitlivé přestavby původních objektů, nevhodně umístěné a řešené novostavby D/-
- průmyslové okraje Proseče D/-

Znaky historické charakteristiky

- intaktně dochovaná rozvolněná zástavba Františky – Martinice S/+
- dochované historické jádro Proseče s centrální částí tvořící typickou siluetu města S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- drobné dochované měřítko krajiny S/+
- dochované vztahy zemědělského využití krajiny drobné výroby S/+
- narušené vztahy rekreačním využitím D/-

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Proseč – z v. strany, uplatnění v navazujícím prostoru krajinného rámce

Specifické krajinářsky cenné prostory

Františky – Martinice – prostor rozvolněné zástavby v mozaice zemědělské krajiny střídání polí, luk a pastvin s četnými podmáčenými stanovišti.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- průmyslová výstavba na okraji Proseče
- místy se uplatňující scelené plochy orné v okolí Rychnova

Přítomnost globální vrstvy

-

Citlivost oblastí a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Zejména odlesněné enklávy jsou velmi citlivé na jakékoliv dominanty technicistního typu vzhledem k polootevřené krajinné scéně s četnými drobnými prvky a průhledy do okolní krajiny.

Návrh ochrany

Není doporučeno umisťovat stožáry ani VE do celého území KC pro jeho vysokou krajinářskou hodnotu. Zejména je nutné zajistit ochranu harmonické kulturní krajiny prostoru v okolí Proseče a též ochranu siluety historického jádra sídla. Citlivě umisťovat i případné stožáry do výšky 40 m.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit uplatnění větrných elektráren v prostoru Františky - Martinice
- zamezit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v ochranném prostoru města Proseč v průhledech na obec
- neinstalovat vertikály v prostoru Františky - Martinice

13/03 - Českomoravská vrchovina – KC Skutečko

Charakteristika oblasti

Vymezené území tvoří přechodový, velmi specifický prostor mezi Českomoravskou vrchovinou, resp. její s. částí vybihající geologicky i geomorfologicky složitým územím Železných hor. Krajina je utvářena sv. směrem mírně ukloněnou vrchovinou ohraničenou nepřilíš vysokými místy zalesněnými svahy zlomů navazující stupňoviny s kuestami (Chrudimská tabule, Loučenská tabule). Povrch je místy rozřezán vodními toky. V CHKO se jedná o zemědělskou krajinu navazující z části na Hlinecko, se kterým vytváří neostrou hranici, na v. jej ohraničuje jasně vymezený horizont zalesněného hřbetu Borovského lesa. Pro krajinu Skutečska v části CHKO je typická zemědělská krajina s drobnými pravidelně ohraničenými lesy zvýrazňujícími hospodářský charakter využití území a sídly rozloženými podél vodních toků, trpícími mnohými necitlivými přestavbami původních objektů.

Interiér

Skutečko patří ke krajinám plným kontrastů, kde se snoubí téměř intaktně dochované prvky v kontrastu k intenzifikovaným prostorům stírajícím strukturu krajiny. Území představuje otevřenou zemědělskou krajinu zasaženou místy neúměrnou intenzifikací s drobnými převážně hospodářskými lesy s nízkým podílem luk umístěných zejména v méně přístupných místech a v okolí obcí. Krajina je doplněna četnými drobnými prvky kulturní povahy (stožáry VVN, VN, GSM, nevysoké dominanty kostelních věží). Místy je dochována pestrá mozaika upozorňující na předchozí bohatou strukturu krajiny před intenzifikací zemědělské výroby.

Sídla se vyznačují vysokým podílem mimolesní zeleně v sídlech, podél komunikací jsou typická stromořadí ovocných dřevin. Krajinu dotváří četná sídla venkovského a několik sídel městského typu, která jsou umístěna v závěrech nebo na dna mělkých údolí. Krajina Skutečska je bohatá na velké množství drobných odlišujících se krajinných prostorů v okolí lomů, malých vodních nádrží s mokřady, údolí potoků, okraje sídel (humna), drobné lesy. Specifickým krajinným prvkem jsou zde četné opuštěné a převážně zatopené lomy v různém stádiu sukcese. Do CHKO Žďárské vrchy zasahuje pouze okrajově v s. části v okolí Krouny a Kladna. Měřítko krajiny je dáno reliéfem a poměrem ploch orné a luk s roztroušenými lesíky a převážnou otevřeností krajinné scény.

Jak navazující lesní komplexy z okolních oblastí na s. a z., tak i lesy uvnitř oblasti jsou převážně monokulturní a vyznačující se hospodářským charakterem, ostře „hraničí“ s ornou a jsou převážně bez pestrých porostních plášťů (vyjma v. strany u František). Pastviny a louky jsou přítomny jen v menších plochách a to především v hůře obdělávatelných prostorech a na okrajích sídel. Květnaté louky lze spatřit v drobných fragmentech. Drobné vodní toky jsou často technicky upraveny (zejména v obcích), ve volné krajině často ve svém původním korytě.

Zajímavým specifikem, které v současné době velmi obohacuje krajinu oblasti jsou četné lomy, z nichž převážná část je v současné době zarostlá vegetací a zatopena vodou a v jejichž okolí se vytváří velmi malebné drobné prostory. K nejcejnějším prostorům patří údolí Krounky (Kablaně, Šilinkův důl), Františky u Proseče.

Převládají sídla venkovského typu s vysokým podílem zeleně, převážně jednopodlažní zástavbou, uspořádaná podél komunikací sledujících vodoteč nebo v závěrech údolí či na návrších, strukturálně orientovaná na větší sídla Skuteč, Hlinsko, Chrast, jak tomu nasvědčuje pestrá síť drobných komunikací s převážně asfaltovým povrchem. Sídla jsou z části položena podél komunikací, která často sleduje drobnou vodoteč v jednořadě až dvouřadě uliční formaci. Část sídel vytváří složitější urbanistické formace. Obecně lze říci, že se sídla v celém prostoru vyznačují vysokým podílem vzrostlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na svůj mnohdy méně pestrý krajinný rámec velkých ploch orné ostře hraničící s lesními porosty. Architektonická podoba objektů vychází převážně z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech jsou vícepodlažní budovy inspirující se měšťanskými domy. Venkovská sídla až na výjimky netrpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami. Prostory sídel jsou velmi pestré, často s vysokým podílem vzrostlé zeleně. Převažuje pozitivní zapojení zástavby do krajinného rámce, vyjma některých částí s výrobními provozy na okraji (Skuteč, Prosetín, Proseč). V prostoru je patrné překrývání zástavby typické pro horské části Žďárských vrchů s východočeskými zemědělskými dvory.

Město Skuteč je položeno v členitém reliéfu mírného svahu a na vyvýšené místo, silueta města je tvořena vícepodlažní zástavbou historického jádra města s kostelní věží, která se uplatňuje místy jako dominanta prostoru krajinného rámce města; silueta města je převážně narušena průmyslovými drobnými provozy (Botana apod.).

Horizonty jsou tvořené na j. a z. straně lesními komplexy navazující Českomoravské vrchoviny (CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory), místy narušené technicistními výškovými stavbami s průhledy do navazující krajiny. Měřítko krajiny převážně střední až drobné měřítko utvářené především kontrastem drobných prostorů sídel a jejich bezprostředního okolí a místy zorněných velkých scelených ploch.

Vnější pohledy

Z výše položených míst s. okraje Českomoravské vrchoviny (CHKO Žďárské vrchy, CHKO Železné hory) se krajina jeví jako plochá s četnými drobnými prvky zasazenými do mozaiky tvořené převahou velkých ploch střídajícími se s drobnými lesy a zastavěnými prostory sídel.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Prostor neoplývá výraznými pozitivními kulturními dominantami, vyjma menších kostelních věží uplatňujících se však velmi spoře a hlavně pouze v bezprostředním okolí a v drobných průhledech. Nápadně časté je však uplatnění stožárů GSM na různých návrších, které tak již doplňují až spoluurčují celkový ráz krajiny spolu s mohutnými stožáry příhradové konstrukce VVN, necitlivě umístěnými v náhorních polohách. Uplatnění těchto vertikál, převážně příhradové konstrukce, je místy doplněno nepřilíš vysokými továrními komíny (zejm. Skuteč, Hlinsko) a sily (Skuteč a Hlinsko)

Mírně se uplatňují rozhledny

Kostel v Prosetíně, Skutči a Proseči

s působením z jiných prostorů:

Uplatňuje se silueta Kunětické hory - za dobré viditelnosti

Výraznou dominantou z. části prostoru KC je kostel ve Včelákově

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- pahorkatinný reliéf Skutečské pahorkatiny Z/+
- lesy převážně monokulturní smrkové S/+
- drobné "selské" lesíky se smíšenou porostní skladbou s výraznějším podílem listnatých dřevin uvnitř i v okrajích D/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (v okolí lomů, podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- kulturní pastviny a louky v okolí sídel D/+
- drobné fragmenty květnatých luk zejména v údolích D/+
- četné travnaté pásy podél komunikací, oddělující kultury či jiné prvky D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- výrazně hospodářský charakter lesních porostů a kulturních luk a pastvin S/-
- velké plochy orné odlišného měřítka S/-
- sídla v údolích a v mírných svazích převážně venkovského typu S/+
- převážně jednopodlažní zástavba S/+
- objemově a proporčně naddimenzované zemědělské areály D/-

Znaky historické charakteristiky

- převážně dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny -> scelení plůžiny, velké plochy kultur S/-
- převážně otevřená krajinná scéna reprezentovaná širokými průhleďmi do krajiny, místy do sousedních oblastí S/+
- vymezení lesními porosty navazujícími území CHKO na j. a z. straně, s. pak ohraničená patrným zlomem S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Silueta Skutče, Proseče, Prosetína

Specifické krajinářsky cenné prostory

Údolí Krounky, Novohradky

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

Scelené polní hony a odstranění plužin vedlo k odstranění drobné mozaiky krajiny a změně měřítka.

Odvodňování krajiny a technické úpravy vodních toků.

Architektonicky nevhodné a měřítkově naddimenzované objekty zemědělského areálu v Krouně.

Přítomnost globální vrstvy

Krajina Skutečska není zasažena výraznými komunikacemi ani železničními koridory. Průmyslové zóny většiny obcí, zejm. měst odpovídají objemově i proporčně měřítku daného prostoru a nevytváří významné předimenzované stavby v krajině.

Citlivost oblastí a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Území je citlivé především na: umístění staveb do krajinářsky cenných průhledů, výstavbu komunikací nerespektujících měřítko krajiny, narušení specifických krajinných prostorů či změnu jejich charakteru, výstavbu technických dominant přesahujících výšku navazujících KC, objemově a proporčně nevhodné budovy, nevhodně umístěné a ztvárněné budovy bez návaznosti na kontext, zastavování volných průhledů ze zastavěného území a vyhlídek, zvětšení plochy orné, výsadbu nepůvodní vzrostlé zeleně, odstranění doprovodné zeleně komunikací, vodních toků a mimolesní zeleně.

Díky celkové výškové členitosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 - 60 m, jejichž projev bude posouzen jako záporný a uplatnění zasáhne velkou část území, zejména pak zvýrazněním krajinářsky scelených prostorů.

Návrh ochrany

- zachovat dálkové výhledy a průhledy na Kunětickou horu a kostel ve Včelákově
- zachovat krajinářsky a esteticky cenné partie s vysokým podílem znaků přírodní povahy před narušením technicistními stavbami
- v rámci sídel zachovat drobné, ale esteticky či historicky cenné partie s objekty lidové architektury, sakrálními drobnými stavbami apod. před vizuálním narušením technicistními stavbami
- zachovat dominanty kostelních věží v dané výškové hladině neumístováním výškových staveb v pohledově exponovaných průhledech
- potlačovat nevhodné estetické, objemové či hmotové řešení stávajících objektů a nezesilovat jejich uplatnění instalací dalších staveb technicistní povahy
- úpravy a přestavby chatových objektů povolovat pouze za předpokladu zlepšení jejich proporčního měřítka a zachování stávajících pozitivních hodnot krajinného rázu

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit instalaci dalších vertikál na viditelných a vyvýšených místech (v současné době velké množství GSM stožárů a stožárů el. vedení)
- zamezit výstavbě stožárů do vymezujičích horizontů (zejm. prostoru Kostelecké Hůry)
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy
- zabránit uplatnění vertikálních výškových staveb technicistní povahy v průhledech na dominantu kostela ve Včelákově
- zamezit výstavbě větrných elektráren, u kterých hrozí uplatnění v prostorech Františky - Martinice, CHKO Žďárské vrchy, CHKO Železné hory, Prosetín

13/04 - Českomoravská vrchovina- Železné hory

Charakteristika oblasti

Vymezené území je protaženo ve směru jv.-sz. Je tvořeno především vrchovinou s pestrá geologickou stavbou. V západní části je výrazný železnohorský hřbet (zlom). Tato část vytváří tektonickou kru, která se pozvolna svažuje na s. do Polabí. Celá oblast je velice lesnatá. V těchto lesích se pak otvírají více méně rozlehlá „prostranství“ s mozaikou polí, luk, sadů a sídel. Převládají toky se s. až sv. orientací toku.

Interiér

Území představuje lesnatou krajinu doplněnou zemědělskou výrobou. V některých částech pak převládá zemědělské využití krajiny s neúměrnou intenzifikací projevující se většími scelenými polními kulturami, avšak doplněnými drobnými převážně hospodářskými lesy a drobnými loukami umístěnými zejména v méně přístupných místech a v okolí obcí. Krajina je většinou uzavřená a horizonty vymezují lesní porosty. Pouze na s. a j. okrajích se otvírají široké průhledy do krajiny Čáslavské pánve (na j.) či do roviny Polabské nížiny na s. Jedná se o krajinu s převážně středním až drobným měřítkem utvářeným především lesními komplexy a mozaikou polí, luk, pastvin a drobných sídel. Nelesní pozemky jsou často přetínány komunikací a tokem s doprovodnou zelení. Krajina je doplněna četnými drobnými prvky kulturní povahy (stožáry VVN, VN, GSM, nevysoké dominanty kostelních věží). Tyto kulturní prvky se však uplatňují díky velké lesnatosti a díky velkému množství doprovodné zeleně jen lokálně. Sídla jsou ve většině případech citlivě začleněna do krajinného rámce vzrostlou zelení, zahradami a sady. Místy je dochována pestrá mozaika upozorňující na předchozí bohatou strukturu krajiny před intenzifikací zemědělské výroby. Lesní komplexy uvnitř oblasti jsou převážně monokulturní (smrčiny a bory) a vyznačující se hospodářským charakterem, ostře hraničí s navazujícími plochami (často ornou), ale jsou většinou opláštěny. Místy se vyskytují rozsáhlé přirozené lesní porosty. Pastviny a louky jsou přítomny v menších i větších plochách a to především v hůře obdělávatelných prostorech a na svazích. V mnoha případech se jedná o květnaté louky. Vodní toky jsou převážně ve svém původním korytě, jen místy jsou technicky upraveny (zejména v obcích).

Komunikace jsou v historické stopě doprovázené ovocnými stromy, místy i keřovou vegetací. Zajímavým specifickým, které velmi obohacuje krajinu oblasti, jsou četné lomy, z nichž převážná část je v současné době zarostlá vegetací a zatopena vodou a v jejichž okolí se vytváří velmi malebné drobné prostory (především v centrální části oblasti). Převládají sídla venkovského typu s vysokým podílem zeleně, převážně jednopodlažní zástavbou. Sídla vytvářejí v oblasti převážně kompaktnější menší formace uspořádané do okrouhlíce na návrších nebo do formace mírně protažené podél komunikací sledujících vodoteč, strukturálně orientovaná na větší sídla Skuteč, Hlinsko, Chrast, Chrudim, Přelouč, Heřmanův Městec, jak tomu nasvědčuje pestrá síť drobných komunikací s převážně asfaltovým povrchem. Sídla v celém prostoru se vyznačují vysokým podílem vrstlé zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na svůj místy méně pestrý krajinný rámec velkých ploch orné ostře hraničící s lesními porosty. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech (především v centru) jsou vícepodlažní budovy inspirující se měšťanskými domy. Venkovská sídla až na výjimky netrpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami.

Vnější pohledy

Z východních pohledů se západní část oblasti zvedá monumentálním zalesněným hřebenem (hřbetem) Železných hor. Od severu pak celá oblast působí jako lesnatý masiv.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

Prostor v západní části oblasti neoplývá mnoha kulturními pozitivními dominantami, vyjma nevysokých kostelních věží s lokálním uplatněním). Výrazněji se uplatňuje pouze zřícenina hradu Lichnice, kostel v Kostelci u Heřmanova Městce a ve Včelákově.

Z hlediska negativních dominant je nutné zdůraznit přítomnost vysílače Krásná a Práčovské vodárenské věže, které ovlivňují významnou část Pardubického kraje. Lokálně se uplatňují komíny cementárny v Prachovicích.

s působením z jiných prostorů:

V oblasti se na mnoha místech uplatňuje dominanta Kunětické hory a na několika místech i dominanta kostela Chlumek v Luži. Z negativních kulturních dominant jsou patrné komíny a chladírenské věže elektráren v Opatovicích a Chvaleticích a cukrovar v Hrochově Týnci. Na několika místech se negativně uplatňuje panelová výstavba

v Chrudimi (Na Větrníku).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- pahorkatinný reliéf Z/+
- rozsáhlé lesy převážně monokulturní smrkové nebo borové Z/+
- drobné "selské" lesíky se smíšenou porostní skladbou s výraznějším podílem listnatých dřevin uvnitř i v okrajích D/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (v okolí lomů, podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- kulturní pastviny a louky v okolí sídel a na svazích údolí S/+
- drobné fragmenty květnatých luk zejména v údolích a na svazích D/+
- četné travnaté pásy podél komunikací, oddělující kultury či jiné prvky D/+
- komunikace doprovázené ovocnými stromy a keři D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- výrazně hospodářský charakter lesních porostů a kulturních luk a pastvin S/-
- velké plochy orné odlišného měřítka S/-
- sídla v údolích a v mírných svazích a na návrších převážně venkovského typu S/+
- převážně jednopodlažní zástavba S/+

Znaky historické charakteristiky

- převážně dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítko

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelené plůžiny, větší plochy kultur S/-
- převážně uzavřená krajinná scéna, pouze na s. a j. okrajích široké průhledy do krajiny sousedních oblastí S/+
- vymezení j. straně zlomem, na s. pak výrazným přechodem do rovinatého Polabí S/+
- citlivé začlenění převažující sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Vápenný Podol- historicky lázeňské městečko s dochovalou strukturou a architektonicky hodnotnými budovami rozkládající se v přírodním „amfiteatru,“ na který se otvírají z výše položených míst malebné pohledy. Částečně narušeno vápenkou a cementárnou v Prachovicích.

Kostelec u Heřmanova Městce- obec s výraznou siluetou ze s. pohledů s gradací do kostelní věže.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Heřmanův Městec- prostor tvořen zámeckým parkem a navazujícím lesním komplexem zvaným Palác. Na s. navazuje na park Bažantnice. V celém prostoru dominuje přírodní složka doplněná kulturními prvky a parkovými úpravami, které dávají celému prostoru charakter harmonicky využívané krajiny. V zámeckém parku je pohledová osa z návrší nad rybníkem směrem přes zámek na Kunětickou horu.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- některé necitlivě umístěné stožáry mobilních GSM operátorů a vodárenských věží

- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech

Přítomnost globální vrstvy

- Krajina není zasažena výraznými komunikacemi ani železničními koridory.
- Výraznější průmyslová zóna je Prachovicích, ale uplatňuje se jen lokálně.
- Přítomny jsou vodárenské věže, vysílače GSM, výraznější je vysílač Krásný.
- Krajinou na několika místech prochází VVN. V lesnatých partiích je uplatnění jen lokální.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové výškové členitosti a lesnatosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 - 60 m, jejichž projev bude posouzen jako záporný, pokud uplatnění zasáhne velkou část území, zejména pak krajinářsky cenné prostory.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami. Stavby umisťovat přednostně k VVN. Zvýšená ochrana v případě možnosti zasažení území CHKO Železné hory nebo CHKO Žďárské vrchy.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech, průhledech na scénérii CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v krajině scéně CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně přesahujících krajině předěly
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu sídla Kostelec u Heřmanova Městce, Včelákov, Vítanov, Svojsice, Bumbálka, Horní Babákov, Vysočina, Vápenný Podol, Licibořice, Hošťalovice, Turkovice, Mladovice, Liboměřice, Urbanice, Sovoluská Lhota, Cihelna, Bukovina u Přelouče, Na Kozovce, Na Skalkách, Holotín, Morašice, Úherčice
- zamezit výstavbě v prostoru přírodního parku Heřmanův Městec
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě sídel Vápenný Podol, Kostelec u Heřmanova Městce
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy (u vyšších nemá toto pravidlo příliš opodstatnění, naopak může způsobit kumulativní efekt)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

14/05 - Českomoravská vrchovina- Ronovsko

Charakteristika oblasti

Vymezené území je protaženo ve směru jv.-sz. podél hlavního hřebene Železných hor a podél řeky Doubravy. Území je tvořeno především rovinatým reliéfem s hluboce zařiznutým údolím řeky Doubravy. Na s. je území ohraničeno terénní vlnou Dlouhé meze a lesnatým železnohorským hřbetem. Kromě lesnatého údolí řeky Doubravy je krajina silně zemědělsky využívaná s velkými scelenými plochami orné půdy.

Interiér

V krajině je vytvořen pouze horizont v s. části, který je tvořen lesnatým hřbenem Železných hor. Tento horizont je mírně narušen VVN, které prochází přes hřeben s. od Třemošnice. V ostatních pohledech není horizont patrný. V centrální části se setkáváme s velkým množstvím intimních prostor, kdy horizonty jsou vytvořeny především lesnatými svahy údolí řeky Doubravy. Měřítko krajiny je převážně střední až velké, utvářené především lesními komplexy, rozlehlými poli, menšími loukami a drobnými sídly. V krajině kompozici se silně uplatňuje mohutný železnohorský hřbet, v jehož kontrastu se mnohé větší plochy jeví drobněji. Výrazná je orientace krajin v ose vymezené hlavním hřbenem Železných hor a údolím řeky Doubravy v sz. směru. Podél zlomu železnohorského hřbetu se tak vytváří silná pohledová osa. Území představuje převážně zemědělskou krajinu, jejímž středem se táhne pás lesní vegetace, která doprovází údolí řeky Doubravy. V těchto lesích se setkáváme s převahou smrkových monokultur doplněných velkým množstvím přirozené zeleně (olšiny, bučiny, dubohabřiny). Tyto lesní komplexy se vyznačují hospodářským charakterem, ostře hraničí s navazujícími plochami (často ornou) a většinou nejsou opláštěny.

Výrazným geomorfologickým útvarem je terénní vlna Dlouhé meze s jz. expozicí, která je tvořena převážně opukami. Díky tomuto podloží a expozici je v těchto prostorech vyvinuta xerothermní luční vegetace doplněna starými sady. V současnosti je patrná marginalizace těchto stanovišť a postupné zarůstání trnitými keři. V interiéru se uplatňuje několik větších vodních ploch- Pařížovská přehrada, rybníky v okolí Běstviny. Ve značné části převládá zemědělské využití krajiny s neúměrnou intenzifikací projevující se většími scelenými polními kulturami. Krajina je doplněna drobnými prvky kulturní povahy (stožary VVN, VN, GSM, nevysoké dominanty kostelních věží).

Převládají sídla venkovského typu s vysokým podílem zeleně, převážně jednopodlažní zástavbou. Sídla vytvářejí v oblasti převážně kompaktnější menší formace uspořádané do okrouhlíce. Několik sídel má charakter městyse až města (Třemošnice, Ronov nad Doubravou, Běstvina). Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení. V některých sídlech jsou vícepodlažní budovy inspirující se měšťanskými domy. Venkovská sídla až na výjimky netrpí výraznými přestavbami a necitlivými novostavbami. Pouze v Třemošnici je patrná nevhodná panelová výstavba, která převyšuje typickou hladinu zástavby. Město Ronov nad Doubravou má intaktní siluetu z v. a z. pohledů. Ostatní pohledy jsou narušeny stavbou sila. Sídla jsou ve většině případech citlivě začleněna do krajinného rámce vzrostlou zelení, zahradami a sady. Výjimkou je město Třemošnice s panelovou výstavbou, průmyslovou zónou a novou moderní výstavbou. Místy je dochována pestrá mozaika upozorňující na předchozí bohatou strukturu krajiny před intenzifikací zemědělské výroby. Pastviny a louky jsou přítomny v menších i větších plochách a to především v hůře obdělávaných prostorech a na svazích (svahy hřebenu Železných hor, Dlouhá mez, údolí Doubravy). V mnoha případech se jedná o květnaté louky. Vodní toky jsou převážně ve svém původním korytě, jen místy jsou technicky upraveny (zejména v obcích). Komunikace jsou v historické stopě doprovázené ovocnými stromy, místy i keřovou vegetací. Zajímavým specifickým je jedna z nejstarších přehrad v České republice Pařížovská přehrada s architektonicky hodnotnou stavbou hráze v gotizujícím slohu.

Vnější pohledy

Z výše položených míst se území krajinného celku Ronovsko jeví jako rovina s velkými plochami orné, která přechází do čáslavské zemědělsky intenzivně využívané roviny. Na několika místech se uplatňují dominanty kostelních věží.

Dominanty

s působením uvnitř prostoru:

- V prostoru se nejvíce uplatňují dominanty kostelních věží v Ronově nad Doubravou a sv. Kříže. Lokálně pak působí kostelní věže v Pařížově, Běstvině a kostela sv. Martina.
- Z hlediska negativních dominant se silně uplatňuje silo v Ronově nad Doubravou, které narušilo siluetu tohoto sídla z j. a s. pohledů. Středně silně se uplatňují komíny z průmyslové zóny v Třemošnici.

s působením z jiných prostorů:

- V oblasti se silně uplatňuje pozitivní dominanta zříceniny hradu Lichnice na hlavním hřebenu Železných hor.
- Lokálně se uplatňuje kostel ze Žlebů, Starkoče a Bílého Podolí.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky přírodní charakteristiky

- rovinatý reliéf s centrálním hlubším údolím Z/+
- rozsáhlé lesy v centrální
- části převážně monokulturní smrkové S/+
- mimolesní vzrostlá zeleň tvořená listnatými dřevinami doprovázející specifické prvky krajiny (podél komunikací a vodních toků a v sídlech) S/+
- kulturní louky v okolí sídel, na svazích a v údolích S/+
- drobné fragmenty květnatých luk zejména v údolích a na svazích D/+
- četné travnaté pásy podél komunikací D/+
- komunikace doprovázené ovocnými stromy a keři D/+
- drobné vodní toky v původním korytě s bohatými břehovými porosty S/+

Znaky kulturní charakteristiky

- výrazně hospodářský charakter lesních porostů a kulturních luk a pastvin S/-
- velké plochy orné odlišného měřítka S/-
- sídla převážně venkovského typu S/+
- převážně jednopodlažní zástavba S/+
- města místy narušena nevhodnou výstavbou D/-

Znaky historické charakteristiky

- převážně dochovaná urbanistická struktura sídel S/+
- četné architektonicky cenné objekty v obcích, jádrech obcí S/+
- komunikace převážně v původní historické stopě S/+
- jedna z nejstarších přehrad v ČR D/+

Znaky prostorové povahy definující vztahy v krajině a její měřítka

- centrální orientace sídel S/0
- patrná změna vztahu ve využívání zemědělské krajiny - scelené plužiny, větší plochy kultur S/-
- převážně otevřená krajinná scéna se silnou pohledovou osou vymezenou hřebenem Železných hor S/+
- vymezení na s. straně hřebenem Železných hor S/+
- citlivé začlenění převahy sídel do krajinného rámce díky vysokému podílu vzrostlé zeleně S/+

Významná sídla a jejich siluety a zapojení do krajinného rámce

Ronov nad Doubravou - výrazná silueta tvořená historickou zástavbou a kostelem je dochována z v. a z. pohledů. Ostatní narušeny stavbou síla.

Pařížov - výrazná silueta tvořená historickou výstavbou a kostelem.

Specifické krajinářsky cenné prostory

Krajina této oblasti vykazuje velké množství cenných prostorů, proto také značná část této oblasti je součástí CHKO Železné hory.

Nad rámeček této ZCHÚ je nutné zdůraznit přírodní park Doubrava včetně údolí řeky Doubravy východně od Ronova navazující na okolí Žlebů. Jedná se o údolí řeky Doubravy s přirozenými a nepůvodními lesními komplexy s přirozeně meandrující řekou. V údolí jsou drobná sídla s výraznými sakrálními stavbami (kostel sv. Kříže a kostel sv. Martina). Celou oblast dotváří jedna z nejstarších přehrad v ČR- Pařížovská přehrada s architektonicky cennou hrází.

Narušení specifických hodnot krajinného rázu na úrovni oblasti

Výrazné negativně se uplatňující znaky (v rámci dotčeného prostoru, z pohledu oblasti)

- scelené plochy orné v ostrém kontrastu s měřítkem krajiny a ostatními prvky krajiny
- některé necitlivě umístěné stožáry mobilních GSM operátorů, komíny a VVN
- objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů často v pohledově exponovaných místech- silo

Přítomnost globální vrstvy

Krajina není zasažena výraznými komunikacemi ani železničními koridory. Výraznější průmyslová zóna je v Třemošnici. Přítomny jsou vysílače GSM, komíny. Výrazněji se uplatňuje silo v Ronově nad Doubravou. Krajinou napříč ve střední části KC prochází vedení VVN, které se silně uplatňuje v částech s ornou půdou. Toto vedení také narušuje horizont hřebene Železných hor, který přechází s. od Třemošnice.

Citlivost oblasti a zranitelnost z pohledu vertikálních staveb

Díky celkové výškové členitosti a otevřenosti je krajina velmi citlivá na výškové stavby převyšující cca 40 m, jejichž projev bude posouzen jako záporný, pokud uplatnění zasáhne velkou část území, zejména pak krajinářsky cenné prostory. Jako naprosto nevhodné se jeví umístění výškové stavby na hlavní hřeben Železných hor.

Návrh ochrany

Zásady ochrany pozitivních hodnot před narušením výškovými stavbami. Stavby umisťovat přednostně k VVN.

Zvýšená ochrana v případě možnosti zasažení CHKO Železné hory a přírodního parku Doubrava. Neumisťovat výškové stavby do hřebenových partií, které by narušily vymezující horizont.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v krajinářsky cenných prostorech, průhledech na scénérii CHKO Železné hory
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v krajinné scéně CHKO Železné hory
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorové výhledové ose danou osu údolí řeky Doubravy a osou hlavního hřebene Železných hor
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně přesahujících krajinné předěly (včetně hran údolí řeky Doubravy)
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v obrazu a prostoru sídla Ronov nad Doubravou, Podhořany u Ronova, Pařížov
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v siluetě sídla Ronov nad Doubravou
- zamezit výstavbě v prostoru přírodního parku Doubrava
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy přesahujících 40 m výšky
- vertikální výškové stavby technicistní povahy do výšky cca 40 m směřovat jako doprovod stávajících stožárů el. vedení nebo jiných prvků technicistní povahy
- zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s dominantami kostelů, kdy může dojít k "soupeření" dominant

6.3 Území s vysokými pozitivními hodnotami krajinného rázu

Na území Pardubického kraje byla vymezena území, která jsou dokladem zvýšené estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu z pohledu:

- četné přítomnosti cenných pozitivně vnímaných znaků přírodní povahy
- četné přítomnosti pozitivně se uplatňujících znaků kulturní povahy
- znaky vyjadřující soulad mezi jednotlivými složkami a prvky krajiny a vztahů v krajině
- přítomností znaků dokládajících kontinuální historický vývoj krajiny a vztahů v ní.

Za taková území lze považovat především území chráněných krajinných oblastí (CHKO), přírodních parků, maloplošných zvláště chráněných území, funkčních a potenciálních biocenter a biokoridorů, území zařazených do soustavy Natura 2000, památkových zón a rezervací s jejich ochranných pásem. Dále však mimo tato území, která jsou ze zákona hájena před činnostmi snižujícími jejich kvality, je nutné vzít v potaz specifické cenné krajinné scenérie vyznačující se zvýšenou estetickou a případně přírodní hodnotou krajinného rázu z pohledu celkové estetické a přírodní kvality krajinného rázu dané oblasti. Tato území byla pro účely studie nazvána „krajinařsky exponované prostory“.

Každé z těchto území je nositelem znaků a hodnot krajinného rázu ve smyslu ustanovení §12 zákona:

ÚZEMÍ	PŘEVAŽUJÍCÍ VYJÁDRĚNÍ HODNOT PŘÍTOMNOSTÍ:
Chráněná krajinná oblast	<ul style="list-style-type: none"> • místy převažujících znaků přírodní povahy • četných pozitivních znaků kulturní povahy • četných znaků dokládajících historický kontext • převažujícího souladu prvků a složek krajiny vytvářejících harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině
Přírodní park	<ul style="list-style-type: none"> • četných znaků přírodní povahy • četných pozitivních znaků kulturní povahy • souladu prvků a složek krajiny vytvářejících harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině
Krajinařsky exponovaný prostor	<ul style="list-style-type: none"> • souladu prvků a složek krajiny vytvářejících harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině daných přítomností znaků kulturní a přírodní povahy
Maloplošná chráněná území Území soustavy Natura 2000 Biocentra	<ul style="list-style-type: none"> • soustředěných silně se uplatňujících znaků přírodní povahy
Památkové rezervace a zóny	<ul style="list-style-type: none"> • soustředěných silně se uplatňujících znaků historické povahy <ul style="list-style-type: none"> ○ definují dochovanost určitých vztahů ○ definují dochovanost určitých prvků

6.3.1 Chráněné krajinné oblasti (CHKO)

Chráněné krajinné oblasti představují rozsáhlá území vyznačující se vysokým podílem znaků definujících harmonicky utvářenou krajinu v charakteristicky vyvinutém reliéfu s významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením vzrostlých dřevin ve volné krajině představujících zastoupení znaků přírodní povahy, s četnými dochovanými památkami historického osídlení představujícími znaky historické povahy.

Místně příslušným orgánem státní správy ve věci ochrany přírody a krajiny je Správa CHKO, z tohoto důvodu nebyla analýza této studie na území CHKO provedena. Ve studii je území CHKO považováno za krajinařsky exponované území, které je nutné z pohledu jeho územních vztahů v rámci území kraje chránit „un block“.

Do území Pardubického kraje zasahují celkem 3 chráněné krajinné oblasti:

- CHKO Orlické hory – jv. okrajem v oblasti Zemské brány vytvořené Divokou Orlicí (ostatní území pokračuje v Královéhradeckém kraji)
- CHKO Žďárské vrchy – s. část oblasti představující zalesněné a otevřené prostory v okolí Trhové Kamenice, Hlinska, Kameniček, Svratouchu, Pusté Kamenice a Telecí
- CHKO Železné hory – většinová část území vyjma výběžku k Chotěboři a okolí Žďírce nad Doubravou (kraj Vysočina)

6.3.2 Přírodní parky (PrP)

Přírodní park představuje území s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami krajinného rázu a jsou vyhlášeny k zajištění ochrany těchto hodnot. Orgány ochrany přírody mohou navíc vyhláškou zamezit využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území. Na území Pardubického kraje je vyhlášeno celkem 10 přírodních parků:

Č.	EV.ČÍS.	PŘÍRODNÍ PARK	VYHLÁŠENÍ	ROK	PLOCHA V HA
1	614	Bohdalov-Hartinkov	Nař. OkÚ Svitavy č.1 8.3.1996	1996	6265
2	603	Doubrava	Nařízení OkÚ v Chrudimi 5/98	1998	426
3	609	Jeřáb	Vyhl.ONV ÚO ze dne 18.6.1987	1987	1409
4	602	Heřmanův Městec	Nař. OkÚ Chrudim 6/96,29.4.1996	1996	341
5	608	Králický Sněžník	Vyhl.ONV ÚO ze dne 18.6.1987	1987	5303
6	611	Lanškrounské rybníky	Vyhl.ONV ÚO ze dne 27.9.1990	1990	243
7	612	Orlice	Nařízení OkÚ ÚO za dne 16.9.1996	1996	5058
8	610	Suchý vrch - Buková hora	Vyhl.ONV ÚO ze dne 18.6.1987	1988	6427
9	617	Údolí Krounky a Novohradky	Nařízení OkÚ CR č.4, 2.9.1998	1998	511
10	613	Údolí Křetínky	Nařízení OkÚ SY č.2, 8.3.1996	1996	5570

6.3.2.1 Charakteristika přírodních parků

1. Bohdalov - Hartinkov

Park byl zřízen v roce 1996 na ploše 6265 ha. Okolí obcí Bohdalov a Hartinkov je esteticky a přírodně hodnotné, obsahuje ekologicky významné segmenty krajiny (významné krajinné prvky). Pestrá geologická stavba zahrnuje horniny od prvohorních břidlic až po svrchnokřídové usazeniny s vysokým podílem vápniku. V širších krajinných souvislostech navazuje toto území na sousední přírodní park Kladecko v okrese Prostějov (Olomoucký kraj). Značná plocha je pokryta lesem a rozptýlenou zelení s mozaikou polopřirozených a přírodě blízkých luk a pastvin. Biologicky hodnotná území menšího plošného rozsahu jsou zaregistrována jako významné krajinné prvky, např. Pěčíkovské stráně, stráně v Hraničkách, Strážnička, nad Věžnickým potokem a pramen Teplice. Rostou zde pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), hořec brvitý (*Gentianopsis ciliata*), na vlhkých loukách prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*). Žijí zde mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), slepýš křehký (*Anguis fragilis*), užovka hladká (*Coronella austriaca*). Typickými ptáky jsou tuhýk obecný (*Lanius collurio*), pěnice slavíková (*Sylvia borin*), červenka obecná (*Erithacus rubecula*), káně lesní (*Buteobuteo*).

Dle zřizovacího nařízení se přírodní park zřizuje za účelem zachování vymezeného území s vysokými biologickými a estetickými hodnotami. Posláním přírodního parku je zachovat a podpořit přírodní a kulturní hodnoty vyvážené krajiny s optimálními podmínkami pro únosnou rekreaci. Na území přírodního parku nelze umístit průmyslové, těžební i jiné objekty a zařízení, které by rušivě zasahovaly do přírodního prostředí parku.

2. Doubrava

Park byl zřízen v roce 1998 na ploše 426 ha k ochraně hlubokého údolí řeky Doubravy mezi Spačicemi a Ronovem nad Doubravou na západním úpatí Železných hor. Skalní podklad tvoří sedimenty české křídové pánve a dlouhé meze. V některých místech jsou tyto sedimenty denudovány a na povrch vystupují krystalické horniny podloží Časlavské kotliny a železnohorského proterozoika. Místy tvoří strmé srázy a daly vzniknout kamenitému řečišti. Svahy údolí jsou zalesněny druhotnými smrkovými porosty se zbytky bučin a suťových javořin. Z karpatských prvků dospěly až sem druhy jako pryšec mandloňovitý (*Tithymalus amygdaloides*) a kostival hlíznatý (*Symphytum tuberosum*). Rostou zde

růže převislá (*Rosa pendulina*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), prvosenka vyšší (*Primula elatior*), kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*), zvonek broskvoňolistý (*Campanula persicifolia*). Žije zde mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), z vzácnějších druhů hnízdí v lesích holub doupňák (*Columba oenas*), datel černý (*Dryocopus martius*), u vody ledňáček říční (*Alcedo atthis*), konipas horský (*Motacilla cinerea*) a skorec vodní (*Cinclus cinclus*). V 90. letech 20. století byl potvrzen výskyt vydry říční (*Lutra lutra*). V hrázi přehrady Pařížov zimuje netopýr černý (*Barbastella barbastellus*).

Dle zřizovací vyhlášky je posláním přírodního parku zachovat v nenarušeném stavu toto území pro jeho biologické, krajinné a estetické hodnoty.

Záměry, studie a projekty staveb a zařízení v přírodním parku, které slouží k provozu podniků a organizací vykonávajících v parku pravidelnou činnost, musí být předem projednány s OOP. Pro výstavbu individuální a hromadné rekreace se vyhláší v přírodním parku stavební uzávěra.

3. Jeřáb

Byl zřízen v roce 1987 jako oblast klidu dle zákona č. 40/1956 Sb. Území přírodního parku o rozloze 1409 ha leží východně od Červené Vody při hranici s Olomouckým krajem v pramenné oblasti Tiché Orlice. Jedná se o málo známý a velmi zachovalý komplex tektonicky zdvižené kry Jeřábu (1002,8 m n. m.). Podloží je tvořeno rulami, ambifolity a vápenci. Geomorfologicky patří do Jeřábské vrchoviny (okrsku Branenské vrchoviny). Území se silně členitým georeliéfem je souvisle zalesněno sice druhotným, ale stabilním lesem, převážně monokulturami smrčiny se zbytky bučin. Charakterem území je ovlivněno i druhové složení flóry a fauny. Rostou zde mléčivec alpský (*Cicerbita alpina*), v lučních enklávách kontryhel lysý (*Alchemilla glabra*), pcháč potoční (*Cirsium rivulare*), prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), kokrhel menší (*Rhinanthus minor*), starček potoční (*Tephrosia crispa*) aj. Faunu obratlovců tvoří běžné druhy v lesních porostech. Pozoruhodná je stálá populace jeřábka lesního (*Bonasa bonasia*) a vzácné hnízdění čápa černého (*Ciconia nigra*). Podhorské louky obývá chřástal polní (*Crex crex*) a křepelka polní (*Coturnix coturnix*). V remízích a na polních mezích hnízdí ťuhýk obecný (*Lanius collurio*).

Dle zřizovací vyhlášky je posláním přírodního parku zachovat v území pro jeho biologické hodnoty i krajinné krásy a využít a zhodnotit je pro zotavení občanů i jejich poučení.

Výstavba objektů a zařízení v oblasti musí být v souladu s příslušnou schválenou územně plánovací dokumentací. Výstavba rekreačních objektů je povolena jen v zastavěném území sídel.

4. Heřmanův Městec

Přírodní park byl zřízen v roce 1996 na ochranu parkové a lesoparkové plochy (341 ha) kolem Heřmanova Městce. Navazuje bezprostředně na zámecký park v Heřmanově Městci a slouží především ke krátkodobé rekreaci obyvatel města. Porosty zámeckého parku přecházejí volně do lesních porostů označovaných jako Palác a Bažantnice. Skalním podkladem přírodního parku jsou svrchnokřídové usazeniny (slíny) s vysokým obsahem vápnicku. Rozsah nadmořských výšek parku je poměrně velký. Nejnižší položené části kolem zámku a rybníka leží v nadmořské výšce 280-290 m n. m., odtud se směrem na východ georeliéf postupně zvedá a v jižní části lesoparku Palác dosahuje na dvou vrcholech 382 a 390 m n. m. Zámeckým parkem protéká Podolský potok, na němž je vybudován rybník. Středem zámeckého parku (prospekt) probíhá silná pohledová osa z návrší nad rybníkem přes zámek na Kunětickou horu. Tento pohled je částečně narušen telekomunikační věží v Pardubicích. Telekomunikační věž však nepřevyšuje siluetu Kunětické hory. Umístění výrazné vertikální stavby by znamenalo silné narušení krajinného rázu.

Rostlinná společenstva jsou v parku převážně druhotná, uměle vysazené porosty jsou bohaté i na nepůvodní dřeviny. V podrostu najdeme druhy dubohabřin – sasanku hajní (*Anemone nemorosa*), sasanku pryskyřníkovitou (*A. ranunculoides*), prvosenku vyšší (*Primula elatior*), plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*), pryskyřník kosmatý (*Ranunculus lanuginosus*), konvalinku vonnou (*Convallaria majalis*), vraní oko čtyřlísté (*Paris quadrifolia*) aj. Z živočichů jsou nejnápadnější lesní druhy ptáků. Hnízdí zde datel černý (*Dryocopus martius*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*), brhlík lesní (*Sitta europaea*), budníček (*Phylloscopus* spp.), pěnice (*Sylvia* spp.), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*). Ze savců je možno pozorovat veverku obecnou (*Sciurus vulgaris*), běžná je myšice lesní (*Apodemus flavicollis*) a norník rudý (*Clethrionomys glareolus*). V podzemních prostorách pod parkem zimují netopýři – n. černý (*Barbastella barbastellus*), n. velký (*Myotis myotis*), n. vodní (*M. daubentonii*) a netopýr ušatý (*Plecotus auritus*). V zámeckých sklepích zimuje a na půdách tvoří letní kolonie kriticky ohrožený vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*).

Dle zřizovací vyhlášky je posláním přírodního parku zachovat v nenarušeném stavu toto území, které se vyznačuje vysokou krajinnou, přírodovědnou a estetickou hodnotou.

Záměry, studie a projekty staveb a zařízení v přírodním parku, které slouží k provozu podniků a organizací vykonávajících v parku pravidelnou činnost, musí být předem projednány s OOP. Pro výstavbu individuální a hromadné rekreace se vyhláší v přírodním parku stavební uzávěra.

5. Králický Sněžník

Byl zřízen v roce 1987 jako oblast klidu dle zákona č. 40/1956 Sb. Původním účelem byla částečná ochrana masivu Králického Sněžníku a jeho podhůří. Dnešní přírodní park o rozloze 5 303 ha zahrnuje severní část Králické brázdy, na niž navazuje území národní přírodní rezervace. Každá z těchto částí má odlišné geologické podmínky. Geomorfologicky samostatný masiv Králického Sněžníku je tvořen ortorulami a migmatity orlicko-sněžnického krystalinika s vložkami krystalických vápenců. Králický Sněžník odděluje od Orlických hor Králická brázda, v níž zúžená Kladská kotlina vybíhá na naše území. Je vyplněna svrchnokřídovými sedimenty. Území přírodního parku po oddělení nejcennějších partií Králického Sněžníku tvoří převážně agrocenózy s narušenou ekologickou stabilitou. I přes razantní snížení zemědělské výroby v posledních letech jsou zde ještě patrné drastické zásahy do krajiny, zejména ze 70. let 20. století. Takzvané náhradní rekultivace, velkoplošné meliorace, scelování pozemků, nadměrné dávky umělých hnojiv a chemických ochranných prostředků, rozorávání květnatých luk a niv potoků, koncentrace živočišné výroby a další negativní důsledky zemědělské velkovýroby vytvořily z Králické brázdy rozvrácenou a nestabilní krajinu, zranitelnou vodní a větrnou erozí, ve které hrozil ekologický kolaps. Dnes jsou díky útlumu zemědělské výroby některé pozemky opět přeměněny v trvalé travní porosty nebo zalesněny, mnohé však leží ladem. Vzácnými živočichy charakteristickými pro podhorské vlhké louky jsou hýl rudý (*Carpodacus erithrinus*), chřástal polní (*Crex crex*) a křepelka polní (*Coturnix coturnix*). Lesní okraje a polní meze využívá k hnízdění řuhák obecný (*Lanius collurio*), pěnice (*Sylvia* spp.), strnad obecný (*Emberiza citrinella*) aj. Zajímavostí jsou agrární haldy (kamenné snosy), jejichž četnost je zde největší v ČR.

Dle zřizovací vyhlášky je posláním přírodního parku zachovat v území pro jeho biologické, krajinné a estetické hodnoty a využít je spolu s přírodními krásami a půvabem krajiny k zotavení občanů i jejich poučení.

Výstavba objektů a zařízení v oblasti musí být v souladu s příslušnou schválenou územně plánovací dokumentací. Výstavba rekreačních objektů je povolena jen v zastavěném území sídel.

6. Lanškrounské rybníky

Zřízen v roce 1990 jako oblast klidu. Leží západně od Lanškrouna v oblasti soustavy rybníků na Ostrovském potoce. Na ploše 243 ha zahrnuje rybníky Olšový, Pšeničkův, Sluneční a Plockův s okolními lesními porosty. Bezprostředně navazuje na příměstskou rekreačně využívanou oblast rybníka Dlouhý. Přírodní park má v intenzivně zemědělsky využívané krajině mimořádnou biologickou a estetickou hodnotu. Oblast Lanškrounských rybníků je významným hnízdištěm vodního a mokřadního ptactva a důležitou tahovou zastávkou. Pozorování zde byli např. bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), bukáček malý (*Ixobrychus minutus*), čáp černý (*Ciconia nigra*), čáp bílý (*C. ciconia*), hohol severní (*Bucephala clangula*), chřástal vodní (*Rallus aquaticus*), orlovec říční (*Pandion haliaetus*), rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*) a mnoho druhů kachen. Najdeme zde i raka říčního (*Astacus astacus*), čolka horského (*Triturus alpestris*), ropuchu obecnou (*Bufo bufo*), ropuchu zelenou (*B. viridis*), rosničku zelenou (*Hyla arborea*) a další druhy obojživelníků. V roce 2002 zde byl poprvé zaznamenán výskyt bobra evropského (*Castor fiber*). Květena je typická pro vlhká stanoviště, zamokřené louky, litorál i vodní plochy. Rostou zde např. kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*), leknín bělostný (*Nymphaea candida*), prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) a bledule jarní (*Leucojum vernum*). Přírodním parkem Lanškrounské rybníky vede naučná stezka využívaná v rámci ekologické výchovy.

Dle zřizovací vyhlášky je posláním přírodního parku zachovat v území pro jeho biologické hodnoty i krajinné krásy a využít a zhodnotit je pro zotavení občanů i jejich poučení.

Výstavba objektů a zařízení v oblasti musí být v souladu s příslušnou schválenou územně plánovací dokumentací. Pro výstavbu individuální a hromadné rekreace se vyhláší v přírodním parku stavební uzávěra.

Na zemědělském půdním fondu nebude měněna kultura s výjimkou případného převodu orné půdy na louky. Na stávajících loukách bude udržován současný drnový fond.

Citlivost území na uplatnění výškových staveb:

Uvnitř území by neměly být viditelné stavby vertikál z okolní krajiny tak, aby tvořily dominanty prostoru a tím i snížily celkovou přírodní hodnotu celého území.

7. Orlice

Byl zřízen v roce 1996 podél toků Divoké i Tiché Orlice, s výjimkou oblastí v CHKO Orlické hory. Jeho délka je cca 200 km. Nadmořská výška parku se pohybuje od 500 m n. m. na horních tocích Tiché a Divoké Orlice do 230 m n. m. při ústí Orlice do Labe. Na horních tocích zahrnuje nivu širokou jen několik desítek metrů, na dolním toku se výrazně rozšiřuje a krajinný charakter se mění od podhorského k typicky nížinnému s množstvím starých říčních ramen. Přes značnou délku parku je jeho geologické podloží poměrně jednotvárné. Je tvořeno převážně svrchnokřídovými sedimenty české křídové pánve. Zdejší převážně zemědělskou krajinu formoval člověk již od mladší doby kamenné, v podhorských oblastech od doby bronzové. Nejvíce nepříznivých změn přineslo velkoplošné intenzivní zemědělství v 70. a 80. letech 20. století, kdy byly zorány pozemky v nivě, likvidovány mokřiny a stará ramena, rekultivovány

zbytky luk a ničena rozptýlená zeleň. Následkem odlesnění hřbetu Orlických hor byly stále častější jarní i letní povodně, které v nivě erodovaly nechráněnou půdu. Teprve poslední léta znamenají obrat k lepšímu –revitalizaci říční nivy a její protierozní ochranu obnovou luk bezorebným způsobem. Na horním a středním toku obou Orlic je údolní niva poměrně úzká, na dně hlubokých údolí se strmými svahy, většinou zalesněnými smíšenými lesními porosty s převahou buku. V podloží převládají opuky, což se projevuje i v druhovém bohatství lesního podrostu. Rostou zde prvosenka vyšší (*Primula elatior*), kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), náprstník velkokvětý (*Digitalis grandiflora*), vranec jedlový (*Hupersia selago*), hlišník hnízdák (*Neottia nidus-avis*), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), áron plamatý (*Arum maculatum*), na prameništích i bledule jarní (*Leukojum vernum*). Orlice je v každé části obývána charakteristickými ptačími druhy. Na dolním toku jsou to kulík říční (*Chadarius dubius*) a písek obecný (*Actitis hypoleucos*), hnízdící v říčních nánosových březích. Ledňáček říční si vyhrabává hnízdní noru do obnažených břehových nátrží. Na středním a horním toku Orlice hnízdí na pobřežních skalách a pod mostky skorec vodní (*Cinclus cinclus*) a konipas horský (*Mottacilla cinerea*). Trvalým obyvatelem přírodního parku je vydra říční (*Lutra lutra*), jejíž početní stavy v posledních letech stoupají. V posledních letech byl zaznamenán především podél toku značný výskyt invazních druhů rostlin, zvláště *Impatiens glandulifera*, *Reynoutria sp. div.* a *Helianthus tuberosus*. Jejich šíření přispívá k degradaci původních společenstev rostlin a živočichů.

Dle zřizovacího nařízení je posláním přírodního parku "Orlice" zachovat typický ráz krajiny s významnými přírodními a estetickými hodnotami, zejména přírodě blízkých biotopů v poříční zóně a v ekosystémech řek Tiché a Divoké Orlice a přilehlé lesní porosty místy s přirozenou dřevinnou skladbou. Celé území je charakteristické vysokou druhovou rozmanitostí a jeho přírodní prostředí je zvláště cenné tím, že jsou v něm zastoupeny všechny základní krajinné typy - horský, podhorský i nížinný.

Na tomto území jsou dosud zachována přírodní společenstva jako lužní porosty, přirozeně meandrující koryta a slepá ramena s mokřadními a bažinnými společenstvy, doubravy, jedlobuková společenstva, vlhké jasanové javořiny a potoční smrkové bučiny v horní části toků. Oba toky jsou důležitou a zcela přirozenou součástí územních systémů ekologické stability od místní až po nadregionální úroveň. Cílem těchto systémů je dosažení takového stavu krajiny, v níž plochy člověkem destabilizovaných ekosystémů jsou vyváženy plochami ekologicky stabilních přírodě blízkých ekosystémů. Smyslem tohoto nařízení je trvalá ochrana dotčeného území před nevhodnými a necitlivými urbanizačními, lesnickými či hospodářskými zásahy.

Bez souhlasu orgánu ochrany přírody a krajiny nelze:

- umísťovat a povolovat nové stavby mimo souvisle zastavěnou část obce, včetně staveb jednoduchých, dočasných a drobných podléhajících územnímu a stavebnímu řízení,
- měnit současnou skladbu a rozsah zemědělských i lesních kultur, to znamená u zemědělských pozemků provádět trvalé nebo dočasné změny lučních porostů na ornou půdu, provádět trvalé nebo dočasné vynětí z pozemků určených k plnění funkcí lesa,
- provádět jiné činnosti, které by mohly vést ke změně krajinného rázu.

Souhlas k uvedeným činnostem bude vydán pouze v případech, kdy nehrozí snížení nebo změna krajinného rázu.

Citlivost území na uplatnění výškových staveb:

Prostor je velmi členitý a tudíž lze jen těžko stanovit obecnou citlivost.

8. přírodní park Suchý vrch – Buková hora

Byl zřízen v roce 1987 jako oblast klidu. Centrální část parku, který má rozlohu 6427 ha, je tvořena odděleným hřbetem nejvýchodnějšího cípu Orlických hor – Bukovohorskou hornatinou. Ta dosahuje největších výšek na Suchém vrchu (995 m n. m.) a Bukové hoře (958 m n. m.). Silnice procházející Červenovodským sedlem dělí přírodní park na dvě části. Přírodní park je charakteristický vzájemnou vyrovnaností a souladem přírodních a antropických prvků, zejména střídaním rozsáhlých lesních komplexů, vyvážené zemědělské krajiny a lidských sídel. Jednoznačná převaha lesních ekosystémů, většinou smrkových monokultur se zbytky smíšených bukojedlových porostů, předznamenává druhové spektrum rostlin a živočichů. V lesích rostou podbělice alpská (*Homogyne alpina*), pstroček dvoulistý (*Maianthemum bifolium*), kokořík přeslenatý (*Polygonatum verticillatum*), hasivka orličí (*Pteridium aquilinum*), hruštica jednostranná (*Orthilia secunda*), bukovník kaprad'ovitý (*Gymnocarpium dryopteris*), na zbytcích přirozených podhorských luk smilka tuhá (*Nardus stricta*), pohánka hřebenitá (*Cynosurus cristatus*), kontryhel lysý (*Alchemilla glabra*), prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), plavuň vidlačka (*Lycopodium clavatum*), na rašeliništi pod Suchým vrchem i rosnatka okrouhlostá (*Drosera rotundifolia*) a vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*). Jižní část přírodního parku je intenzivně rekreačně využívána. Sjezdové a běžecké tratě v zimním středisku Čenkovice lákají každoročně tisíce návštěvníků. Historickou, ale i přírodní zajímavostí je dělostřelecká tvrz Bouda, součást Muzea československého opevnění, která je bohatým zimovištěm 9 druhů netopýrů – např. netopýra černého (*Barbastella barbestellus*), netopýra severního (*Eptesicus nilssoni*), netopýra velkého (*Myotis myotis*) a vzácného netopýra Brandtova (*Myotis brandti*).

Dle zřizovací vyhlášky je posláním přírodního parku zachovat v území pro jeho biologické, krajinné a estetické hodnoty a využít je spolu s přírodními krásami a půvabem krajiny k zotavení občanů i jejich poučení.

Výstavba objektů a zařízení v oblasti musí být v souladu s příslušnou schválenou územně plánovací dokumentací. Výstavba rekreačních objektů je povolena jen v zastavěném území sídel.

9. přírodní park Údolí Krounky a Novohradky

Park byl vyhlášen v roce 1998 k ochraně členité krajiny údolí říček Krounky, Novohradky a části Hlubočického potoka od Nových Hradů a Kutvína k Luži a zaujímá plochu 511 ha. Území téměř navazuje na přírodní rezervaci Maštale a patří mezi turisticky vyhledávané oblasti. Nadmořská výška území roste od 330 m n. m. na dně údolí po 400 m n. m. na horní hraně svahů. Hluboce zaříznutá údolí toků jsou na svazích porostlá přirozenými bučinami, suťovými lesy a dubohabřinami, které mají převážně charakter ochranných lesů. Jen přístupnější polohy jsou zalesněny smrkovými monokulturami. Skalní podloží tvoří cenomanské slepence a slínovce spodního turonu, údolí Krounky i algonické břidlice, droby a slepence. Balvanitá koryta řek mají přirozený charakter. Na dně hlubokých údolí se výrazně projevuje vliv teplotní inverze. Rostou zde prvosenka jarní (*Primula veris*), prvosenka vyšší (*Primula elatior*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), zvonek broskvoňolistý (*Campanula persicifolia*), kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*), ptačinec velkokvětý (*Stellaria holostea*), u řeky mokřýš střídavolistý (*Chrysosplenium alternifolium*). Množství přirozených biotopů se projevuje i bohatstvím fauny. V Novohradce a Krounce žije početná populace mihule potoční (*Lampetra planeri*) a vranky obecné (*Cottus gobio*). Rozmnožuje se tu 5 druhů obojživelníků, např. mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), rosnička zelená (*Hyla arborea*) a ropucha zelená (*Bufo viridis*). Pravidelně zde hnízdí čáp černý (*Ciconia nigra*), krkavec velký (*Corvus corax*), datel černý (*Dryocopus martius*), křepelka polní (*Coturnix coturnix*). Pozoruhodný je nález chladnomilného sekáče klepítníka horského (*Ischyropsalis helwigi*) v malé nadmořské výšce v údolí Novohradky.

Dle zřizovacího nařízení je posláním přírodního parku zachovat krajinný ráz s významnými přírodními hodnotami. Každý návštěvník se musí chovat tak, aby nenarušil krajinný ráz. U zemědělských kultur převážně lučního charakteru je nutné zachování stávajícího typu hospodaření s minimem zornění.

10. přírodní park Údolí Křetínky

Park byl vyhlášen na ploše 5570 ha nařízením okresního úřadu ve Svitavách v roce 1996. Nachází se zde velmi zachovalá krajina s pestrou skladbou biotopů. Osu parku tvoří tok říčky Křetínky, která v místě označovaném jako Bohuňovské skály tvoří hranici dvou geomorfologických soustav – České tabule nad levým svahem údolí a Českomoravské soustavy nad pravým břehem. Skalní stěny, až 45 m vysoké, tvoří působivou krajinnou scenérii. Krajina parku je velmi vyvážená s vysokou ekologickou stabilitou. Větší i menší lesy se střídají s drobnými loukami, pastvinami a poli. Rašelinné louky v nivách potůčků a na pramenných vývěrech jsou útočištěm mnohých chráněných druhů rostlin. Rostou zde prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*) a bradáček vejčitý (*Listera ovata*). Suché stránky a meze s vyšším podílem vápníku hostí vzácnou sasanku lesní (*Anemone sylvestris*), orlíček obecný (*Aquilegia vulgaris*) a smolničku obecnou (*Steris viscaria*). U Svojanova a Trpína nalezneme prstnatec bezový (*Dactylorhiza sambucina*), ve východních Čechách silně ohrožený druh. Ve skalnatém údolí Křetínky a přítoků hnízdí skorec vodní (*Cinclus cinclus*) a konipas horský (*Motacilla cinerea*). Skalní výchozy jsou významným hnízdištěm výra velkého (*Bubo bubo*). V lesních porostech hnízdí čáp černý (*Ciconia nigra*), sýc rousný (*Aegolius funereus*) a kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*). Byla zde pozorována i zmije obecná (*Vipera berus*).

Dle zřizovacího nařízení se přírodní park zřizuje za účelem zachování vymezeného území s vysokými biologickými a estetickými hodnotami. Posláním přírodního parku je zachovat a podpořit přírodní a kulturní hodnoty vyvážené krajiny s optimálními podmínkami pro únosnou rekreaci. Na území přírodního parku nelze umístit průmyslové, těžební i jiné objekty a zařízení, které by rušivě zasahovaly do přírodního prostředí parku.

6.3.3 Navržené přírodní parky v Pardubickém kraji (NPrP)

V rámci Pardubického kraje existuje několik návrhů k doplnění sítě přírodních parků. Je uvažováno o zřízení přírodních:

- přírodního parku Kladrubsko - pravá strana Labe od Břehů po hranice okresu
- přírodního parku Opatovicko - pravý břeh Labe severně a východně od Opatovic nad Labem
- přírodního parku Horky u Skutče – již vymezené území na ploše 74 ha
- přírodního parku Údolí Rokytenky a Hvězdné – rozšíření stávajícího přírodního parku z kraje Královehradeckého kraje na území kraje Pardubického

Pozn.: Provedená zonace prostoru kraje z pohledu přítomnosti přírodní a estetické hodnoty krajinného rázu může být mimo jiné podkladem k vymezení těchto území.

6.3.4 Krajinářsky exponované prostory

Kompaktní prostory s vysokým podílem pozitivně vnímaných znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu reprezentující určité specifické krajinné scenérie Pardubického kraje byly vymezeny jako území s vysokou přírodní a estetickou hodnotou – krajinářsky exponované prostory. Tyto prostory byly charakterizovány z pohledu přítomnosti pozitivních hodnot krajinného rázu a provedena identifikace znaků a hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu ve smyslu §12 a citovaných metodik.

Tato území představují prostory, které se vyznačují výrazně převažující přítomností pozitivních hodnot krajinného rázu utvářených uplatněním znaků přírodní a kulturní povahy a jejich vzájemných souladem vytvářejícím harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině. Prostory představují specifické esteticky nebo přírodně hodnotné scenérie Pardubického kraje a jako takové jsou určitým způsobem citlivé na umístování výškových staveb technicistní povahy.

Seznam vymezených prostorů:

ID	NÁZEV VYMEZENÉHO PROSTORU	DŮVOD VYMEZENÍ
1	Prosetínské lomy - Vrbatův Kostelec	Krajina vyznačující se kontrastem technických prvků a pozůstatků spojených s lámáním a úpravou kamene (skutečské žuly) s četnými zatopenými lomy a přírodního rámce krajiny spolu s drobnými sídly a jejich zemědělské krajiny s loukami, pastvinami a poli podél osy údolí potoka Žejbro v okolí Vrbatova Kostelce, Prosetína a Skutče.
2	Kablaně - Šilinkův důl	Zaříznutá údolí Krounky z velké části zalesněná s dramatickou uzavřenou krajinnou scénou se skalisky a balvanitým řečištěm potoka.
3	Růžový palouček	Památné místo u obce Morašice (asi 340 m2 velký čtvercový pozemek), s porostem zvláštního druhu stepní růže <i>Rosa gallica</i> . K pozemku se váže řada pověstí, např. loučení pobělohorských exulantů s vlastní. Roku 1921 zde byl odhalen pomník památce českých bratří a J. A. Komenského.
4	Kamenné Sedliště	Prostor krajinného rámce osady Kamenné Sedliště s dochovanou krajinnou strukturou záhumenicové plůžiny a údolní sníženinou s několika rybníky.
5	Františky - Martinice	Rozvolněná zástavba s četnými zemědělskými usedlostmi horáckého typu v krajině podmáčených luk a pastvin na okraji lesního komplexu.
6	Tržek	Údolní niva na soutoku Loučné a Desné s loukami a cennými porosty v okolí obce Tržek u Litomyšle.
7	Zhoř - Pazucha	Malebný prostor přimknutý k lesnímu porostu zalesněného hřbetu Českořebovské vrchoviny v okraji intenzivně využívané zemědělské krajiny velkých bloků orné.
8	Zálesí	Malebný kout s dochovanou krajinnou strukturou a urbanistickou strukturou obcí v okolí Biskupic u Jevíčka.
9	Heřmanův Městec	Prostor tvořen zámeckým parkem a navazujícím lesním komplexem zvaným Palác. Na s. navazuje na park Bažantnice. V celém prostoru dominuje přírodní složka doplněná kulturními prvky a parkovými úpravami, které dávají celému prostoru charakter harmonicky využívané krajiny. V zámeckém parku je pohledová osa z návrší nad rybníkem směrem přes zámek na Kunětickou horu.
10	Skála a Podskála	Výrazná skalní opuková stěna s obcemi s dochovaným urbanismem a architekturou a dominantou kostela v údolí potoka, vytváří typickou a nezaměnitelnou krajinnou scénérii.
11	Podlažicko	Park Chrastického zámku volně přecházející do krajiny s mnoha přírodními prvky (rybník, aleje,...) Okolí Podlažic vytváří uzavřenou krajinnou scénérii vymezenou svahy s květnatými loukami a sady. V Podlažicích výrazná dominantou kostela bývalého Podlažického kláštera.
12	Lužsko	Přírodní park Údolí řek Krounky a Novohradky s širším okolím (PR Pivnice, PP Střítežská rokle, Prosečský potok, PR Toulouvcovy Maštale) a část Vraclavského hřbetu s údolními a vesnicemi s dochovanou strukturou (Střemošice, Pěšice, Domoradice, Svařeň, Štěnec). Malebná krajina potoků s bohatou vegetací, doplněná drobnými obcemi. Výrazný je krajinný předěl Vraclavského hřbetu.
13	Domoradicko	Členité území v hluboce zaříznutém údolí Bětnického potoka, které je na svazích porostlé především hospodářskými lesními porosty s významným podílem přirozených porostů.

14	Kladrubsko	Areál Kladrubského hřebčína (Mošnický park)- upraven ve stylu anglického parku s velkým množstvím doprovodné zeleně, solitérními duby, alejemi ovocných stromů. Celkově působí jako malebná komponovaná krajina podřízená chovu koní.
15	Bělečko	<i>Podobně utvářený prostor jako je Dolní Jelení viz níže.</i>
16	Újezd- Tichá Orlice	Údolí s přirozeně meandrující Tichou Orlicí s velkým množstvím doprovodné zeleně a mozaikou polí luk a pastvin. Svahy údolí porostlé lesy. V Újezdu u Chocně výrazná dominanta kostelní věže, která dominuje celému údolí. Vše vytváří malebnou krajinu s harmonickým měřítkem.
17	Dolní Jelení	Dolní Jelení- malá víska s velkým podílem navazujících luk a pastvin. Zahrady zapojují obec do krajinného rámce. Celý prostor tak vytváří souznění přírodních složek a využití krajiny člověkem (harmonická měřítka).
18	Na Vinicích	Prostor v nivě Loučné mezi Vysokým Mýtem a výletním hostincem Na Vinicích s chodníkem a alejí starých stromů tradičně využívaný jako výletní místo pro Vysokomýtské měšťany.
19	Honbice	Dvě dochované obce propojené sadem ve svahu. Silueta Honbic gradující do kostelní věže je dotvářena rybníkem s přirozenou doprovodnou vegetací.
20	Opatovicko	Opatovicko odpovídá popsanému krajinnému celku (viz kap. oblasti).
21	Suchý vrch	Hřbet kuesty s přirozenou lesní vegetací a členitými okraji lesa se sídly v údolních prostorech a svazích. Sídla v prostoru jsou vesnického typu s dochovanou urbanistickou strukturou a architektonicky hodnotnými stavbami. Výrazným a hodnotným prvkem jsou dochované záhumenicové pluziny. Na Suchém vrchu vysílá a rozhledna se silným negativním působením potlačujícími přírodní charakter.
22	Doubrava	Jedná se o údolí řeky Doubravy s přirozenými a nepůvodními lesními komplexy s přirozeně meandrující řekou. V údolí jsou drobná sídla a výrazné sakrální stavby (kostel sv. Kříže a kostel sv. Martina). Celou oblast dotváří jedna z nejstarších přehrad v ČR- Pařížovská přehrada s architektonicky cennou hrází.
23	Hedeč-Jeřáb	Komplex lesa, luk, pastvin a obcí ulicového rozvolněného typu s dochovanou urbanistickou strukturou a s převahou původní zástavby. Spolu s dominantou kláštera vytváří malebnou krajinu podhorského typu.
24	Heřmanice - Moravská Sázava	Lesnatá krajina s hlubokými údolními (s příkrými srázy) řeky Moravská Sázava a jejích levostranných přítoků. V náhorních partiích je mozaika luk a polí. Dochovaná urbanistická struktura obcí a architektonická kvalita objektů lidové architektury. Četné intimní prostory, ale zároveň se v horních partiích otvírají delší pohledy. Převládá přírodní složka, která je harmonicky doplněna lidskou aktivitou.
25	Pohledy – Hynčina	Členitý prostor harmonicky utvářené krajiny vytvářející krajinný rámeček údolních lánových obcí vyznačujících se dochovanou urbanistickou strukturou s četnými často zanedbanými zemědělskými dvory.
26	Řetová – Řetůvka	Harmonicky utvářený prostor sevřený v údolí prořezávající vrcholovou část Českotřebovské vrchoviny jz. od Ústí nad Orlicí vyznačující se zástavbou obcí položenou podél údolní osy.
27	Petrušov	Údolí Třebovského potoka s rozvolněnou zástavbou Petrušova položenou podél údolní osy utvářené zemědělskou krajinou s polními bloky, v závěru vytvářející malebný kout pod Kozím hřbetem vytvářejícím lesnaté kulisy krajiny.
28	Českorybensko	Harmonická kulturní krajina tvořená poli, lesy a loukami položenými v členitém reliéfu v okolí České Rybné a Hejnice.
29	Dlouholoučské louky	Západně orientovaná opuková stráň původních pastvin nad obcí Dlouhá Loučka, místy již zarostlých náletovými dřevinami vytvářejícími zapojené porosty s drobnými lesíky a květnatými loukami teplomilných společenstev.
30	Údolí Křetínky	Výrazně modelované hluboce zaříznuté údolí říčky Křetínky s jejími přítoky převážně zalesněné smíšenými a listnatými porosty mezi Sedlištem a Hutěmi.
31	Kralický Sněžník	Horská a podhorská harmonická krajina s převahou luk, pastvin a lesů. Intaktní

		obce s rozvolněnou zástavbou doprovázejí kamenité vodní toky s přirozenou břehovou vegetací. Velké množství drobných sakrálních staveb. Historický vývoj krajiny dokládají četné kamenné snosy.
32	Čistá - Trstěnice - Karle	Zastavěný prostor zaříznutého údolí Loučné, která se pod Trstěnicemi ztrácí pod zem a objevuje se znovu až v Benátkách u Litomyšle, a jejich přítoků spojených obcí Čistá, Trstěnice, Karle vytvářející členité a pohledově velmi malebné místo s dochovanou urbanistickou strukturou původního sídla a četnými historickými objekty a objekty lidové architektury s významnými zemědělskými dvory na okrajích údolní hrany.
33	Horní Újezd	Zastavěný prostor rozšířené části zaříznutého údolí Desné obce Horní Újezd vytvářející členité a pohledově velmi malebné místo z dochovanou urbanistickou strukturou původního sídla a četnými historickými objekty a objekty lidové architektury s významnými zemědělskými dvory na okrajích údolní hrany.
34	Hnátnice - Žampach	Prostor zahrnující pestrý krajinný rámeček obce Hnátnice, Žampach, Písečné vymezený mezi zříceninami hradů Žampach a Lanšperk s velmi členitými okraji lesních porostů s četnými dochovanými fragmenty záhumenicové plužiny se zarostlými mezemi a remízky, drobnými lesy lemujícími hrany drobných údolí a vyvýšená místa s vyšším podílem listnatých dřevin.
35	Třebovice	Členité údolí horního toku říčky Třebovky východně od České Třebové na hranici s regionem Svitavsko mezi Třebovicemi a Rybníkem s porosty habřin a bučin na pravém břehu (biocentrum).

Pozn.: Bohdanečsko odpovídá popsanému krajinnému celku (viz kap. oblasti).

Uvedený seznam vymezených území nemusí být striktně konečný a lze jej v případě vymezení dalších prostorů doplnit.

1. Prosetínské lomy

Členité území v údolí potoka Žejbro vyznačující se kontrastem zemědělské krajiny drobného až středního měřítka s fragmenty krajinné struktury před zemědělskou kolektivizací v okolí drobných sídel venkovského typu s mnoha opuštěnými hlubinnými lomy skutečné žuly s četnými technickými prvky souvisejícími těžbou. Prostor je ze s. strany rámován vysokou mezí Kostelecké Hůry, jejíž prudké stráně jsou zalesněny. Opuštěné lomy jsou v současné době zarostlé vzrostlou zelení náletové vegetace se smrkem, břízou a olší a zarostlé travinami bez náznaku cílené rekultivace krajiny (kontrast). Prostory v okolí lomů jsou díky živelně narostlé zeleni překvapivě velmi malebné a vytváří mnohdy díky skalním srázům a vodní hladině prostory dramatické scény. V území jsou dochovány opuštěné technické budovy sloužící na drcení a úpravu kamene, násypy s železnicí a kolejnice na těžební vozíky. Areál by bylo možné po investici do úprav pojmout jako skanzen. Prostor zahrnuje zastavěná území drobných obcí v území mezi Skutčí, Prosetínem a Vrbatovým Kostelcem s dochovanou urbanistickou strukturou zástavby. Vrbatův Kostelec navíc patří mezi architektonicky a urbanisticky zachovaná sídla s vysokou estetickou hodnotou. Prostor na z. straně končí v krajinně rybníků pod nízkým kopcem Hoříčka u vesnic Dubová a Havlovice. Zvenčí se díky zeleni prostor v ostatní krajinně neuplatňuje a krajinná scéna prostoru se skládá z mnoha obrazů drobných malebných prostorů. V prostoru nejsou výškové dominanty.

Důvod ochrany území

Ochrana typických znaků a to zejména znovunabytého souladu krajiny pozmeněné těžbou kamene, ochrana dochovaných prvků technického zázemí těžby.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území není citlivé na stavby technicistního charakteru cca do výšky 40 m pro svůj důvod vzniku, kdy se uplatňuje technicistní prvek díky kterému vznikla krajina prosetínských lomů. Vyšší stavby však přesahují rámeček vymezeného území.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí lomů</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Reliéf údolí potoka Žejbro</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Drobné lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Obnažené stěny a uložené balvany skutečské žuly</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací a rybníků</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter drobných lesů</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené plochy orné potlačující původní krajinnou strukturu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Poměrně hustá síť drobných komunikací převážně vedených v původní historické stopě</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Pozůstatky těžby skutečské žuly (zatopené lomy, technická zázemí)</i>	spoluurčující	+/-	významný	
<i>Urbanistická struktura sídel převážně v původním členění v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Polootevřená krajinná scéna s drobnými jedinečnými prostory v okolí lomů a jiných specifických míst</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vymezující horizont meze Kostelecké Hůry</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí Žejbra</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Proměnlivé, převážně drobné měřítko krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

2. Kablaně - Šilinkův důl

Prostor spojující dvě v krajinářsky vysoce cenná území zaříznutých údolí potoka Krounky s balvanitým řečištěm a skalisky – Kablaně a Šilinkův důl. Zaříznuté drobné údolí Kablaně se nachází pod obcí Česká Rybná v horní části toku Krounky, která jej vyhloubila v pradávných rulách s místy vystupujícími drobnými bizarními skalisky s četnými dírami mezi zřícenými bloky. Hrany údolí tvoří drobný lesní porost. Šilinkův důl představuje dramatickou scénu výraznějšího kaňonovitého hluboce zaříznutého údolí mezi Kutřínem a Předhradím. Je utvářeno skalnatými srázy a strmými stráněmi s balvanitým řečištěm Krounky a vyznačuje se bukovými porosty s příměsí smrku. Dominantou prostoru je u obce Předhradí hrad Rychmburk umístěný na skalním ostrohu. Údolími vede turistická stezka.

Důvod ochrany území

Přírodní hodnota krajinného rázu daná reliéfem údolí, skalisky a lesními porosty s přirozeným tokem Krounky.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je pro svou přírodní hodnotu je velmi citlivé na stavby technicistního charakteru a proto není doporučeno je do tohoto prostoru umisťovat, zejména je nutné dbát na zachování průhledů do okolní krajiny.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Výrazný reliéf zaříznutých údolí se skalisky</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Krounka v přirozeném balvanitém korytě</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty na hranách a svažitéch stráních údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky na dnech a okrajích údolí</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň otevřených prostorů</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesních porostů</i>	doplňující	0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Komunikace s mosty</i>	doplňující	0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní cesty</i>	doplňující	0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Dochovaná přírodní hodnota</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna zaříznutých údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Uplatňující se dominantu hradu Rychmburk</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

3. Růžový palouček

Drobné území parkových úprav s letitými stromy, galskou růží, opředený pověstmi z období rekatolizace českých zemí a památkem českým bratřím od architekta Aloise Meteláka u Morašic představující památné místo na 340 m² velkém čtvercovém pozemku. K pozemku se váže řada pověstí, např. loučení pobělohorských exulantů s vlastní. Roku 1921 zde byl odhalen pomník památce českých bratří a J. A. Komenského. Prostor je řešen podle návrhu architekta Jana Antonína Kulišana štetovaných cest do dvou kruhů s centrální částí a umělecky ztvárněnou bránou. K místu vede vyasfaltovaná cesta, jejíž založení bylo spojeno s Růžovým paloučkem a vysazena březová alej, která vytváří velmi zajímavý prvek v jinak intenzivně obdělávané krajině.

Důvod ochrany území

Ochrana znaků vytvářejících prostor parkových úprav, duchovní a historickou hodnotu Růžového paloučku.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území vysoké estetické a historické a duchovní hodnoty je velmi citlivé na jakoukoliv výškovou stavbu technicistní povahy uplatňující se uvnitř třeba jen z dohledu.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Letité dřeviny parku (lípy, duby aj.)</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Růžové keře</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Udržované trávníky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Parkové úpravy komponovaného prostoru</i>	zásadní	+	jedinečný	1 2 3 4 5
<i>Památník českým bratřím</i>	spoluurčující	+	jedinečný	1 2 3 4 5

<i>Drobné stavby (záchod, kolna aj.)</i>	doplňující	0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vstupní brána</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historický kontext místa</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaná struktura výsadeb</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Scéna drobného území s parkovými úpravami ohraničený dřevinami v odlišné zemědělsky intenzivně obdělávané krajině</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>„Oáza klidu v území“, duchovní místo vyznačující se silným genius loci</i>	zásadní	+	jedinečný	1 2 3 4 5

4. Kamenné Sedliště

Důvod ochrany území

Pestrý prostor ve v. okraji Borovského lesa (Sedlišťský les) pod obcí Budislav představující sníženinu utvářenou Desnou a jejími přítoky s kaskádou drobných rybníků s podmáčenými loukami narušený místy rekreací. Prostor tvoří krajinný rámeček osadě Kamenné Sedliště, která vznikla až v souvislosti s novou vlnou kolonizace po třicetileté válce a vyznačuje se loukami a pastvinami s poměrně dochovanou krajinnou strukturou záhumenicové plužiny překrývající úseky předchozí krajinné struktury staršího dělení pozemků (dohad, který není doložen). Osada se vyznačuje dochovanou urbanistickou strukturou a četnými dochovanými objekty drobných zemědělských usedlostí. Území je na v. straně narušeno žulovým lomem a v okolí rybníků pitoreskní chatovou výstavbou. Na s. straně mírně dominuje zástavba Budislavi, ze které se do prostoru vybíhá rozvolněná zástavba Zámečku a Hradiska. Prostor si i přes různá narušení zachovává svůj malebný ráz a místy přírodní charakter.

Důvod ochrany území

Ochrana typických znaků struktury krajiny, pozdního osídlení, urbanistického členění sídla Kamenné Sedliště a staveb lidové architektury.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je pro svou strukturu, nevýraznou členitost reliéfu i ojedinělost místy velmi citlivé na výškové stavby technicistního charakteru a není doporučeno zde umisťovat stavby o výšce nad 40 m a zejména pak zamezit umisťování staveb do prostoru rybníků a dochovaných částí krajiny.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Členité okraje lesního komplexu Borovského lesa vymezujícího z. stranu prostoru</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Reliéf sníženiny údolí potoka Desná a jejích přítoků</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň doprovázející kamenice a meze (keře, stromy), břehové porosty rybníků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní porosty v okolí lomu s převahou smrku a listnáči v okrajích a v okolí zástavby</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny udržované převážně sečením</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné místy meandrující vodní toky v přírodních korytech</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle a na jeho okrajích</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter vymezujících lesních porostů Borovského</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>lesa</i>				
<i>Dochovaná krajinná struktura poukazující na překryv jednotlivých vln osídlení</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Žulový lom uplatňující se v krajinné scéně</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura sídel rozvolněné zástavby ve shlucích do osad (Kamenné Sedliště)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rekreační chaty v okolí rybníků a volné krajiny (Šířůček)</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivé provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kaskáda drobných rybníků s doprovodnou zelení</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Sít drobných komunikací</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny s oddělením jednotlivých plůžin mezemi s doprovodnou zelení</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna</i>	zásadní	+	běžný	
<i>Kontrast souladu znaků krajinné scény vytvářejících harmonické měřítko a vztahy s rekreačním využitím místa a měřítkově odlišným kamenolomem</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter místa utváření zejména vysokým podílem vzrostlé zeleně a loukami</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rekreační charakter některých částí území</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

5. Františky – Martinice

Prostor položený k sz. výběžku Borovského lesa se smrkovými porosty s vtoušenými listnatými dřevinami utvářený odlesněnými enklávami v členitém okraji lesního komplexu. Prostor tvoří roztroušená zástavba František, Martinice, Pasek a Pastvicka s Hadovcem s pastvinami, loukami (místy podmáčenými – rašelinné louky u Rybníka) a drobnými poli s vysokým podílem vzrostlé zeleně s fragmenty dochované struktury krajiny před kolektivizací zemědělství – četné meze, remízky s keři a listnatými stromy. Sídla se vyznačují dochovanými objekty lidové architektury (roubené chalupy horáckého typu), urbanistickou strukturou rozvolněné zástavby s prvky dokládajícími osídlení podhorského až horského typu i v navazujícím způsobu obhospodařování krajiny z období pozdní středověké kolonizace. Typově více odpovídá osídlení v CHKO Žďárské vrchy, avšak je zde patrný východočeský vliv (stavební materiál, tvarosloví). Prostor sahá až k Proseči, kde se uplatňuje silueta sídla s dominantou kostela.

Důvod ochrany území

Ochrana typických znaků struktury krajiny, urbanistického členění sídel a dochovaných staveb lidové architektury a typických znaků dokládajících charakter podhorského až horského typu osídlení z období 2. vlny středověké kolonizace.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je pro svou strukturu, nevýraznou členitost reliéfu i ojedinělost velmi citlivé na výškové stavby technicistního charakteru a není doporučeno zde jakékoliv takové stavby umísťovat. Zejména ne takové, které převyšují výšku běžného lesního porostu.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
----------------------	--------	--------	---------	------------

Přírodní					
<i>Členité okraje lesního komplexu Borovského lesa vymezujícího prostor</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Reliéf odlesněné vrchoviny ukloněný z. směrem</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Drobné zapojené lesní porosty</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Ostrovy vzrostlé zeleně s listnáči a smrky utvářející remízky a meze</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Louky a pastviny se sítinami na podmáčených místech a smilkovými trávníky</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech a solitery ve volné krajině v rozvolněné zástavbě</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Drobné vodní toky v přírodním korytě často meandrující (Martinský potok)</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5	
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Podmáčené a zrašelinělé louky</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5	
Kulturní					
<i>Hospodářský charakter lesních porostů Borovského lesa a drobných selských lesíků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Mozaika polí luk a pastvin s četnými fragmenty zarostlých mezí a remízků s kamenicemi</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí rozvolněné zástavby horského charakteru (Františky, Martinice, Paseky)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Četné dochované původní objekty lidové architektury, chalupy horáckého typu vytvářejících shluky a samoty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Drobná síť místních komunikací</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5	
<i>El. vedení 35kV se sloupy</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Kapličky</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5	
Historické					
<i>Historicky daná z velké části dochovaná struktura horské rozvolněné zástavby s četnými remízky a mezemi s kamenicemi</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5	
<i>Dochovaná urbanistická struktura rozvolněné zástavby a osad</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Drobná sakrální architektura (zvoničky a kaple)</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5	
Prostorové					
<i>Polootevřená krajinná scéna s průhledy z. směrem</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Četné drobné prostory vytvářející samostatný krajinný obraz</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Uplatňující se dominantu kostelní věže z Proseče</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5	

6. Tržek

Údolní niva Litomyšlské kotliny s meandrujícími toky Loučné a Desné a jejich přítoky, s břehovými porosty a loukami, několika rybníky s podmáčenou vegetací a drobnými lesíky mezi Cerekvicí nad Loučnou a Litomyšlí v okolí obce Tržek. Meandrující tok Loučné tvoří osu celé kotliny. Prostor je na sv. straně omezen železnicí, z opačné strany zástavbou obcí Sedliška, Nová Sídla a zemědělskou krajinou. Obec Tržek položená na soutoku Desné a Loučné

původně býv. tvrz, dvůr a mlýn, stavba roubené polygonální stodoly. Dochované historické stavby, dvory. Četné přestavby a necitlivé novostavby (bytovka, prodejna aj.). Na břehu rybníka Velký Košíř je situována malebná obec Nedošín v dochované urbanistické struktuře návěsní ulicovky s četnými sady a dosud patrnými prostory humen a fragmenty navazující původní struktury krajiny Nedošínské plučiny částečně potlačené scelenými plochami. Ve směru na Višňary objemově a proporčně odlišný dvůr zemědělského družstva. Směrem na jv. od obce Tržek se nachází lesní porost dubohabrového lesa chráněný jako přírodní památka s naučnou stezkou Nedošínský háj. Původně se jednalo o oboru, později upravenou na romantický park.

Důvod ochrany území

Ochrana přírodního charakteru prostoru údolní nivy s loukami a pastvinami s výrazným historickým kontextem, krajiny rybníků. Ochrana začlenění sídla Tržek do krajinného rámce.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území by mělo pro svou otevřenou krajinu a již značně se uplatňující narušení státní komunikací Litomyšl – Cerekvice nad Loučnou zůstat bez dalšího narušení vertikálními výškovými technicistními stavbami a to v bezprostřední vzdálenosti jz. směrem.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf menší kotliny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Meandrující toky Loučné a Desné a jejich přítoky s doprovodnou zelení</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň doprovázející vodní toky a vodní nádrže</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle, sady</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Porosty Nedošínského háje</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter drobných lesů</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vodní kanály</i>	spoluurčující	0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rybníky s břehovými porosty a jejich hráze</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Polní hony orané v blízkosti břehů</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí Tržek a Nedošín s dochovanými historickými objekty a objekty lidové architektury</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Sady a zahrady v sídlech a jejich okrajích</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>El. vedení protínající území</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivé provedené novostavby, objemově a proporčně nevhodné objekty</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Chatky na břehu rybníka</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny v okolí Tržku vycházející z přírodních vlastností území</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaná urbanistická struktura Tržku, historické stavby a objekty lidové architektury</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Otevřená krajinná scéna s prostory vymezenými vzrostlou zelení</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem Loučné</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Průhledy do krajiny narušené četnými prvky technicistní povahy</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

7. Zhoř – Pazucha

Území přimknuté k lesnímu komplexu Třebovské vrchoviny sv. od Litomyšle u Němčic vytvářející odlesněné enklávy zasahující do lesního porostu s členitým reliéfem údolí Suché a jejího pravostranného přítoku Zlatého pásku. Prostor tvoří zemědělskou krajinou krajinného rámce obcí Zhoř, Svinná, Suchá a Pazucha v okolí Němčic, který je utvářen zemědělskou krajinou vyklenutých povrchů s „přírodními“ partiemi luk a pastvin ve sníženinách, hranách údolí, a malebnými okraji vsí s doposud vyvinutými částmi humen se sady, loukami, a místy navazujícími mezemi oddělovacími dochované části plůžiny. Scelené plochy však stále drží směr původní záhumenicové plůžiny. Prostory sídel položených do svahů a údolí se vyznačují vysokým podílem dochovaných objektů lidové architektury převážně z opukového kamene a dřeva se specifickými kamennými ploty (dochovanými jen místy), trpí však též místy necitlivými přestavbami pův. zem. usedlostí. Sídla se vyznačují dochovanou urbanistickou strukturou převažující rozvolněné zástavby zemědělských dvorů (zejm. na okrajích sídla) a domků v uličním uspořádání bez výrazných návesních prostorů. Místy necitlivě urbanizované novostavby z konce min. stol. Zajímavé partie vytváří dna údolí potoků s vysokým podílem vzrostlé zeleně, prostory drobných opukových lomů, mísy na svažitých místech pastvina a louky se vzrostlou zelení mezi a remízky. Díky zorněným částem vyklenutých povrchů mezi sídly lze vnímat dvojí měřítko prostoru -drobné sídel a v dochovaných fragmentech původní struktury v navazující krajině a velké měřítko scelených polních bloků.

Důvod ochrany území

Ochrana dochovaných prvků, typických znaků, původní struktury krajiny krajinného rámce sídel a prostorů sídel, zejm. jejich okrajů (humna, sady, zahrady) a typických prvků (opukové zidky) a dochovaných objektů lidové architektury.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území plní místy rekreační funkci a pro své drobné měřítko je velmi citlivé na dominantní uplatnění vertikální výškové stavby technicistního charakteru v cenných částech krajiny a prostorech sídel, zejm. okrajů.

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf údolí Suché a jejího pravostranného přítoku s vyklenutými povrchy a stráněmi v okolí Němčic</i>	zásadní	+/-0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vymezující okraje lesa s převahou smrku</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Členité zalesněné okraje údolí s vysokým podílem listnatých dřevin</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vodní toky v přírodních korytech</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle, sady</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací a rybníků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky ve stráních, okrajích sídel a dnech údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter vymezujících lesních porostů</i>	spoluurčující	-	běžný	
<i>Scelené polní bloky vyklenutých povrchů</i>	spoluurčující	-	běžný	
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura sídel</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury, zemědělské dvory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura zahrad, luk a sadů na okraji sídla</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zanedbanost některých usedlostí</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kamenné opukové zidky a opěrné zdi, mosty</i>	doplňující	+	jedinečný	1 2 3 4 5

Historické					
<i>Převážně dochovaná urbanistická struktura a původní struktura okrajů sídel v historickém kontextu</i>	zásadní	+	významný	1	2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dochované historické objekty a objekty lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dochované drobné prvky kamenných zdí z opuky</i>	doplňující	+	běžný	1	2 3 4 5
Prostorové					
<i>Polootevřená krajinná scéna prostorů sídel s průhledy do otevřené zemědělské krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Kontrast drobného měřítka prostorů sídel s velkým měřítkem zemědělské krajiny</i>	spoluurčující	-	běžný	1	2 3 4 5
<i>Přírodní charakter okrajů sídel a dochovaných částí krajiny s vysokým podílem vzrostlé zeleně</i>	spoluurčující	+	významný	1	2 3 4 5

8. Zálesí

Prostor v. od Biskupic u Jevíčka utvářený osadou Zálesí, která se rozprostírá ve svahu malebného zákoutí rozlehlého lesa. Území se vyznačuje dochovanou strukturou krajiny záhumenicové plužiny, struktura krajiny je však velmi složitá díky různému vývoji jednotlivých částí území. Náznaky radiální lesní lánové vsi přechází do překvapivé a neobvyklé urbanistické formace paralelní ulicovky v deformovaném založení, v dolní části spíše připomíná typ lánové vsi; pravděpodobně doklad vývoje osady spojeného s obcí Biskupice. Prostor je urbanizován několika částmi a zachovává si stále svůj velmi specifický, malebný charakter díky dochování základních znaků krajiny, tj. struktury, intaktní zástavby, mozaiky krajiny drobného měřítka s loukami, pastvinami a poli. Specifický vzhled dotváří esovitě tvarovaná pátevní komunikace prostoru. Zástavba vytváří soulad s krajinou díky začlenění do krajinného rámce zahradami, sady a loukami vytvářejícími humna. Krajinný rámeček osady utváří svah s četnými mezemi oddělujícími jednotlivé lány s bohatě porostlými keři a vzrostlými dřevinami. Velká část pozemků je trvale zatravněna a udržována sečením. V sz. části les s listnatými dřevinami v okrajích.

Důvod ochrany území

Ochrana typických znaků vytvářejících prostor krajinného rámce osady, dochovaných prvků dokládajících strukturu záhumenicové plužiny, okrajů sídel (humna, sady, zahrady) a dochovaných objektů lidové architektury.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území plní místy rekreační funkci a pro své drobné měřítko a harmonický soulad všech složek a prvků je velmi citlivé na dominantní uplatnění vertikální výškové stavby technicistního charakteru. V tomto prostoru není doporučeno pro jeho vysoké estetické a přírodní hodnoty stavby tohoto typu umisťovat. Doporučeno je zamezit případnému výraznému uplatnění staveb tohoto typu z okolní krajiny.

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Odlesněná část táhlého svahu Kamenné hory</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vymezující okraje mohutného lesního komplexu s převahou smrku</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porost s převahou listnatých dřevin v okrajích</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech a na jejich okrajích, sady, zahrady</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Meze a remízky s dřevinou vegetací</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Sečené louky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter vymezujících lesních porostů</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5

<i>Pravidelná velmi členitá struktur krajiny střídání kulturních ploch</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaná urbanistická struktura osady</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury, zemědělské dvory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura zahrad, luk a sadů na okraji sídla</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby a úpravy původních objektů</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace odpovídající měřítku prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Téměř intaktně dochovaná struktura krajiny s mezemi a remízky</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Převážně dochovaná urbanistická struktura a původní struktura okrajů sídel v historickém kontextu</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované historické objekty a objekty lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Harmonické vztahy a měřítko krajiny utvářené typickými pozitivními znaky území</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Polootevřená krajinná scéna s výhledy do okolní krajiny s mnoha drobnými prostory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kulisa lesního komplexu Kamenné hory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter prostoru díky okrajům sídel a dochovaným částí krajiny s vysokým podílem vzrostlé zeleně</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5

9. Heřmanův Městec

Prostor je tvořen zámeckým parkem v anglickém stylu a navazujícím lesoparkem zvaným Palác. Na s. je součástí prostoru park Bažantnice. V celém prostoru dominuje přírodní složka doplněná kulturními prvky a parkovými úpravami, které dávají celému prostoru charakter harmonicky využívané krajiny. V zámeckém parku je vytvořena pohledová osa z návrší nad rybníkem směrem přes zámek na Kunětickou horu. Pohled je mírně narušen telekomunikační věží v Pardubicích, našťastí však telekomunikační věž nepřesahuje siluetu Kunětické hory. Celým prostorem protéká potok Podolka s přirozeným tokem, na němž je zbudován rybník, který je součástí zámeckého parku. Do prostoru je zahrnuto sídlo Kostelec u Heřmanova Městce s dochovanou urbanistickou strukturou a výraznou dominantou regotizovaného kostela sv. Petra a Pavla, která ční na lesnatém návrší (v minulosti kostel opevněn valy a příkopy). Tato dominanta je mírně narušena vysílačem GSM. V obci je taktéž cenný zbytek stavby hutě ze 17. století. Krajina je díky velkému množství zeleně spíše uzavřená. Z vyšších poloh nad Kostelcem u Heřmanova Městce se však otvírají široké rozhledy do polabské nížiny. Tato j. část prostoru je narušena VVN, které vede mimo samotné území prostoru, ale výrazně se v něm uplatňuje.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převaha přírodních charakteristik, přítomnost pozitivních dominant, především sakrálních staveb, dochovaná urbanistická struktura sídla. V zámeckém parku je vytvořena významná pohledová osa na Kunětickou horu.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší významné pohledové osy a dominantu kostela v Kostelci u Heřmanova Městce, která je již v současnosti narušena vysílačem GSM. Další podobná stavba by díky kumulativnímu efektu silně převážila tuto pozitivní kulturní dominantu, proto nelze podobnou stavbu v blízkosti tohoto kostela povolit. Jako potenciálně možný prostor se pro umístění výškových staveb jeví prostor j. od území s vedením VN (110 kW) stavba by však neměla přesáhnout výšku 40 m.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				

<i>Reliéf přechodového území z Východočeské tabule do Železných hor</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté louky především v zámeckém parku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací a rybníka</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Parková úprava části prostoru v anglickém stylu</i>				1 2 3 4 5
<i>Výrazná pohledová osa vytvořená v rámci celé kompozice zámeckého parku (prospekt)</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura sídla</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, zámek)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaný objekt kostela a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem a zlomem Vraclavského hřbetu</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta Kunětické hory</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dominanty kostelní věže</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

10. Skála a Podskála

Romantické skalnaté údolí potoka Žejbro mezi Vrbatovým Kostelcem a Chacholicemi. V údolí je výrazná skalní opuková stěna, na jejímž vrcholu a patě se rozkládají obce Skála a Podskála. Obě obce se vyznačují dochovaným urbanismem a cennou architekturou. Na dně údolí na okraji obce Podskála dominuje barokní jednoduchý kostel sv. Jana Křtitele, jehož založení souvisí s působením kláštera v Podlažicích. Při stavbě vesnických domů a hospodářských objektů bylo využito v místě těžené opuky jako stavebního kamene, což zvyšuje pocit sounáležitosti s krajinou. V údolí je velké množství intimních prostor. Svahy údolí jsou vyjma skalní stěny porostlé hospodářskými lesy, které vymezují celý prostor. Podél potoka Žejbro jsou fragmenty květnatých a mokřadních luk. Potok doprovází přirozená lužní olšina.

Důvod ochrany území

Strmá skalní stěna se siluetou sídla na jejím vrcholu a malá vesnička s přirozeně meandrujícím potokem na dně údolí s dominantou kostela vytváří romantickou a nezaměnitelnou krajinnou scenérii.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší významnou dominantu kostela a vymezující horizonty (hrany údolí).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf údolí potoka se strmou skalní stěnou</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazné geomorfologické útvary (skalní stěna)</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky navazující na sídla a podél toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, ...)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostelů a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem a zlomem Vraclavského hřbetu</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta kostelních věží</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

11. Podlažicko

Park Chrastického zámku volně přechází do krajiny s mnoha přírodními prvky: rybník, aleje, luční porosty, přirozený tok potoka Žejbro. V prostoru je přítomno i zanedbané přírodní divadlo. Okolí Podlažic vytváří uzavřenou krajinnou scénérii vymezenou svahy s květnatými loukami, sady a drobné lesy. V Podlažicích je výrazná dominantu kostela bývalého Podlažického kláštera, která je však patrná jen z bližších pohledů. Podlažice a Chacholice patří mezi architektonicky a urbanisticky zachovaná sídla s vysokou estetickou hodnotou. Silueta Chrasti je silně narušena vodárenskými věžemi.

Důvod ochrany území

Uzavřená krajina s významným podílem přírodních a kulturních složek v harmonickém vztahu.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší významnou dominantu kostela v Podlažicích a vymezující horizonty. Výškové stavby by uvnitř prostoru neměly přesáhnout 40 m, jinak dojde k narušení harmonického vztahu kulturních a přírodních složek.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf otevřenějšího údolí potoka s výraznějšími s. svahy</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toku a rybníka</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující j. horizonty a okraje prostoru</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky navazující na sídla a podél toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, ...)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostelů a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané pestrou mozaikou různých kultur a sídel</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lokální dominanty kostelních věží</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

12. Lužsko

Členité území v hluboce zaříznutých údolích řek Krounky a Novohradky, která jsou na svazích porostlá přirozenými bučinami, suťovými lesy a dubohabřinami. Jen přístupnější polohy jsou zalesněny smrkovými monokulturami. V sv. části se území zvedá ve dvou stupních na Vraclavský hřbet. Výrazná orientace z. a sz. směrem. Skalní podloží tvoří cenomanské slepence a slínovce spodního turonu, údolí Krounky i algonické břidlice, droby a slepence. Balvanitá koryta řek mají přirozený charakter a jsou doprovázena olšinami. V nivách převažují trvalé travní porosty s fragmenty květnatých a mokřadních luk. Na vodních tocích bylo v minulosti zbudováno mnoho mlýnů, z kterých do současnosti přežilo jen několik. V krajině se však stále setkáváme s množstvím nefunkčních nebo neužívaných náhonů. V některých partiích jsou dochované splavy, které sloužily k regulaci rozlévání vody v nivě při ledování. Na některých přítocích Novohradky se v cenomanských usazeninách vytvořily výrazné geomorfologické jevy: hluboké rokle, kupadla, jeskyně, tunel apod. (PR Pivnice, PP Střítežská rokle, Prosečský potok). V s. a sv. části prostor přechází do oblasti Vraclavského hřbetu s výraznou přírodní „dominantou“ bílé stráně (PR Střemošická stráně). Prostor Vraclavského hřbetu vytváří převážně lesnatý vymezující horizont. V prostoru jsou především drobnější sídla venkovského typu, pouze Luže má charakter městyse až města s náměstím, centrální radnicí, morovým sloupem a měšťanskými domy. Všechna sídla se vyznačují dochovanou urbanistickou strukturou a mnoha cennými architektonickými objekty (venkovská stavení, mlýny, kostely, zřícenina hradu Košumberk s dochovaným panským dvorem, drobné zemědělské objekty- sušky ovoce, drobné sakrální stavby). Výraznými dominantami prostoru jsou především kostel Chlumek v Luži (dominant pro značnou část Pardubického kraje), zřícenina hradu Košumberk, kostel ve Voleticích, kostel v Janovičkách a Poklona na Střemošické stráni. V prostoru je i několik menších rybníků (Voletice, Štěnec, Brdo) dotvářejících celkové harmonické

využívání krajiny. V Hlubočickém údolí a v prostoru před Doly na řece Krounce jsou vybudované chatové oblasti. V druhé polovině 20. století byla plánována výstavba vodní přehrady, která měla údolí řek Krounky a Novohradky zatopit, díky tomu byla zdejší oblast uchráněna před další výstavbou chatových oblastí. Z vnějšku se prostor silně uplatňuje především převážně lesnatým Vraclavským hřbetem a dominantou kostela Chlumeck. Údolí řek Novohradky a Krounky se z vnějších pohledů příliš neuplatňují. Krajina oplývá velkým množstvím drobných malebných prostorů až intimního charakteru s častým spolupůsobením sakrálních staveb. Z Vraclavského hřbetu a vyhlídky ze zříceniny hradu Košumberk se otvírají široké rozhledy do okolní krajiny Českomoravské vrchoviny a Pardubické kotliny. Díky těmto širokým rozhledům se v části tohoto prostoru uplatňuje dominanta Kunětické hory. V prostoru převažuje drobné až střední měřítko tvořené drobnými sídly, menšími plochami orné a luk obklopených rozsáhlejšími lesními komplexy.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převaha přírodních charakteristik, přítomnost pozitivních dominant, především sakrálních staveb, dochované urbanistické struktury sídel.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší významné dominanty kostelů a vymezující horizonty (Vraclavský hřbet, hrany údolí). Nemělo by dojít k narušení siluet sídel Luže a Voletice.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf údolí řek Novohradky a Krounky s přítoky a reliéf teras mezi údolím Novohradky a Vraclavským hřbetem</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazné geomorfologické útvary</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Obnažené stěny v údolích řek (především opuky, pískovce)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací a rybníků</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené plochy orné potlačující původní krajinnou strukturu</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, ...)</i>	spoluurčující	+	běžný / významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zemědělské areály na kraji sídel v nevhodném objemovém a proporčním měřítku</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostelů a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem a zlomem Vraclavského hřbetu</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanty kostelních věží</i>	spoluurčující	+	běžný/ významný	1 2 3 4 5

13. Domoradicko

Členité území v hluboce zaříznutém údolí Bětnického potoka, které je na svazích porostlé především hospodářskými porosty výrazně doplněné přirozenými porosty. Vymezený prostor ostře hraničí s intenzivní zemědělskou krajinou ve vyšších partiích s plochým reliéfem. Území má výraznou s. až sz. orientaci. V prostoru převažují přírodní prvky v podobě lesnatých svahů, břehové vegetace doprovázející Bětnický potok a květnatých a mokřadních luk v nivě potoka. Většina sídel je vesnického semknutého typu. V údolí se však můžeme setkat s několika usedlostmi charakteristicky doprovázenými sady. Sídla jsou urbanisticky a architektonicky dochovaná, pouze v Domoradicích je v j. části patrná nová struktura s domy z druhé poloviny 20. století a zemědělským areálem s nevhodným objemovým a proporčním měřítkem. V údolí je taktéž známá puklinová jeskyně U ouhlířů. Území je typické velkým množstvím intimních prostor bez průhledů do okolní krajiny. Z vnějších pohledů se prostor jeví jako zalesněná údolí.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převaha přírodních charakteristik, dochovaná urbanistická struktura sídel. Rozptýlené usedlosti s rozlehlejšími zahradami a sady na dně údolí.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší vymežující horizonty (hrany údolí).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf údolí potoka</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toku a usedlostí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní porosty vymežující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Místy přírodní charakter lesních porostů</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí a usedlostí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zemědělské areály na kraji sídel v nevhodném objemovém a proporčním měřítku</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna bez průhledů do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy v rámci údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

14. Areál Kladrubského hřebčína (Mošnický park)

Jedná se o ploché území v nivě řeky Labe; na jejím pravém břehu. Vzrostlá břehová vegetace tvoří na j. výraznou hranici území. Tyto porosty patří k lužním lesům s převahou dubu, jasanů, topolů, vrb, olší a jilmů. Na s. je pak území ohraničeno lesními hospodářskými komplexy. Uvnitř území převládají trvalé travní porosty, především pastviny a louky (400 ha trvalých travních porostů, 150 ha orné), jejichž hranice jsou orámované vzrostlou zelení a bílými dřevěnými ohradami. Měřítko tohoto prostoru je drobné díky velkému množství doprovodné zeleně (solitérní duby, aleje ovocných stromů, vzrostlá břehová vegetace doprovázející slepá ramena Labe, zavlažovací a odvodňovací kanály). V prostoru je několik cenných architektonických objektů doplňujících celkovou vysokou estetickou hodnotu Mošnického parku (Josefov, Cihelna, Františkov, Kladrubský zámek). Od Kladrubského zámku se značnou částí prostoru táhne komunikace doprovázená starými ovocnými stromy a částí lipovou alejí k „usedlosti“ Františkov. Tato páteřní komunikace je podřízena kočárovým promenádám. V území se negativně projevuje dominanta Chvaletické elektrárny a VVN. Celkově území působí jako malebná harmonická krajina podřízená chovu koní s převahou přírodní složky.

Areál Kladrubského hřebčína byl po staletí utvářen a přizpůsobován potřebám člověka a především chovu koní. Již za Pernštejnů v 16. století zde vznikly první obory pro chov koní. Kromě toho zde byla i obora pro chov lovné zvěře a rozsáhlé luční porosty. V období baroka byly zdejší krajiny vtisknuty některé charakteristické prvky, které jsou patrné dodnes. Je to především charakter pastevní krajiny s alejemi dubů a lip podél významných komunikací, se solitérními duby, které lépe odolávaly okusu koní a zároveň poskytovaly koním stín. Duby také pravděpodobně výrazně vysušovaly pravidelně zaplavované louky. Výraznou změnu přineslo zbudování Opatovického kanálu a přes 200 rybníků v okolí Kladrubského areálu (možnost zavlažování a odvodňování). V roce 1895 je celý areál upraven ve stylu anglického parku. Celý areál podléhal pravidelným a mnohdy rozsáhlým záplavám, což přinášelo nemalé problémy při chovu koní i ekonomické škody, proto po roce 1919 probíhala rozsáhlá regulace řeky Labe, kdy byly prováděny razantní zásahy do koryta řeky Labe. Tím byly naprosto změněny hydrologické podmínky celé labské nivy. Díky tomu mohly být v tomto areálu vybudovány kočárové cesty podél břehu Labe, který byl do té doby nepřístupný. V roce 1937 byly vysázeny topolové větrolamy a stromořadí podél cest a toků, dělicí jednotlivé pastviny v celém areálu, což výrazně zmenšilo měřítko krajiny. V téže době také došlo k vysazování dlouhých alejí ovocných stromů podél cest (starých krajových odrůd- vysokokmenů), dalších solitérních stromů a menších skupin stromů v pastvinách a loukách. V 70. letech 20. století sloužil park jako bažantnice a myslivost se tak stala hlavní aktivitou určující ráz celého prostoru (odklon od chovu koní). V této době došlo k některým nevhodným zásahům do ztvárnění celého prostoru, které výrazně snížily estetické hodnoty parku, např. vysázeny dlouhé smrkové řady, vystavěny objekty velikých vypouštěcích voliér. V současnosti park opět slouží k chovu koní.

Důvod ochrany území

Ochrana typických znaků a to zejména převahy přírodních prvků a znaků dokládajících pestrý vývoj krajiny podřízený chovu koní (louky a pastviny, stromořadí, solitéry, kvalitní architektonické stavby)

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je silně citlivé na technicistní stvaby, které přímo nesouvisejí s chovem koní. Již v současnosti je kapacita území naplněna díky přilehlé chvaletické elektrárně, která se významně uplatňuje v celém areálu. Výškové stavby je tedy nutné umísťovat mimo samotný areál.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň podél řeky, kanálů a komunikací vytvářející menší plochy především luk a pastvina často vymežující horizonty</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Reliéf ploché nivy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Hospodářské lesní porosty vymežující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Solitérní stromy v loukách a pastvinách</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací (lipové, dubové a ovocné aleje)</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Louky a pastviny (výrazná převaha)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazně fragmentované plochy orné, luk a pastvin dokládající historický vývoj krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Architektonicky cenné objekty- zámek</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Architektonicky cenné objekty v návaznosti na chov koní</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Poměrně hustá síť drobných komunikací převážně vedených v původní historické stopě, často podřízených kočárovým projížděčkám a promenádám</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Bíle natřené ohrady</i>	doplňující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>El. vedení VN 110 a 400 kW</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny s oddělením jednotlivých pastvin a luk doprovodnou zelení</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě podřízená kočárovým promenádám</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostela, staveb lidové architektury, hospodářských objektů a zámku</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s drobnými průhledy</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané fragmentací luk a pastvin</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta kostelní věže</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta chvaltické elektrárny</i>	spoluurčující	-	významný	1 2 3 4 5

15. Bělečko

Malá enkláva v rozsáhlém komplexu lesa s drobnou vesnicí Bělečko s velkým podílem luk a pastvin. Zahrady zapojují obec do krajinného rámce. Obec má dochovanou urbanistickou strukturu s převahou původních vesnických budov. Pouze na j. okraji je zemědělský areál s nevhodným objemovým a prostorovým měřítkem, které nerespektuje tradiční hmotové a prostorové uspořádání zemědělských usedlostí. Na návsi je kaplička Panny Marie z roku 1829 s výrazným štukem (členění pilastry). Prostor je vymezen komplexem lesa. V území se neuplatňuje žádná výšková stavba. Celý prostor s drobným měřítkem působí harmonicky díky souznění přírodních složek a využití krajiny člověkem. Měřítko krajiny je tvořeno především samotnou velikostí prostoru vymezeného lesními komplexy a pestrou mozaikou luk, pastvin, polí a doprovodné zeleně.

Důvod ochrany území

Malebná krajina s harmonickým vztahem měřítek, daných extenzivním využíváním krajiny. Převaha přírodních prvků. Dochovaná urbanistická struktura sídla historicky vázaná na využívání krajiny.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby nad 30 m, které převýší výrazně lesní porosty a naruší tak vymežující horizont. Stavba by měla být případně postavena na okraji lesa tak, aby došlo k splynutí s lesními porosty. Přednost dávat příhradníkovým stavbám natřeným nevýraznou šedo zelenou barvou.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
----------------------	--------	--------	---------	------------

Přírodní					
<i>Reliéf plochého návrší</i>	zásadní	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Louky navazující na sídla</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1	2 3 4 5
Kulturní					
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obce</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavba)</i>	doplňující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1	2 3 4 5
Historické					
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky cenné objekty (sakrální stavba)</i>	doplňující	+	běžný	1	2 3 4 5
Prostorové					
<i>Uzavřená krajinná scéna</i>	zásadní	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané pestrou mozaikou luk, pastvin a polí, velikostí sídla a samotného prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5

16. Újezd- Tichá Orlice

Plošší údolí se strmějšími svahy s přirozeně meandrující Tichou Orlicí s velkým množstvím doprovodné zeleně a mozaikou polí luk a pastvin. Svahy údolí porostlé hospodářskými smrkovými a borovými lesy. V Újezdu u Chocně je výrazná dominanta věže kostela sv. Víta, která dominuje celému údolí. Sídla jsou urbanisticky a architektonicky dochovaná a jsou zapojena do krajinného rámce vzrostlou doprovodnou zelení. Tok doprovází přirozená břehová vegetace a fragmenty mokřadních luk. J. od Újezda je velký pískový lom, který se však v krajinné scéně neuplatňuje díky tomu, že je obklopen komplexy lesa. Vše vytváří malebnou krajinu s harmonickými vztahy a drobným měřítkem.

Důvod ochrany území

Převaha přírodních prvků tvořená především nivou řeky Tiché Orlice, lučními porosty v okolí obcí a komplexy lesa na svazích údolí. Výrazná kulturní dominantu kostela v Újezdu u Chocně.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby nad 40 m. Stavby nesmí narušit významnou dominantu kostela a vymezující horizonty (hrany údolí).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf ploššího údolí se strmějšími svahy</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky navazující na sídla a podél toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, ...)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaný objekt kostela</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do údolí Tiché Orlice</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané mozaikou luk, polí, lesů sídel a doprovodné zeleně</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta kostelní věže</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

17. Dolní Jelení

Malá víska s velkým podílem navazujících luk a pastvin. Zahrady zapojují obec do krajinného rámce. Obec má dochovanou urbanistickou strukturu s převahou původních vesnických budov. Prostor je vymezen komplexem lesa. Na z. je prostor ohraničen intenzivní zemědělskou krajinou v okolí Horního Jelení, které je již výrazně zasaženo výstavbou ze 70. a 80. let 20. století a mnoha přestavbami ze stejného období nerespektující původní urbanistickou strukturu a tradiční hmotové ztvárnění budov. V území se uplatňuje výšková stavba z Horního Jelení (vysílač a vodojem). Celý prostor s drobným měřítkem působí harmonicky díky souznění přírodních složek a využití krajiny člověkem. Měřítko krajiny je tvořeno především samotnou velikostí prostoru vymezeného lesními komplexem a pestrou mozaikou luk, pastvin, polí a doprovodné zeleně.

Důvod ochrany území

Malebná krajina s harmonickým vztahem měřítek, daných extenzivním využíváním krajiny. Převaha přírodních prvků. Intaktně dochovaná urbanistická struktura sídla historicky vázaná na využívání krajiny.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na jakékoliv výškové stavby v samotném prostoru, protože naruší harmonii měřítek a převahu přírodní složky prostoru.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf mírně se svažujícího plochého návrší</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny navazující na sídla</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				

<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané mozaikou luk, pastvin a sídel a samotnou velikostí prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

18. Na Vinicích

Prostor mezi Vysokým Mýtem a výletním hostincem Na Vinicích směrem k rybníku Chobot. Celý prostor je ohraničen městskou zástavbou Vysokého Mýta, přirozeným tokem řeky Loužné (a jejím náhonem) a vyvýšeninou s osadou Vinice. Středem prostoru prochází lipová alej s úzkým betonovým chodníčkem a lavičkami. V okolí této aleje převládají luční porosty. Převažuje přírodní složka. Neuplatňují se výškové dominanty, kromě několika průhledů na věže Vysokého Mýta. Celý prostor je významným výletním místem pro vysokomýtské měšťany. V s. části je zahrádkářská kolonie, která narušuje jinak vysokou estetickou hodnotu prostoru.

Důvod ochrany území

Významné tradiční výletní místo s převahou přírodních složek.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na jakékoliv technicistní stavby uvnitř prostoru, které by tak snížily jeho přírodní charakter.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf rovinaté nivy řeky Loučná</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toku a náhonu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Alej podél chodníčku</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující s. horizont a okraj prostoru</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky navazující podél toku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Chodník zbudovaný pro účely výletů</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Alej s chodníkem dokládající dlouholetou tradici výletního místa Na Vinicích</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Osa tvořená alejí s chodníkem</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru ohraničeného vodními toky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

19. Honbice

Dvě urbanisticky a architektonicky dochované obce propojené sadem rozprostírajícím se na svahu se sz. až z. orientací. Silueta Honbic graduje do věže regotizovaného kostela Povýšení sv. Kříže ze 14. století. Obce jsou kvalitně zapojeny do krajinného rámce vzrostlou zelení a sadem. Na z. okraji Honbic je rybník s přirozenou doprovodnou vegetací zvyšující přírodní charakter okolí obcí. Prostor je obklopen intenzivní zemědělskou krajinou a vytváří tak výrazný kontrast mezi pozitivními a negativními estetickými hodnotami.

Důvod ochrany území

Esteticky hodnotné území architektonicky a urbanisticky dochovaných obcí s výraznou dominantou kostela propojených přírodními prvky.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby přesahující cca 35 m, pokud naruší významnou dominantu kostela.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf mírného svahu přecházejícího do roviny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí obcí a rybníku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a sady navazující na sídla</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, ...)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaný objekt kostela a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Otevřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané pestrou mozaikou sadů, luk a sídel</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta kostelní věže</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

21. Suchý vrch

Prostor je charakteristický vzájemnou vyrovnaností a souladem přírodních a antropických prvků, zejména střídáním

rozsáhlých lesních komplexů, vyvážené zemědělské krajiny a lidských sídel. Jednoznačná převaha lesních ekosystémů, většinou smrkových monokultur se zbytky smíšených bukojedlových porostů, s rozlehlými travními porosty a doprovodnou zelení dává celému prostoru především přírodní charakter. Sídla v prostoru jsou vesnického typu s dochovanou urbanistickou strukturou a architektonicky hodnotnými stavbami. Sídla se rozkládají v údolnicích potoků stékajících z hlavního hřbetu kuesty z. a jz. směrem. Výrazným a hodnotným prvkem jsou dochované záhumenicové plužiny dochované u většiny sídel, dokládající středověkou kolonizaci ve 12.-13. století. Na Suchém vrchu jsou technicistní dominanty vysílače a rozhledny se silným negativním působením potlačujícím přírodní charakter celého prostoru. Čenkovice jsou mírně narušeny zemědělským areálem s nevhodným prostorovým a objemovým měřítkem a chatovou osadou sv. od obce. V prostoru je několik dalších vysílačů GSM na pohledově exponovaných místech (hlavní hřbet kuesty a okolní nižší hřbety).

Důvod ochrany území

Vyrovnanost a soulad přírodních a antropických prvků, zejména střídání rozsáhlých lesních komplexů, vyvážené zemědělské krajiny a architektonicky a urbanisticky dochovaných sídel většinou s vyvinutými záhumenicovými plužinami.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší vymežující horizonty (hřbet kuesty a okolních nižších hřebenu).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Podhorský reliéf</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rozlehlé lesní porosty na hřbetu kuesty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Keřové porosty na mezích vymežující původní záhumenicové plužiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Louky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené zemědělské plochy potlačující původní krajinnou strukturu</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrační stavby)</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zemědělské areály na kraji sídel v nevhodném objemovém a proporčním měřítku</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostelů a další architektonicky cenné objekty</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Otevřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny s</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>velkým množstvím intimních prostor v údolích</i>					
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem a zlomem Vraclavského hřbetu</i>	zásadní	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Střední měřítko krajiny dané scelenými plochami zemědělských ploch dělených mezemi a komunikacemi s doprovodnou zelení a rozlehlými komplexy lesa</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5

22. Doubrava

Malebné údolí řeky Doubravy s kamenitým řečištěm lemované přirozenými a hospodářskými lesními komplexy, poli a loukami. Přirozený tok meandrující řeky doprovázejí četné skalní výchozy. V údolí jsou drobná vesnická sídla s dochovanou urbanistickou strukturou. Výrazná sakrální stavba gotického kostela sv. Martina dokládá zaniklou obec Stusyn. Dalšími výraznými dominantami prostoru jsou stavby románského kostela sv. Kříže na pravém břehu řeky Doubravy, kostela sv. Máří Magdalény v Pařížově a novobaročního kostela sv. Vavřince v Ronově nad Doubravou. Celou oblast dotváří jedna z nejstarších přehrad v ČR- Pařížovská přehrada s architektonicky cennou hrází. V prostoru převládá přírodní složka výrazně doplněná sakrálními stavbami. Z vnějších pohledů se prostor jeví jako lesnaté údolí s výraznými dominantami kostelních věží. Prostor je obklopen intenzivní zemědělskou krajinou.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převaha přírodních charakteristik, přítomnost pozitivních dominant, především sakrálních staveb, dochované urbanistické struktury sídel.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší významné dominanty kostelů a vymežující horizonty (hrany údolí).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf údolí řeky Doubravy</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazné geomorfologické útvary</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní porosty vymežující horizonty a okraje prostoru (svahy údolí)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Obnažené stěny v údolí řeky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté a mokřadní louky především v nivě a v okolí sídel</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací (prostorem neprochází mnoho komunikací)</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby, přehrada, ...)</i>	spoluurčující	+	běžný / významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>historickém kontextu</i>					
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostelů a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	významný	1	2 3 4 5
Prostorové					
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem</i>	zásadní	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5
<i>Dominanty kostelních věží</i>	spoluurčující	+	běžný	1	2 3 4 5

23. Hedeč- Jeřáb

Území se silně členitým georeliéfem je souvisle zalesněno sice druhotným, ale stabilním lesem, převážně monokulturami smrčinami se zbytky bučin. Jedná se o málo známý a velmi zachovalý komplex tektonicky zdvižené kry Jeřábu (1002,8 m n. m.). Podloží je tvořeno rulami, amfibolity a vápenci. Geomorfologicky patří do Jeřábské vrchoviny. V z. a s. části pak převládají podhorské květnaté louky doplněné mezemi a remízky s doprovodnou mimolesní vegetací. S. polovina území je pramennou oblastí Tiché Orlice. Většina obcí je rozvolněného ulicového typu s dochovanou urbanistickou strukturou a s převahou původní zástavby. Sídla se nacházejí v hlubších údolích s drobným vodním tokem. Typické je pro tato sídla velké zastoupení doprovodné zeleně. V současnosti začíná převládat rekreační využívání většiny vesnických domů (chalup). V blízkosti Mariánského kopce nad obcí Dolní Hedeč (nejmenší obec Králícka) je významná kulturní dominanta kláštera servitů, později redemptoristů s poutním kostelem Nanebevzetí P. Marie vystavěným v letech 1696-1700. V 17. století byl zdejší vrch nazýván Lysá, Pustá, Studená, Neúrodná nebo Holá hora, neboť zde byla pouze studna Panny Marie. Za třicetileté války sem chodili poutníci, modlili se a prosili Matku Boží o pomoc a útěchu. Mezi poutníky byl i hoch Tobiáš Johan Becker, který se později stal knězem a kanovníkem u chrámu svatého Víta v Praze a ve svém rodišti postavil tento poutní kostel v barokním stylu. Stavba trvala čtyři roky a 21. srpna 1700 byl kostel vysvěcen. Jedná se o tradiční poutní místo. Z Králík na Mariánský kopec vede cesta lemovaná alejí lip a šesti barokními kapličkami, ve kterých byla umístěna dřevěná sousoší výjevů z umučení Páně z 18. století. Na prostor se otvírá několik pohledů, především od z. a sz., kdy se výrazně uplatňuje dominantu kláštera. Na kopci Val je nižší rozhledna příhradníkové konstrukce, která nepřesahuje vymežující horizont. V hlubokých údolích je přítomno velké množství intimních prostor. Naopak v horních partiích (včetně vrcholu Jeřáb) se otvírají široké pohledy do okolní krajinařsky hodnotné krajiny. Mozaika luk, pastvin, doprovodné zeleně, rozvolněné zástavby, hlubokých údolí a rozsáhlých komplexů lesa spolu s dominantou kláštera vytváří malebnou krajinu podhorského typu.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převaha přírodních charakteristik, přítomnost pozitivních dominant, především sakrálních staveb, dochované urbanistické struktury sídel.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby, pokud naruší významnou dominantu kostela a kláštera na Mariánském kopci a pokud naruší vymežující horizonty (lesnatá kra Jeřábu).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Silně členitý reliéf</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymežující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny s doprovodnou zelení (meze)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

Kulturní					
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Přírodní charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Scelené plochy luk a pastvin potlačující původní krajinnou strukturu</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (především sakrální stavby)</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5	
<i>Drobné komunikace vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Zemědělské areály na kraji sídel v nevhodném objemovém a proporčním měřítku</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5	
Historické					
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Dochované objekty kostela a kláštera a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5	
Prostorové					
<i>Otevřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny s velkým množstvím intimních prostor</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Drobné až střední měřítko krajiny dané velikostí luk, pastvin, lesních komplexů a sídel</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5	
<i>Dominanta kostelních věží a kláštera</i>	spoluurčující	+	běžný/ významný	1 2 3 4 5	

24. Heřmanice – Moravská Sázava

V podhorské krajině na českomoravském pomezí se proplétá řeka Moravská Sázava asi pět kilometrů dlouhým, téměř souvisle zalesněným Sázavským údolím mezi Výprachticemi a Albrechticemi. Nejpůvabnějším úsekem se zátočinami a spoustou romantických zákoutí je prostřední část údolí. Blíže k Albrechticím ústí do Sázavského údolí dvě boční údolí, rozvětvenější je Uhelná dolinka s turisticky atraktivní cestou na vyhlídkový vrch Lázek a s fragmenty květnatých bučin, název druhého údolí Důl umučených vypovídá o pohnuté historii těchto míst za třicetileté války. Převažuje lesnatá krajina s hlubokými údolními (s příkrými srázy) řeky Moravská Sázava a jejích levostranných přítoků. V náhorních partiích je mozaika luk a polí. Obce se vyznačují dochovanou urbanistickou strukturou a architektonicky kvalitními objekty lidové architektury. V Dolních Heřmanicích je barokní kostel sv. Jiří z počátku 18. století. Jeho dominantu se však uplatňuje jen v části obce díky velkému množství zeleně a hloubce a celkové pestrosti údolí, v kterém stojí. Prostory sídel utváří drobné harmonické měřítko dané souladem prvků a složek krajiny. V náhorních partiích jsou rozptýlené menší usedlosti (Pláňavy, Záhora). V celém prostoru je velké množství intimních prostor, ale zároveň se v horních partiích otvírají delší pohledy. Převládá přírodní složka, která je harmonicky doplněna lidskou aktivitou.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převažuje přírodních charakteristik, dochované urbanistické struktury sídel s velkým množstvím objektů lidové architektury.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je na výškové stavby citlivé pouze v náhorních partiích, kde se otvírají delší pohledy do krajiny. V těchto místech by stavby neměly přesáhnout výšku 35 m. Velké nebezpečí pro tento prostor spočívá v kumulativním efektu technicistních staveb. Již v současnosti jsou některé vyšší partie obsazeny výraznějšími stavbami vysílačů GSM. Dalším necitlivým umístěním výškových staveb by mohlo dojít k poškození přírodního charakteru prostoru.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Pestrý reliéf tvořený hlubokými údolními</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v okolí toků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující horizonty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené plochy orné a luk potlačující původní krajinnou strukturu</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (sakrální stavby)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace převážně vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zemědělské areály na kraji sídel v nevhodném objemovém a proporčním měřítku</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaný objekt kostela a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozené osy údolí tvořené vodními toky</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nerušené dílčí průhledy do okolní krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné až střední měřítko krajiny dané pestřejší mozaikou luk a polí ohraničených lesními porosty a velkým množstvím intimních prostor (pro pozorovatele mnohdy těžko uchopitelné)</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>V náhorních partiích rozptýlená zástavba</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanty kostelní věže</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

25. Pohledy – Hynčina

Údolí na okraji Třebovské vrchoviny podél jehož osy jsou položeny na sebe navazující obce Hor. Hynčina a Pohledy, jejichž vznik je spojen s německou kolonizací. Jedná se o členitý prostor až s překvapivými malebnými úseky, dochovanými objekty zemědělských dvorů (často poničených) lánových obcí vyznačujících se rozvolněnou zástavbou položenou podél komunikace sledující osu údolí. Krajinný rámeček utváří mozaika polí, lesů a luk ve zvlněné krajině. Směrem na z. od obce v krajině s plošším reliéfem ukloněným směrem ke Svitavám jsou umístěny tři větrné elektrárny, které se místy uplatňují v prostoru. Díky výšce a umístění však nevytváří typickou dominantu. Místy se uplatňuje struktura pluziny obce sahající k lesu. Četné drobné lesy s převážně pravidelnými okraji vytváří kulisu celého prostoru. Uplatňuje se genius loci prostoru, kde byl přerušen po II. sv. válce a vlivem intenzifikace zemědělské výroby přirozený vývoj. Zemědělské usedlosti trpí zchátralostí a nejsou v současné době udržovány. Dominantu části prostoru tvoří kostel

v Hynčíně.

Důvod ochrany území

Harmonická členitá krajina utvářena mozaikou polí, luk a lesů s fragmenty struktury původní plužiny obcí s četnými květnatými loukami. Znaky kulturní i přírodní charakteristiky vytváří společně harmonické měřítko i vztahy v krajině.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Prostor je citlivý na vertikální výškové stavby technicistní povahy za předpokladu, že se uplatní jako dominanty velké části prostoru.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Zvlněný reliéf okraje Třebovské vrchoviny s údolím</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty s převahou smrku s pravidelnými okraji vytvářející rámec drobných lučních prostorů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty v prostorech původní plužiny, mezích a remízku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech, sady a v zahradách</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté louky</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter vymezujících lesních porostů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura krajiny vycházející z původního využití částečně potlačená přírodními prvky</i>	spoluurčující	+/-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Sídla položená podél osy údolí při komunikaci se zemědělskými dvory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené polní bloky v s. části prostoru</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace respektující modelaci reliéfu</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Dochovaná struktura krajiny vycházející z původního využití potlačená postupným zarůstáním a změnou využití pastvin</i>	zásadní	+/-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Intaktně dochovaná urbanistická struktura sídel</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vysoký podíl původních objektů venkovských zemědělských dvorů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Mozaika krajiny střídání lesů, polí a luk vytvářející krajinný rámec obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Charakter harmonicky utvářené krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zanedbanost některých usedlostí</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mírně se uplatňující dominanty kostela</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Uplatňující se dominanty větrných elektráren z navazujícího prostoru zem. areálu</i>	doplňující	-	neobvyklý	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter některých prostorů</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5

26. Řetová – Řetůvka

Harmonicky utvářený prostor sevřený v údolí prořezávající vrcholovou část Českotřebovské vrchoviny jz. od Ústí nad Orlicí vyznačující se zástavbou obcí položenou podél údolní osy. Prostor je vymezen okolními zalesněnými hřbety

s vyšším podílem listnatých dřevin v okrajích, vytvářejícím kulisu krajinného rámce sídel Řetůvka, Řetová a Přívrat. Krajinný rámeček je z části poničen nadměrnými scelenými bloky orné a pastvin, které stírají či potlačují strukturu původní typické plužiny. Obce však vytváří velmi malebné prostory utvářené četnými zemědělskými dvory o čtvercovém půdorysu, drobných zemědělských usedlostí a domkářských objektů se zahradami, sady a strukturou drobných luk a pastvin, často rámováním drobných lesů doprovázejících vodní tok Řetůvky, který vytváří přírodní osu krajiny, zemědělských usedlostí. Místy dochované fragmenty podmáčených luk se vzrostlou vegetací podél drobných vodotečí a fragmenty mezi a remízku v okrajových částech a místy navazujících na sídlo, některé části komunikací jsou doprovázeny vzrostlou vegetací. Ve střední části prostoru se uplatňuje kostelní věž z Řetové, na okraji Řetové směrem k Přívratu se uplatňují objemově i proporčně nevhodné objekty zemědělského areálu. U obce Přívrat utváří malebný prostor v intenzivní zemědělské krajině soustava rybníků s doprovodnou zelení a loukami.

Důvod ochrany území

Harmonická krajina utvářená mozaikou krajiny v prostoru údolí Řetůvky, vymezeného okolními zalesněnými hřbety s četnými malebnými prostory a malebnými prostory sídel s rozvolněnou zástavbou položenou podél komunikací orientovanou ve směru údolní osy s vysokým podílem vzrostlé zeleně, sady a loukami.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Prostor je citlivý zejména na uplatnění výškových vertikál technické povahy na vyvýšených místech a zejména pak vymežujících horizontech. Větrné elektrárny není doporučeno do prostoru umísťovat.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf údolí Řetůvky sevřený mezi hřbety Českotřebovské vrchoviny vytvářejícími krajinný předěl a vymežující horizonty</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vytvářející kulisu krajiny s vtroušenými listnáči a místy porostními pláští</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň doprovázející vodní tok a místy komunikace</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle, zahradách a sady</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté a podmáčené louky</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Scelené bloky orné a pastvin měnící původní drobné měřítko krajiny a potlačující uplatnění malebných prvků krajiny</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Hospodářský charakter vymežujících lesních porostů</i>	spoluurčující	0/-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Páteřní komunikace v odpovídajícím měřítku sledující směr údolí s komunikacemi procházejícími sedly a drobnými údolími z okolní krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura krajiny potlačená bloky orné a pastvin sledující původní členění</i>	spoluurčující	-/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Sídla Řetůvka, Řetová a Přívrat tvořená zemědělskými dvory a menšími usedlostmi (často na čtvercovém půdorysu) a domky, položená podél páteřní komunikace sledující osu údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Pestrá struktura zahrad a sadů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kostel a drobné sakrální stavby kapličky a sochy</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rekreační chaty v drobném prostoru na Mandlu</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zemědělský areál tvořený objemově a proporčně nevhodnými objekty</i>		-	běžný	1 2 3 4 5
<i>El. vedení se sloupy, sloupy lyžařský vlek i Přívratu</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Soustava rybníků a drobné vodní nádrže s „přírodními“ okraji</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Páteřní komunikace sledující osu údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

Historické				
<i>Dochovaná urbanistická struktura obcí utvářených rozvolněnou zástavbou podél komunikace, včetně struktury zahrad a sadů</i>	zásadní	+/-	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty zemědělských dvorů a lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Sevřený prostor údolí vytvářející měřítko krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Uplatňující se nenarušená osa údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Potlačený přírodní charakter prostoru krajinného rámce sídla díky sceleným blokům orné a pastvin</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta kostela v Řetově</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rekreační využití</i>	doplňující	-/0	běžný	1 2 3 4 5

27. Petrušov

Údolí Třebořského potoka s rozvolněnou zástavbou Petrušova položenou podél údolní osy utvářené zemědělskou krajinou s polními bloky, v závěru malebný kout pod Kozím hřbetem vytvářejícím lesnaté kulisy krajiny. Původní urbanistická struktura je potlačena scelenými bloky orné a pastvin. Díky efektnímu krajinnému rámci a vysokému podílu vzrostlé zeleně podél komunikací a dochované urbanistické struktury si prostor i přes scelené pozemky zachoval malebnost zejména v s. části. Petrušov se vyznačuje dochovanými zemědělskými dvory ve čtvercovém půdorysu. V okolí usedlostí jsou četné sady, vzrostlá zeleň, louky a zahrady. Patrný rekreační charakter prostoru umocňují chaty v s. části prostoru. Krajinná scéna je uzavřená v údolí a měřítko určuje jeho šířka a vymezení zalesněnými svahy. Místa bohaté břehové porosty doprovázející Třebořský potok.

Důvod ochrany území

Harmonická krajina utvářená mozaikou krajiny v prostoru údolí Třebořského potoka vytvářející malebné kouty, vymežující zalesněné svahy s listnáči v okrajích.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Prostor je citlivý na vertikální výškové stavby díky možnému zesílení technických úprav v krajině a scelených polních bloků.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf zaříznutého údolí Třebořského potoka</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vytvářející kulisu krajiny s četnými listnáči (buky)</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň doprovázející vodní tok a komunikace</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle, zahradách a sady</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté louky</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter vymežujících lesních porostů</i>	spoluurčující	0/-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura krajiny potlačená bloky orné a pastvin sledující původní členění</i>	spoluurčující	-/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Sídlo Petrušov tvořené zemědělskými dvory a menšími usedlostmi (často na čtvercovém půdorysu) a domky, položenými podél paralelních komunikací sledujících osu údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura zahrad a sadů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kaplička</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rekreační chaty</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5

<i>Pátevní komunikace sledující osu údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Dochovaná urbanistická struktura obce utvářené rozvolněnou zástavbou podél komunikace, včetně struktury zahrad a sadů</i>	zásadní	+/-	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty zemědělských dvorů a lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Sevřený prostor údolí vytvářející měřítko krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Uplatňující se nenarušená osa údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazně se uplatňující přírodní charakter vodního toku s doprovodnou zelení</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Rekreační využití</i>	doplňující	-/0	běžný	1 2 3 4 5

28. Českorybensko

Harmonická kulturní krajina tvořená poli, lesy a loukami položenými v členitém reliéfu v okolí České Rybné a Hejnice. Krajinu odvodňují drobné vodní toky jz a sv. směrem vytvářející paralelní údolí Rybné, Libchavského potoka, Horeckého potoka, Záhořského potoka. Sídla jsou položena v ose údolí, podobně jsou vedeny hlavní komunikace Rybné i Hejnice v paralelním uspořádání. Drobné potoky vytvářejí místy údolí vyznačující přírodním charakterem. Sídla jsou uspořádána v ose údolí v uliční formaci a jako lesní lánové obce s rozvolněnou zástavbou, vyznačují se četnými dochovanými objekty lidové architektury, trpí však četnými přestavbami. V sz. části prostoru vytváří hranici průlomové zaříznuté údolí Divoké Orlice s hradem Litice nad stejnojmennou vsí Litice n. Orlicí. V kontrastu s přírodním charakterem údolí tvoří kontrast kamenolomu litické žuly a závodu na výrobu prefabrikátů.

Důvod ochrany území

Harmonická krajina utvářená mozaikou krajiny v členitém reliéfu charakteristicky uspořádaných údolí s četnými lesními porosty.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Díky své poloze není doporučeno umísťovat stavby technicistní povahy přesahující výšku 40 m a není doporučeno umístění vertikálních výškových staveb do exponovaných prostorů.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Zvlněný reliéf Žamberské pahorkatiny vytvářející v s. části výrazný hřbet, vymezující horizonty Dlouhoňovických strání</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty s převahou smrku s místy členitými okraji vytvářející rámeček území</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň v sídle a ve volné krajině</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny udržované pasením a sečením</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní porosty často sledující původní strukturu plužiny obce s listnáči</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Červené obnažené půdy</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Zaříznuté průlomové údolí Divoké Orlice</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní dominanta Litického hřbetu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté louky</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesních porostů</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené bloky orné a pastvin potlačující původní strukturu krajiny záhumenicové plužiny</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Obce položené podél komunikací sledujících osu údolí s ulicovou</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>zástavbou</i>				
<i>Četné přestavby původních objektů</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Objemově a proporčně nevhodné objekty (zem. areál odpovídající měřítku scelených bloků uplatňující se v krajině před Českou Rybnou, závod na zpracování prefabrikátů u Litice)</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Nevhodná výstavba bytových domů a četné necitlivé úpravy původních objektů v sídlech</i>	doplňující	-/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaná humna v okrajích sídel se sady</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné zvoničky (dřevěné)</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Samoty se zahradami ve volné krajině</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazně se uplatňující nevhodně umístěný stožár GSM nad Hejnicí</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Komunikace vedené podél údolních os nebo respektující modelaci terénu</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Převážně dochovaná urbanistická struktura sídel včetně členění zahrad a humen</i>	spoluurčující	+	doplňující	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v historické stopě</i>	spoluurčující	+	doplňující	1 2 3 4 5
<i>Zřícenina hradu Litice</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné zvoničky</i>	doplňující	+	významný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Mozaika harmonicky utvářené krajiny</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Pestré drobné uzavřené prostory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Částečně otevřená krajinná scéna zemědělské krajiny rámované lesy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

29. Dlouholoučská stráž

Západně orientovaná opuková stráž původních pastvin nad obcí Dlouhá Loučka, místy již zarostlých náletovými dřevinami vytvářejícími zapojené porosty s drobnými lesíky a květnatými loukami teplomilných společenstev. Velká část území je chráněna jako přírodní rezervace. Prostor je rámován na v. straně lesními porosty Kamenné a poskytuje výhledy na protější stranu údolí. Území se vyznačuje cennými znaky přírodní charakteristiky.

Důvod ochrany území

Vysoká přírodní hodnota celého území utvářená cennými znaky přírodní povahy (květnaté louky, lesní porosty). Území se uplatňuje pozitivně v krajinné scéně rámce Dl. Loučky.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Díky vysoké přírodní hodnotě je území velmi citlivé na výškové stavby technicistního charakteru. Zamezit též uplatnění takových staveb z okolní krajiny v okruhu silné a zřetelné viditelnosti.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Odlesněná stráž svahů hřbetu Kamenné</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vymezující lesní porosty Kamenné s převahou smrku</i>	zásadní	+	běžný	
<i>Mimolesní vzrostlá zeleň vytvářející zapojené porosty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní porosty sledující původní struktur plužiny obce</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Květnaté louky</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5

Kulturní				
<i>Hospodářský charakter vymežujících lesních porostů</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Struktura krajiny vycházející z původního využití částečně potlačená přírodními prvky</i>	spoluurčující	+/-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné cesty</i>	doplňující	0	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Dochovaná struktura krajiny vycházející z původního využití potlačená postupným zarůstáním a změnou využití pastvin</i>	zásadní	+/-	významný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Jednostranně otevřená krajinná scéna s četnými průhledy a drobnými uzavřenými prostory</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Výrazně se uplatňující přírodní charakter území</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5

30. Údolí Křetínky

Výrazně modelované hluboce zaříznuté údolí říčky Křetínky s jejími přítoky převážně zalesněné smíšenými a listnatými porosty mezi Sedlištěm a Hutěmi. Křetínka tvoří osu celého území, která v místě označovaném jako Bohuňovské skály tvoří hranici dvou geomorfologických soustav – České tabule nad levým svahem údolí a Českomoravské soustavy nad pravým břehem. Skalní stěny, až 45 m vysoké, tvoří působivou krajinnou scenerii. Na celém území prostoru je vyhlášen přírodní park stejného názvu (viz přírodní parky). Na dno údolí je položeno do rozšířených částí několik obcí sledujících zástavbou osu údolí (Svojanov, Předměstí, Dolní Lhota) vyznačujících se dochovanou urbanistickou strukturou a četnými objekty lidové architektury a historických domů. Další sídla jsou položena v horních polohách a na při hranách údolí, zástavba převážně smíšeného založení, četné dochované objekty zemědělských usedlostí, objektů lidové architektury, vysoký podíl vzrostlé zeleně v sídle i na jejich okrajích (Hlásnice, Studenec). Okraje lesa při hranách údolí tvoří pestrá mozaika krajiny s četnými dochovanými prvky krajinné struktury před zemědělskou kolektivizací. U Stašova četné meze s dřevinou vegetací. Výchozy amfibolitů v údolí Křetínky u Hutí, letovické krystalinikum.

Důvod ochrany území

Přírodní hodnota krajinného rázu daná reliéfem údolí, skalisky a lesními porosty s přirozeným tokem Křetínky.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je pro svou přírodní hodnotu je velmi citlivé na stavby technicistního charakteru a proto není doporučeno je do tohoto prostoru umisťovat, zejména je nutné dbát na zachování charakteru průhledů do okolní krajiny a okrajů údolí tvořených mozaikou krajiny. Údolí se zejména uplatňuje v navazující krajinné scéně, výškové vertikální stavby technicistní povahy mohou při nevhodném umístění narušit přírodní charakter území.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Výrazný reliéf zaříznutého údolí se skalisky, skalními stěnami</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Křetínka v přirozeném balvanitém korytě</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty na hranách a svažitých stráních údolí s významným podílem listnatých dřevin</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky na dnech a okrajích údolí</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň otevřených prostorů utvářející meze a remízky, doprovod komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesních porostů</i>	doplňující	0	běžný	

<i>Sídla se zástavbou sledující osu údolí</i>	spoluurčující	+	běžný
<i>Sídla se zástavbou na okrajích údolní hrany s rozvolněnou uliční zástavbou</i>	spoluurčující	+	běžný
<i>Komunikace sledující osu údolí s mosty</i>	spoluurčující	0	běžný
<i>Necitlivé přestavby některých původních objektů, četné chaty</i>	doplňující	-	běžný
<i>Lesní cesty</i>	doplňující	0	běžný
Historické			
<i>Dochovaná přírodní hodnota území</i>	spoluurčující	+	významný
<i>Dochovaná urbanistická struktura sídel s četnými objekty lidové venkovské architektury</i>	spoluurčující	+	běžný
<i>Hrad Svojanov</i>	doplňující	+	významný
Prostorové			
<i>Uzavřená krajinná scéna zaříznutých údolí</i>	zásadní	+	běžný
<i>Převažující přírodní charakter území</i>	zásadní	+	běžný
<i>Přírodní osa údolí tvořená říčkou Křetínka v přírodním korytě</i>	zásadní	+	významný

31. Králický Sněžník

Prostor patří mezi typické horské a podhorské krajiny. Ve vyšších částech převládají lesní porosty. V nejvyšší partiích Králického Sněžníku jsou zastoupeny i trávničky přirozeného bezlesí. Výrazné jsou časté skalní výchozy a suťová pole. V nižších polohách nastupují zemědělsky využívané pozemky s převahou lučin a pastvin doplněných poli. Výrazným specifickým prvkem prostoru jsou kamenné snosy, které dělí pastviny a louky na menší plochy. Jinak je většina luk a pastvin scelena do větších celků, což vytváří střední měřítko krajiny. Vodní toky vytvářejí kamenitá řečiště s většími spádovými křivkami, místy (v horních partiích) doplněných vodopády. Toky doprovází přirozená vzrostlá dřevinná vegetace. Díky tomu vzniká celkový dojem, že údolnice a horní partie jsou pokryty lesy, zatímco střední partie tvoří louky a pastviny. Lesy jsou především smrkové monokultury. Často jsou patrné rozsáhlé větrné polomy, které vytvářejí nepravidelnou hranici porostů. Sídla vesnického, údolnicového typu a často s lokální dominantou kostelní věže jsou umístěna v hluboce zaříznutých údolích podél vodních toků převážně v dvouřadé rozvolněné formaci. Sídla se v celém prostoru vyznačují vysokým podílem vzrostlé doprovodné zeleně, díky níž velmi citlivě navazují na krajinný rámec větších ploch pastvin a luk. Architektonická podoba objektů vychází z tradičního venkovského stavení sudetské oblasti s německými architektonickými prvky. Komunikace často doplněné drobnými sakrálními stavbami vedou převážně v údolnicích, jen výjimečně přecházejí hřebeny.

Důvod ochrany území

Harmonický soulad využívání krajiny člověkem. Převaha přírodních charakteristik, přítomnost pozitivních především sakrálních staveb, dochované urbanistické struktury sídel.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je citlivé na výškové stavby přesahující cca 30 m. Především je nutné zabránit narušení horizontů (hřeben Králického Sněžníku, vedlejší hřbety v nižších polohách).

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Silně členitý reliéf</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mimolesní vzrostlá zeřeň vytvářející zapojené porosty v okolí toků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty vymezující horizonty a okraje prostoru</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny s doprovodnou zelení (meze, kamenné snosy), často tvoří vymezující horizonty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeřeň komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Vzrostlá zeleň v sídlech</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí technických zařízení a komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené plochy luk a pastvin potlačující původní krajinnou strukturu</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované architektonicky hodnotné objekty (především sakrální stavby)</i>	spoluurčující	+	běžné	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace vedené v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+/0	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné sakrální stavby podél komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Historicky daná dochovaná struktura krajiny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostelů a další architektonicky cenné objekty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Otevřená krajinná scéna s širšími průhledy do okolní krajiny s velkým množstvím intimních prostor</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Střední měřítko krajiny dané velikostí luk, pastvin, lesních komplexů</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lokální dominanty kostelních věží</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

32. Čistá - Trstěnice – Karle

Zastavěný prostor zaříznutého údolí Loučné, která se pod Trstěnicemi ztrácí pod zem a objevuje se znovu až v Benátkách u Litomyšle, a jejích přítoků spojených obcí Čistá, Trstěnice, Karle vytvářející členité a pohledově velmi malebné místo s dochovanou urbanistickou strukturou původního sídla a četnými historickými objekty a objekty lidové architektury s významnými zemědělskými dvory na okrajích údolní hrany. Budovy jsou převážně z opukového kamene místy neomítaného (zejm. hospodářské části zemědělských usedlostí). Prostor tvoří mimo zástavby specifické prvky převážně vytvořené z opukového kamene, zejména však kamenné zidky, opěrné zdi a zidky podél komunikací; četné drobné stavby a sochy se sakrální tematikou. Zástavba, její struktura, síť komunikací, zahrad s ovocnými stromy oddělených často kamennými zidkami z opuky, volné území dna údolí s četnými přírodními prostory, s vysokým podílem vzrostlé zeleně, která rámuje celý prostor až po hranu údolí, společně vytváří velmi malebný prostor sídla drobného měřítka, který je v silném kontrastu s okolní velkovýrobní zemědělskou krajinou odlišného měřítka.

Důvod ochrany území

Ochrana dochovaných prvků, typických znaků, historické a přírodní povahy vytvářejících estetickou a přírodní hodnotu celého malebného prostoru venkovského sídla.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je pro své drobné měřítko a výrazné utváření struktury podřízené reliéfu velmi citlivé na dominantní uplatnění vertikální výškové stavby technicistního charakteru.

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf zaříznutého údolí Loučné a jejích přítoků s drobnými terasami</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Členité okraje hrany údolí převážně porostlé listnatými dřevinami vytvářejícími zapojené porosty</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesiky uvnitř prostoru údolí</i>	doplňující		běžný	1 2 3 4 5
<i>Vodní tok Loučná místy v přírodním korytě na dně údolí s doprovodnou zelení</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>		+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací a rybníků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné louky ve stráních mezi lesními porosty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury, zemědělské dvory a historické domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zahrady s květinovými záhony, loukami a sady v okolí usedlostí a domků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zanedbanost některých usedlostí</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Síť drobných komunikací vedených po vrstevnici navazující na páteřní komunikaci</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kamenné opukové zidky a opěrné zdi, mosty</i>	doplňující	+	jedinečný	1 2 3 4 5
<i>Areál kostelů v Čisté a Trstěnici</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované historické objekty a objekty lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochovaný prostor kostela s kamennou hřbitovní zdí</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem doplněná páteřní komunikací</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Intaktně dochovaná struktura zástavby podřízená reliéfu (statky na návrších, domky na dně údolí, správní budovy na vyvýšených místech apod.)</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

33. Horní Újezd

Zastavěný prostor rozšířeně části zaříznutého údolí Desné obce Horní Újezd vytvářející členité a pohledově velmi malebné místo s dochovanou urbanistickou strukturou původního sídla a četnými historickými objekty a objekty lidové architektury s významnými zemědělskými dvory na okrajích údolní hrany. Budovy jsou převážně z opukového kamene místy neomítaného (zejm. hospodářské části zemědělských usedlostí). Prostor tvoří mimo zástavby specifické prvky převážně vytvořené z opukového kamene, zejména však kamenné zidky, opěrné zdi a zidky podél komunikací; četné drobné stavby a sochy se sakrální tematikou. Zástavba, její struktura, síť komunikací, zahrad s ovocnými stromy oddělených často kamennými zidkami z opuky, volné území dna údolí s četnými přírodními prostory, s vysokým podílem vzrostlé zeleně, která rámuje celý prostor až po hranu údolí, společně vytváří velmi malebný prostor sídla drobného měřítka, který je v silném kontrastu s okolní velkovýrobní zemědělskou krajinou odlišného měřítka.

Důvod ochrany území

Ochrana dochovaných prvků, typických znaků, historické a přírodní povahy vytvářejících estetickou a přírodní hodnotu celého malebného prostoru venkovského sídla.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je pro své drobné měřítko a výrazné utváření struktury podřízené reliéfu velmi citlivé na dominantní uplatnění vertikální výškové stavby technicistního charakteru.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf zaříznutého údolí Desné s drobnými terasami</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Členité okraje hrany údolí převážně porostlé listnatými dřevinami vytvářejícími zapojené porosty</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesíky uvnitř prostoru údolí</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vodní tok Desná meandrující na dně údolí s doprovodnou zelení</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Doprovodná zeleň komunikací a rybníků</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné louky</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Travnaté pásy v okolí komunikací</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura obcí</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury, zemědělské dvory a historické domy</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zahrady s květinovými záhony, loukami a sady v okolí usedlostí a domků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Zanedbanost některých usedlostí</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Síť drobných komunikací vedených po vrstevnici navazující na páteřní komunikaci</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kamenné opukové zídky a opěrné zdi, mosty</i>	doplňující	+	jedinečný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované historické objekty a objekty lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přirozená osa údolí tvořená vodním tokem doplněná páteřní komunikací</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Intaktně dochovaná struktura zástavby podřízená reliéfu (statky na návrších, domky na dně údolí, správní budovy na vyvýšených místech apod.)</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5

34. Hnátnice – Žampach

Prostor zahrnující pestrý krajinný rámeček obce Hnátnice, Žampach, Písečné vymezený mezi zříceninami hradů Žampach a Lanšperk s velmi členitými okraji lesních porostů s četnými dochovanými fragmenty záhumenicové pluziny se zarostlými mezemi a remízky, drobnými lesy lemujícími hrany drobných údolí a vyvýšená místa s vyšším podílem listnatých dřevin. Prostor je odvodňován pravostrannými přítoky Tiché Orlice Potočnice a Zbele, které vytváří spolu s drobnými přítoky četná údolí.

Obce se vyznačují dochovanou urbanistickou strukturou a četnými dochovanými objekty lidové architektury, trpí však místy značnou přestavěností původních objektů a instalací objemově a proporčně odlišujících se budov zemědělských areálů a drobných průmyslových provozů od převažujícího měřítka zástavby. Sídla jsou umístěna až na výjimky podél údolních os, vyznačují se uliční zástavbou s rozvolněnými okraji tvořenými zemědělskými usedlostmi. Typickou dominantou prostoru sídel jsou věže menších kostelů. V jv. části se nachází Červená vyznačující se téměř intaktně dochovanou strukturou zástavby s četnými dochovanými objekty lidové architektury s návesním prostorem. Sídla se vyznačují drobnými sakrálními stavbami a sochami s náboženskými motivy. Okraje sídel často doplňují ovocné sady, keře a vzrostlá zeleň. Zajímavé prostory tvoří osada Valdštejn, okolí Červené, Jankovice a vyvýšený prostor se zbytky býv. hrádka Kynšperk nad Letohradem.

Jižní část prostoru tvoří údolí s meandrujícím tokem Tiché Orlice s doprovodnou zelení a loukami (území přírodního parku), v jz. části úprava krajiny na menší golfové tréninkové hřiště. Krajina prostoru je utvářena drobnou krajinnou mozaikou střídání lesů, luk, pastvin a polí, z. stranu výrazně vymezují prudší svahy. V prostoru přírodního parku v údolí Tiché Orlice je vedena železnice.

Pomyslnou osu vymezeného území tvoří směr paralelně orientovaných údolí potoků Zbel a Potočnice. Na Potočnici je postavena drobná vodní nádrž. Vodní toky jsou bohatě doplněny vzrostlou zelení. Prostor zakončují zříceniny hradu Žampach na sz. straně a na jz. straně Lanšperk. Zřícenina hradu Žampach se tyčí nad stejnojmennou vsí a tvoří typickou dominantu prostoru i širšího okolí. (Pozn.: Prostor by bylo možné rozšířit o obec Písečné a její okolí.)

Důvod ochrany území

Ochrana dochovaných prvků, typických znaků, historické a přírodní povahy vytvářejících estetickou a přírodní hodnotu celého malebného prostoru krajiny v podhradí s četnými malebnými prostory.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Území je díky přírodnímu charakteru některých částí a dochovanému rázu obcí citlivé na dominantní uplatnění vertikální výškové stavby technicistního charakteru. Větrné elektrárny není doporučeno v prostoru umisťovat.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Členitý reliéf Letohradské pahorkatiny s četnými údolími</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty s listnatými dřevinami v okolí vodních toků a hranách údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty s převahou smrku</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné vodní toky vytvářející údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle a na okraji sídel</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky a pastviny</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné podmáčené, květnaté louky v údolí a na stráních</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesních porostů</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Scelené plochy orné odlišného měřítka</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura sídel položených převážně podél údolních os</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Četné dochované původní objekty lidové architektury a patrové domy</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Kostely vytvářející typické dominanty sídel a drobné sakrální</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>stavby v mobiliáři obcí</i>				
<i>Objemově a proporčně odlišné stavby zemědělských areálů a drobných provozů</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné komunikace podél údolních os</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Stožáry GSM</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Urbanistická struktura v původním členění místy intaktně dochovaná v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované historické objekty a stavby lidové architektury</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Polootevřená krajinná scéna údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter údolí Tiché orlice a jejích přítoků</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Mozaika krajiny vytvářející harmonický charakter krajiny prostoru</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dominanta kopce Žampach se zříceninou hradu</i>	spoluurčující	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Drobné dominanty kostelů</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

35. Třebovice

Členité údolí horního toku říčky Třebovky východně od České Třebové na hranici s regionem Svitavsko mezi Třebovicemi a Rybníkem s porosty habřin a bučin na pravém břehu (biocentrum). Prostor je vymezen i s okraji zástavby obcí Třebovice a Rybník pro jejich dochovanou urbanistickou strukturu a četnost architektonicky dochovaných objektů s vysokým podílem vzrostlé zeleně tvořící malebnost prostoru obcí.

Důvod ochrany území

Ochrana malebné krajiny drobného měřítka s převahou znaků přírodní povahy vytvářejících estetickou a přírodní hodnotu celého prostoru.

Citlivost na výškové technicistní stavby

Díky lesním porostům území eliminuje uplatnění výškových vertikál technické povahy umístěných na okraji v prostoru. Do prostoru není účelné ani smysluplné takové stavby umisťovat z technického hlediska.

Identifikace znaků a hodnot území

Znaky charakteristik	Význam	Projev	Cennost	Míra vlivu
Přírodní				
<i>Reliéf zaříznutého údolí Třebovky s meandry</i>	zásadní	+	významný	1 2 3 4 5
<i>Lesní porosty bučin a habřin v údolí se smrkovými porosty</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Meandrující tok Třebůvky v přírodním korytě vytvářející osu údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Vzrostlá zeleň v sídle a na okraji údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Louky doprovázející údolí potoka a v okolí</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Kulturní				
<i>Hospodářský charakter lesů</i>	spoluurčující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Čitelná dochovaná urbanistická struktura okrajů obcí Rybník a Třebovice</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované původní objekty lidové architektury a patrové domy</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5

<i>Pátevní komunikace obcházející údolí</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Necitlivé přestavby původních objektů a architektonicky necitlivě provedené novostavby</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné lesní cesty s mostem přes řeku</i>	doplňující	-	běžný	1 2 3 4 5
Historické				
<i>Urbanistická struktura v původním členění dochovaná převážně v historickém kontextu</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Trasování komunikací v původní historické stopě</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Dochované objekty kostela a staveb lidové architektury</i>	doplňující	+	běžný	1 2 3 4 5
Prostorové				
<i>Uzavřená krajinná scéna údolí</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Přírodní charakter údolí mezi dvěma sídly</i>	zásadní	+	běžný	1 2 3 4 5
<i>Drobné měřítko krajiny dané vnímatelností prostoru údolí</i>	spoluurčující	+	běžný	1 2 3 4 5

6.3.4.1 Obecná ochrana území krajinářsky exponovaných území

Vymezená území patří k určitému reprezentativnímu vzorku typů krajín na území Pardubického kraje a důvodem k jejich ochraně je především ochrana dochovaných znaků území ve srovnání s okolními částmi celé oblasti. Umístování výškových vertikál technicistní povahy do území krajinářsky exponovaných prostorů by mělo být podřízeno vyhodnocení dopadu daného záměru na krajinný ráz prostoru a to i přesto, že daný záměr je uvažován v blízkosti hranice prostoru cca 6 km. V tabulkách uvedené vyhodnocení znaků a hodnot krajinného ráz jednotlivých krajinářsky exponovaných prostorů pak bude sloužit jako podklad k danému hodnocení.

Z pohledu oblasti krajinného rázu

Je nutné vždy vyhodnotit možný vliv záměrů, u kterých lze předpokládat uplatnění uvnitř krajinářsky exponovaných území a doložit tento dopad.

Z pohledu interiéru území

Je nutné porovnat daný záměr se stávajícími znaky a doložit tak vliv záměru a tím i míru jeho uplatnění.

6.3.5 Území dokládající přítomnost soustředěné přírodní hodnoty

6.3.5.1 Evropsky významné lokality (EVL)

Evropsky významné lokality představují území soustředěné přírodní hodnoty a jsou chráněna institutem tzv. předběžné ochrany. Aktuální seznam území EVL na území Pardubického kraje je uvedený na serveru www.natura2000.cz.

6.3.5.2 Maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)

Představují menší území mimořádných nebo soustředěných přírodních hodnot a jako takové jsou upozorněním na zvýšenou přírodní hodnotu krajinného rázu prostoru, který pohledově na úrovni vztahů v krajině ovlivňují. Mimo území CHKO jsou v Pardubickém kraji vyhlášena MZCHÚ:

PR Anenské údolí

Rostlinná společenstva mezofilních lesů, přípotočních olšin, suchomilných trávníků a vlhkých luk s výskytem ohrožených druhů živočichů a rostlin.

PR Baroch

Téměř zazemněný rybník zarostlý rákosovými porosty a přilehlými slatinnými loukami s výskytem vzácných druhů rostlin na zbytcích slatinných luk. Významná ornitologická lokalita.

PR Bažantnice v Uhersku

Přirozená skladba lesních porostů –dubohabřina a tvrdý luh. Výrazné uplatnění díky v okolí rozsáhlým polnostem.

NPR Bohdanečský rybník a rybník Matka

Významný komplex vodních a mokřadních biotopů (rákosiny, vrbové porosty, vlhké louky) poskytujících ptákům možnosti hnízdění a odpočinku na tahu.

PP Boršov u Litětín

Slatinná louka na západním okraji Lodrantské obory s početnou populací hvozdíku pyšného a hořce hořepníku.

PR Bošínská obora

Stará obora s přílehlými nivními loukami a rybníkem. Lužní les přirozeného charakteru s monumentálními věkovitými jedinci. Okolní krajina intenzivně zemědělsky obhospodařována.

PR Buky u Vysokého Chvojna

Zbytek bučiny pralesovitého charakteru s výskytem vzácných a chráněných druhů rostlin vázaných na strdivkové a bikové bučiny. V okolí smrčiny.

PP Čenkovička

Bohaté naleziště bledule jarní v nivě meandrujícího potoka s kvalitními břehovými porosty.

PR Dlouholoučské stráně

Opukové stráně s přirozenými a polopřirozenými společenstvy rostlin se západní orientací. Lesní remízky.

PR Duny u Sváravy

Pískové přesypy zalesněné převážně borovými porosty.

PP Farář

Rybník v minulosti s hojným výskytem kotvice plovoucí. Rybník doprovázen rákosinami. K severnímu okraji přiléhá cenná geologická lokalita jílovitých a kvádrových pískovců.

PR Habrov

Dubohabřina s enklávami xerothermních luk s roztroušenými keři na opukovém eluviu. Výskyt vzácných rostlinných společenstev. Na území bylo odkryto pravěké hradiště z neolitu.

PR Hemže - Mýtkov

Geomorfologické útvary opukových skal se suťovými lesy a výskytem hajní květeny nad Tichou Orlicí.

PR Hluboký

Významná botanická, herpetologická a ornitologická lokalita. Jedná se o rybník s navazujícími mokřadními loukami a bažinnými olšinami. Navazují hospodářské monokulturní bory a smrčiny. Na hrázi rybníka jsou věkovité duby.

PP Hradisko

Lesní komplex dubohabřin a bučin s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin. Pozůstatky slovanského hradiště.

PP Hradní kopec Litice

Návrší se zříceninou hradu a zalesněnými stráněmi nad hluboce zaklesnutým meandrem Divoké Orlice. Převaha bučin a nepůvodních smrčín.

PP Hrobka

Zarůstající lesostepní jižně orientovaná opuková stráň s teplomilnou květenou.

PP Hrozná

Zbytek starého labského ramene s lužními porosty na březích.

PR Hynkovice

Svahové rašeliniště s planě rostoucími rostlinami a volně žijícími živočichy, zachovaný typický vzhled krajiny.

PR Choltická obora

Lesní porosty přirozeného druhového složení a parkového charakteru s monumentálními stromy. Obora navazuje na zámecký park. Soustava rybníků.

PP Chrašická stráň

Cenný geologický útvar opukové stráně s přirozenými společenstvy teplomilné květeny v semixerothermních trávnících a částečně s porosty teplomilných křovin, výskyt teplomilných druhů hmyzu a chráněných druhů ptáků a dalších obratlovců.

NPR Králický Sněžník

Pestrá mozaika přirozených rostlinných společenstev (bučiny, suťové lesy, rašeliniště, prameniště, subalpínské

a alpské louky) roztroušených v kulturních smrkových porostech. Krasové jevy, balvanitá koryta řek a potoků. Výrazné pohraniční pohoří.

PR Králova zahrada

Olšina v údolí potoka s bohatou populací bledule jarní.

PP Kusá hora

Místy bučiny a dubohabřiny, jinak převaha smrkových monokultur, ochrana přirozených společenstev s podrostem významných a chráněných druhů a ochrana mimolesních částí-rybníka Štěnce a teplomilných strání. Členité čelo kuesty Vraclavské antiklinály.

PP Labiště pod Opočínkem

Staré mrtvé labské rameno se zbytkem říčního koryta s typickou vodní a břehovou vegetací. Památka obklopena intenzivní zemědělskou krajinou.

PP Labské rameno Votoka

Zbytek mrtvého ramene s navazujícími loukami, s bohatými břehovými porosty a křovinami lužního charakteru.

PP Letohradská bažantnice

Smišený les s hustým listnatým podrostem a bohatou květenou. Mohutné věkovité stromy.

PR Maštale

Pískovcové skalní město s bohatými geomorfologickými útvary s porosty přirozených a kulturních borů místy reliktního charakteru. Inverzní údolí, lesní rybníčky, prameniště.

PR Mazurovy chalupy

Slatinné louky v lesním komplexu, vyskytují se zde ohrožené a vzácné druhy rostlin, řada významných společenstev slatinných luk. Výskyt chráněných druhů obojživelníků a plazů i některých vzácných bezobratlých živočichů.

PP Meandry Struhy

Meandrující koryto potoka Struha s navazujícími lužními, lučními a břehovými porosty.

PP Mělické labiště

Nejlépe zachovalé labské rameno na území pardubického okresu. Bohatá vodní vegetace a břehové porosty.

PR Na Hradech

Lesní porost na opukovém podloží v prudkém svahu nad rybníkem s vysokým podílem buku lesního a s bohatým bylinným podrostem (původní důvod ochrany byla již vyhynulá kotvice plovoucí v rybníce Švihov).

PP Nedošínský háj

Smišená buková doubrava na opukovém eluviu přecházející do potočního luhu.

PP Nemošická stráž

Zalesněná stráž s jedinečnou ukázkou lesního porostu dříve typického pro pardubický okres. Navazuje na průmyslovou zónu Pardubic.

PR Peliny

Geomorfologicky výrazný útvar opukových skal a skalních věží nad údolím Tiché Orlice s přirozenými lesními společenstvy.

PP Pětinoha

Lesní rybník s rašeliništěm blížícího se svým charakterem vrchovištnímu rašeliništi.

PP Pivnice

Úzký kaňon v opukách a měkkých pískovcích se skalními výchozy, geomorfologickými zajímavostmi (tunel, jeskyně, převisy, erozní tvary), ohrožené druhy rostlin a živočichů.

PP Pod skálou

Přirozené lesní porosty se skalními výchozy, výskyt tisu červeného. Bílá stráž.

PP Podskala

Vzácná a přírodě blízká společenstva s výskytem vzácných a ohrožených rostlinných druhů a chráněného obojživelníka-mloka skvrnitého.

PP Přesyp u Malolánského

Pískový přesyp zalesněný monokulturou borovice lesní s jedinou makrolokality ostřice pískomilné v ČR.

PR Přesypy u Rokytna

Mohutné pískové přesypy zalesněné borovicí lesní, bez ploch volného písku.

PR Psi kuchyně

Společenstva květnatých bučin s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Skalní opukové výchozy. Stráž součástí Kozlovského hřbetu.

PP Ptačí ostrovy

Unikátní havraní kolonie čítající asi 400-500 hnízd. Jedna z mála velkých kolonií u nás, ve východních Čechách jsou havrani pouze v Chrudimi a Pardubicích. Stromořadí, park a lužní porosty podél řeky Chrudimky.

PR Rohová

Přirozené a polopřirozené květnaté bučiny a suťové lesy na Hřebečovském hřbetu.

PR Selský les

Přirozený smíšený porost pralesovitého charakteru.

PP Selský potok

Údolí meandrujícího potoka s bohatým výskytem bledule jarní. Navazuje na PR Selský les.

NPP Semínský přesyp

Zbytek pískového přesypu uvnitř obce s biotopem kozince písečného.

PP Skalka u Sovolusk

Profil polštářových spilitových láv proterozoického stáří v odkryvu malého lomu uprostřed polních kultur. Okolí lomu porůstá habřina.

PP Sněžanky ve Vysokém Lese

Lokalita v údolí v rozsáhlém lesním komplexu s hojným výskytem sněžanky podsněžníku.

PP Stráž u Trusnova

Východně orientovaná opuková stráž se zbytky populace hořce brvitého a dalších teplomilných a vápnomilných rostlin.

PR Střemošická stráž

Stepní opukové stráž se vzácnou květenou, jedna z nejvýznamnějších botanických a entomologických lokalit ve východních Čechách. Výrazná bílá stráž na strmém čelním svahu kuesty Vraclavské antiklinály.

PP Střítežská rokle

Cenný geologický a geomorfologický útvar, významné rozmnožiště silně ohroženého živočišného druhu - mloka skvrnitého.

PR Sutice

Opukové skály a výchozy na prudkých svazích nad Tichou Orlicí. Část původního listnatého porostu a význačná květena.

NPP Šejval

Rybníček severně od obce Radhošť v minulosti s výskytem populace prutky obecné. Na rybník navazují olšiny a vrbiny. Okolí tvoří intenzivní polnosti.

PR Třebovské stěny

Jedinečné porosty květnatých bučin a suťových lesů s volně žijícími živočichy.

PP Tůň u Hrobic

Staré mrtvé labské rameno, z větší části zazemněné, s charakteristickými lužními porosty na březích.

PP U Kaštánku

Zamokřené olšiny a rákosiny, které jsou vyhledávaným hnízdištěm ptactva. Místa rašeliniště. Celé území se nachází v podmáčené sníženině potoka.

PR U parku

Jedlobučinový porost na opukovém eluviu s bohatým podrostem chráněných a ohrožených druhů rostlin. Navazuje na dendrologický park.

PP U vinic

Slatinná louka s chráněnými a ohroženými druhy rostlin.

PP Údolí Záhorského potoka

Bohaté naleziště bledule jarní v úzké nivě meandrujícího potoka, který doprovázejí olšiny. Místy louky a remízky olší a smrku.

PP V bukách

Přirozená bučina s bohatým podrostem. Součást rozsáhlého lesního (převážně smrkového) komplexu.

PR V dole

Niva Hraničního potoka s výskytem bledule jarní.

PP Vstavačová louka

Vlhké louky s bohatým výskytem kosatce sibiřského, vstavače májového, kruštíku bahenního a dalších ohrožených druhů rostlin.

PR Žernov

Přirozená dubohabřina na mírném návrší kóty Žernov. Součástí jsou dva rybníky doprovázené rákosinami. Biotop doplňují pravidelně obhospodařované kulturní louky.

6.3.5.3 Ostatní území zvýšené přírodní hodnoty

Významné krajinné prvky

Pro obsáhlost seznamu je uvedeno zobrazení pouze v mapových přílohách.

ÚSES - není možné řešit v rámci této studie viz mapa

Pro obsáhlost seznamu je uvedeno zobrazení pouze v mapě.

6.3.5.4 Obecná citlivost území soustředěné přírodní hodnoty

Dle umístění prostoru v krajině

- vytváří pohledově exponované místo → ohrožení přírodní hodnoty
- uzavřený krajinný prostor, který spoluvytváří → ohrožení přírodní hodnoty

Dle uplatnění v krajině

- jsou zásadní pro dotčený krajinný prostor → silné ohrožení přírodní hodnoty
- spoluvytváří dotčený krajinný prostor → ohrožení přírodní hodnoty
- doplňují dotčený krajinný prostor → snížení přírodní hodnoty v místě, kde se území uplatňuje

Narušením může dojít: ke snížení přírodní hodnoty díky nežádoucí změně uplatnění pozitivních znaků přírodní charakteristiky, změně vztahů v krajině daných přítomností znaků přírodní povahy a případně harmonického měřítka, je-li narušen soulad prvků krajinné scény a tím i jednotlivých charakteristiky krajinného rázu.

6.3.6 Území dokládající přítomnost zvýšené historické hodnoty

6.3.6.1 Vymezené památkové zóny a rezervace

Národní kulturní památky

Hřebčín Kladruby nad Labem, Pietní území Ležáky, Pietní území Zámeček v Pardubičkách, Zámek Litomyšl (UNESCO), Zámek Slatiňany, Zřícenina hradu Kunětická Hora.

Městské památkové rezervace

Litomyšl – MPR, Moravská Třebová – MPR, Pardubice – MPR,

Vesnická památková rezervace

Hlinsko – Betlém

Archeologická památková rezervace

České Lhotice

Městské památkové zóny

Brandýs nad Orlicí, Bystré, Česká Třebová, Dašice, Heřmanův Městec, Chrast u Chrudimi, Chrudim, Jablonné nad Orlicí, Jevíčko, Králíky, Lanškroun, Letohrad, Luže, Polička, Předhradí, Svitavy, Svobodné Hamry, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Žamberk

Vesnické památkové zóny

Svobodné Hamry, Telecí, Vysoká

Krajinná památková zóna

Slatiňansko – Slavicko

Ochranná pásma kulturních památek, rezervací a zón:

- ochranné pásmo kulturní památky zřícenina hradu Kunětická hora
- ochranné pásmo památkové rezervace Pardubice
- ochranné pásmo kulturní památky Pietní území Zámeček -Pardubičky
- ochranné pásmo kulturní památky kostela sv. Bartoloměje -Kočí
- ochranné pásmo kulturní památky zámku -Chroustovice
- ochranné pásmo kulturní památky zříceniny hradu Lichnice -Podhradí
- ochranné pásmo kulturní památky zříceniny hradu Košumberk -Luže
- ochranné pásmo památkové rezervace Litomyšl
- ochranné pásmo kulturní památky zámku -Nové Hrady
- ochranné pásmo kulturní památky Pietní území Ležáky
- ochranné pásmo kulturní památky hrad Rychmburk -Předhradí
- ochranné pásmo kulturní památky Soubor lidových staveb -Vysočina
- ochranné pásmo kulturní památky Hlinsko-Betlém
- ochranné pásmo památkové rezervace Moravská Třebová

V Pardubickém kraji je dále evidováno a vyhlášeno okolo 2 000 kulturních památek. Pro účely studie byly zohledněny jen významnější národní kulturní památky a památky UNESCO a dále kulturní památky s vyhlášeným ochranným pásmem.

6.3.6.2 Obecná ochrana území zvýšené historické hodnoty

Ochrana území se provádí dvěma pohledy:

- V rámci prostoru ovlivňujícího prostor a uplatnění území zvýšené historické hodnoty
  - zamezit narušení dochovaných siluet a krajinného rámování
  - zamezit nežádoucí změně prostorových vztahů daného území
- uvnitř prostoru území zvýšené historické hodnoty
  - zamezit uplatnění nežádoucích dominant
  - zamezit likvidaci či nežádoucí změně typických průhledů do navazujících prostorů

Narušením může dojít: ke snížení historické i kulturní hodnoty díky nežádoucí změně uplatnění pozitivních znaků kulturní charakteristiky nesoucích zároveň historický kontext, změně vztahů v krajině daných přítomností znaků historické i kulturní povahy a případně harmonického měřítka, je-li narušen soulad prvků krajinné scény a tím i jednotlivých charakteristiky krajinného rázu.

Literatura:

- Bukáček R., Matějka P. 1997-98: Preventivní hodnocení krajinného rázu – metodika, SCHKO ČR (současná AOPKČR) Praha (použito současné přepracované znění před tiskem autorského kolektivu Bukáček, R. Vorel, I. Sklenička, P. Matějka, P.).
- Bukáček, R. Matějka, P. 1997: Hodnocení krajinného rázu CHKO Žďárské vrchy – krajinné celky a specifické krajinné prostory. Depon. Správa CHKO Žďárské vrchy, Žďár nad Sázavou.
- Bukáček R., Matějka P. 1999: CHKO Železné hory – preventivní hodnocení krajinného rázu – návrh ochrany území CHKO, AOPK ČR, Praha.
- Faltysová, H. Bárta, F. A kol. (2002) Pardubicko. In: Mackovčín, P. Sedláček, M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek IV. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 316 pp.
- Kolektiv autorů 2007: Ptačí oblasti. AOPK ČR Praha, <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1804>, akt. 10/2007.
- Kolektiv autorů 2007: Evropsky významné lokality. AOPK ČR Praha, <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub->

[text.php?id=1805](#), akt. 10/2007.

Löw, J. Michal, I 2003: Krajinný ráz. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.

Sklenička, P. 2006. Vliv větrných elektráren na krajinný ráz: principy hodnocení. EIA.IPPC.SEA, 3, 11-13.

Sklenička, P. a kol. 2007: Vyhodnocení možností umístění větrných elektráren z hlediska ochrany přírody a krajiny na vybraných územích Plzeňského kraje. Centrum pro krajinu, Praha.

Škabrada, J. 1999, 2003: Lidové stavby. Argo Praha, p.245

Vorel, I. Bukáček, R. Matějka, P. Sklenička, P. Culek, M. 2004: Metodický postup hodnocení vlivu navrhované stavby činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz, ČVUT, Praha

Datové zdroje: Krajský úřad Pardubického kraje

Dále byly použity některé textové podklady ze souboru turistických map:

Soubor turistických map 1:50 tis. Českomoravské mezihorí, Českořebevsko KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Králický Sněžník KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Orlické hory KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Pardubicko KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Svitavsko KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Vysokomýtsko a Skutečsko KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Zábřežsko KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Železné hory KČT Praha.

Soubor turistických map 1:50 tis. Žďárské vrchy KČT Praha.

6.4 Základní prostorové vztahy v krajině Pardubického kraje

Prostorové vztahy vyjadřují poměr, konfiguraci a rozměr krajinných složek a prvků vytvářejících uspořádání znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu a jejich vzájemné ovlivnění v prostoru.

Prostorové vztahy jsou vztahy mezi jednotlivými hmotnými prvky krajinné scény, jejich vzájemné vzdálenosti, proporce šířkových a výškových dimenzí, význam důležitých bodů, linií a prostorů, vzájemné osové vazby, rysy, symetrie, gradace apod. (Vorel et al. 2004). Rozsah hodnoceného území nedovoluje provést podrobný rozbor všech existujících prostorových vztahů, účelem bylo nalézt především ty, které mohou být dotčeny výstavbou výškových staveb, vertikál technicistní povahy a zejména pak větrných elektráren:

- vymezení horizonty
- krajinné pohledové předěly
- uplatnění siluet sídel, ochrana obrazu sídla
- existence obcí s převahou pozitivních hodnot z pohledu historického kontextu
- krajinné osy
- přírodní dominanty a vyvýšená místa (elevační body)
- kulturní dominanty

6.4.1 Vymezení horizonty (VmH)

Vymezení horizonty uzavírají krajinnou scénu, resp. vizuálně vnímatelný prostor. Jsou ukončením a ohraničením uplatnění jednotlivých skladebných prvků krajinné scény. Chápání vymezení horizontů může být problematické především při pohybu pozorovatele krajinou, kdy se tyto horizonty často mění. Vymezení horizontu je důležité chápat k určitému pozorovanému prostoru. Vymezení horizonty utváří především vyvýšená místa modelace reliéfu a rozsáhlé silně se uplatňující krajinné složky, jako jsou například lesní porosty nebo zástavba velké městské aglomerace. Umístěním výškové dominanty na horizont dochází zpravidla k ovlivnění prostorů, které jsou jím vymezeny.

Ochrana vymezení horizontů spočívá především:

- v zamezení výstavby staveb technicistní povahy na horizont utvářený převahou znaků přírodní povahy
- v zamezení výstavby nežádoucích dominant, které mohou narušit charakter krajinného rázu nebo se uplatňovat vůči jiné pozitivně vnímané kulturní dominantě

Narušením může dojít: ke snížení hodnoty krajinného rázu ve smyslu změny vztahů v krajině (může dojít ke změně vymezení prostoru, uplatnění negativní dominanty, zesílení uplatnění souborů znaků apod.)

6.4.2 Krajinné pohledové předěly a jejich ochrana (KrPP)

Krajinný pohledový předěl vymezuje rozsáhlou část krajiny, tvoří vizuální omezení výrazně se uplatňujícím uceleným horizontem. Pohledový předěl utváří převážně přírodní dominanty a dominantní celky rozsáhlých vyzvednutých míst jako jsou horské hřbety, výrazně se uplatňující hrany vyvýšených vysočin, dlouhé vysoké stráně mnohdy umocněné lesními porosty apod. Pohledové předěly vytváří vizuálně kompaktní území, které prostorově ohraničuje. Takové území může být tvořeno proměnlivou krajinnou scénou (dle umístění pozorovatele) s konečným vymezením všech těchto obrazů díky pohledovému předělu. Krajinný pohledový předěl je takový, který zakončuje vrstvené vymezení horizonty, vytváří výrazně se uplatňující pohledově exponovanou dominantu krajiny, je jednoznačně ohraničený a je jedním z činitelů poskytujících vnímání měřítka krajiny, které udává výšku horizontu. Krajinný pohledový předěl odděluje od sebe minimálně dva sousedící konviziální krajinné prostory, ve kterých působí jako výrazně se uplatňující dominanta.

Ochrana krajinných pohledových předělů je nutná především pro jejich pohledovou exponovanost. Nevhodně umístěná vertikální výšková stavba se může snadno stát výrazně pohledově exponovanou dominantou krajiny všech prostorů, který předěl vymezuje. Pohledově exponované (především vrcholové) partie předělu by měly být chráněny před instalací nevhodných kulturních dominant.

V Pardubickém kraji se jako výrazné krajinné pohledové předěly uplatňují:

PŘEDĚL	POPIS
Železnohorský hřbet část I a II	Monumentální „hradba“ zlomového svahu vysokého zalesněného hřbetu Železných hor s prudkými stráněmi uplatňující se především do navazující Čáslavské oblasti a krajiny Chotěbořska.

Kozlovský hřbet část I - V	Vysoké stráně zlomového svahu zalesněného Kozlovského hřbetu Českotřebovské vrchoviny představující výrazně se uplatňující čelo kuesty
Hřebečovský hřbet část I - III	Vysoké stráně zlomového svahu zalesněného Hřebečovského hřbetu Českotřebovské vrchoviny výrazně se uplatňující čelo kuesty
Kamenná - Slídový vrch	Výrazně se uplatňující zalesněný hřbet Malonínské vrchoviny
Plánivá	Výrazně se uplatňující členité zalesněné hřbety Ludmírovské vrchoviny
Suchý vrch – Buková hora	Výrazný zalesněný masiv Suchého vrchu a Bukové hory Bukovohorské hornatiny s prudkými stráněmi zlomového svahu do Kralické brázdy
Cukrová bouda	Zalesněný hřeben Cukrové boudy v Zábřežské vrchoviny
Hrubý les	Výrazně se uplatňující zalesněný hřbet U větráku - Jeřábek – Jeřáb v Jeřábské hornatině
Hušák	Výrazně se uplatňující zalesněný hřbet Hušáku a Líšnice s vysokými stráněmi směrem do Malé Hané.

Narušením může dojít: ke snížení hodnoty krajinného rázu ve smyslu změny vztahů v krajině, měřítka (může dojít ke změně vymezení prostoru, uplatnění negativní dominanty apod.)

6.4.3 Uplatnění siluet sídel, ochrana prostoru sídla a jeho krajinného obrazu (OS)

6.4.3.1 Interiér a uplatnění památkově chráněných prostorů

Vymezené památkové zóny vypovídají o existenci zvýšené estetické hodnoty dané vysokým podílem znaků historické a kulturní charakteristiky krajinného rázu vyznačujících se vysokou cenností. Jsou též potvrzením existence významného souboru znaků historické povahy. Prostory těchto zón se vyznačují specifickým interiérem a uplatněním v okolním prostoru či navazujícím krajinném rámci sídla.

Velká část památkových zón je chráněna ochrannými pásmy, kde jsou mimo jiné stanoveny limity výstavby. Ochrana těchto zón byla analýzou rozšířena o cca 6 km pásmo (vyplývá z potenciální vzdálenosti okruhu silné viditelnosti u vertikály o výšce okolo 80m), kde by měl být kladen důraz na vyhodnocení možného ovlivnění památkové zóny:

- uplatněním stavby uvnitř prostoru zóny a jejího ochranného pásma,
- uplatněním stavby v obrazu dané zóny v krajinném rámci.

Ochrana by měla být soustředěna do vzdálenosti cca 6 km (se zohledněním prvků krajinné scény a modelace terénu),

- na odhalení teoretického uplatnění výškové stavby technicistní povahy o výšce nad 40 m uvnitř vymezeného prostoru památkové zóny či rezervace
- na odhalení teoretického společného uplatnění v jejím krajinném rámci.

Zpracování výstupu bylo podřízeno cíli dosáhnout ochrany prostoru památkové zóny a rezervace a jejich ochranných pásem před vizuální kontaminací výškovou stavbou technicistní povahy, kde to je nezbytně nutné. Taková stavba by se neměla uplatnit uvnitř prostorů památkových zón a rezervací, v průhledech ven z těchto prostorů do krajinného rámce a v průhledech na typické obrazy těchto prostorů v krajině.

Seznam památkových zón je uveden v kap. 6.2

Narušením může dojít: ke snížení estetické hodnoty díky nežádoucí změně či snížení uplatnění pozitivních znaků kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu daného místa či širšího území, potlačení vztahů v krajině.

6.4.3.2 Siluety sídel, obrazy sídel v krajině

Každé sídlo se tvoří v krajině určitý vizuálně obraz prostorové skladby hmot a forem jednotlivých objektů. Typické venkovské sídlo se např. může vyznačovat trojúhelníkovou siluetou obrazu, kdy hmoty zástavby gradují k vysoké kostelní věži. Podobně město se často vyznačuje gradací zástavby ke kostelním věžím či jiným architektonickým dominantám.

Obraz sídla tvoří určitou siluetu představující kontury skladebných prvků. Často je silueta pro dané sídlo typická díky gradaci zástavby k určité dominantě nebo celkovému jednotnému uspořádání hmot apod. V současné době je mnoho sídel narušeno necitlivě umístěnou objemově a proporčně se odlišující zástavbou průmyslových zón, výškových domů, technicistních vertikál apod., díky čemuž dochází ke změně identického obrazu sídla a tím i jeho uplatňující se typické siluety (např. Vysoké Mýto, kdy je poničena typická silueta města s výrazně se uplatňujícími

dvěma věžemi chrámu sv. Vavřince).

Ochrana uplatnění dochovaných siluet sídel je jedním ze způsobů ochrany estetické hodnoty krajinného rázu ve smyslu §12 uvedeného zákona. Dochované esteticky hodnotné fragmenty siluet sídel vytváří harmonický obraz sídla v krajině. Terénním průzkumem byly vymezeny prostory, ve kterých se uplatňují siluety měst a venkovských sídel vyznačující se harmonickým uspořádáním hmot a prvků v navazujícím krajinném rámci.

Ochrana siluet měst představuje prostor o vzdálenosti cca 6 km (vyplývá z potenciální vzdálenosti okruhu silné viditelnosti u vertikály o výšce okolo 80m), kde by měl být kladen důraz na vyhodnocení možného ovlivnění siluety sídla a tím jeho krajinného obrazu uplatněním stavby uvnitř siluety nebo v bezprostředním prostoru navazujícího krajinného rámce. Důraz by měl být kladen též na možný střet s typickou dominantou sídla.

Narušením může dojít: ke snížení estetické hodnoty díky nežádoucí změně či snížení uplatnění pozitivních znaků kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu obrazu daného sídla v rámci jeho uplatnění, změny vztahů v krajině díky změně vnímání typické siluety sídla, změně harmonického měřítka krajiny za předpokladu, že dojde k narušení souladu obrazu sídla a jeho krajinného rámce či širšího území.

6.4.3.3 Obce s převahou pozitivních znaků kulturní a historické povahy

Některá sídla si zachovala svůj typický ráz vycházející z jejich postupného vývoje v historickém kontextu bez násilné proměny implantací urbanizovaných prostorů současné kobercové výstavby nebo řetězcové zástavby ze 70. a 80. let min. stol. vyznačující se „brizolitovými“ domy. Tato sídla se vyznačují intaktně dochovanou urbanistickou strukturou vycházející z období jejich založení, četnými architektonicky cennými objekty lidové architektury a historických domů, strukturou uspořádání volných prostranství vytvářejících návesní či jiné veřejné prostory, zahrad, sadů přecházejících v humna včetně sítě komunikací. Jsou některých případech doplněna typickou dominantou kostelní věže, farou a budovou radnice. Často se jedná o velmi malebné prostory.

Prostory těchto sídel a případně bezprostředního okolí poskytujícího průhledy do volné krajiny je nutné ochránit před uplatněním výškových vertikálních staveb technicistní povahy.

Narušením může dojít: ke snížení estetické hodnoty díky nežádoucí změně či snížení uplatnění pozitivních znaků kulturní a historické charakteristiky v prostoru daného sídla a jejich případném uplatnění v obrazu sídla, snížení přírodní hodnoty potlačením uplatnění prvků přírodní povahy, změny některých vztahů v krajině díky změně konfigurace a uplatnění stávajících znaků, změně harmonického měřítka krajiny za předpokladu, že dojde k narušení souladu jednotlivých znaků vytvářejících prostor sídla.

6.4.4 Osy v krajině

Krajinné osy jsou pomyslné vektory, které jsou vyjádřením uspořádání složek a prvků krajiny v určitém směru, poskytují průhledy na scénérie nebo průchodem poskytují opakující se obrazy krajinné scény (krajinnou scénu vyznačující se stejnými znaky). Krajinné osy jsou definovány jako vektory směru uspořádání určitých skladebných prvků krajinného prostoru nebo spojující vizuálně dva body krajinné scény. Krajinná osa často spoluvytváří celkový charakter krajinného rázu daného území, kde se uplatňuje. V komponované krajině je osa jedním z typických znaků krajiny, kdy je uměle vytvořen průhled spojující dva body (pozorovací a pozorovaný), kdy je pozorována určitá scénérie vytvářející obraz nebo dominantu či jiný stavební prvek krajiny. Osa krajiny může být pomyslná, kdy určuje směr uspořádání prvků či složek krajiny nebo vyjádřena určitými skladebnými prvky (vodní tok na dně údolí, pátevní komunikace, dominanty uspořádané v určitém směru a pod.)

Krajinné osy by měly být chráněny zejména před narušením směru osy nebo prvků osu vytvářejících. Citlivé jsou zejména osy vytvářející průhledy v krajině. Pardubický kraj lze z hlediska uspořádání základních hmotných složek krajiny, které se především podřizují reliéfu, rozdělit na dvě části, kdy v. část kraje má převážnou orientaci os ve směru s. - j. , zatím co západní je orientací os podřizována masivu Českomoravské vrchoviny a orientací Labe ve směru v. - z. Tato orientace je velmi specifická a důležitá pro pochopení uspořádání konvizačních celků. Významné osy jsou popsány vždy v textu k jednotlivým oblastem. Za specifické osy v Pardubickém kraji lze považovat některé průhledy na dominantu Kunětické hory (komponovaný průhled ze zámeckého parku v Heřmanově Městci, průhled z údolí od Luže aj.), osy vytvářené orientací zástavby ve směru základní osy prostoru oblasti vycházející z historických souvislostí a přírodních podmínek jako např. Svitavy – Česká Třebová – Ústí nad Orlicí, Letohrad – Žamberk, osy údolí, kde všechny skladebné prvky krajinné scény jsou orientovány ve směru údolní osy, historicky utvářené osy vycházející z existence obchodních stezek (např. Jaroměřice, Jevíčko, Chornice, Městečko Trnávka), komponované osy s určitým záměrem Králíky – klášter umístěný na Mariánském kopci s alejí směřující k městu se sedmi kapličkami, poutní místo na Mariánské hoře s alejí a křížovou cestou nad Dolní Čermnou aj. Osy mohou vznikat i díky výrazně se uplatňujícím

umělým prvkům v krajině jako jsou komunikace, např. propojení (mj. i historicky dané) Slatiňan - Chrudimí s Pardubickou aglomerací apod.

Narušením může dojít: ke snížení estetické hodnoty díky nežádoucí změně uplatnění pozitivních znaků kulturní a historické charakteristiky v prostoru ovlivněném danou osou.

6.4.5 Přírodní dominanty, dominantní celky, vyvýšená místa (E)

Přírodní dominantu představuje znak přírodní povahy, který se díky svému umístění, převažující výšce a velikosti, výrazně uplatňuje vůči ostatním prvkům a složkám krajinné scény, ovlivňuje charakter prostoru a je typickým orientačním bodem v krajině. Ustanovení §12 nepracuje s termínem „přírodní dominantu“; ta spolu s ostatními znaky přírodní povahy je součástí přírodní charakteristiky krajinného rázu určitého území – místa či oblasti.

Vyvýšená místa jsou vystavena zvýšenému riziku uplatnění prvků, které jsou jejich součástí. Indikují především silnější potenciální uplatnění staveb určitého typu v krajinné scéně (zejm. vertikálních výškových staveb technicistní povahy), zejména pokud jsou pohledově nechráněná.

Přírodní dominantu i vyvýšená místa byla v minulosti využívána k umístění stavby, u které byl vyžadován přehled o okolním prostoru a obráceně funkce orientačního bodu. Vyvýšená místa byla často využita k umístění sakrálních staveb a duchovních prostorů. V současné době jsou tato místa více „atakována“ technickými prvky zajišťujícími přenos „signálu“, nositeli informační technické sítě současné epochy.

V Pardubickém kraji lze původní vztah vycházející z požadavku kontrolovat okolí nalézt např. na Kunětické hoře, u série hradů na obchodních stezkách (Litice, Žampach, Lanšperk aj.), za orientační bod sloužila celá řada zvoníc a věží, výrazněji se uplatňující kostely (Včelákov, Radiměř aj.). Moderními prvky je zasažen např. Suchý vrch, Křížová hora apod.

Přírodní dominanty by měly být chráněny obecně před umisťováním výškových vertikálních staveb technicistní povahy.

Narušením může dojít: ke snížení přírodní i estetické hodnoty díky nežádoucí změně uplatnění pozitivních znaků přírodní charakteristiky zásahem výrazně se uplatňujícího znaku přírodní povahy, změně vztahů v krajině daných charakterem přírodní dominanty a případně harmonického měřítka, je-li narušen soulad prvků krajinné scény a tím i jednotlivých charakteristiky krajinného rázu.

6.4.6 Kulturní dominanty (KDm)

Je-li přírodní dominantu považována za součást přírodní hodnoty krajinného rázu, pak kulturní je součástí estetické hodnoty krajinného rázu a vyjádřením znaku kulturní charakteristiky, který je nositelem:

- prostorového vztahu díky svému uplatnění vůči ostatním prvkům krajinné scény,
- kulturní hodnoty díky své architektonické kvalitě a případné historické vazbě (důvod vzniku).

Za kulturní dominantu pro účely studie budou považovány výškové dominanty, tj. ty, které se uplatňují v krajinné scéně díky svému umístění na vyvýšeném místě a celkové výšce. Výšková dominantu ovlivňuje vždy prostor, ve kterém se uplatní:

- orientační bod
- kulturní hodnota
- gradace krajinné scény, obrazu sídla apod.

Narušením může dojít: ke snížení estetické hodnoty díky změně uplatnění pozitivní kulturní dominanty krajiny a tím zároveň změně vztahů v krajině tvořených dominantou a měřítka krajiny, je-li dominantu zasažena vyšší nebo objemově mnohem větší stavbou.

Literatura:

- Bukáček R., Matějka P. 1997-98: Preventivní hodnocení krajinného rázu – metodika, SCHKO ČR (současná AOPKČR) Praha (použito současně přepracované znění před tiskem autorského kolektivu Bukáček, R. Vorel, I. Sklenička, P. Matějka, P.).
- Faltysová, H. Bárta, F. A kol. (2002) Pardubicko. In: Mackovčín, P. Sedláček, M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek IV. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 316 pp.

Bukáček, R.; Rusňák, J.; Bukáčková P. 2007: Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje.

Löw, J. Michal, I 2003: Krajinný ráz. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.

Sklenička, P. 2006. Vliv větrných elektráren na krajinný ráz: principy hodnocení. EIA.IPPC.SEA, 3, 11-13.

Škabrada, J. 1999, 2003: Lidové stavby. Argo Praha, p.245

6.5 Výškové dominanty Pardubického kraje

6.5.1 Kulturní dominanty s pozitivním projevem

6.5.1.1 Kunětická hora – typická dominanta území Pardubického kraje

Jedná se o kombinaci přírodní a kulturní dominanty. Přírodní dominantou je neovulkanické těleso fonolitového lakolitu Kunětické hory. Kulturní dominantu je pak tvořena stejnojmenným hradem pocházejícím z období husitských válek (vystavěn před rokem 1423). Později byl velkoryse přestavěn v pozdně gotickém slohu. Tato dominantu se uplatňuje v celém konvizačním prostoru Polabské nížiny. Uplatnění Kunětické hory dosahuje až 40 km vzdálenosti.

Ochrana

Ochrana této dominanty spočívá za prvé v ochraně jejího bezprostředního okolí, ve kterém nesmí být umístěna výšková stavba. A za druhé ve zvýšené ochraně prostorů významných pohledových os na tuto dominantu (např. pokud by v prostoru mezi Kunětickou horou a parkem v Heřmanově Městci byla umístěna výšková stavba, došlo by k naprostému potření pohledové osy z tohoto parku).

6.5.1.2 Významné dominanty sakrálních, fortifikačních a jiných staveb

V území se vyskytuje velké množství kostelů s různým typem uplatnění. Zde uvádíme ty, které se významně uplatňují v krajinné scéně:

- Bystré – barokní kostel sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karmelské uplatňující se v krajinném rámci města a v průhledech do vzdálenějších míst (průhled od Hartmanic).
- Červená Voda- kaple na Křížové hoře- kulturní dominanta pro značnou část údolí v okolí Červené Vody.
- Dolní, Horní Čermná- dominanty místního rozsahu jsou vypínající se věže katolického kostela sv. Jiří v Dolní Čermné a evangelického kostela v Horní Čermné.
- Hedeč - klášter servitů, později redemptoristů s poutním kostelem Nanebevzetí P. Marie vystavěným v letech 1696-1700 je významnou kulturní dominantou pro značnou část území Králicka. Lokálně až středně silně působí pozitivní kulturní dominantu umělecké plastiky na Mariánském kopci.
- Hemže- barokní poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie dominuje prostoru s. od Chocně.
- Chrudim - dominantu regotizovaného kostela Nanebevzetí P. Marie z většiny pohledů silně potlačena nevhodnou panelovou výstavbou a průmyslovými objekty, přesto se jedná o silnou dominantu širšího okolí.
- Kostelec u Heřmanova Městce- regotizovaný kostel sv. Petra a Pavla ze 14. stol., tento původně románský kostel byl opevněn valy s příkopy, dominantu umístěná na vyšším kopci nad obcí. Uplatňuje se v širokém okolí krajinářsky cenného prostoru.
- Křenov- barokní kostel sv. Jana Křtitele – výrazně se uplatňující dominantu celého krajinného celku.
- Lichnice- zřícenina hradu na hlavním hřebeni Železných hor se uplatňuje ve značně velkém prostoru Čáslavské kotliny a Železných hor.
- Luže- barokní stavba kostela Panny Marie Pomocnice křesťanů na Chlumku. Tato stavba, postavená na umělé zvýšené návrší, je dominantou širokého okolí a patří k významným poutním místům východních Čech.
- Mikulovice (Na kopci)- barokní kostel sv. Václava, který byl postaven na Mikulovickém kopci tvoří dominantu celého regionu.
- Radiměř- místy se silně uplatňující dominantu pozdně barokního kostela sv. Anny z let 1771 – 76.
- Slatina (u Vysokého Mýta) - původně románský kostel sv. Petra a Pavla je doložen již roku 1349. Jedná se o dominantu širokého okolí, z mnoha pohledů zvyšuje estetické hodnoty siluety Vysokého Mýta.
- Stašov – jednolodní stavba kostela Nanebevzetí Panny Marie s třípatrovou hranolovou věží uplatňující se v krajinném rámci obce
- Střemošice- Poklona- výrazná kulturní regionální dominantu, která je umocněna bílou strání (PR Střemošická stráž), je patrná ze značných vzdáleností (v terénu ověřeno až 30 km) ze z. a jz. pohledů z výše položených míst, často se zároveň uplatňuje dominantu kostela na Chlumku v Luži.
- Svitavy- silně se uplatňující silueta sídla s věžemi barokizovaného kostela Navštívení Panny Marie, poničená průmyslovými stavbami a výškovými domy.
- Tři Bubny (u Chrudimi)- zbytky hvězdnicového opevnění z rakousko-pruské války r. 1778 kolem gotického dvojloďného kostela sv. Jiří s křížovými klenbami a nástěnnými malbami. Výrazná dominantu pro značnou část Pardubického kraje, pro tuto dominantu byla v terénu stanovená zóna se zřetelným působením na cca 10 km.
- Újezdu u Chocně- kostel sv. Víta, mučedníka - filiální kostel (bývalý farní) je silnou dominantou pro celé údolí Tiché Orlice sz. od Chocně.
- Včelákov- kostel sv. Máří Magdalény na návrší na okraji vesnice postaven v roce 1850 v pozdně klasicistním

slohu na místě původního starého gotického kostela. Ten kdysi postavili místní horníci, kteří pracovali ve stříbrných dolech. Právě vedle kostela byl vchod do štoly pojmenované Máří Magdalena. (Dnes je vchod zazděn). Jedná se o výraznou dominantou širšího okolí.

- Vysoké Mýto- dominanta gotického kostela sv. Vavřince z většiny pohledů silně potlačena nevhodnou panelovou výstavbou a průmyslovými objekty, přesto se jedná o výraznou dominantu širšího okolí.

Ochrana

Ochrana těchto dominant je z hlediska krajinného rázu nezbytná, protože dávají charakter značnému území. Zároveň se často podílejí v mnoha prostorech zároveň (efekt třetího bodu). Můžeme se tak setkat s místy, kdy se zároveň uplatňuje např. Chlumek, Tři bubny a Kunětická hora. Zasažení i jen jedné z těchto dominant by znamenalo výrazné snížení estetických hodnot takového prostoru. Ochrana spočívá především v eliminaci možného střetu s výraznou technicistní výškovou stavbou, která by soupeřila s těmito pozitivními dominantami a snížila tak estetické kvality území (prostoru).

6.5.1.3 Další významnější dominanty sakrálních, fortifikačních a jiných staveb

Zde uvádíme výčet dominant, které se silně uplatňují v krajinném rázu daného prostoru, ale jejich působení je spíše lokální (tento výčet nelze vnímat jako vyčerpávající):

- Albrechtice - kostel Sv. Anny
- Běstvína - kostel svatého Jana Křtitele
- Cerekev nad Loučnou - kostel sv. Václava
- Cimburk - zřícenina hradu
- Chornice - kostel sv. Vavřince
- Janovičky u Luže - kostel Zvěstování Panny Marie
- Jaroměřice - kostel sv. Ducha
- Jenišovice - kostel Nejsvětější Trojice
- Jevíčko - kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Kladruby- zámek a kostel sv. Václava a Leopolda
- Lázně Bohdaneč - kostel Sv. Máří Magdalény
- Libchavy - kostel sv. Mikuláše
- Litomyšl - dominanty místa tvoří kostelní věž a zámek
- Makov - věž barokního kostela svatého Víta
- Markovice - kostel sv. Marka
- Městečko Trnávka - kostel sv. Jakuba
- Opatov - kostel sv. Antonína
- Opatovec - kostel sv. Václava
- Pařížov - kostel sv. Máří Magdaleny
- Polička - kostel sv. Jakuba (na siluetě města se dále podílejí hradní věže, věž radnice)
- Proseč - novogotický kostel sv. Mikuláše
- Prosetín - kostel Nejsvětější Trojice
- Ronov nad Doubravou - kostel sv. Vavřince
- Selmice - kostel svatého Vavřince
- Semín - kostel svatého Jana Křtitele
- Skořenice - kostel svaté Maří Magdaleny
- Skuteč - kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Sopotnice - kostel sv. Zikmunda
- Štěpánov - kostel sv. Matouše, apoštola a evangelisty
- Třebovice - kostel sv. Jiří, mučedníka
- Údolí Doubravy - kostel sv. Kříže a kostela sv. Martina
- Voletice - kostel sv. Jiří, mučedníka
- Žichlínek - kostel svatého Jana Křtitele
- Živanice - kostel Zvěstování blahoslavené Panny Marie
- Košumberk - zřícenina hradu na neovulkanickém tělese
- Chroustovice - zámek
- Nové Hrady - zámek
- Vysoké Mýto - hradní věže

Ochrana

Ochrana těchto dominant spočívá především v zabránění umístění výrazné výškové stavby v blízkosti těchto staveb případně v prostorech, kde by mohly výškové technicistní stavby narušit významné pohledy na tyto dominanty nebo na

siluety sídel.

6.5.2 Kulturní dominanty se záporným projevem

6.5.2.1 Elektrárny

- Elektrárna v Opatovicích- Tato dominanta se uplatňuje v celém konvizačním prostoru Polabské nížiny především vysokými komíny. V bližších pohledech se silně uplatňuje VVN, což celkově zvyšuje technicistní vnímání okolí elektrárny. V mnoha pohledech snižuje uplatnění Kunětické hory.
- Elektrárna ve Chvaleticích- Tato dominanta se uplatňuje v celém konvizačním prostoru Polabské nížiny především vysokými komíny a čtyřmi chladicími věžemi. V bližších pohledech se silně uplatňuje VVN, což celkově zvyšuje technicistní vnímání okolí elektrárny.

Eliminace

Tyto dominanty jsou natolik výrazné, že jejich eliminace není možná.

6.5.2.2 Větrné elektrárny

- Žipotín- dvě větrné elektrárny (60 m vysoké) umístěné v pohledově exponovaném prostoru uplatňující se v sousedních oblastech, zejména v Podorličí.
- Anenská Studánka – dvě větrné elektrárny 250kVA o výšce 42,5 m
- Pohledy, Pohledy – Samoty – celkem tři větrné elektrárny: 2 o výšce 42,5 m, 1 o výšce 40 m

Eliminace

Tyto dominanty jsou natolik výrazné, že jejich eliminace není možná.

6.5.2.3 Telekomunikační zařízení

- Pardubice- telekomunikační věž čníci nad městem Pardubice. V několika pohledech narušuje dominantu Kunětické hory.
- Býšť- 70 m vysoký vysílač- dominanta pro sz. část Pardubického kraje, zasazená na okraji lesních komplexů, díky čemuž se uplatňuje spíše lokálně.
- Krásný-150 m vysoký vysílač- tato dominanta umístěná ve vyšších partiích Železných hor zasahuje i přes svou subtilnost značné území Pardubického kraje.
- Ústí nad Orlicí- 50 m vysoký příhradový vysílač, v 35 metrech je rozhledna na Anderlově chlumu (kopci).
- Buchtův kopec- radarová stanice letového provozu umístěná ve Žďárských vrších vytváří technicistní dominantu pro značnou část území.
- Pohodlí-radiovysílač- výrazná dominanta krajiny v okolí Litomyšle, která je složena z několika stožárů příhradové konstrukce o převládající výšce okolo 40 m a dvou výrazně vyšších stožárů o výšce 94 m .
- Suchý vrch - se stožárem vysílače vysokým 30 m, rozhlednou a vodárnou – uplatňuje se především do oblasti Králická brázda a Orlické hory.

Eliminace

Tyto dominanty jsou natolik výrazné, že jejich eliminace není možná.

6.5.2.4 Další výrazné technicistní stavby

- Hrochův Týnec- cukrovar s výrazným komínem. Jedná se o dominantu konvizační oblasti Pardubické kotliny.
- Chrudim- panelová výstavba Na větrníku, která výrazně převyšuje typickou hladinu zástavby a potírá tak z mnoha pohledů dominantu kostela v Chrudimi a dominantu Kunětické hory.
- Práčov- vodárenská věž v obci Práčov silně potlačila dominantu kostela sv. Jakuba. Uplatňuje se mimo jiné i díky své výrazné barvě ve značném prostoru ve vyšších oblastech severně od masivu Železných hor.

Eliminace

Tyto dominanty jsou natolik výrazné, že jejich eliminace není možná.

6.5.2.5 Další technicistní stavby obecně rozšířené

- Vysílače GSM- jedná se o tubusové a příhradníkové stavby většinou do 40 m výšky v některých prostorech mají již spoluurčující charakter (např. Skutečsko)
- Komíny- v kraji je rozptýleno velké množství vyšších komínů především v okolí větších měst a jejich průmyslových zón (Pardubice, Holic, Dašice, Rybitví apod.)

- Vodárenské věže- nejvýrazněji se uplatňují především v rovinných částech kraje (Chrast, Hoděšovice, Suché Lhota)
- Sila- velice častý typ výškových staveb uplatňující se v krajinné scéně. Mnohde necitelně zasáhl pozitivní dominanty (např. Slatiňanské silo zasáhlo siluetu Chrudimi, v Běstovicích, Skuteč, Hlinsko, Ronov nad Doubravou apod.)
- VVN- zásadní vliv na krajinný ráz mají tyto liniové příhradníkové stavby, které krajinu silně technizují, mnohde mají doplňující až spoluurčující charakter. Lokálně (v okolí elektráren - Opatovice, Chvaletice) má VVN však až zásadní vliv.

Eliminace

Eliminace vysílačů GSM je jen velice těžko dosažitelná z důvodů jejich funkčnosti. Eliminace negativního uplatnění je možná pouze při samotném hledání vhodného místa. Jako vhodné se jeví okraje lesů a místa s VVN, které další příhradníkovou stavbu pohltnou. Dále je nutné vyžadovat společná zařízení pro více operátorů. Eliminace současných staveb je možná např. nahrazením výrazného červenobílého nátěru šedozeleňm po projednání s civilním a vojenským letectvem.

Eliminace staveb sil je možná jen částečně novým architektonickým ztvárněním (přestavby), tato možnost se však z ekonomických důvodů jeví jako nereálná.

Eliminace VVN a komínů je z technického pohledu nemožná. Pouze u komínů zaniklých továren je možná změna odstraněním samotné stavby.

7 Členění území z pohledu přítomnosti hodnot krajinného rázu, zonace estetické a přírodní kvality

Členění území z pohledu existence přítomnosti hodnot krajinného rázu (estetické a přírodní) předpokládá dostatečně podrobnou analýzu prostoru celého Pardubického kraje. Cílem analýzy přítomnosti estetické a přírodní hodnoty je získání nezávislého materiálu vymezujícího plochy odpovídající kvality, bez ohledu na existenci vymezených územních limitů vycházejících ze zákona aplikací §12 o ochraně krajinného rázu zákona č.114/92 Sb.

7.1 Model vnímání krajiny

Základním parametrem (vstupem analýzy) byla definice modelu vnímání krajiny. Model je osnovou zkoumání a předpokládá určitý výsledek interakce lidí a krajiny. Lidský člen interakce nese určitou hodnotu vzdělanosti, minulou zkušenost a socio-kulturní vnímání prostoru jako celku a jeho prvků. Krajinný člen interakce je nositelem hmotných i nehmotných prvků, jejich konfigurace a vztahů v určitém krajinném prostředí a vytváří ucelený krajinný obraz. Výsledkem interakce je vjemová interakce mezi člověkem a krajinou, která vede ke stanovení hodnot tohoto vztahu (Löw, Michal 2003, upraveno). Aplikace modelu vnímání krajiny byla založena na individuálním expertním soudu skupiny hodnotitelů, nebezpečím takové cesty může být do určité míry oborová jednostrannost expertního pohledu. Platnost takového modelu může zajistit objektivizace výstupu založená na statistickém soudu relevantní skupiny laiků, čímž dojde k upřesnění obecného vnímání estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu jako výsledku společenské dohody. Objektivizace však představuje dostatečně velkou statisticky odpovídající množinu respondentů a je tak nad rámec této studie. K dosažení alespoň částečné objektivizace nastavení modelu vnímání postupu bylo realizováno společné sezení s pracovní skupinou této studie, kde byly jednotlivé nastavující parametry odsouhlaseny.

7.1.1 Nastavení modelu

Cílem analýzy je vymezení 3 kategorií území, které odpovídají:

- zvýšené estetické a přírodní hodnotě krajinného rázu - kategorie A
- průměrné estetické a přírodní hodnotě krajinného rázu – kategorie B
- snížené estetické a přírodní hodnotě krajinného rázu – kategorie C

Kategorie území A – území zvýšené estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu

Tento krajinný typ představuje krajiny bez patrných vlivů tzv. modernizace globální (moderní) vrstvou, sleduje historický kontext a vyznačuje se především:

- ✓ převahou pozitivně hodnocených znaků
- ✓ významně se uplatňují znaky přírodní povahy, v některých místech převažují a vytváří dojem přírodní krajiny
- ✓ významný podíl porostů s přirozenou druhovou skladbou, květnatých či podmáčených luk a jiných přirozených či přírodě blízkých stanovišť
- ✓ přítomnost CHKO, MCHÚ, VKP, PP vyjadřující zvýšenou přírodní hodnotu
- ✓ četnými dochovanými prvky dokládajícími čitelný historický vývoj krajiny – viditelný historický kontext, přítomnost nehmotných prvků krajiny vyjadřujících historické vazby
- ✓ přítomností specifických pozitivně hodnocených znaků vytvářejících typickou krajinnou scénérii
- ✓ harmonickou skladbou všech hmotných i nehmotných složek a prvků, souladu znaků kulturní povahy s přírodními
- ✓ převažujícími sídly:
  - s nenarušenou siluetou
  - kvalitně začleněná do krajinného rámce
  - s dochovanou urbanistickou strukturou
  - s významným podílem architektonicky kvalitních objektů
- ✓ komunikacemi převážně vedenými v historické stopě neměnicími měřítko krajiny
- ✓ pestrou mozaikou krajiny s dochovanými prvky struktury krajiny před vytvářením scelených bloků orné díky

intenzifikaci zemědělské výroby, mozaikou krajiny střídání ploch polí, luk a lesů drobného až středního měřítka

- ✓ členitostí a členitými nepravidelnými okraji ploch a plošek s četnými pozitivně se uplatňujícími prvky
- ✓ souladem rekreačního, obytného charakteru krajiny s využitím krajiny
- ✓ zvýšeným podílem prvků dotvářejících genius loci krajiny – doprovodná zeleň, kulturní místa, sakrální architektura, typické dominanty
- ✓ zvýšenou přítomností pozitivních kulturních dominant (hrady, kostely)
- ✓ nenarušenými vymežujícími horizonty

Naopak by se neměla vyznačovat především:

- ✓ překrytím globalizační (moderní) vrstvou (silnice I. tř., dálnice, železnice, elektrické vedení, výrazné meliorační toky, intenzifikace zemědělské velkovýroby, průmyslové provozy, logistická centra aj.)
- ✓ uplatněním geometrizace krajiny (pravidelné bloky, okraje lesa, rovné komunikace napříč krajinou apod.)
- ✓ narušením vymežujících horizontů výškovými stavbami technicistní povahy
- ✓ narušením původní modelace reliéfu výraznými antropogenními novotvory
- ✓ zorněnými rozsáhlými bloky měnicími měřítko krajiny
- ✓ výrazně se uplatňujícími dynamickými prvky
- ✓ významně narušenými znaky, které vytváří typickou krajinnou scénu
- ✓ přítomností negativních dominant, vertikál technicistní povahy

Tento typ obecně představuje území, kde je výstavba vertikálních výškových staveb technicistní povahy problematická z hlediska ochrany krajinného rázu.

Kategorie území B – území běžné hodnoty krajinného rázu

Představuje území s vyšším podílem krajinářsky méně cenných prvků a složek, avšak bez výrazného uplatnění znaků globalizační (moderní) vrstvy. Oproti předchozím se vyznačuje:

- ✓ sníženým podílem dochovaných prvků dokládajících historický vývoj krajiny (jsou násilně potlačeny)
- ✓ mírným uplatněním znaků globalizační vrstvy, které však nezasahují silně do vztahů a měřítka krajiny (prvky technicistní povahy, silnice vedené mimo původní trasy, scelené bloky orné apod.)
- ✓ mírným narušením měřítka krajiny
- ✓ existencí scelených prostorů orné a pastvin vytvářejících pravidelné půdní bloky
- ✓ přítomností částečné geometrizace krajiny
- ✓ převažujícím hospodářským charakterem většiny částí krajiny
- ✓ existencí a uplatnění pozitivních kulturních dominant

V charakteru krajiny se projevují vztahy, kdy:

- ✓ převažují sídla městského a městysového typu s nezačlenitelnými okraji porušujícími vztah sídla a krajinného rámce
- ✓ venkovská sídla trpí četnými přestavbami a proporčně i objemově předimenzovanými stavbami
- ✓ zorněné scelené plochy mění měřítko krajiny
- ✓ jsou přítomny četné frekventované komunikace s měřítkově naddimenzovaným tělesem vedené místy bez historického kontextu, avšak jejich uplatnění je potlačeno ostatními prvky krajiny
- ✓ sídla se často vyznačují narušenou typickou siluetou
- ✓ jsou přítomny četné drobné prostory dochovaných míst odpovídající typu A

Předpokládá se, že výstavba vertikálních výškových staveb technicistní povahy je zde možná za předpokladu, že nenaruší uplatnění pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu území.

Kategorie území C – území s výrazně sníženou hodnotou krajinného rázu, kde se často a silně uplatňují znaky definující globální vrstvu

Krajina se vyznačuje především:

- ✓ potlačenou přírodní hodnotou (agrární vrstva – intenzifikace zemědělské velkovýroby)

- ✓ výrazně se uplatňujícími kulturními prvky snižujícími estetickou hodnotu
- ✓ zesíleným uplatněním přítomnosti globalizační (moderní) vrstvy
- ✓ potlačením původních vztahů v krajině vlivem intenzifikace jejího využití, rozsáhlou urbanizací
- ✓ nesouladem a disproporcí vztahů mezi jednotlivými charakteristikami a v rámci nich

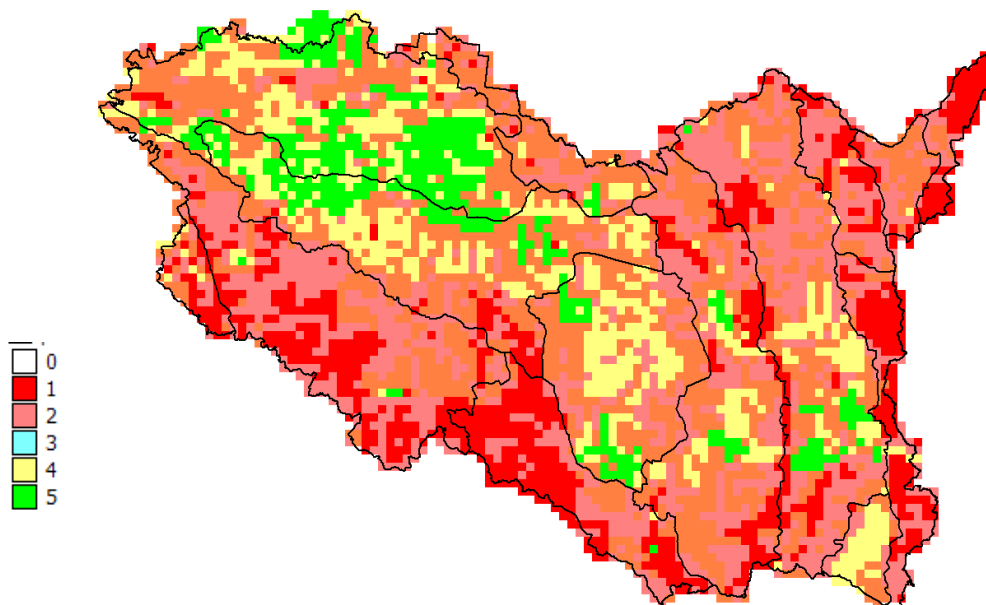
Předpokládá se, že výstavba vertikálních výškových staveb technicistní povahy je možná za předpokladu splnění základních kritérií vztahených k území.

7.2 Klasifikace krajiny pomocí síťového mapování a analýzy leteckého snímku

K dosažení relevantního výsledku pro území celého Pardubického kraje byla provedena klasifikace leteckých snímků v pěti stupňové škále do čtverců vypočítané sítě o světlosti ok 1 x 1 km. Klasifikace byla provedena několika kroky:

- identifikací čtverců vyznačujících se podobnou texturou, předem definovaných obsahem krajinných elementů vycházejících z nastavení modelu
- rozdělením čtverců do pěti stupňové škály kde:
  - 1. stupeň – obsah čtverce přesně odpovídá nastavení modelu pro kategorii území A
  - 2. stupeň – obsah čtverce odpovídá přechodu mezi kategoriemi území A a B
  - 3. stupeň – obsah čtverce přesně odpovídá nastavení modelu pro kategorii území B
  - 4. stupeň – obsah čtverce odpovídá přechodu mezi kategoriemi území B a C
  - 5. stupeň – obsah čtverce přesně odpovídá nastavení modelu pro kategorii území C

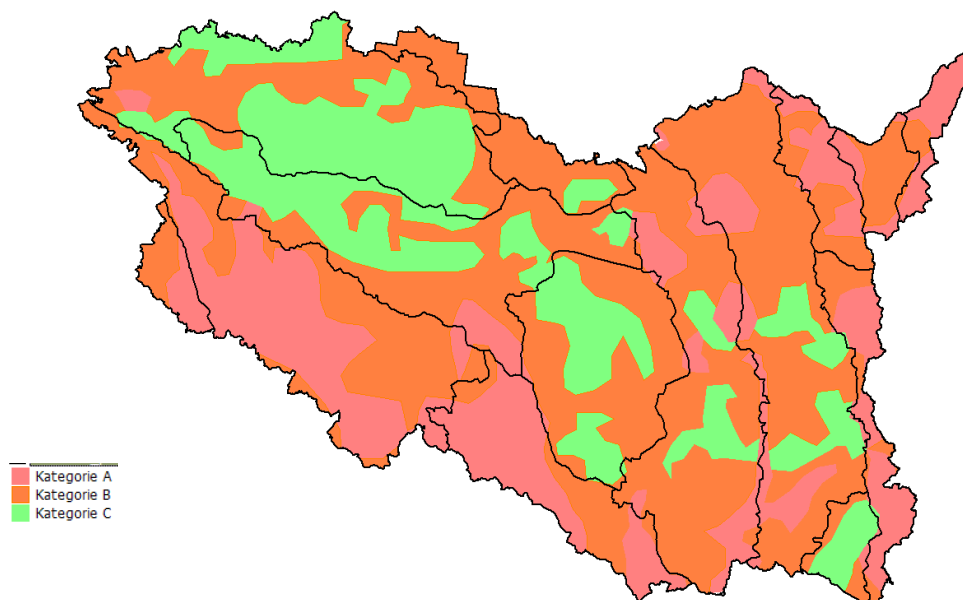
Statistickým výběrem byly definovány shluky modelových čtverců odpovídajících obsahem danému stupni (zóny daného stupně) a dále byly vybrány čtverce, kde analýza vykazovala chyby nebo selhala, díky čemuž nebylo možné daný čtverec sítě klasifikovat. Modelové čtverce sloužily k ověření nastavené hodnoty pomocí terénního mapování, chybné čtverce byly terénním mapováním klasifikovány.

Interpretace výsledků

K dosažení výsledné vrstvy obsahující členění území cílovými kategoriemi byly využity nástroje umožňující buňkové

modelování pomocí mapové algebry s využitím lokálních a fokálních funkcí. Síť byla převedena do rastrové datové reprezentace a byl aplikován algoritmus porovnávající hodnoty každé buňky sítě s jejími sousedy v nastaveném rozsahu, byly tak vytvořeny zóny odpovídající pětistupňové škále klasifikace sítě. Pomocí geostatistických funkcí byly vyhledávány majoritní hodnoty v rámci zóny odpovídající cílové kategorii ve vztahu k sousedním zónám odpovídajícím přechodovému stupni. Výsledkem bylo provedení automatické reklasifikace buněk do tří kategorií odpovídajících nastavení modelu. Výpočtem byl dosažen relevantní statisticky funkční výsledný model estetické a přírodní hodnoty krajiny.

7.3 Využití výstupní vrstvy modelu přítomnosti estetické a přírodní hodnoty krajiny

Výstupní vrstva člení území Pardubického kraje na tři kategorie území z pohledu přítomnosti pozitivních znaků vytvářejících společně estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu. Výsledná vrstva je signální informací identifikující již v prvním kroku umístění nějakého záměru (obecně) potenciálně problematické prostory vyznačující se zvýšenou hodnotou krajinného rázu.

Uvedené kategorie lze interpretovat z pohledu ochrany krajinného rázu jako:

A: Území zvýšené estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu tvořené převážujícím souborem specificky se uplatňujících pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu s výrazným zastoupením cenných a typických znaků krajinné scény (hmotných i nehmotných), obrazu sídla apod., vytvářejících vzájemné (harmonické) vztahy vycházející z historického kontextu vývoje krajiny a harmonické měřítko krajiny tvořené souladem objemu a proporcí jednotlivých prvků krajinné scény.

B: Území běžné hodnoty krajinného rázu je tvořeno charakteristickými znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu v převážně pozitivně vnímaném uplatnění s četnými prvky snižujícími jejich význam i projev vytvářejícími mírně narušené vztahy v krajině ve smyslu očekávaného historického kontextu a měnicími původní místy stále přítomné měřítko krajiny s častými překvapujícími menšími prostory vysoké estetické či přírodní hodnoty.

C: Území s výrazně sníženou hodnotou krajinného rázu, kde se často a silně uplatňují znaky definující globální (moderní) vrstvu, s četnými prvky krajinné scény potlačujícími pozitivní projev znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, způsobujícími místy výraznou změnu v historickém kontextu očekávaných vztahů v krajině, narušujícími její původní, jen fragmenty prokazatelné, měřítko krajiny.

Vymezené prostory představující území zvýšené estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu byly využity ve stanovení limitů výstavby vertikálních výškových staveb technicistní povahy.

III. část

Způsob ochrany území

8 Stanovení ochranných podmínek území z hlediska ochrany krajinného rázu z pohledu výstavby výškových staveb technicistní povahy

Stanovení ochranných limitů je vymezením pravidel výstavby vertikálních výškových staveb technicistní povahy, která budou-li dodržena, pomůžou zajistit zachování pozitivních hodnot krajinného rázu. Ochranné podmínky jsou vždy vztahy k určitému území a lze je rozdělit podle důvodu vzniku na čtyři skupiny:

- zákonné limity vyjadřující zákaz výstavby
- zákonné limity vedoucí k nedoporučení výstavby díky deklaraci převahy veřejného zájmu
- krajinářské limity vztahené k esteticky a přírodně cenným částem území
- obecné limity vycházející ze základních ochranných podmínek kraje či určitého vymezeného prostoru

Vymezením územních jednotek vycházející ze zákonných a krajinářských limitů dostaneme typy území,

- kde výstavbu výškových staveb technicistního charakteru nedovoluje zákon;
- kde výstavbu výškových staveb technicistního charakteru ovlivňují ochranné podmínky stanovené v zákonech a převažuje zde veřejný zájem chránící území před negativní změnou;
- kde výstavbu výškových staveb technicistního charakteru omezují podmínky získané krajinářským hodnocením krajiny Pardubického kraje;
- kde výstavbu výškových staveb technicistního charakteru omezují základní limity území Pardubického kraje nebo oblasti.

Limity vyjadřují ochranu území z pohledu ochrany krajinného rázu ve smyslu §12 zákona č.114/92 Sb. a budou-li dodrženy, pak nedojde ke snížení přírodní či estetické hodnoty krajinného rázu nežádoucí změně vztahů v krajině a harmonického měřítka krajiny. Naopak jejich nedodržení může vést ke snížení pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu.

8.1 Zákonné ochranné podmínky území

Analýzou legislativního rámce dané problematiky byly zjištěny zákonné limity vyplývající z ustanovení, které přímo vycházejí z ochrany přírody a krajiny nebo mají určitý zachytitelný vztah k ochraně krajinného rázu. Tyto limity v podstatě vymezují prostory, kde je výstavba výškových staveb technicistní povahy buď v přímém rozporu s ustanoveními analyzovaného zákona nebo zákon uvádí vyšší veřejný zájem ochrany území před umístěním staveb tohoto typu nebo staveb obecně či výkladem zákona lze dojít k závěru, že výstavba je problematická.

8.1.1 Seznam a specifikace prostorů, kde nelze stavět výškové stavby ze zákona

Jedná se o vymezená území, kde výstavba vertikálních staveb není možná ze zákonných důvodů, buď je přímo zakázána nebo je v rozporu s principem ochrany daného území. Za zákonné důvody jsou při tom považovány:

- ustanovení zákona přímo nepovoluje změnu stávajícího stavu daného území
- ustanovení zákona nepřímo znemožňuje výstavbu vertikálních staveb a větrných elektráren

ustanovení zákona staví v daném území jiný veřejný zájem nad zájem výstavby (u takovýchto prostorů by musel prokázat investor, že jeho stavba je veřejným zájmem převyšujícím váhu veřejného zájmu daného těmto územím – studie nemůže řešit případný střet veřejných zájmů)

MALOPLOŠNÁ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ - NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE (NPR)	PROSTOR
Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky. Využívání národní přírodní rezervace je možné jen v případě, že se jím uchová či zlepši dosavadní stav přírodního prostředí.	SPECIFIKACE
V národních přírodních rezervacích je z díky zákona č. 114/92 Sb. v aktuálním znění (dále jen zákona) vyloučeno umístění a povolování staveb.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 29 Základní ochranné podmínky národních přírodních rezervací	CITACE

Na celém území národních přírodních rezervací je zakázáno b) povolovat a umisťovat stavby	ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ
--	-------------------------

MALOPLOŠNÁ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ - PŘÍRODNÍ REZERVACE (PR)	PROSTOR
Menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky.	SPECIFIKACE
V přírodních rezervacích je z díky zákona č. 114/92 Sb. v aktuálním znění vyloučeno umisťování a povolování staveb.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§34 odst. 1 písm. c) § 34 Základní ochranné podmínky v přírodních rezervacích (1) Na celém území přírodních rezervací je zakázáno c) povolovat a umisťovat nové stavby	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

MALOPLOŠNÁ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ – NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA (NPP)	PROSTOR
Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.	SPECIFIKACE
Pro účely této studie je předpokládáno, že stavba VE svým rozsahem vůči velikosti národních přírodních památek by znamenala minimálně hrozbu poškození těchto národních přírodních památek.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 35 Národní přírodní památka (2) Změny či poškozování národních přírodních památek či jejich hospodářské využívání, pokud by tím hrozilo jejich poškození, je zakázáno	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

MALOPLOŠNÁ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ – PŘÍRODNÍ PAMÁTKA (PP)	PROSTOR
Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.	SPECIFIKACE
Pro účely této studie je předpokládáno, že stavba VE svým rozsahem vůči velikosti přírodních památek by znamenala minimálně hrozbu poškození těchto přírodních památek.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 36 Přírodní památka (2) Změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

PAMÁTNÉ STROMY A JEJICH OCHRANNÁ PÁSMA (PS)	PROSTOR
Mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za památné stromy.	SPECIFIKACE
Z hlediska výstavby VE je především nutné pamatovat na ochranná pásma památných stromů, která jsou ve většině případech desetinásobkem průměru kmene ve 130 cm nad zemí. Pro zabezpečení těchto stromů je nepřijatelná stavba v jejich ochranném pásmu. Při zohlednění tloušťky kmene vyhlášených a navržených památných stromů na území Pardubického kraje ochranné pásmo nepřesáhlo 25 m. Vrtule VE mívá poloměr i 30-35 m. Z těchto důvodů autoři pro analýzu zvolili jako ochranné pásmo okruh 50 m okolo stromu. Z výše uvedeného opět vyplývá nutnost hodnocení jednotlivých případů z pohledu ochrany památných stromů.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 46 Památné stromy a jejich ochranná pásma (2) Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji; jejich ošetřování je	CITACE ZÁKONNÉHO

prováděno se souhlasem orgánu, který ochranu vyhlásil. (3) Je-li třeba památné stromy zabezpečit před škodlivými vlivy z okolí, vymezí pro ně orgán ochrany přírody, který je vyhlásil, ochranné pásmo, ve kterém lze stanovené činnosti a zásahy provádět jen s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody. Pokud tak neučiní, má každý strom základní ochranné pásmo ve tvaru kruhu o poloměru desetinásobku průměru kmene měřeného ve výši 130 cm nad zemí. V tomto pásmu není dovolena žádná pro památný strom škodlivá činnost, například výstavba, terénní úpravy, odvodňování, chemizace.	USTANOVENÍ
--	-------------------

EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY (EVL)	PROSTOR
Natura 2000 – představuje tzv. Evropsky významné lokality.	SPECIFIKACE
Evropsky významné lokality (dále jen EVL) požívají předběžné ochrany a z tohoto důvodu na ně můžeme pohlížet podobně jako na maloplošná zvláště chráněná území. V současnosti není národní seznam zcela dokončen a tudíž musíme do celého seznamu EVL zahrnout i ty, o kterých doposud nebylo rozhodnuto nařízením vlády, zda budou či nebudou součástí národního seznamu.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 45b Předběžná ochrana evropsky významných lokalit (1) Poškození evropsky významné lokality zařazené do národního seznamu a sporné lokality je zakázáno. Za poškození se nepovažuje řádné hospodaření prováděné v souladu s platnými právními předpisy a smlouvami uzavřenými dle § 69 tohoto zákona. Výjimku z tohoto zákazu může udělit orgán ochrany přírody pouze z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu. Tím nejsou dotčeny § 45h a 45i a ochranné podmínky zvláště chráněných území. Orgán ochrany přírody, který výjimku udělil, o tom neprodleně informuje Ministerstvo životního prostředí.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

POZEMKY URČENÉ K PLNĚNÍ FUNKCÍ LESA (PUFL)	PROSTOR
Pozemky určené k plnění funkcí lesa představují lesní půdu.	SPECIFIKACE
Pozemky určené k plnění funkcí lesa je možné využívat jen k lesnímu hospodaření. Jiné využití je dle Lesního zákona nepřipustné.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 13 zákona 289/1995 Sb., v aktuálním znění. Obsah a základní povinnosti (1) Veškeré pozemky určené k plnění funkcí lesa musí být účelně obhospodařovány podle tohoto zákona. Jejich využití k jiným účelům je zakázáno. O výjimce z tohoto zákazu může rozhodnout orgán státní správy lesů na základě žádosti vlastníka lesního pozemku nebo ve veřejném zájmu.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

PŘÍRODNÍ PARK SE ZÁKAZEM VÝSTAVBY VE ZŘIZOVACÍM PRÁVNÍM PŘEDPISU (PRPZ)	PROSTOR
Území s vysokou hodnotou krajinného rázu.	SPECIFIKACE
Ačkoliv mnohé obecně závazné předpisy, kterými byly přírodní parky zřízeny, neobsahují omezení využití území, z díkce zákona jasně vyplývá, že se musí jednat o území s vysokou hodnotou krajinného rázu. Dále z díkce zákona vyplývá, že přírodní parky jsou zřizovány pro ochranu krajinného rázu. VE nemůže být v přírodním parku umístěna, protože vždy bude znamenat minimálně rušení stavu tohoto území.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 12 Ochrana krajinného rázu a přírodní park (3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ
Přírodní parky: Bohdalov-Hartinkov, Orlice, Údolí Křetínky	SEZNAM ODPOVÍDAJÍCÍCH ÚZEMÍ

8.1.2 Seznam prostorů, kde zákon připouští výškové stavby, ale z dikce zákona vyplývá vyšší veřejný zájem o daný fenomén a tudíž se výstavba nedoporučuje nebo kde jsou obecně závaznými předpisy stanoveny limity.

Seznam lze rozdělit na dvě části:

- Seznam prostorů, kde zákon připouští výškové stavby, ale z dikce zákona vyplývá vyšší veřejný zájem o daný fenomén a tudíž se výstavba nedoporučuje.
- Seznam prostorů, kde jsou obecně závaznými předpisy stanoveny limity.

8.1.2.1 Seznam prostorů, kde zákon připouští výškové stavby, ale z dikce zákona vyplývá vyšší veřejný zájem o daný fenomén a tudíž se výstavba nedoporučuje.

VELKOPLOŠNÁ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ – CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST (CHKO)	PROSTOR
<p>Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti. Chráněné krajinné oblasti jsou spravovány příslušnými správami, dle požadavku zadavatele této studie nebyly hodnoceny. Autoři však považují za nutné zdůraznit, že v případě možnosti zasažení CHKO stavbou VE, je nutné přizvat správu dané CHKO jako účastníka řízení. Případy kdy lze předpokládat zasažení krajiny uvnitř CHKO:</p> <p><i>Vně území:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - typické průhledy na krajinou scenérii CHKO <p><i>Uvnitř území:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - zasažení typických horizontů a krajinných předělů v území, kdy převládá přírodní složka - zasažení siluet sídel nebo typické dominanty CHKO 	SPECIFIKACE
Ochrana území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení.	ZÁKONNÝ DŮVOD
<p>§ 25 Chráněné krajinné oblasti</p> <p>(1) Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.</p> <p>(2) Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí.</p>	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ
<p>Vertikální stavby do 40 m je nutné umístit s ohledem na pravidla daná příslušným orgánem ochrany přírody.</p> <p>Vertikální stavby nad 40 m není doporučeno stavět.</p> <p>Větrné elektrárny není možné stavět s ohledem na důvod vyhlášení území.</p>	VÝSTAVBA

OCHRANNÁ PÁSMA ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ (OPZCHU)	PROSTOR
<p>Je-li třeba zabezpečit zvláště chráněná území před rušivými vlivy z okolí, může být pro ně vyhlášeno ochranné pásmo, ve kterém lze vymezit činnosti a zásahy, které jsou vázány na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody. Ochranné pásmo vyhláší orgán, který zvláště chráněné území vyhlásil, a to stejným způsobem. Pokud se ochranné pásmo národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace nebo přírodní památky nevyhlásí, je jím území do vzdálenosti 50 m od hranic zvláště chráněného území, vyjma CHKO u kterých musí být ochranné pásmo vyhlášeno jednotlivými zřizovacími předpisy.</p>	SPECIFIKACE
<p>Z dikce zákona vyplývá, že stavební činnost v ochranném pásmu není vyloučena, je jen podmíněna souhlasem orgánu ochrany přírody, proto tato studie nemohla předjímat stanoviska k jednotlivým záměrům. Přesto autoři této práce zařazují ochranné pásmo do území, kde stavbu větrných elektráren nedoporučují. Jednotlivé případy pak musí zvážit vždy orgán ochrany přírody.</p>	ZÁKONNÝ DŮVOD
<p>§ 37 (2) Ke stavební činnosti, terénním a vodohospodářským úpravám, k použití chemických prostředků, změnám kultury pozemku a ke stanovení způsobu hospodaření v lesích v ochranném pásmu je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody.</p> <p>CHKO <i>Žďárské vrchy</i> byla zřízena 25. května 1970 výnosem Ministerstva kultury č.j. 8908/70.</p> <p>Článek 3) Ochranné pásmo: V obcích (osadách), jejichž intravilánem prochází hranice oblasti, tvoří celý</p>	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

<p>jejich intravilán ochranné pásmo, na které se ve věcech územního plánování hledí, jako by leželo v oblasti. <i>Správa CHKO Železné hory</i> vznikla vyhláškou ministerstva životního prostředí ČR 156/91 Sb. ze dne 27. března 1991 se dnem účinnosti od 1. května 1991. Touto vyhláškou není zřízeno žádné ochranné pásmo (pozn. na hraniční obce se dle zřizovací vyhlášky hledí, jako kdyby byly v CHKO) K vyhlášení <i>CHKO Orlické hory</i> došlo v roce 1969 vydáním výnosu č. 16368/69 ministerstva kultury. Článek 3) Ochranné pásmo: V obcích (osadách), jejichž intravilánem prochází hranice oblasti, tvoří celý jejich intravilán ochranné pásmo, na které se ve věcech územního plánování hledí, jako by leželo v oblasti.</p>	
--	--

VÝZNAMNÝ KRAJINNÝ PRVEK (VKP)	PROSTOR
<p>Obecná ochrana je vyžadována, ale zničení není vyloučeno, když s tím bude OOP souhlasit. Poněkud větší důraz zákon klade na registrované VKP a ne jen na obecně vymezená VKP. Autoři nemohou předjímat stanoviska OOP k jednotlivým případům. Přesto je z díkce zákona jasná zvýšená ochrana VKP. Z hlediska krajinného rázu je taktéž přítomnost VKP známkou vyšších přírodních hodnot území.</p>	SPECIFIKACE
<p>Ochrana ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotných částí krajiny utvářejících její typický vzhled nebo přispívajících k udržení její stability.</p>	ZÁKONNÝ DŮVOD
<p>§ 3 Vymezení pojmů b) významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků. Zvláště chráněná část přírody je z této definice vyňata (písmeno f), § 6 Registrace významných krajinných prvků (1) Registraci významných krajinných prvků provádí orgán ochrany přírody, který ji zároveň oznámí vlastníkově, případně nájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu úřadu a obci. Je-li dotčen větší počet vlastníků pozemků, lze oznámení doručit také veřejnou vyhláškou. (2) V oznámení podle odstavce 1 se uvede vymezení významného krajinného prvku, stručně odůvodnění registrace a jejich právních důsledků (§ 4 odst. 2). § 4 Základní povinnosti při obecné ochraně přírody (2) Významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů. Podrobnosti ochrany významných krajinných prvků stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.</p>	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

NATURA 2000 – PTAČÍ OBLASTI (PO)	PROSTOR
<p>Jako ptačí oblasti se vymezí území nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území České republiky a stanovených právními předpisy Evropských společenství, které stanoví vláda nařízením. K činnostem, které jsou uvedeny níže u jednotlivých ptačích oblastí, je požadován souhlas. Lze sice předpokládat, např. dle stanoviska ČSO k VE, že stavba VE by negativně ovlivnila ptačí oblast, přesto autoři této studie nemohou předjímat stanoviska OOP k jednotlivým případům ani výsledky posudků vyžadovaných dle §45h, resp. 45i. Z tohoto důvodu autoři stavu VE v ptačí oblasti nevyklučují, ale zároveň nedoporučují.</p>	SPECIFIKACE
<p>Ochrana území zajišťující přežití vybraných ohrožených ptačích druhů.</p>	ZÁKONNÝ DŮVOD
<p>§ 45e Ptačí oblasti (2) Ptačí oblasti vymezí vláda nařízením s cílem zajistit přežití druhů ptáků uvedených v odstavci 1 a rozmnožování v jejich areálu rozšíření, přičemž vezme v úvahu požadavky těchto druhů na ochranu; přitom může stanovit činnosti, ke kterým je třeba souhlas orgánu ochrany přírody, přičemž zohlední hospodářské požadavky, požadavky rekreace, sportu a rozvojové záměry dotčených obcí a krajů podle územně plánovací dokumentace; na území vojenských újezdů zohlední požadavky na zajištění obrany státu.</p>	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ
<p>Ptačí oblasti na území Pardubického kraje: Bohdanečský rybník: velký překryv s NPR.</p>	SEZNAM ODPOVÍDAJÍCÍCH

Králický Sněžník: částečný překryv s NPR Komárov: bez překryvu se současným MZCHÚ	ÚZEMÍ
Citace vyhlášek a nařízení: Nařízení vlády 608/2004- ptačí oblast Bohdanečský rybník §3 Činnosti, ke kterým je třeba souhlas orgánů ochrany přírody 1) Jen s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody lze v ptačí oblasti, mimo území národní přírodní rezervace, a) odstraňovat litorální porosty g) provádět terénní úpravy Nařízení vlády 685/2004- ptačí oblast Králický Sněžník §3 Činnosti, ke kterým je třeba souhlas orgánů ochrany přírody 1) Jen s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody lze v ptačí oblasti, mimo současné zastavěné a zastavitelné území obcí, b) měnit druh pozemku a způsoby jejich využití Nařízení vlády 679/2004- ptačí oblast Komárov §3 Činnosti, ke kterým je třeba souhlas orgánů ochrany přírody 1) Jen s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody lze v ptačí oblasti, mimo současné zastavěné a zastavitelné území obcí, b) měnit druh pozemku a způsoby jejich využití	CITACE DOKUMENTŮ VYHLÁŠEK A NAŘÍZENÍ

PŘÍRODNÍ PARK BEZ ZÁKAZU VÝSTAVBY VE ZŘIZOVACÍM PRÁVNÍM PŘEDPISU (PRP)	PROSTOR
Území s vysokou estetickou a přírodní hodnotou krajinného rázu	SPECIFIKACE
Ačkoliv mnohé obecně závazné předpisy, kterými byly přírodní parky zřízeny, neobsahují omezení využití území, z dikce zákona jasně vyplývá, že se musí jednat o území s vysokou hodnotou krajinného rázu. Dále z dikce zákona vyplývá, že přírodní parky jsou zřizovány pro ochranu krajinného rázu. VE nemůže být v přírodním parku umístěna, protože vždy bude znamenat minimálně rušení stavu tohoto území.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 12 Ochrana krajinného rázu a přírodní park (3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ
Přírodní parky: Doubrava, Jeřáb, Heřmanův Městec, Králický Sněžník, Lanškrounské rybníky, Suchý vrch - Buková hora, Údolí Krounky a Novohradky.	SEZNAM ODPOVÍDAJÍCÍCH ÚZEMÍ

ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY (USES)	PROSTOR
USES představuje prostory nazývané biocentra a prostory nazývané biokoridory.	SPECIFIKACE
Z dikce zákona jasně vyplývá silný veřejný zájem, proto na rozdíl od významných krajinných prvků se autoři přiklánějí k výkladu zákona, který vnímá umístování staveb do prvků USES jako nepřipustný. Pro účely studie byl využit pouze regionální a nadregionální USES. Lokální musí být hodnocen ad hoc v jednotlivých konkrétních případech. U nadregionálního USES nebyly použity biokoridory pro jejich obecné vymezení.	ZÁKONNÝ DŮVOD
§ 4 Základní povinnosti při obecné ochraně přírody (1) Vymezení systému ekologické stability, zajištění uchování a reprodukci přírodního bohatství, příznivé působení na okolní méně stabilní části krajiny a vytvoření základů pro mnohostranné využívání krajiny stanoví a jeho hodnocení provádějí orgány územního plánování a ochrany přírody ve spolupráci s orgány vodo hospodářskými, ochrany zemědělského půdního fondu a státní správy lesního hospodářství. Ochrana systému ekologické stability je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků tvořících jeho základ; jeho vytváření je veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát. Podrobnosti vymezení a hodnocení systému ekologické stability a podrobnosti plánů, projektů a opatření v procesu jeho vytváření stanoví ministerstvo životního prostředí České republiky (dále jen "ministerstvo životního prostředí") obecně závazným právním předpisem.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ

8.1.2.2 Seznam prostorů, kde jsou obecně závaznými předpisy stanoveny limity.

PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ	PROSTOR
Památkově chráněná území představují prostory památkových rezervací a památkových zón, případně i ochranná pásma vybraných kulturních památek.	SPECIFIKACE
Z díkce zákona jasně vyplývá silný veřejný zájem, přesto nejsou jasně definovány v zákoně limity. Dle zákona obecné podmínky zabezpečování státní památkové péče v památkových rezervacích stanovuje Vláda ČR nařízením a v památkových zónách Ministerstvo kultury po projednání s krajským úřadem. Ve zřizovacích obecně závazných právních dokumentech jsou stanoveny různé limity, které se mohou dotýkat výškových staveb (viz níže).	ZÁKONNÝ DŮVOD
Zákon 20/1987 Sb. v aktuálním znění § 5 Památkové rezervace (1) Území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů, může vláda České republiky nařízením prohlásit jako celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky pro zabezpečení její ochrany. Tyto podmínky se mohou v potřebném rozsahu vztahovat i na nemovitosti na území památkové rezervace, které nejsou kulturními památkami. (2) Vláda České republiky nařízením stanoví obecné podmínky zabezpečování státní památkové péče v památkových rezervacích. § 6 Památkové zóny (1) Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty, může Ministerstvo kultury po projednání krajským úřadem prohlásit za památkovou zónu a určit podmínky její ochrany.	CITACE ZÁKONNÉHO USTANOVENÍ
<p><i>MPZ Bystré, MPZ Dašice, MPZ Heřmanův Městec, MPZ Chrast, MPZ Chrudim, MPZ Jablonné nad Orlicí, MPZ Jevíčko, MPZ Králíky, MPZ Lanškroun, MPZ Letohrad, MPZ Luže, MPZ Polička, MPZ Předhradí, MPZ Svitavy, MPZ Ústí nad Orlicí, MPZ Vysoké Mýto</i></p> <p>V těchto městských památkových zónách je zřizovací Vyhláškou Východočeského KNV, o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje, ze dne 17. 10. 1990 stanoveny limity především v podobě ochrany panoramatu celé zóny a užití hmotově a půdorysně shodných staveb:</p> <p>Citace: Čl. 3 Předmět ochrany a péče Předmětem ochrany a péče v památkových zónách jsou: a) historický půdorys a jemu odpovídající prostorová a hmotová skladba, městské interiéry včetně povrchu komunikací a historické podzemní prostory b) panorama památkové zóny a hlavní dominanty v blízkých i dálkových pohledech</p> <p><i>KPZ Slatiňansko – Slavicko</i> Dle Vyhlášky MK ČR č. 208/1996 Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny, ze dne 1. 7. 1996 je nutné z pohledu výškových staveb především respektovat krajinné dominanty a měřítko objektů, sídelních útvarů a krajiny. Citace: § 3 K zajišťování ochrany částí krajinného celku a historických prostředí, které se sídly, architektonickými soubory, jednotlivými památkovými objekty, strukturou pozemků, komunikacemi, vodními plochami, vodními toky, trvalými porosty a realizovanými kompozičními záměry v krajině vykazují významné kulturní hodnoty, slouží rozhodnutí a opatření orgánů státní památkové péče, jakož i jiných orgánů státní správy podle zvláštních předpisů, ve kterých se respektují: a) výsledky stavebně historických, urbanistických, archeologických a památkových průzkumů, rozborů a výzkumů území a výsledky rozborů biologické složky území, b) výsledky stavebně historických a restaurátorských průzkumů jednotlivých objektů, c) hodnoty historického prostředí zóny ve vztahu k využití dotčených objektů, prostorů a částí území a k zachování a obnově historických dřevin, d) historický charakter, vzájemné prostorové uspořádání, krajinné dominanty a měřítko jednotlivých objektů, sídelních útvarů a krajiny, e) ochrana archeologických nálezů</p> <p><i>MPR Moravská Třebová</i> Výnos Ministerstva kultury ČSR č. j. 13 603/80, o prohlášení historického jádra města Moravská Třebová za památkovou rezervaci, ze dne 29. 7. 1980 ustanovuje několik významných limitů (viz citace). Z hlediska výškových staveb je to především ochrana městských dominant v dálkových a blízkých pohledech</p> <p><i>MPR Litomyšl, MPR Pardubice a APR České Lhotice.</i> Výnos Ministerstva kultury ČSR č. j. 16 417/87, o prohlášení historických jader měst a archeologických lokalit za památkové rezervace, ze dne 21. 12. 1987 ustanovuje několik významných limitů (viz citace). Z hlediska výškových staveb je to především ochrana městských dominant v dálkových a blízkých</p>	SEZNAM ÚZEMÍ SE STANOVENÝM LIMITEM VČETNĚ CITACE PRÁVNÍ NORMY

pohledech

Citace:

(2) Předmětem státní památkové péče v rezervaci jsou:

- a) historický půdorys a jemu odpovídající prostorová a hmotová skladby, městské interiéry včetně povrchu komunikací, plochy zvýšené ochrany i ostatní chráněné plochy a podzemní prostory,
- b) hlavní městské dominanty v dálkových a blízkých pohledech,
- c) vybrané nemovitě kulturní památky uvedené v příloze A tohoto výnosu a vyznačené v plánu památkové rezervace modře,
- d) nemovitě kulturní památky uvedené v příloze B tohoto výnosu a vyznačené v plánu památkové rezervace tmavě zeleně,
- e) ostatní objekty dotvářející prostředí památkové rezervace, u kterých z hlediska zájmů památkové péče lze závažně, podstatně měnit úpravy provádět pouze po dohodě s orgány státní památkové péče,
- f) veřejná zeleň.

OP-MPR Moravská Třebová

Rozhodnutí 1211/87-KULT o určení ochranného pásma městské památkové rezervace Moravská Třebová Okresního národního výboru ve Svitavách ze dne 11.6.1987

Citace:

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická a památková hodnota rezervace.

OP-MPR Litomyšl - ochranné pásmo

Rozhodnutí Okresního národního výboru odboru kultury Svitavy o zřízení památkového ochranného pásma MPR Litomyšl, č.j. 1215/87-KULT ze dne 11. 6. 1984

Citace:

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická a památková hodnota rezervace.

OP-MPR Pardubice

Rozhodnutí č.j. kult/207/84 Okresního národního výboru, odboru kultury Pardubice o zřízení památkového ochranného pásma městské památkové rezervace Pardubice ze dne 25.4.1984

Citace:

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická kompozice, měřítko a panorama prostředí městské památkové rezervace.

MPZ Brandýs nad Orlicí, MPZ Česká Třebová, MPZ Žamberk

Vyhláška MK ČR č. 250/1995 Sb., o prohlášení území historických jader vybraných měst a jejich částí za památkové zóny, ze dne 22. 9. 1995. Vyhláška nestanovuje žádné limity, pouze stanovuje povinnost zákresu památkové zóny do ÚPD (znění daného paragrafu je shodné pro několik vyhlášek a je uvedeno níže).

VPZ Svobodné Hamry

Vyhláška MK ČR č. 249/1995 Sb., o prohlášení území historických jader vybraných obcí a jejich částí za památkové zóny, ze dne 22. 9. 1995. Vyhláška nestanovuje žádné limity, pouze stanovuje povinnost zákresu památkové zóny do ÚPD (znění daného paragrafu je shodné pro několik vyhlášek a je uvedeno níže).

VPR Hlinsko-Betlém

Nařízení vlády č. 127/1995 Sb., o prohlášení území ucelených částí vybraných měst a obcí s dochovanými soubory lidové architektury za památkové rezervace, ze dne 24. 5. 1995. Nařízení nestanovuje žádné limity, pouze stanovuje povinnost zákresu památkové zóny do ÚPD (znění daného paragrafu je shodné pro několik vyhlášek a je uvedeno níže).

Citace:

§ 3 Příslušný orgán územního plánování zajistí vyznačení území památkové zóny v příslušné územně plánovací dokumentaci a v územně plánovacích podkladech pro její pořízení, popřípadě při pořizování jejich změn a doplňků.

OP-KP Hlinsko-Betlém

Rozhodnutí Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury č.j. 1024/94/kult/Mar o Vyhlášení památkového ochranného pásma Betlém – Hlinsko ze dne 20.12.1994

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby změnami půdorysné a hmotové skladby, výškové konfigurace a změnami přírodních prvků prostředí nebyla oslabena nebo porušena historická urbanistická struktura a architektonický ráz souboru staveb lidové architektury.

VPZ Telecí, VPZ Vysoká

Vyhláška MK ČR č. 413/2004 Sb., o prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných obcích a jejich částech za památkové zóny a určení podmínek pro jejich ochranu, ze dne 22. 9. 1995 stanovuje především limit v podobě nutnosti respektování charakteru a měřítka dochované zástavby a jejího prostorového uspořádání.

Citace:

§ 3

K zajištění památkové ochrany zóny a jejího historického prostředí, které s architektonickými soubory, jednotlivými nemovitými kulturními památkami, uspořádáním pozemků, pozemními komunikacemi, vodními plochami, vodními toky, trvalými porosty a realizovanými kompozičními záměry vykazují významné kulturní hodnoty, se stanovují tyto podmínky ochrany:

- a) při pořizování územně plánovací dokumentace a jejích změn, jakož i při přípravě dalších opatření musí být respektováno prostorové a funkční uspořádání území a jeho dochovaná urbanistická skladba,
- b) využití venkovních prostorů a ploch a jednotlivých staveb musí být v souladu s jejich historickým charakterem a kapacitními a technickými možnostmi,
- c) veškeré úpravy venkovních prostorů a ploch a jednotlivých staveb a objektů musí směřovat k estetickému, funkčnímu a technickému zhodnocení zóny a k zachování jejích kulturních hodnot a
- d) při nové výstavbě, přestavbě a modernizaci objektů musí být respektován charakter a měřítko dochované zástavby a její prostorové uspořádání.

Pietní území Ležáky a Pietní území Zámeček v Pardubickách

Nařízením vlády č. 147/1999 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 16. 6. 1999, jsou zřízeny Pietní území Ležáky a Pietní území Zámeček v Pardubickách. Limity vyplývají pouze ze zákona o památkové péči.

OP-KP Pietní území Ležáky

Rozhodnutí č.j. RK/170/97/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, pietní území Ležáky ze dne 4.3.1997

Citace:

Podmínky ochrany:

Veškerá činnost týkající se výstavby, rekonstrukce, opravy, údržby a jiných úprav na nemovitostech nacházejících se na území ochranného pásma nemovité kulturní památky se řídí § 14, odst. 2-7 výše uvedeného památkového zákona.

Vzhledem k pietnímu charakteru místa předmětné kulturní památky, krajinnému rázu, estetickým hodnotám území a harmonickému měřítku krajiny nebudou ve volné krajině předmětného ochranného pásma realizovány stavby jejichž charakter nebude vycházet z kontextu přímého využití prostoru kulturní památky. Dále nebude docházet ke změnám užívání pozemků na území ochranného pásma (nadměrné zalesňování, těžba nerostných surovin, nadměrné zakládání zpevněných komunikací, skládkování odpadů apod.).

OP-KP Pietní území Zámeček –Pardubičky

Rozhodnutí č. j. kult/205/84 Okresního národního výboru, odboru kultury Pardubice o zřízení památkového ochranného pásma NKP pietního území „Zámeček“ v Pardubicích ze dne 25.4.1984

Citace:

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena uzavřenost pietního území vůči rušivým a neestetickým vlivům okolní zástavby.

Národní hřebčín Kladruby nad Labem, Zřícenina hradu Kunětická hora a Zámek Slatiňany

Nařízením vlády č. 132/2001 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 28. 3. 2001 byly vyhlášeny Národní hřebčín Kladruby nad Labem, Zříceninu hradu Kunětická hora a Zámek Slatiňany za národní kulturní památky. Limity vyplývají pouze ze zákona o památkové péči.

Zřícenina hradu Kunětická hora- ochranné pásmo

Rozhodnutí Okresního národního výboru odboru kultury Pardubice o zřízení památkového ochranného pásma státního hradu Kunětická hora, č.j. kult/206/84 ze dne 25. 4. 1984

Citace:

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena krajinná kompozice, měřítko a panorama prostředí státního hradu.

Zámek v Litomyšli

Nařízením vlády č. 171/1998 Sb., o vymezení některých národních kulturních památek a o změně a doplnění některých právních předpisů, ze dne 3. 6. 1998 byl vyhlášen za národní kulturní památku

Zámek v Litomyšli (vyhlášen také jako památka UNESCO). Limity vyplývají pouze ze zákona o památkové péči.

OP-MPR Litomyšl

Rozhodnutí č. j. 1215/87-KULT Okresního národního výboru ve Svitavách o určení ochranného pásma městské památkové rezervace Litomyšl ze dne 11.6.1987

Citace:

B. Podmínky ochrany

1. Při pořizování územně plánovací přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická a památková hodnota městské památkové rezervace.

3. V ochranném pásmu nelze umisťovat zařízení a stavby, které by svými důsledky narušovaly urbanistické, architektonické a památkové hodnoty městské památkové rezervace.

OP-KP hrad Rychmburk –Předhradí

Rozhodnutí č. j. RK/819/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, hradu Rychmburk 15.8.1996

Citace:

Ochranné podmínky

3. Při výstavbách a rekonstrukcích je nutno dodržovat tradiční hmoty a tvary místní architektury. Zejména je třeba dodržovat tradiční tvary střech a velikosti okenních otvorů. Při opravách fasád zachovávat jejich stávající tektonické členění a vyvarovat se použití skleněných cihel, plechových či keramických obkladů a odhalených ocelových konstrukcí. Při umísťování reklamních a informačních zařízení včetně označení provozoven v blízkosti kulturních památek je nutno dbát na jejich estetické působení.

4. Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, zásazích do terénních útvarů a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby porušena urbanistická skladba.

OP-KP kostela sv. Bartoloměje –Kočí

Rozhodnutí č. j. RK/821/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, kostela sv. Bartoloměje v obci Kočí ze dne 25.9.1996

Citace:

Ochranné podmínky

3. Při výstavbách a rekonstrukcích je nutno dodržovat tradiční hmoty a tvary místní architektury. Zejména je třeba dodržovat tradiční tvary střech a materiály střešní krytiny, velikost, členění a materiál okenních a dveřních otvorů. Při opravách fasád zachovávat jejich stávající tektonické členění a vyvarovat se použití skleněných cihel, plechových či keramických obkladů a odhalených ocelových konstrukcí. Při umísťování reklamních a informačních zařízení včetně označení provozoven v blízkosti kulturních památek je nutno dbát na jejich estetické působení.

4. Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, zásazích do terénních útvarů a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby porušena urbanistická skladba.

OP-KP Soubor lidových staveb –Vysočina

Rozhodnutí č. j. 878/94/kult/Mar Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury o Vyhlášení památkového ochranného pásma SLS Vysočina ze dne 20.12.1994

Citace:

Ochranné podmínky

1. Při pořizování územně plánovací dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do

utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby změnami půdorysné a hmotové skladby, výškové konfigurace a změnami přírodních prvků prostředí nebyla oslabena nebo porušena historická urbanistická struktura a architektonický ráz Souboru lidových staveb a s ním související jedinečnost prostředí, jeho měřítka a panorama ve významných pohledech, zvláště od místa dalekého výhledu u kaple Sv. Jana Nepomuckého na Zubří.

2. Při všech přístavbách, nové výstavbě a dalších úpravách a změnách v památkovém ochranném pásmu budou respektovány architektonicko-urbanistické vztahy tohoto území k Souboru lidových staveb a s ním související krajinné kompozici. Architektonické řešení novostaveb bude navazovat na charakter dochovaného prostředí, které dotvoří prostředky soudobé architektonické tvorby, přiměřenými regionálnímu tvarosloví lidové architektury.

5. Rozhodnutí o přípustnosti stavby vydávaná stavebním úřadem podmiňovat stanoviskem orgánů památkové péče, které bude dbát těchto zásad:

- Uchovat historickou půdorysnou osnovu a hmotovou skladbu zástavby
- Při novostavbách a přestavbách dbát tradičních forem vnějšího rázu staveb včetně použitého materiálu (sedlové střechy + použití klasické krytiny, odpovídající řešení omítek a výplní otvorů, vhodné řešení doplňující konstrukcí, oplocení z tradičních materiálů)
- U dostaveb a stavebních úprav respektovat regionální tvarosloví lidové architektury.
- U drobných staveb na ohlášení, totéž jak výše uvedeno, dále pak přísná regulace reklamních zařízení.
- Vyžadovat řešení nadzemních síťových vedení formou kabelizace.

OP-KP zámku –Chroustovice

Rozhodnutí č. j. RK/820/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zámku čp.1 v Chroustovicích ze dne 12.9.1996

Citace:

Ochranné podmínky

3. Při výstavbách a rekonstrukcích je nutno dodržovat tradiční hmoty a tvary místní architektury. Zejména je třeba dodržovat tradiční tvary střech a materiály střešní krytiny, velikost, členění a materiál okenních a dveřních otvorů. Při opravách fasád zachovávat jejich stávající tektonické členění a vyvarovat se použití skleněných cihel, plechových či keramických obkladů a odhalených ocelových konstrukcí. Při umístění reklamních a informačních zařízení včetně označení provozoven v blízkosti kulturních památek je nutno dbát na jejich estetické působení.

4. Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, zásazích do terénních útvarů a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby porušena urbanistická skladba.

OP-KP zámku -Nové Hradky

Rozhodnutí č. j. RK/816/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zámku čp.1 v Nových Hradech ze dne 25.9.1996

Citace:

Ochranné podmínky

3. Při výstavbách a rekonstrukcích je nutno dodržovat tradiční hmoty a tvary místní architektury. Zejména je třeba dodržovat tradiční tvary střech a materiály střešní krytiny, velikost, členění a materiál okenních a dveřních otvorů. Při opravách fasád zachovávat jejich stávající tektonické členění a vyvarovat se použití skleněných cihel, plechových či keramických obkladů a odhalených ocelových konstrukcí. Při umístění reklamních a informačních zařízení včetně označení provozoven v blízkosti kulturních památek je nutno dbát na jejich estetické působení.

4. Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, zásazích do terénních útvarů a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby porušena urbanistická skladba.

OP-KP zříceniny hradu Košumberk –Luže

Rozhodnutí č. j. RK/818/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zříceniny hradu Košumberk v Luži ze dne 28.11.1996

Citace:

Ochranné podmínky

3. Při výstavbách a rekonstrukcích je nutno dodržovat tradiční hmoty a tvary místní architektury. Zejména je třeba dodržovat tradiční tvary střech a velikosti okenních otvorů. Při opravách fasád zachovávat jejich stávající tektonické členění a vyvarovat se použití skleněných cihel, plechových či keramických obkladů a odhalených ocelových konstrukcí. Při umístění reklamních a informačních zařízení včetně označení provozoven v blízkosti kulturních památek je nutno dbát na jejich estetické působení.

4. Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, zásazích do terénních útvarů a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby porušena urbanistická skladba.

OP-KP zříceniny hradu Lichnice –Podhradí

Rozhodnutí č. j. RK/817/96/MM Okresního úřadu v Chrudimi, referátu kultury, kterým se vymezuje ochranné pásmo nemovité kulturní památky, zříceniny hradu Lichnice v Podhradí ze dne 15.8.1996

Citace:

Ochranné podmínky

3. Při výstavbách a rekonstrukcích je nutno dodržovat tradiční hmoty a tvary místní architektury. Zejména je třeba dodržovat tradiční tvary střech a velikosti okenních otvorů. Při opravách fasád zachovávat jejich stávající tektonické členění a vyvarovat se použití skleněných cihel, plechových či keramických obkladů a odhalených ocelových konstrukcí. Při umísťování reklamních a informačních zařízení včetně označení provozoven v blízkosti kulturních památek je nutno dbát na jejich estetické působení.

4. Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, zásazích do terénních útvarů a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby porušena urbanistická skladba.

Pozn.:

Dále by nemělo být dovolena výstavba větrných elektráren v zastavěných územích sídel a nedoporučuje se stavět ve vzdálenosti menší než 500 m – hygienická ochrana.

V blízkosti frekventovaných komunikací mohou větrné elektrárny strhávat pozornost řidičů.

8.2 Krajinářské ochranné podmínky území Pardubického kraje

Vymezení území, kde je stanovena zákonná ochrana, nemůže dát dostatečný vypovídající obraz o estetické a přírodní hodnotě krajinného rázu území Pardubického kraje a tím ani ucelený limit ochrany obou těchto hodnot. Ustanovení §12 zákona ale vypovídá o existenci zvýšené přírodní nebo estetické hodnoty díky potvrzení vysoké cennosti znaků, které území vytváří, a to z pohledu:

- ochrany biotopů, rostlin a živočichů
- ochrany evidentních vysokých estetických a přírodních hodnot krajinného rázu dle §12 (přírodní parky) nebo § 25 (CHKO)
- památkové ochrany
- ochrany lesního půdního fondu
- a jiných typů ochrany.

Ochrana krajinného rázu území Pardubického kraje by byla nedostatečná při aplikaci územních limitů stanovených ustanoveními příslušných zákonů. Vycházíme-li z ustanovení §12 zákona, pak nezbyvá než rozšířit zákony stanovené územní limity o limity vycházející z citlivosti území na potenciální záměr výstavby daného typu kulturního prvku (vertikálních výškových staveb nad 40 m a větrných elektráren). K tomu byly provedeny důležité analýzy v rozsahu:

- celoplošného generalizovaného mapování charakteru území Pardubického kraje,
- lokálního terénního zjištění cenných částí ve vztahu k ochraně pozitivních cenných znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu.

Z pohledu ochrany krajinného rázu jde o jednotný postup vyhodnocení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu celého území Pardubického kraje, vymezení cenných prostorů s převahou pozitivních hodnot krajinného rázu, identifikaci základních znaků a hodnot jednotlivých vymezených prostorů a stanovení jejich ochrany z pohledu možného uplatnění výškových vertikálních staveb technicistní povahy.

Postup vychází ze skutečnosti, že estetickou hodnotu krajiny vytváří především „přírodní“ charakter krajiny (převaha znaků přírodní povahy v krajině), dále soulad znaků přírodní povahy se znaky kulturními a esteticky hodnotné scenérie nebo krajinné kompozice (Bukáček 1999, Vorel 2006). Neodmyslitelně k estetické hodnotě patří i znaky identifikující historický kontext struktury, využití, osídlení a vzhledu krajiny.

Základní vyhodnocení území z pohledu zákoně stanovených územních limitů bylo rozšířeno o další důležité územní limity vyplývající z vymezení prostorů, ve kterých převažují znaky vytvářející důležitý soulad v krajině, tím i její estetickou a přírodní hodnotu, vztahů v krajině a měřítko. Vymezení těchto prostorů vychází z terénního průzkumu, analýzy v prostředí GIS a výsledků síťové analýzy přítomnosti estetické a přírodní hodnoty. Výsledkem jednotlivých kroků je vymezení:

- prostorů odpovídajících krajinnému typu A (viz kap. 7),
- krajinářsky exponovaných prostorů,
- prostorů sídel s esteticky a kulturně hodnotnou zástavbou s četnými dochovanými prvky lidové architektury nebo architektonicky kvalitními objekty v dochované urbanistické struktuře,
- krajinných předělů,
- uplatnění vybraných kulturních dominant v krajině,
- existence a uplatnění os krajiny,
- citlivých prostorů s průhledy nebo jinou vazbou na památkové zóny,
- cenných dochovaných siluet sídel a jejich citlivých prostorů s průhledy

a jejich ochranu stanovenou limity. Výsledná syntéza provedených analýz dala podklad informační vrstvě, která umožní rychlé vyhledání citlivých prostorů v krajině včetně důvodu jejich vymezení. Syntéza odpovídá zvolenému měřítku pohledu na problematiku vymezování prostorů i stanovení limitů vycházejících z estetické a přírodní hodnoty krajiny, odpovídá svou podrobností rozsahu území Pardubického kraje.

Následující limity jsou návrhem ochrany daného prostoru vycházející z důvodu jeho vymezení.

8.2.1 Ochrana území chráněných krajinných oblastí

Území CHKO je považováno za krajinářsky exponované území, které je nutné z pohledu jeho územních vztahů ochránit před případy, kdy může dojít k potenciálnímu zásahu do krajinné scény CHKO:

Vně území:

- představuje typické pohledy na krajinnou scenérii CHKO, její vymežující horizonty

Uvnitř území:

- zasažení typických horizontů a krajinných předělů v území, kdy převládá přírodní složka
- zasažení siluet sídel nebo typické dominanty CHKO

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Neumísťovat větrné elektrárny tak, aby se uplatnily uvnitř krajiny CHKO v zóně silné a zřetelné viditelnosti (i na jejím okraji)
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy na návrší tak, aby došlo k zabránění typických průhledů z krajiny uvnitř CHKO na okolní scenérie (zejm. Heřmanoměstské lesy, okolí Vápenného Podolu a Prachovic, okolí Včelákova, Vojtěchova, František, dále pak v průhledové ose Telecí – Lucký vrch směr Sýkořská pahorkatina)
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy tak, aby narušily typickou siluetu Železnohorského hřbetu
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy tak, aby došlo ke „znečištění“ vnímané vymežující zalesněné siluety Železných hor a Žďárských vrchů
- Neoznačovat vertikální výškové stavby technicistní povahy světelným výstražným značením (bílé blikající světlo) tak, aby došlo k uplatnění světla v prostoru CHKO (v současné době v prostoru Luckého vrchu v CHKO Žďárské vrchy stožár z Kamence u Poličky)
- Stožáry el. vedení VVN vést nejbliže v zóně zřetelné viditelnosti od hranice CHKO

8.2.2 Ochrana přírodních parků

Podobně jako u území CHKO jsou přírodní parky považovány za krajinářsky exponovaná území, která je nutné z pohledu jejich územních vztahů ochránit před případy, kdy může dojít k potenciálnímu zásahu krajinné scény v rámci přírodního parku zejména z pohledu:

Vně území:

- představuje typické průhledy na krajinnou scenérii krajiny parku, zejména uplatnění na vymežujícím horizontu

Uvnitř území:

- zasažení vymežujících horizontů uvnitř krajinné scény parku,
- potlačení přírodního charakteru krajiny (kdy převládá přírodní složka)
- zasažení siluet sídel nebo typických dominant uvnitř parku

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Neumísťovat větrné elektrárny tak, aby se uplatnily uvnitř krajiny přírodního parku v zóně silné viditelnosti a v přírodních partiích i v zóně zřetelné viditelnosti
- Nestavět větrné elektrárny na území parku
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy na návrší tak, aby došlo k zabránění typických průhledů z krajiny parku na okolní scenérie
- Uvnitř parku neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy do prostorů vyvýšených míst, kde může dojít k dominantnímu uplatnění stavby
- Neumísťovat stavby tak, aby narušily typickou siluetu parku (pokud se siluetou vyznačuje)
- Neoznačovat stavby světelným výstražným značením (bílé blikající světlo) tak, aby došlo k uplatnění světla v prostoru parku
- Stožáry el. vedení VVN vést mimo území parku
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostoru uplatňujících se přírodních a kulturních dominant
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy, které porušují měřítko krajiny parku.

8.2.3 Navržené přírodní parky v Pardubickém kraji (NPrP)

Návrhy nebyly považovány za území převažujícího veřejného zájmu, ale byly zařazeny do vyhodnocení estetické a přírodní kvality krajinného rázu Pardubického kraje a pokud bylo vhodné, byly vymezeny jako krajinářsky exponované prostory. Ochrana je pak vztažena k tomuto typu územní jednotky.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Pohlížet na území jako na území vyhlášeného přírodního parku, existuje-li dohoda o jeho jednoznačném vyhlášení nebo je tato úvaha blízká realizaci – platí pak limity ochrany vztahené k území přírodního parku

8.2.4 Krajinářsky exponované prostory (KeP)

Kompaktní prostory s vysokým podílem pozitivně vnímaných znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu reprezentující určité specifické krajinné scenérie Pardubického kraje byly vymezeny jako území s vysokou přírodní a estetickou hodnotou – krajinářsky exponované prostory. Tyto prostory byly charakterizovány z pohledu přítomnosti pozitivních hodnot krajinného rázu a provedena identifikace znaků a hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu ve smyslu §12 a citovaných metodik.

Tato území představují prostory, které se vyznačují výrazně převažující přítomností pozitivních hodnot krajinného rázu utvářených uplatněním znaků přírodní a kulturní povahy a jejich vzájemných souladem vytvářejícím harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině. Tyto prostory představují specifické esteticky nebo přírodně hodnotné scenérie Pardubického kraje a jako takové jsou citlivé na umístování výškových staveb technicistní povahy. Při umístování těchto staveb je nutné se řídit ochrannými limity, aby nemohlo dojít ke kontaminaci krajinné scény cizorodými kulturními prvky.

NÁZEV VYMEZENÉHO PROSTORU

- Prosetínské lomy - Vrbatův Kostelec
- Kablaně - Šilinkův důl
- Růžový palouček
- Kamenné Sedliště
- Františky - Martinice
- Tržek
- Zhoř - Pazucha
- Zálesí
- Heřmanův Městec
- Skála a Podskála
- Podlažicko
- Lužsko
- Domoradicko
- Kladrubsko
- Bělečko
- Újezd- Tichá Orlice
- Dolní Jelení
- Na Vinicích
- Honbice
- Opatovicko
- Suchý vrch
- Doubrava
- Hedeč-Jeřáb
- Heřmanice - Moravská Sázava
- Pohledy – Hynčína
- Řetová – Řetůvka
- Petrušov
- Českorybensko
- Dlouholoučské louky
- Údolí Křetínky
- Králický Sněžník
- Čistá - Trstěnice - Karle
- Horní Újezd
- Hnátnice - Žampach
- Třebovice

Uvedený seznam vymezených území nemusí být striktně konečný a lze jej v případě vymezení dalších prostorů doplnit.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Nestavět větrné elektrárny ve vymezeném prostoru
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy tak, aby se mohly uplatnit v zastavěných prostorech sídel a typických průhledech do krajinářsky hodnotných částí jejich krajinného rámce
- Uvnitř prostoru neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy do prostorů přírodních dominant, pokud nejsou řešeny jako architektonické dílo, měřítkem, objemem a dominantním uplatněním odpovídajícím typu krajiny
- Neumísťovat stavby tak, aby narušily typické pohledové partie prostoru (gradace scény k dominantě, uplatnění struktury krajiny s mezemi a zelení aj.)
- Neoznačovat stavby světelným výstražným značením (bílé blikající světlo) tak, aby došlo k uplatnění světla v prostoru
- Stožáry el. vedení VVN vést mimo tato území
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostoru uplatňujících se přírodních a kulturních dominant
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy, které porušují měřítko krajiny
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní v místech uplatnění typických znaků daného prostoru, pokud nejsou tyto znaky technicistní povahy (technická památka apod. - např. lomy u Prosetína)

8.2.5 Ochrana prostorů venkovských sídel s převahou dochovaných cenných pozitivních prvků

Vymezené prostory některých sídel představují zastavěné území s esteticky a kulturně hodnotnou zástavbou, četnými dochovanými prvky lidové architektury nebo architektonicky kvalitními objekty v dochované urbanistické struktuře sídla. Často jde o prostory s vysoce cennou zástavbou v dochovaném historickém kontextu od vzniku sídla po současnost bez vlivu negativních projevů některých epoch minulého století. Sídla se vyznačují často dochovanými drobnými prvky krajinné scény jako jsou např. volné veřejné prostory, vysoký podíl zeleně odpovídající období výsadby vzrostlé zeleně (tzv. Tereziánský patent), kamenné ploty, síť komunikací je vedena v historické stopě, často s dominantou venkovského kostela (převážně s barokní věží) aj. Tyto prostory je nutné uchránit před silným uplatněním vertikálních výškových staveb technicistní povahy a jejich umístování by mělo být prováděno s ohledem na zachování typických průhledů do krajinného rámce sídla a obrazů v rámci sídla a zejména na zachování obrazu sídla v krajině.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Nestavět větrné elektrárny tak, aby došlo k jejich uplatnění v obrazu sídla a vnitřním prostoru sídla či jeho části
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy tak, aby se mohly uplatnit jako dominanty sídla nebo některé jeho části
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v zastavěných prostorech sídla a typických průhledech do okolní krajinné scény (krajinného rámce sídla)
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy tak, aby narušily typické pohledové partie prostoru sídla (gradace zástavby, výhled na dominantní stavbu či prostor apod.)
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se spolu s kostelní věží jako dominanty

8.2.6 Ochrana siluet měst a obcí (obrazu sídla)

Některá sídla se vyznačují typickou siluetou (obrazem sídla) v krajině s převahou pozitivních prvků, jejich uplatnění je neodmyslitelnou součástí krajinné scény. Terénním průzkumem byly „odhaleny“ typické siluety některých sídel uplatňující se pozitivně v okolní krajině (krajinném rámci sídla). Tyto siluety představují obrazy sídel, které jsou mnohdy příčinou vzniku loga sídla nebo typického obrazu na propagačních materiálech (Vysoké Mýto, Polička aj.). Siluety některých sídel patřily vždy k neodmyslitelným artefaktům krajiny. Často mají trojúhelníkový tvar, kdy zástavba graduje ke kostelní věži, radnici nebo zámku na návrší.

Prostory, kde se uplatňuje silueta sídla s převahou pozitivních prvků s typickými znaky jsou vyznačeny do mapové přílohy a též vyfotografovány. Analýza uplatnění sídla byla provedena do vzdálenosti okolo 6 km (předpoklad silné a zřetelné viditelnosti) a vymezený prostor by měl být určitým způsobem ochráněn před snížením kvality obrazu daného sídla. Podle toho jsou navrženy i ochranné podmínky.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Nestavět větrné elektrárny tak, aby došlo k jejich uplatnění v obrazu sídla jako dalšího prvku jeho siluety
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy do prostoru, kde se vizuálně uplatňuje silueta sídla tak, aby došlo k zamezení nebo snížení kvality výhledu na tento obraz.

- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy v prostorech ovlivňujících obraz sídla na jeho pozadí či rámování (okolní krajinný rámec) tak, aby vznikla nová dominanta krajiny „soupeřící“ se siluetou sídla a jejími typickými znaky

8.2.7 Ochrana krajinných předělů

Krajinné předěly vymezují základní krajinné prostory (oddělují krajiny) – oblasti krajinného rázu a uplatňují se jako výrazně vymezující složka krajinné scény se všemi prvky, které jsou její součástí. Krajinné předěly vytváří zejména ve v. části území Pardubického kraje díky čelům kuest a výrazným hřbetům jednoznačné horizonty krajiny uplatňující se z nižších míst jako monument, z vyšších míst pak tvoří skladbu táhlých vrstvených horizontů bez výrazných dominant vytvářejících typický prostor. Krajinné předěly vytváří často dominantní celky a stavby umístěvané do vrcholové části předělu se uplatňují v krajinách, které předěl odděluje jako dominanty.

Ochrana spočívá v ochraně prostoru, kdy stavba může převýšit výrazně horizont utvářený krajinným předělem a tím se uplatnit v několika oblastech zároveň jako dominanta.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb, které výrazně přesahují horizont utvářený monumentem krajinného předělu a hrozí tak, že vznikne nová dominanta krajiny.

8.2.8 Ochrana přírodních dominant a vyvýšenin

Přírodní dominanty ovlivňují často velká území díky svému převažujícímu uplatnění oproti ostatním prvkům krajinné scény, často uzavírají pohledový prostor nebo jsou výraznými orientačními body. Přírodní hodnota je dána především modelací terénu, geologickou skladbou, případně zalesněním. Vrcholová část vyniká výrazným zakončením bez kulturních prvků, často je však kulturními prvky doplněna.

Ochrana spočívá v ochraně prostoru, kde se dominanta uplatňuje před narušením typických pohledů na dominantu, v ochraně prostoru vrcholové části před narušením nevhodným kulturním prvkem.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb, které výrazně potlačují uplatnění přírodní dominanty nebo vytváří mimostřední efekt díky umístění ve svahu dominanty s přesahem vrcholového bodu.
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb v typických průhledech na krajinnou scénu s uplatňující se přírodní dominantou.

8.2.9 Ochrana památkových zón a rezervací

Vymezené památkové zóny vypovídají o existenci zvýšené estetické hodnoty dané znaky historické a kulturní charakteristiky krajinného rázu s vysokou cenností. Jsou potvrzením existence významného souboru znaků historické povahy. Velká část památkových zón je chráněna ochrannými pásmy, kde jsou často stanoveny limity výstavby. Ochrana těchto zón byla analýzou rozšířena o 6 km pásmo vyplývající z potenciální vzdálenosti okruhu silné a zřetelné viditelnosti vertikální stavby o celkové výšce okolo 80m, kde by měl být kladen důraz na vyhodnocení možného ovlivnění památkové zóny:

- uvnitř prostoru zóny a jejího ochranného pásma,
- v obrazu zóny v krajinném rámci.

Vymezení prostorů v 6 km vzdálenosti bylo provedeno s ohledem na modelaci terénu, teoretické uplatnění staveb o výšce nad 40 m do vymezeného prostoru památkové zóny či rezervace a zároveň teoretické uplatnění v krajinném rámci ve spojitosti s výstavbou vertikál v krajinném rámci zóny.

Zpracování výstupu bylo podřízeno dosažení ochrany prostoru památkové zóny a rezervace a jejich ochranných pásem před vizuální kontaminací výškovou stavbou technicistní povahy, kde to je nezbytně nutné. Taková stavba by se neměla uplatnit uvnitř prostorů památkových zón a rezervací, v průhledech ven z těchto prostorů do krajinného rámce a v průhledech na typické obrazy těchto prostorů v krajině.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Nestavět větrné elektrárny tak, aby došlo k jejich uplatnění v obrazu uplatňující se památkové zóny v krajinné scéně
- Neumísťovat vertikální výškové stavby technicistní povahy tak, aby vznikla dominanta krajinného rámce památkové zóny či rezervace
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v prostoru památkové zóny či rezervace a jejího ochranného pásma
- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se v typických průhledech z prostoru památkové zóny či rezervace a jejího ochranného pásma

8.2.10 Ochrana kulturních dominant

Kulturní dominanta krajiny je krajinný prvek či složka v krajině, jehož význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti, který ve svém projevu ovlivňuje souhrn charakteristik daného místa či oblasti (Vorel et al 2004).

Zákon přímo stanovil v §12 ochranu kulturních dominant a lze předpokládat ve spojení s problematikou ochrany krajinného rázu, že jsou tím myšleny dominanty pozitivně se uplatňující. Ochrana kulturních dominant vychází z metodiky preventivního hodnocení krajinného rázu (Bukáček, Matějka 1998) a

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Vertikální výšková stavba technicistní povahy neruší prostorové vztahy v krajině a respektuje charakter území
- Vertikální výšková stavba technicistní povahy pokud se uplatňuje jako dominanta krajiny neměla by stírat nebo silně narušit stávající pozitivní kulturní dominantu nebo dominantní soubor
- Vertikální výšková stavba technicistní povahy jako nová dominanta neruší ani nestírá dominantu přírodní (např. stožár na skále)
- Vertikální výšková stavba technicistní povahy nevznáší cizorodé tvary, zvuky a pachy do krajiny nebo je umístěna tak, aby byly tyto vlastnosti eliminovány v dostatečné míře
- Vertikální výšková stavba technicistní povahy by se neměla uplatňovat v prostoru ovlivněném kulturní dominantou jako převažující dominanta, ale pouze jako podřízený prvek krajinné scény (ochrana tzv. třetích bodů)
- Ke střetu dominant či uplatnění v krajinné scéně se přihlíží vždy z pohledu upřednostnění duchovní, kulturně-historické nebo společenské kulturní funkce před vyjádřením komerčního zájmu jednotlivce či firmy.

8.2.11 Ochrana typických os krajiny

Krajinné osy jsou pomyslné vektory, které jsou nositelem uspořádání znaků ve směru tohoto vektoru. Krajinné osy určují směr uspořádání prvků a složek krajiny. Uplatňují se jako dominující prvek uplatňující se v nějakém směru (výrazná komunikace, řeka, údolí) nebo pomyslná osa vytvářená prvky krajinné scény (dominanty položené v jediném směru – např. obchodní stezky). Osa určuje prostorové vztahy v krajině i vnímání jejího měřítka. Osu, která je nositelem spoluurčujícího nebo zásadního znaku krajinné scény je nutné chránit.

Příkladem takové osy může být zaříznuté údolí řeky v okolní krajině, osa vytvořená uspořádáním sídel např. Česká Třebová – Ústí nad Orlicí – Libchavy, Letohrad – Žamberk nebo osa utvářená kostelními věžemi a sídly uspořádaných ve směru staré obchodní stezky jako je např. Jevíško – Chornice – Městečko Trnávka. Osu můžeme z hlediska jejího vzniku a působení posuzovat jako přirozenou (údolí) nebo umělou (komunikace). Nemalé množství sídel v Pardubickém kraji je například položeno podél údolní osy vytvořené nějakou vodotečí.

V hodnocení krajinného rázu se krajinné osy projevují vždy v závislosti na velikosti hodnoceného území. V detailním hodnocení místa může být osou např. cesta vedoucí ke kostelu (např. osa aleje směřující ke klášteru nad Hedčívou) nebo silnice protínající obec (obce v okolí Pličky u Litomyšle jako např. Čistá), popř. tok řeky (např. Kladubsko). V hodnocení oblasti je osou například táhlé údolí (např. orientace celého Podorlíčí, orientace prostoru Česká Třebová – Ústí nad Orlicí), dálnice, železnice (v některých místech železniční koridor Brno – Pardubice, u Moravské Třebové silnice I. tř. tzv. Hradecká) apod. Krajinné osy se nemusí v krajině hodnoceného území projevovat nijak výrazně (podélná osa uspořádání sídel v údolí potoka Žejbro). Ochráně podléhají především osy výrazné.

OCHRANNÉ PODMÍNKY

- Vertikální výšková stavba technicistní povahy by se neměla uplatňovat v prostoru typické osy utvářené jinými dominantami

- Zamezit výstavbě vertikálních výškových staveb technicistní povahy uplatňujících se na koncích krajinné osy (v sídlech i ve volné krajině), kdy je předpoklad vzniku dominanty

8.3 Obecné ochranné podmínky území Pardubického kraje

Obecné ochranné podmínky vyjadřují limity vztažené na úroveň oblastí krajinného rázu, konviziální prostor a celého území kraje. Jejich účelem je zajistit základní ochranu pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu ve vztahu ke krajině Pardubického kraje ve smyslu §12 zákona č. 114/92 Sb.

Každá vertikální výšková stavba technicistního charakteru by měla dodržet následující limity území Pardubického kraje:

- Stavba se neuplatní v pohledových osách na výrazné typické dominanty Pardubického kraje (zejm. Kunětickou horu, kostelní věž ve Včelákově, Luži aj.).
- Stavba nenaruší interiér území vysoké krajinářské hodnoty, zejm. CHKO, přírodní park.
- Stavba nepřevyší krajinné předěly tak, aby vznikla dominanta na rozhraní dvou oblastí krajinného rázu.
- Stavba se nebude uplatňovat jako dominanta oblasti krajinného rázu.
- Stavba se nebude uplatňovat v prostoru výhledu na typickou přírodní scenérii Pardubického kraje, v esteticky cenném obraze sídla vytvářejícím typickou siluetu a prostor, nebude se uplatňovat do interiéru památkové zóny či rezervace.
- Stavba se nestane spoluurčujícím znakem krajiny oblasti či konviziálního prostoru (ve smyslu uvedených metodik) – tzv. kumulativní efekt.
- Stavby by neměly být v místě kumulovány v takovém počtu, aby způsobily společným uplatněním změnu měřítka krajiny.
- Měly by být dodrženy ochranné limity vymezených prostorů.

8.4 Stanovení podmínek pro výstavbu výškových staveb technicistního charakteru

Úkolem této kapitoly je vymezení podmínek, které by měla výšková vertikální stavba technicistního charakteru splnit, aby nedošlo k jednoznačnému zasažení pozitivních znaků a hodnot krajinného rázu ve smyslu §12 zákona č. 114/92 Sb. Seznam podmínek vychází z ochranných limitů jednotlivých elementů krajiny vytvářejících znaky charakteristik krajinného rázu a citované metodiky hodnocení vlivu staveb na krajinných ráz.

Pro úplné pochopení nastavených podmínek je důležité zopakovat, že výšková stavba technicistní povahy:

- je vždy určitého typu a způsobu provedení
- má výšku a šířku základny (u větrných elektráren pak vrtuli)
- potřebuje ve svém okolí technické zázemí
- uplatňuje se v okruzích viditelnosti a hladinách uplatnění.

Tomu odpovídají uvedené limity a následující podmínky. Podmínky výstavby lze rozdělit podle vztahu na:

- podmínky vztažené k jednotlivým vymezeným územním jednotkám,
- podmínky vztažené k hodnocení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu dle vymezených prostorů krajinných typů A – C.

8.4.1 Podmínky vztažené k jednotlivým územím

ÚZEMÍ	LIMITY
1. Území, kde nelze stavět (v mapě je vyznačeno červenou barvou)	<ul style="list-style-type: none"> • Nelze provádět výstavbu větrných elektráren. • Nelze provádět výstavbu ostatních vertikálních výškových staveb technicistní povahy.
2. Území, kde převažuje veřejný zájem deklarovaný zákonem (v mapě je vyznačeno světle červenou barvou)	<ul style="list-style-type: none"> • Není doporučena výstavba vertikálních výškových staveb technicistní povahy výrazně převyšující obvyklou výšku lesa (problematické stavby mohou být cca od 30 m, závisí na jejich umístění). • Nedoporučuje se umísťovat větrné elektrárny do těchto prostorů a v jejich těsné blízkosti, kdy hrozí uplatnění staveb představujících průmyslovou výrobu el. energie v krajině s převahou pozitivních znaků přírodní, historické a kulturní hodnoty.
3. Území vysokých krajinářských hodnot (v mapě je vyznačeno oranžovou barvou)	<ul style="list-style-type: none"> • Výstavbu vertikálních výškových staveb technicistní povahy je nutné provádět s ohledem na splnění pravidel a naplnění limitů území. • Větrné elektrárny není doporučeno umísťovat do těchto prostorů.
4. Území ochranných zón a prostorů (v mapě je vyznačeno oranžovou barvou)	<ul style="list-style-type: none"> • Podmiňuje výstavbu vertikálních výškových staveb technicistní povahy splněním limitů daného prostoru.
5. Ostatní území (v mapě je vyznačeno zelenou barvou)	<ul style="list-style-type: none"> • Platí obecné ochranné podmínky

1. Území, kde nelze stavět, jsou hájena ze zákona před instalací hodnoceného typu staveb. V těchto prostorech je výstavba nepřípustná. **Orgán ochrany přírody je oprávněn žádost zamítnout.**
2. Území, kde převažuje veřejný zájem, neboť se vyznačuje vysokou přírodní a estetickou hodnotou krajinného rázu, nejsou vhodná k instalaci hodnoceného typu staveb. Orgán ochrany přírody může zvážit, zda nedojde ke snížení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu nebo snesitelnému snížení těchto hodnot za předpokladu, že se stavba uplatní maximálně v cca 10% celého území a splní většinu stanovených limitů ochrany. Výstavba větrných elektráren by však neměla být v těchto územích povolována obecně. **Orgán ochrany přírody vždy požaduje hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz dle doporučené metodiky, kde bude prokázáno ovlivnění všech limitů území.**
3. Území, které bylo vymezeno pro svou vysokou krajinářskou hodnotu vytvářející zvýšenou estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu, podmiňují instalaci hodnoceného typu staveb na základě splnění limitů území vyhodnocením dopadu na stávající znaky vymezených prostorů. Pokud je stavba umístěna na okraji

prostoru a její uplatnění lze předpokládat v okruhu silné a zřetelné viditelnosti, pak je nutné vyhodnocení provést jako by byla uvnitř. **Orgán ochrany přírody vždy požaduje hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz dle doporučené metodiky, kde bude prokázáno ovlivnění všech limitů území.**

4. Území, které bylo vymezeno jako signální prostor, ve kterém hrozí nežádoucí uplatnění hodnocených staveb v cenném prvku krajinné scény vyznačujícího se vysokou estetickou či přírodní hodnotou krajinného rázu. **Orgán ochrany přírody požádá o doložení potenciálního uplatnění stavby vůči chráněnému elementu krajiny v rámci hodnocení krajinného rázu.**
5. Území, kde není stanoven žádný ze specifických ochranných limitů, představuje prostor, kde lze za splnění obecných limitů oblasti či kraje hodnocené stavby umístit. **Orgán ochrany přírody může dle rozsahu uplatnění stavby rozhodnout o potřebě hodnocení vlivu stavby na krajinný ráz.**

8.4.2 Podmínky vztažené k hodnocení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu dle typů území A – C obecně

Limity vztažené obecně k jednotlivým krajinným typům jsou doporučující a je možné za předpokladu naplnění limitů daného území je do určité míry změnit.

ÚZEMÍ	LIMITY
Území typu A	<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba větrných elektráren není doporučena. • Výstavba ostatních vertikálních výškových staveb technicistní povahy o výšce nad 40 m není doporučena, ve výjimečných případech lze stavbu instalovat, kdy nedojde k zásahu do území v okruhu silné a zřetelné viditelnosti vyššímu než je 10% a za předpokladu, že budou naplněny ochranné podmínky území. • Výstavba ostatních vertikálních výškových staveb technicistní povahy o výšce do 40 m je povolena za předpokladu, že budou naplněny ochranné podmínky území.
Území typu B	<ul style="list-style-type: none"> • Výstavbu větrných elektráren lze provádět za splnění ochranných limitů území, zásah dotčeného krajinného prostoru v okruhu silné a zřetelné viditelnosti by neměl být vyšší než 35 %. • Výstavba ostatních vertikálních výškových staveb technicistní povahy o výšce nad 40 m je možná za splnění ochranných limitů území, zásah dotčeného krajinného prostoru v okruhu silné a zřetelné viditelnosti by neměl být vyšší než 40 %. • Výstavba ostatních vertikálních výškových staveb technicistní povahy o výšce do 40 m je povolena za předpokladu, že budou naplněny ochranné podmínky území.
Území typu C	<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba větrných elektráren i ostatních vertikálních výškových staveb technicistní povahy je možná za předpokladu splnění ochranných limitů oblasti či konvizačního celku. • Větrné parky musí dodržet limity vztažené k oblasti či konvizačního celku.

Výpočet uplatnění stavby

Procento uplatnění stavby – představuje součet plochy zasaženého prostoru (tj. kde se stavba potenciálně uplatní) v daném okruhu viditelnosti vůči celkové ploše dotčeného krajinného prostoru, vymezeného dle metodiky.

Procento uplatnění stavby v daném prostoru – představuje součet plochy zasaženého prostoru vůči celkové ploše volné krajiny daného vymezeného území.

8.4.3 Podmínky zamezující vzniku nežádoucího kumulativního efektu

Jak praxe ukázala, žádosti o výstavbu výškových vertikál technicistního typu přichází nezávisle od různých žadatelů, ať již na výstavbu stožárů GSM, el. vedení, továrních komínů nebo a zejména v současné době větrné elektrárny. Obecně správní řízení nepracuje s pojmem kumulativního efektu, tj. kdy hrozí společné uplatnění velkého množství staveb stejného druhu v krajinné scéně díky jejich postupnému povolování. Zejména u výstavby větrných elektráren je tento případ velmi problematický, neboť může způsobit společné silné uplatnění těchto staveb v krajinné scéně rozsáhlého území a tím se tak stát spoluurčujícím znakem krajinného rázu a vytvářet tak charakter celé krajiny. Ke vzniku kumulativního efektu může dojít i v rámci jedné lokality umístěním více staveb do jediného prostoru (větrný park, více stožárů GSM). Stavby se pak v krajinné scéně uplatňují společně a tím dojde k výraznému zesílení dopadu na estetickou i přírodní hodnotu krajinného rázu.

Takovému efektu lze předejít za předpokladu, že bude výstavba takových staveb koordinována z centra, tj. orgán státní správy bude mít k dispozici existenci povolených staveb v rámci území celé oblasti či v širším prostoru.

Kumulativní efekt by měl být další z podmínkou výstavby.

8.4.3.1 Výpočet kumulativního vlivu staveb

Je logické, že výstavba VE i ostatních vertikál by měla být v rámci oblasti krajinného rázu cíleně řízena úřady, v opačném případě hrozí živelná výstavba podobně jako tomu bylo v 90. letech u stožárů GSM, kdy lze v jediné lokalitě spatřit 3 stožáry GSM vykonávající stejnou funkci, avšak vždy pro jiného operátora. Totéž se ale dělo v rámci širšího území (např. Skutečsko), kde díky 3 operátorům „vyrostlo živelně“ trojnásobné množství stožárů. V současné době se tak stožáry GSM stávají neodmyslitelnou součástí krajinné scény mnoha území a vytváří místy typický znak kulturní charakteristiky krajinného rázu. Kdy je kumulace staveb v rámci oblasti nad hranicí snesitelnosti? Jedná se především o určitý pomyslný zlom, kdy se stavby stejného typu stanou nedílnou součástí krajiny a budou spoluvytvářet celkový charakter krajinného rázu celého území vymezené oblasti krajinného rázu.

Cílem sledování kumulativního efektu je stanovení určité kapacity prostoru, aby bylo dosaženo zamezení vzniku kumulativního efektu jehož výsledkem je:

- vznik znaku kulturní charakteristiky krajinného rázu se spoluurčujícím významem, tj. znaku, který změní charakter krajinné scény daného území natolik, že se stane neodmyslitelnou součástí krajiny,
- vznik silně se uplatňujícího znaku krajinné scény, který vytváří výrazně se uplatňující dominantu celého dotčeného krajinného prostoru a tím mění pořadí hmotných prvků krajinné scény daného území.

Kumulativní vliv lze stanovit ve dvou úrovních:

- vliv v rámci celé oblasti krajinného rázu nebo více oblastí krajinného rázu
- vliv v rámci prostoru větrného parku

Výpočet kumulativního efektu v větrného parku

Za větrný park považuje více než 2 stavby jejichž vymezené okruhy silné viditelnosti se překrývají. Signálem, kdy lze očekávat zásah do měřítka krajiny díky kumulaci staveb větrného parku je stav, kdy součet zasažené plochy v okruhu silné viditelnosti daných staveb větrného parku výrazně převažuje obvyklou výměru složek krajiny, vyjma rozsáhlých lesních komplexů.

Výpočet kumulativního efektu v rámci oblasti nebo konvizuálního celku

Signálem, že může dojít ke kumulativnímu efektu a tedy k teporetickému naplnění kapacity území (stavba daného typu se stává spoluurčujícím znakem kulturní charakteristiky) je stav, kdy součet ploch okruhu silné viditelnosti všech staveb stejného typu dosahuje 40% celkové plochy zasažené oblasti a zároveň součet zasažených prostor v okruhu silné a zřetelné viditelnosti přesahuje 25% celkové plochy území. Koeficient součtu ploch lze získat prostým dělením:

$$n\%/100 = \text{koeficient součtu, kde } n \text{ představuje výsledné číslo procentuálního zasažení oblasti}$$

Signální koeficient uplatnění kumulativního vlivu na území oblastí krajinného rázu

Je-li koeficient součtu ploch všech okruhů viditelnosti staveb stejného typu na území oblasti vyšší než 0.4 a zároveň koeficient součtu všech vizuálně zasažených ploch kritických a problematických míst (analýza vizuálního uplatnění stavby) je vyšší než 0.35, a tudíž se společný součet obou koeficientů blíží k 1, pak je výsledek signálem, kdy hrozí uplatnění kumulativního efektu dané stavby v rámci oblasti. Z toho vyplývá vztah k §12 zákona:

- ✓ dochází k výraznému ovlivnění estetické hodnoty krajinného rázu
- ✓ dochází k silnému potlačení uplatnění znaků přírodní povahy a tím snížení přírodní hodnoty krajinného rázu
- ✓ dochází ke změnám vztahů v krajině

Signální koeficient snesitelnosti počtu staveb v rámci větrného parku

Je-li součet plochy okruhu silné viditelnosti všech staveb větší než obvyklá výměra ploch v krajině v okruhu silné viditelnosti, pak jde o signál, že z pohledu §12 zákona dochází k silnému ovlivnění měřítka krajinného rázu místa a pokud je součet cca dvojnásobně vyšší než obvyklá velikost ploch, pak dochází k neúnosnému (stírajícímu) zásahu do měřítka krajiny oblasti.

Kumulativní efekt v dálkových pohledech

Z některých vyvýšených prostorů, které umožňují pohled do okolní krajiny z ptačí perspektivy, tj. kdy má pozorovatel velké území „jako na dlani“, se může projevit kumulativní efekt v jiné formě. Zatímco jednotlivé stavby se z pohledu pozorovatele pohybujícího se uvnitř dané krajiny mohou jevit jako jednotlivé se snesitelnou mírou uplatnění, z vyvýšených prostorů to může být naopak. Efekt vyvýšených míst by měl být zohledněn především v prostorech, které jsou viditelné z okrajových částí Železných hor a Žďárských vrchů, Orlických hor a Jeseníků, kdy lze přehlédnout velkou část Pardubického kraje a zejména navazující okolní sníženiny.

8.4.3.2 Návrh řízení výpočtu kumulativního efektu

Tyto signální výpočty poskytují orgánu ochrany přírody mnohem uchopitelnější orientaci v dopadu staveb na krajinný ráz a i přes určitou subjektivitu principu výpočtu nesou mnohem vyšší vypovídající hodnotu. Výsledek výpočtu signálního koeficientu kapacity území je důležitý k pochopení vztahů uvažovaných staveb s ostatními, které již v dané krajině existují nebo je o nich uvažováno. Předpokladem úspěchu je centrální koordinace formou jednoduché databáze bodů umístěných staveb, sestávající z tabulky evidovaných výškových staveb technicistní povahy.

Návrh struktury tabulky

- ◆ Název stavby (obsahuje např. VE Anenská Studánka)
- ◆ Typ stavby (VE, GSM, komín apod.)
- ◆ Souřadnice bodu X (S-JTSK)
- ◆ Souřadnice bodu Y (S-JTSK)
- ◆ Řízení (1 – žádost, 2 – schváleno, 3 – postaveno)
- ◆ Výška stavby hladina 1 v m
- ◆ Výška stavby hladina 2 v m
- ◆ Výška stavby hladina 3 v m
- ◆ Výška stavby hladina 4 v m
- ◆ Okruh viditelnosti 1 v m
- ◆ Okruh viditelnosti 2 v m
- ◆ Okruh viditelnosti 3 v m
- ◆ Okruh viditelnosti 4 v m

Diskuse

U zákonných limitů území lze očekávat diskusi maximálně o existenci určitého zákonem daného institutu, správnosti vymezení daného území apod. Diskuse je však více odborná a jen těžko lze očekávat změny. Může nastat polemika nad výkladem některých ustanovení zákona, případně co je společenský zájem.

U veřejného zájmu je někdy těžší stanovit, co veřejným zájmem skutečně je. Je však nutné si uvědomit, že veřejný zájem je vždy deklarací dohody na vyšší úrovni. Ochrana krajinného rázu na území přírodního parku je již deklarována §12 o ochraně krajinného rázu zákona č. 114/92 Sb. a příslušnou vyhláškou orgánu státní správy. O vyšší veřejný zájem může jít v tomto případě pouze tehdy, pokud daná výstavba je deklarována právní normou, tedy je zakotvena v legislativě jako žádoucí.

U území krajinářsky exponovaných hodnot může být diskuse zaměřena především na vymezení území a jeho existenci. Území sice odpovídá určité krajinářské hodnotě, ta však je často výsledkem subjektivního chápání hodnot. V těchto případech je nutné brát na zřetel všechna doporučení jako mantinel, kdy je v podstatě jisté, že nedojde ke snížení hodnot krajinného rázu v daném prostoru. Pokud ano, pak musí orgán ochrany přírody rozhodnout, zda je takové snížení hodnot snesitelné. Obecně by mělo platit, že zásah spoluurčujícího znaku určité charakteristiky povede k těžko snesitelné změně hodnot krajinného rázu za předpokladu, že jeho dopad bude negativní.

Může též nastat diskuse na téma estetická a přírodní kvalita krajiny. Vnímáme-li krajinu jako místnost, pak všechny její skladebné prvky můžeme chápat jako její vybavení. Těžko bychom uvažovali o umístění např. uhelného kotle do obývací místnosti. Podobně lze v paralele chápat umístění takové stavby jako je větrná elektrárna nebo vyšší příhradový či tubusový stožár. Části krajiny, kde technický prvek a jeho průmyslové vyjádření lze již v současné době chápat jako spoluurčující, pak budeme méně chránit před vlivem výškových vertikál technicistní povahy, zatímco krajiny s vyšším uplatněním znaků vytvářejících přírodní charakteristiku a tedy převahou přírodních složek a prvků krajiny (bez přítomnosti technických), budeme před takovými stavbami maximálně chránit. V tom je smysl zachování krajinného rázu v souladu s §12, který jasně sděluje, že je stávající krajinný ráz chráněn před snížením jeho hodnot. Nikoliv však před možným zlepšením. V technicky upravené krajině s mnoha technickými prvky s disharmonií přírody a kulturního využití je zlepšení možné a funkce §12 takové činnosti nebrání. V krajině pozitivní, tedy harmonické, tomu je zcela naopak. V diskusi je nutné vymezit základní chápání celého prostoru z pohledu pozitivních znaků a jejich uplatnění a citlivosti na daný uvažovaný záměr: Větrná elektrárna představuje především průmyslovou stavbu, vertikálu s výrazným dynamickým prvkem (ten navíc je neklidný, podobně jako komunikace s auty nebo železnice) a tudíž se jedná o stavbu potlačující hodnotu pozitivních znaků přírodní povahy a pozitivních znaků kulturní povahy, které jsou s těmi přírodními v souladu, neboť spolu vztahově jednoznačně souvisí. Stavba bude vždy nepřijatelná pokud zasáhne krajinu s harmonicky vyváženými vztahy kulturního využití člověkem s přírodními složkami krajiny.

Vztah, kdy větrná elektrárna nebo jiná vertikála zasahuje výrazně prostor krajinářsky cenného území zvenčí (tedy není umístěna uvnitř tohoto území), lze přirovnat v uvedené paralele k pohledu z okna místnosti, který oplývá velmi vkusným a harmonicky vyváženým interiérem, leč má velká okna s výhledy do nevzhledné průmyslové krajiny. Cílem by tedy mělo být zabránění umístění takových staveb do průhledů a přesahování vymezujících horizontů tak, aby tvořilo výrazné dominanty. Z tohoto pohledu je velmi důležité dodržovat určité principy stanovené jako podmínky výstavby.

Stanovené limity kumulativního efektu byly odzkoušeny na několika desítkách staveb a též na modelu hypotetického uplatnění stavba v rámci oblastí krajinného rázu a vypsané koeficienty je nutné brát jako signální právě z toho důvodu, že lze jen těžko stanovit přesnou hranici, kdy dojde k uplatnění kumulativního efektu, který způsobí vznik spouštěcího znaku kulturní charakteristiky krajinného rázu nebo změnu měřítka krajiny. Výpočet díky subtilnosti hodnoceného typu staveb nepočítá s uplatněním hmoty (jako je tomu u tubusu). Hmota a výška vertikály se uplatňuje spíše na pozadí jiného prvku nebo složky krajiny či tvaru reliéfu, a to buď jako převažující nebo podřízená. Hmotu stavby je možné pouze zachytit v bezprostřední vzdálenosti u stavby, o tom vypovídá dostatečnou měrou stanovení okruhu silné viditelnosti.

Pravděpodobně lze očekávat diskusi v umístění stavby versus možného zasažení prostorů A a B a krajinářsky exponovaných území a prostorů vymezujících ochranné zóny. Z tohoto důvodu je postup dokladování vlivu stavby na krajinný ráz striktní a jednoznačný. Orgán ochrany přírody by měl vyžadovat dodržení tohoto postupu.

IV. část

Jednotný postup posouzení vlivů záměru na krajinný ráz

9 Metodický postup a podklady

9.1 Postup hodnocení

Každý předkladatel záměru výstavby výškové stavby, u které je nutné dle této studie prokázat míru ovlivnění pozitivních hodnot krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru (DoKP), by měl předložit provedené expertní hodnocení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. Takové hodnocení by mělo být provedeno v následujících krocích, vedoucích k transparentnímu získání odpovědi na uvedené základní otázky vycházející ze zákona:

1. Jednoznačný popis a cíl navrhovaného záměru s potřebnými technickými údaji
2. Provedený postup (metodika) hodnocení
3. Vymezení dotčeného krajinného prostoru (DoKP) a prostorů, kde lze předpokládat silné uplatnění stavby
  - Stanovení hranice DoKP
  - Analýza potenciálního uplatnění stavby a vymezení kritických a problematických míst
  - Vymezení oblastí a míst krajinného rázu (vyžaduje-li to daný DoKP, tj. nelze identifikovat znaky a hodnoty krajinného rázu celého DoKP a je nutné vymežit specifické územní jednotky viz citovaná metodika: Vorel et al. 2004)
4. Identifikace znaků a hodnot krajinného rázu DoKP a jejich klasifikace
5. Identifikace dotčených znaků a hodnot jednotlivých prostorů a specifikace míry zasažení těchto znaků a hodnot
6. Posouzení míry vlivu stavby na estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu
7. Určení snesitelnosti na základě hodnocení

1. Cíl a popis záměru

Popis záměru

Popis záměru a technická specifikace stavby by měla být vždy v první kapitole, aby bylo jasné, co bude hodnoceno. Investor (zadavatel) by měl vždy doložit technické parametry stavby a potřebné parametry získané předběžnou analýzou. U každé stavby by měly být uvedeny následující údaje:

- typ stavby a způsob provedení
- výška stavby (pokud se skládá z více odlišných částí, pak se uvádí výška jednotlivých částí)
- šířka základny
- u větrných elektráren se uvádí rychlost otáčení vrtule
- potřebná vybavenost území představující doplňující zařízení stavby, elektrická vedení, cesty apod.
- vzdálenost jednotlivých okruhů viditelnosti v m: silná, zřetelná, snižená, slabá
- vymezení jednotlivých hladin uplatnění stavby v m
- uvedení potenciálně zasaženého prostoru v zóně silné a zřetelné (samostatně) v % vypočítaných dle této metodiky, u větrného parku uvedení celkového součtu plochy zasažené v okruhu silné a zřetelné viditelnosti
- *přílohou musí být vyobrazení stavby*

Definice cíle

V této podkapitole jsou vždy uvedeny cíle daného záměru a očekávané cíle daného hodnocení.

2. Metodika, postup

Kapitola obsahuje všechny provedené kroky a nastavení provedených analýz vedoucí k vyhodnocení vlivu záměru na krajinný ráz.

3. Vymezení dotčeného krajinného prostoru, kritických a problematických míst

A) Vymezení DoKP

Vymezení dotčeného krajinného prostoru se provádí vymezením okruhu možné nejzazší viditelnosti stavby, kdy se stavba bude uplatňovat v krajinné scéně. V tomto okruhu je provedeno hodnocení zasaženého území včetně navazujících souvisejících částí území přesahujících okruh vymezení. Doporučené vymezení dotčeného krajinného prostoru dle vzdálenosti potenciální viditelnosti stavby (uvedené vzdálenosti jsou doporučeny na základě vyhodnocení empirického pozorování v terénu):

STAVBA A JEJÍ VÝŠKA	VZDÁLENOST
stožary příhradové konstrukce o výšce do 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 7 km
stožary příhradové konstrukce o výšce 40 m s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 10 km
stožary příhradové konstrukce o výšce nad 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 8 km
stožary příhradové konstrukce o výšce nad 40 m s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 12 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce do 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 7 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce do 40 m s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 10 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce nad 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 10 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce nad 40 m příhradové konstrukce s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 14 km
u větrných elektráren bez transparentního nátěru a světelného označení o výšce středu rotoru do 45 m	je volen okruh okolo 12 km
u větrných elektráren s transparentním nátěrem nebo světelným značením o výšce středu rotoru do 45 m	je volen okruh okolo 15 km
u větrných elektráren bez transparentního nátěru a světelného označení o výšce středu rotoru nad 45 m	je volen okruh okolo 20 km
u větrných elektráren s transparentním nátěrem nebo světelným značením o výšce středu rotoru nad 45 m	je volen okruh okolo 25 km

Pokud je stavba umístěna do pohledově exponovaného prostoru, který je vyvýšen nad okolní terén, je nutné vzdálenost uplatnění těchto staveb upravit podle viditelnosti místa, na kterém je stavba umístěna.

B) Analýza potenciálního uplatnění výškové stavby a vymezení kritických a problematických míst

Výšková stavba se neuplatňuje ve vymezeném dotčeném krajinném prostoru stejnou měrou a proto jsou vymezovány tzv. okruhy (zóny) viditelnosti stavby (Bukáček 2004), které vznikly na základě exaktního hodnocení výsledků empirického pozorování v terénu a vyhodnocení se provádí v tzv. hladinách uplatnění stavby. Zóny viditelnosti představují okruhy míry předpokládaného uplatnění stavby, hladiny vypovídají o viditelnosti stavby z daného prostoru (zda bude vidět celá, nebo jen část).

Aby bylo dosaženo korektního výstupu předpokládaného uplatnění stavby, je nutné zpracování analýzy viditelnosti staveb vhodnými prostředky a nástroji GIS (ruční zpracování je příliš pracné, ale též možné). Vstupní data zohledňují nejen tvary reliéfu (digitální model terénu), ale i průměrnou výšku zástavby a lesních porostů. Výsledky analýzy jsou vyhodnoceny a zpřesněny terénním šetřením, tj. navštívením zasažených ploch, odkud bude stavba viditelná. Pomocí analýzy lze stanovit vhodné body k fotografování jednotlivých obrazů a je možné vymezit vhodná místa ke konstrukci příčných řezů. Výsledkem analýzy jsou plochy, odkud bude stavba viditelná. Tyto plochy jsou srozumitelně zaneseny v mapových přílohách.

B1) Okruhy (zóny) viditelnosti stavby

Předpokladem vymezení okruhů viditelnosti je skutečnost, že výšková stavba se uplatňuje v závislosti na vzdálenosti pozorovacího bodu od dané stavby. Na základě mnoha hodnocení těchto staveb a terénního měření rozsahu uplatnění staveb větrných elektráren jsou vymezovány 3 – 4 zóny viditelnosti stavby. Každá zóna představuje okruh vzdálenosti definující způsob a míru uplatnění stavby:

Okruh silné viditelnosti – prostor, kdy stavba bude velmi dobře viditelná a rozlišitelná od ostatních prvků krajiny, uplatňuje se jednoznačně v krajinném obrazu a působí i jako výrazná dominanta místa, která přitahuje pozornost pozorovatele.

Okruh zřetelné viditelnosti – stavba se zřetelně uplatňuje v krajinné scéně, její projev může být částečně potlačen či zmírněn jinými, převážně většími skladebnými prvky krajinné scény, stavba je vnímána jako dominanta krajinné scény.

Okruh snížené viditelnosti – stavba se v krajinné scéně neuplatňuje výrazně, nepřitahuje pozornost, je však velmi nápadná za dobré viditelnosti a je zřetelným prvkem krajinné scény, její uplatnění bývá potlačeno jinými prvky krajiny, uplatňuje se v průhledech a z vyvýšených míst.

Okruh slabé viditelnosti – stavba se již od této vzdálenosti v krajinném obrazu uplatňuje slabě až zanedbatelně, je však patrná za dobré viditelnosti, ale často jen za předpokladu, že o ní pozorovatel ví, je dobře rozlišitelná pomocí dalekohledu, pouhým okem je obtížné ji identifikovat, specifické průhledey a pohledy z vyvýšených míst mohou uplatnění stavby v krajinné scéně i v této zóně zesílit.

Vymezení jednotlivých zón viditelnosti určuje výška stavby.

Způsob vymezení okruhů viditelnosti:

Okruhy (zóny) viditelnosti stavby jsou vymezeny na základě výpočtu, který byl odvozen z empirického pozorování, kdy byly určeny vzdálenosti dle specifikace okruhů viditelnosti, ty pak byly přeneseny do grafu, jimi byla proložena regresní mocninná křivka se vztahem pro výpočet vzdálenosti jednotlivých okruhů viditelnosti. Jednotlivé okruhy se vymezují dle následujícího výpočtu:

$$\text{okruh silné viditelnosti} = 100 \times (\text{výška})^{0.78}$$

$$\text{okruh zřetelné viditelnosti} = 210 \times (\text{výška})^{0.8}$$

$$\text{okruh snížené viditelnosti} = 1000 \times (\text{výška})^{0.6}$$

výsledky zaokrouhlíme na celé 500.¹ Na základě výpočtu jsou vymezeny kružnice od bodu umístění stavby (v nástrojích GIS analýzou výpočet obalových zón – buffer zones), čímž je získán provedením do mapy rozsah okruhu silné, zřetelné, snížené a slabé viditelnosti. Zbývající slabou viditelnost dostaneme podle přiložené tabulky z I. části studie v kapitole „Uplatnění výškových staveb“ z doporučené maximální vzdálenosti a vytvoříme zbývající kružnici. Slabou viditelnost není třeba vymezovat u menších staveb vůbec (viz uvedená tabulka).

B2) Hladiny uplatnění stavby

Zóny viditelnosti vypovídají o obecně předpokládané síle viditelnosti dané stavby v určité vzdálenosti, hladiny pak o míře jejího uplatnění v krajinné scéně ve smyslu: co bude v daném místě ze stavby vidět. Hladiny jsou vymezeny dle technické specifikace stavby následujícím způsobem:

u stožárů a továrních komínů o celkové výšce do 40 m jsou vymezeny 2 hladiny

1. hladina ve 2 m, určí místa odkud je stavba viditelná celá
2. hladina odhaluje místa odkud je viditelná horní polovina stavby

u stožárů a továrních komínů o celkové výšce nad 40 m jsou vymezeny 3 hladiny

1. hladina ve 2 m, určí místa odkud je stavba viditelná celá
2. hladina představuje 1/3 výšky stavby, určí místa odkud je viditelná od první třetiny stavby
3. hladina představuje 2/3 výšky stavby, určí místa odkud je viditelná od druhé třetiny stavby

u větrných elektráren jsou vymezeny 3-4 hladiny

1. hladina ve 2 m, určí místa odkud je stavba viditelná celá
2. hladina představuje výšku stavby v dolní úvratí, určí místa odkud je viditelná celá otáčející se část
3. hladina představuje výšku stavby ve středu rotoru, určí místa odkud je viditelný střed rotoru a horní otáčející se část

u staveb nad 40 m, kdy list vrtule dosahuje délky okolo 30 m je vymezována 4. hladina:

4. hladina představuje výšku stavby v horní úvratí, od které je odečtena 1/2 celkové délky listu vrtule, určí místa odkud je viditelná část listu vrtule (např. na horizontu v určitém intervalu se vždy „objeví list a zase zmizí...“)

Hladiny pak společně se zónami vypovídají o potenciálním uplatnění dané stavby v krajinné scéně a lze již usuzovat na potenciální zasažení některých přítomných znaků charakteristik krajinného rázu:

¹ Zvolený typ křivky byl vybrán vzhledem k tomu, že se regresní koeficient $R^2 = 0.98$. Díky tomu je zabezpečen stejný metodický postup objektivního vymezování jednotlivých okruhů viditelnosti v každém prováděném hodnocení.

1. hladina – stavba je viditelná z vyhodnocených míst v podstatě celá. Ve vyhodnocených místech lze očekávat silné uplatnění stavby v krajinné scéně i v krajinných obrazech sídel a to především v zóně silné a zřetelné viditelnosti, kde bude vytvářet dominantu prostoru a v zóně snížené viditelnosti, kde se bude pravděpodobně uplatňovat v zasažených prostorech jako zřetelný dominantní prvek krajiny.

2. hladina – stavba je viditelná z vyhodnocených míst od dolní úvratí s celou točící se částí rotoru. V místech zasažení lze očekávat poměrně silné uplatnění stavby v krajinné scéně především v zóně silné a zřetelné viditelnosti, kde bude vytvářet dominantu krajiny. V zóně snížené viditelnosti se uplatní stavba jako zřetelný, z některých míst až místy dominantní prvek krajiny.

3. hladina – stavba je viditelná od středu rotoru po horní úvrat'. Stavba se v zónách silné a zřetelné viditelnosti uplatňuje jako atypický a těžko „uchopitelný“ prvek krajinné scény, kdy je viditelná jenom středová část, ale především otáčející se listy vrtule, které se ztrácejí za horizontem. V zóně snížené viditelnosti se stavba bude uplatňovat jen mírně za dobré viditelnosti. V zóně slabé viditelnosti se bude stavba uplatňovat zanedbatelně.

4. hladina – stavba je viditelná od poloviny rotoru (listu vrtule) k horní úvratí. Stavba se v zóně silné viditelnosti uplatňuje jako velmi atypický a těžko „uchopitelný“ prvek krajinné scény, kdy je viditelná jenom část listu vrtule, která se objevuje nad horizontem. V ostatních zónách se stavba bude uplatňovat jen mírně nebo zanedbatelně.

B3) Vymezení kritických a problematických míst

K vymezení je nutné mít k dispozici nástroje GIS a datové podklady s přesností mapy min. 1:25000. Provedenou analýzou viditelnosti s vymezením prostorů dle jednotlivých „hladin uplatnění stavby“ a pomocí funkce obalové zóny (buffer) vytvořené okruhy viditelnosti dle přiloženého výpočtu.

Vymezení kritických prostorů – za kritický prostor je považován takový prostor, kde dojde k uplatnění stavby v rámci okruhu silné viditelnosti v tzv. 1. a 2. hladině uplatnění stavby a v okruhu zřetelné viditelnosti v 1. hladině uplatnění stavby (průnik výsledků analýzy).

Vymezení problematických míst – problematické místo představuje takový prostor, kde dojde k uplatnění stavby v rámci okruhu silné viditelnosti ve 3. a 4. hladině potenciálního uplatnění stavby a okruhu zřetelné viditelnosti ve 2. a 3. hladině potenciálního uplatnění stavby (průnik výsledků analýzy).

Tabulka vymezení kritických a problematických míst:

<u>Kritická místa</u> (hodnotí se všechny uplatňující se znaky krajinné scény a stanovuje se míra jejich ovlivnění)	Okruh silné viditelnosti x 1. hladina Okruh silné viditelnosti x 2. hladina Okruh zřetelné viditelnosti x 1. hladina
<u>Problematická místa</u> (hodnotí se všechny uplatňující se znaky krajinné scény, které jsou ovlivněny)	Okruh silné viditelnosti x 3. a 4. hladina Okruh zřetelné viditelnosti x 2. a 3. hladina Okruh snížené viditelnosti x 1. hladina
<u>Méně problematická místa</u> (hodnotí se průhledy, specifická uplatnění dominant, horizonty apod.)	Okruh zřetelné viditelnosti x 4. hladina Okruh slabé viditelnosti x 2. - 3. hladina Okruh snížené viditelnosti x 1. - 2. hladina
<u>Zanedbatelná místa</u> za předpokladu, že mezi pozorovatelem není specifická dominanta nebo krajinná scénérie	Okruh slabé viditelnosti x 4. hladina Okruh snížené viditelnosti x 2.- 3. hladina

4. Identifikace znaků a hodnot krajinného rázu DoKP a jejich klasifikace

Identifikace znaků a hodnot jednotlivých charakteristik se provádí v dotčeném krajinném prostoru ve vztahu k celému území, případně samostatně k jednotlivým vymezeným územním jednotkám (kritická místa, problematická místa) odpovídajícím místu nebo oblasti krajinného rázu. Hodnotitel identifikuje znaky:

- ✓ přírodní povahy, které svou společnou přítomností (uplatněním, významem a cenností) vytváří přírodní charakteristiku krajinného rázu
- ✓ kulturní povahy, které svou společnou přítomností (uplatněním, významem a cenností) vytváří kulturní charakteristiku krajinného rázu
- ✓ historické povahy, které svou společnou přítomností (uplatněním, významem a cenností) vytváří historickou charakteristiku krajinného rázu
- ✓ definující vztahy v krajině
- ✓ vytvářející měřítko krajiny a soulad hmotných nehmotných prvků vedoucích k harmonickému měřítku i vztahům v krajině

- ✓ vytvářející kulturní dominanty v krajině
- ✓ identifikující přítomnost významných krajinných prvků, zvláště chráněných území.

5. Identifikace dotčených znaků a hodnot jednotlivých prostorů a specifikace míry zasažení těchto znaků a hodnot

Záměr je porovnáván s identifikovanými znaky krajinného rázu jednotlivých prostorů a hodnotitel stanoví míru ovlivnění daného znaku ve smyslu stupnice:

- Pozitivní zásah
- Žádný zásah
- Slabý zásah
- Středně silný zásah
- Silný zásah
- Stírající zásah

Příklady:

Větrná elektrárna o výšce konzoly 80 m umístěná ve vrcholové partii vymezení horizontu:

ZNAK DEFINUJÍCÍ VZTAHY A MĚŘÍTKO KRAJINY	VÝZNAM	PROJEV	CENOST	MÍRA VLIVU
Nerušený vymezení horizont bez přítomnosti výškových vertikál technicistní povahy	zásadní	+	významný	stírající

Stožár GSM příhradové konstrukce umístěný do vrcholové partie Kunětické hory o celkové výšce 60 m

ZNAK DEFINUJÍCÍ VZTAHY A MĚŘÍTKO KRAJINY	VÝZNAM	PROJEV	CENOST	MÍRA VLIVU
Dominanta Kunětické hory	zásadní	+	jedinečný	stírající

Větrná elektrárna o výšce konzoly 80 m umístěná v okolí opatovické elektrárny, která tvoří kulisu ovlivněné krajiny

ZNAK DEFINUJÍCÍ VZTAHY A MĚŘÍTKO KRAJINY	VÝZNAM	PROJEV	CENOST	MÍRA VLIVU
Chvaletická elektrárna s výrobními bloky s komíny a chladicími věžemi	spoluurčující	-	význačný	žádný

Vyhodnocení míry vlivu je vždy uvedeno v tabulce s identifikovanými znaky.

6. Posouzení míry vlivu stavby na hodnoty krajinného rázu

Ačkoliv identifikace znaků a hodnot KR přinese řadu poznatků a KR je možno popsat nejenom třemi základními charakteristikami (přírodní, kulturní a historická), nýbrž řadou dílčích charakteristik, je třeba zúžit závěry do pojmů, uvedených v § 12 zákona. Je to proto, že naprostá většina hodnocení dle § 12 slouží jako odborný podklad – expertní posudek v rámci správního řízení – a je výhodné, když závěr koresponduje s dikcí zákona. Výstupem posouzení je proto závěr, ve kterém se konstatuje míra zásahů navrhovaného záměru do:

- přírodní charakteristiky (tj. ovlivnění jednotlivých znaků přírodní povahy)
- kulturní charakteristiky (tj. ovlivnění jednotlivých znaků kulturní povahy)
- historické charakteristiky (tj. ovlivnění jednotlivých znaků historické povahy)
- přírodních hodnot (tj. nežádoucí změna přírodní charakteristiky)
- estetických hodnot (tj. nežádoucí změna jednotlivých charakteristik)
- významných krajinných prvků (VKP)
- zvláště chráněných území (ZCHÚ)
- kulturních dominant
- harmonického měřítka
- harmonických vztahů

(Vorel et al 2004, upraveno)

Posouzení se provádí ve vztahu k území vymezeného DoKP, jednotlivým vymezeným specifickým územním jednotkám a zejména ke kritickým a problematickým prostorům, tj. k identifikovaným znakům definujícím charakter těchto vymezených míst. Hodnocení by mělo prokázat, že jsou dodrženy ve stanovené míře ochranné podmínky vztahující se k danému typu území z hlediska ochrany krajinného rázu a pokud ne, pak by mělo obsahovat transparentní seznam zasažených ochranných podmínek.

7. Určení snesitelnosti na základě hodnocení

Budeme-li citovat uvedenou metodiku, pak je důležité, zdali navrhovaný záměr zasahuje do znaků pozitivních, negativních či neutrálních (indiferentních).

- Pro ochranu KR jsou důležité rušivé zásahy, které degradují význam pozitivních znaků KR nebo zesilují negativní působení stávajícího znaku negativního a snižují pozitivní hodnoty přírodní a estetické. Jedná se o negativní zásahy, u kterých dále určujeme jejich míru. Pozitivní zásah do některého ze znaků je vždy zásah v souladu s ochranou KR a není třeba dále určovat jeho míru.
- Míra negativních zásahů je dána konfliktností takových zásahů do pozitivních znaků jednotlivých charakteristik a do rysů krajinné scény a dílčích scenerií krajiny, které byly identifikovány v průběhu hodnocení v dané oblasti a v místech KR. Označení míry negativních zásahů se provádí empiricky na základě zkušeností hodnotitele. Používá se pětistupňová škála pro označení míry zásahu: žádný zásah, slabý zásah, středně silný zásah, silný zásah, stírající zásah.
- Míra zásahu není jediným kritériem konfliktnosti navrženého záměru. Záleží též na projevu, významu (důležitosti) a cenosti identifikovaných znaků pro ráz krajiny.

Výše uvedená kritéria hodnocení míry vlivu navrhovaného záměru je možno shrnout do jedné tabulky spolu s klasifikací identifikovaných znaků.

Na základě výše uvedených kroků je možno v závěru vyhodnotit četnost identifikovaných znaků a hodnot, jejich projev, význam, cenost, ale též míru vlivu navrhovaného záměru. Tyto zjištěné skutečnosti jsou dostatečným materiálem k závěrečnému verdiktu o únosnosti či neúnosnosti navrhovaného záměru z hlediska ochrany krajinného rázu.

Výsledky hodnocení je možno objektivizovat jejich přehodnocením přizvanými nezávislými experty – tzv. anketou expertů. V této anketě se na základě podkladů z provedeného hodnocení experti vyslovují ke klíčovým otázkám, zejména k identifikaci znaků a hodnot a k ocenění jejich významu a dále k míře vlivu navrhovaného záměru na znaky a hodnoty krajinného rázu.

Obecně platí:

Signály, kdy dochází k negativnímu ovlivnění znaků a hodnot krajinného rázu poskytují následující situace:

HODNOTY ZASAŽENÉHO ZNAKU (VÝZNAM, PROJEV, CENOST)	MÍRA ZÁSAHU	VYHODNOCENÍ
zásadní + běžný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Mírné snesitelné snížení některé z hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Neúnosné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr.
zásadní + významný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k nepřípustnému snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr.
zásadní + jedinečný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Neúnosné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr.
spoluurčující + běžný	Pozitivní	→ Zlepšení některých hodnot krr.

	Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Nemá vliv → Mírné snesitelné snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Neúnosné snížení hodnot krr.
spoluurčující + významný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Silnější, avšak za určitých podmínek snesitelné snížení hodnot → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Neúnosné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr.
spoluurčující + jediněčný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krr. → Neúnosné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr. → Nepřípustné snížení hodnot krr.
doplňující + běžný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Zanedbatelné snížení hodnot krr. → Mírné snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k silnějšímu snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k silnějšímu snížení hodnot krr.
doplňující + významný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Mírné snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít k méně únosnému snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít až k neúnosnému snížení hodnot krr. → Méně únosné až neúnosné snížení hodnot krr. (souvisí s dalšími hodnotami)
doplňující + jediněčný	Pozitivní Žádný Slabý Středně silný Silný Stírající	→ Zlepšení některých hodnot krr. → Nemá vliv → Mírné snížení hodnot krr. → Signál, kdy může dojít až k neúnosnému snížení hodnot krr. → Méně únosné až neúnosné snížení hodnot krr. (souvisí s dalšími hodnotami) → Neúnosné snížení hodnot krr. (v souvislosti s ostatními hodnotami)

Kombinací zásahů lze stanovit poměrně objektivně a transparentně míru únosnosti.

Z toho vyplývá, že silný zásah znaku některé z charakteristik jehož uplatnění má význam zásadní nebo spoluurčující vede často k těžko snesitelnému snížení obou hodnot krajinného rázu.

9.2 Povinnosti investora

Aplikace §12 se neobejde bez dostatečných relevantních podkladů, na základě nichž bude orgán ochrany přírody schopen rozhodnout. Z tohoto pohledu by měl investor předložit:

- ✓ Hodnocení vlivu stavby na krajinný ráz provedené dle oficiálně vydané metodiky s ISBN: Vorel et al 2004, kterou lze získat na adrese: <http://web.cvut.cz/fa/u519/KUKR/metodika.htm> a v souladu s požadavky a postupem ve smyslu této kapitoly.
- ✓ V hodnocení by měl navíc doložit:
  - vliv uvažované stavby na zákonem deklarované prostory a jejich ochranné zóny
  - vztah uvažované stavby ke krajinářským ochranným limitům (doložením seznamu zasažených krajinářsky exponovaných území, seznam zasažených ochranných limitů viz kap. 8)
  - vztah k obecným ochranným limitům území Pardubického kraje (viz kap. 8)
  - doložit výpočet kumulativního efektu z aktuální evidence

- ✓ Hodnocení bude doplněno mapovými podklady zpracovanými v měřítku 1:50 tis. nebo 1:25 tis. obsahující
  - všechny vymezené hodnocené prostory (místa, oblasti),
  - hranice DoKP,
  - kritické a problematické prostory,
  - uplatnění staveb v jednotlivých okruzích viditelnosti a hladinách uplatnění.
- ✓ Hodnocení bude doplněno obrazovými přílohami:
  - fotografie z prostoru umístění dané stavby s fotografiemi dokumentujícími průhledy do okolní krajiny z tohoto místa
  - fotografie z kritických a problematických míst provedených pod azimutem ve směru středu fotografie ke středu umístění stavby
  - příčné řezy provedené z kritických a vybraných silně zasažených problematických míst

U fotografií bude přiložen komentář a místo fotografování (může být doplněno bodově v mapové příloze), v případě provedení fotomontáže bude přiložen komentář k postupu provedení montáže, ohnisková vzdálenost a předpokládaná nepřesnost provedení.

Hodnocení bude provedeno v intencích uvedeného postupu podle předložené metodiky. Výsledné hodnocení musí prokázat, že nebyly narušeny uvedené limity území vedoucí k ochraně hodnot krajinného rázu (viz kap. 8), ve kterých se stavba uplatňuje, nebo jejich narušení je prokazatelně ve snesitelné.

10 Práce s materiálem, terminologie

10.1 Postup předběžného hodnocení k vytvoření podkladu

Studie umožňuje rychlé předběžné vyhodnocení potenciálního dopadu stavby na krajinný ráz místa či oblasti. Postup předběžného vyhodnocení potenciálního dopadu stavby na krajinný ráz dotčeného krajinného prostoru v okruhu silné a zřetelné viditelnosti lze provést takto:

1. Zaneseme bod reprezentující umístění stavby do mapy.
2. Vypočítáme okruhy silné a zřetelné viditelnosti.
3. Kružítkem nebo v prostředí GIS vytvoříme (dle měřítka mapy) okruhy viditelnosti do mapy.
4. Provedeme výpis potenciálně zasažených znaků krajinného rázu uvedených v mapě v zóně silné a zřetelné viditelnosti.
5. Vztáhneme k zasaženému prostoru ochranné podmínky dle následující hierarchie:
  - a) Obecné ochranné podmínky Pardubického kraje (str. 202, kap. 8.3)
  - b) Ochranné podmínky vztahené k dané oblasti krajinného rázu (str. 53, kap. 6.3)
  - c) Zákonné ochranné podmínky vyplývající ze zákona (str. 183, kap. 8.1):
    - ✓ Vytvoříme seznam přítomných prostorů, kde nelze stavět výškové stavby ze zákona (str. 183 kap. 8.1.1)
    - ✓ Vytvoříme seznam přítomných prostorů, kde zákon připouští výškové stavby, ale z důvodu zákona vyplývá vyšší veřejný zájem o daný fenomén a tudíž se výstavba nedoporučuje nebo kde jsou obecně závaznými předpisy stanoveny limity. (str. 186, kap. 8.1.2)
  - d) Ochranné podmínky vyplývající z estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu - krajinářské ochranné podmínky území Pardubického kraje (str. 195, kap. 8.2)
    - ✓ Vytvoříme seznam prostorů signalizujících ochranu:
      - území chráněných krajinných oblastí (str. 195, kap. 8.2.1)
      - přírodních parků (str. 196, kap. 8.2.2)
      - navržených přírodních parků v Pardubickém kraji (str. 196 kap. 8.2.3)
      - krajinářsky exponovaných prostorů (str. 197 kap. 8.2.4)
      - prostory venkovských sídel s převahou dochovaných cenných pozitivních prvků (str. 198, kap. 8.2.5)
      - siluety měst a obcí - obrazu sídla (str. 198, kap. 8.2.6)
      - krajinných předělů (str. 199, kap. 8.2.7)
      - přírodních dominant a vyvýšenin (str. 199, kap. 8.2.8)
      - památkových zón a rezervací (str. 199, kap. 8.2.9)
      - kulturních dominant (str. 200, kap. 8.2.10)
      - typických os krajiny – jsou popsány v oblastech a prostorech (str. 200, kap. 8.2.11)
  - e) Vytvoříme výpis ochranných podmínek vztahujících se k zasaženým prostorům a spolu se základním stanovením podmínek pro výstavbu výškových staveb technicistního charakteru (str. 202, kap. 8.4) dokončíme vyhodnocení.
    - ✓ Stanovení podmínek pro výstavbu výškových staveb technicistního charakteru (str. 203 kap. 8.4)
      - Podmínky vztahené k jednotlivým územím (str. 203, kap. 8.4.1)
      - Podmínky vztahené k hodnocení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu dle typů území A – C obecně (str. 204, kap. 8.4.2)
      - Podmínky zamezující vzniku nežádoucího kumulativního efektu (str. 204, kap. 8.4.3)
        - Výpočet kumulativního vlivu staveb (str. 205)

Výstupem předběžného hodnocení lze získat seznam ochranných podmínek vztahujících se k danému prostoru, které musí být dodrženy. Provedené hodnocení konkrétního záměru na krajinný ráz by mělo prokázat, že jsou tyto podmínky dodrženy nebo lze očekávat jejich narušení.

10.1 Použité termíny, terminologie

Základní pojmy vycházející ze zákona č.114/92 Sb.

činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa je taková činnost, která natolik naruší specifické znaky a hodnoty oblasti či místa, že změní význam a obsah jednotlivých charakteristik

estetická hodnota krajiny je projevem přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítka a vztahů v krajině a je výsledkem trvale udržitelného vývoje krajiny; předpokladem vzniku estetické hodnoty jsou subjektivní vlastnosti pozorovatele, objektivní okolnosti pozorování a objektivní vlastnosti krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků, struktura složek)

harmonické měřítko krajiny vyjadřuje takové členění krajiny, které odpovídá harmonickému vztahu činností člověka a přírodního prostředí a způsobům trvale udržitelného využívání dané krajiny; z hlediska fyzických vlastností krajiny se jedná o soulad měřítka celku a měřítka jednotlivých prvků

harmonické vztahy v krajině vyjadřují soulad činností člověka a přírodního prostředí (absence rušivých jevů), trvalou udržitelnost užívání krajiny, chápány jako harmonický soulad znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu

historická charakteristika krajinného rázu je specifickou součástí kulturní charakteristiky a spočívá v souvislostech kulturních a přírodních charakteristik oblasti či místa. Historická charakteristika je klíčová pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním a vzhledem a jejich trvalé (dlouhodobé) udržitelnosti. Patří sem i místa bitev.

charakteristika krajinného rázu je dána druhem a uspořádáním krajinných složek, prvků a jevů nebo jejich souborů, které se podílejí na vzniku rázu krajiny. Jedná se o charakteristiky přírodní, kulturní a historické. Vnímáme ji jako soubor typických znaků

krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona)

krajinný ráz je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik

kulturní charakteristika krajinného rázu je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které v krajině zanechal

kulturní dominanta krajiny je krajinný prvek či složka v krajině nebo dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují charakter daného místa či oblasti

místo krajinného rázu je menší část krajiny, která je pohledově spojitá z většiny pozorovacích stanovišť nebo území typické díky své výrazné charakterové odlišnosti; místo lze většinou jednoznačně vymežit

oblast krajinného rázu je „území“ s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od sousedícího území ve všech charakteristikách nebo v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu; je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnicích se charakteristik

přírodní hodnota je dána mírou přítomnosti ekosystémů chápáných jako ekosystémy přírodní a přírodě blízké, přirozenou morfologií krajiny, vnímatelných interakcí mezi ekosystémy a výraznými přírodními dominantami krajiny

přírodní charakteristika krajinného rázu zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami, kterými jsou především geologické, geomorfologické, klimatické a biogeografické poměry, tak aktuálním stavem ekosystémů

významný krajinný prvek dle ustanovení §3, odst. 1, písm. b) zákona

zvláště chráněné území dle ustanovení §3, odst. 1, písm. f) zákona

Další použité pojmy v následném hodnocení

dotčený krajinný prostor je část krajiny dotčená předpokládanými vlivy hodnoceného záměru (zpravidla vizuálními, ale též např. akustickými apod.); zahrnuje jedno nebo více míst krajinného rázu

budova je vyhrazen pro nadzemní stavbu prostorově soustředěnou a navenek převážně uzavřenou obvodovými stěnami a střešní konstrukcí (Vyhl.137/98Sb.)

dominant je převládající, vládnoucí prvek v konfiguraci hmotných prvků krajinné scény

dominantní rys je převládající jev nebo vlastnost krajinné scény

estetická hodnota krajinného rázu je vyjádřením míry celkového pozitivního či opačného chápání výrazu dané krajiny

kompaktní zástavba je souvislá zástavba ve které stavby na sebe bezprostředně navazují ve formě řad, uzavřených nebo otevřených bloků, která tvoří uliční fronty nebo má výrazně ucelenou hranici vůči okolní krajině

krajinná scéna - při pozorování z různých míst krajiny vnímáme tzv. krajinnou scénu - vnímáme ji staticky (např. jako pohled z významného bodu krajiny) nebo dynamicky (jako sled pohledů z různých míst trasy průchodu krajinou); krajinná scéna je nositelem estetických hodnot, tkvících v prostorovém uspořádání, v neopakovatelnosti a jedinečnosti panoramat, v harmonickém měřítku a v harmonických vztazích krajiny

prostorové vztahy krajinné scény jsou vztahy mezi jednotlivými hmotnými prvky krajinné scény, jejich vzájemné vzdálenosti, proporce šířkových a výškových dimenzí, význam důležitých bodů, linií a prostorů, vzájemné osově vazby, rysy symetrie, gradace, atd.

zásah do znaků krajinného rázu posouzení míry vlivu záměru na identifikované znaky krajinného rázu. Zásah může mít pozitivní dopad, nemusí mít žádný dopad. V případě negativního dopadu jeho míra může nabývat různé intenzity na škále od slabého zásahu, přes středně silný, silný až po zásah stírající přítomné znaky krajinného rázu.

znak běžný jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu

znak doplňující jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny

znak jedinečný jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu

znak spoluurčující jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny

znak významný jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu

znak zásadní jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny

Literatura:

Bukáček R., Matějka P. 1997-98: Preventivní hodnocení krajinného rázu – metodika, SCHKO ČR (současná AOPKČR) Praha (použito současné přepracované znění před tiskem autorského kolektivu Bukáček, R. Vorel, I. Sklenička, P. Matějka, P.).

Vorel, I. Bukáček, R. Matějka, P. Sklenička, P. Culek, M. 2004: Metodický postup hodnocení vlivu navrhované stavby činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz, ČVUT, Praha

Obsah	
Úvod.....	5
1 Definice cílů.....	6
2 Pracovní postup, metodika.....	7
3 Legislativní rámec studie.....	9
4 Princip ochrany krajinného rázu.....	12
5 Výškové stavby a princip jejich uplatnění v krajinné scéně.....	15
5.1 Charakteristika výškových staveb.....	15
5.2 Obecný vliv výškových subtilních staveb technicistního charakteru na znaky a hodnoty krajinného rázu.....	16
5.3 Princip uplatnění vertikálních výškových staveb technicistního charakteru	18
6 Charakteristika území Pardubického kraje.....	22
6.1 Základní charakteristika území.....	22
6.2 Oblasti krajinného rázu.....	51
6.3 Charakteristika oblastí krajinného rázu Pardubického kraje.....	53
6.3 Území s vysokými pozitivními hodnotami krajinného rázu.....	115
6.4 Základní prostorové vztahy v krajině Pardubického kraje.....	168
6.5 Výškové dominanty Pardubického kraje.....	173
7 Členění území z pohledu přítomnosti hodnot krajinného rázu, zonace estetické a přírodní kvality.....	177
7.1 Model vnímání krajiny.....	177
7.2 Klasifikace krajiny pomocí síťového mapování a analýzy leteckého snímku.....	179
7.3 Využití výstupní vrstvy modelu přítomnosti estetické a přírodní hodnoty krajiny.....	180
8 Stanovení ochranných podmínek území z hlediska ochrany krajinného rázu z pohledu výstavby výškových staveb technicistní povahy.....	182
8.1 Zákonné ochranné podmínky území.....	182
8.2 Krajinářské ochranné podmínky území Pardubického kraje.....	194
8.3 Obecné ochranné podmínky území Pardubického kraje.....	201
8.4 Stanovení podmínek pro výstavbu výškových staveb technicistního charakteru.....	202
9 Metodický postup a podklady.....	208
9.1 Postup hodnocení.....	208
9.2 Povinnosti investora.....	214
10 Práce s materiálem, terminologie.....	216
10.1 Postup předběžného hodnocení k vytvoření podkladu.....	216
10.1 Použité termíny, terminologie.....	217

Poznámky

Poznámky